WYDAWNICTWA IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W WARSZAWIE

ZWIĄZEK IZB PRZEMYSŁOWO-HANDLOWYCH W SPRAWIE PROJEKTOWANEGO UPRAWNIENIA ELEKTRYCZNEGO NA RZECZ FIRMY W. A. HARRIMAN & Co. Incorporated

1929

WARSZAWA

WYDAWNICTWA IZBY PRZEMYSŁOWO-HANDLOWEJ W WARSZAWIE

ZWIĄZEK IZB PRZEMYSŁOWO-HANDLOWYCH W SPRAWIE PROJEKTOWANEGO UPRAWNIENIA ELEKTRYCZNEGO NA RZECZ FIRMY W. A. HARRIMAN & Co. Incorporated

WARSZAWA 1929

SKŁAD GŁÓWNY: KSIĘGARNIE GEBETHNERA I WOLFFA

Skład monotypowy i druk
wykonano
w Sp. Akc. Zakł. Graf.
„DRUKARNIA POLSKA“
Warszawa, Szpitalna 12
Tel.: 117-98 i 172-22

Memorjał Związku Izb Przemysłowo-Handlowych w sprawie uprawnienia elektrycznego firmy W. A Harriman & Co., Incorporated.

DO

PANA PREZESA RADY MINISTRÓW
PANA MINISTRA ROBÓT PUBLICZNYCH
PANA MINISTRA PRZEMYSŁU I HANDLU

Wobec ogłoszenia w związku z przeprowadzanem dochodzeniem w sprawie udzielenia uprawnienia rządowego na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie i rozdzielanie energji elektrycznej firmie W. A. Harriman et Co Incorporated tekstu projektowanego uprawnienia i ze względu na olbrzymią doniosłość zamierzonego zarządzenia z punktu widzenia państwowego i w szczególności ogólno gospodarczego, Związek Izb Przemysłowo-Handlowych Rzeczypospolitej Polskiej ma zaszczyt przedstawić następującą swą w tej sprawie opinję.

Projektowane uprawnienie zarówno ze względu na obszar działania, charakter terenu, czas trwania uprawnienia jak i prawo wyłączności posiada tak wielkie znaczenie, iż Związek nie waha się wypowiedzieć poglądu, że decyzja w powyższej sprawie należy bodaj do najważniejszych, jakie w dziedzinie ogólno gospodarczej w Polsce odrodzonej dotychczas były powzięte. Zagadnienie elektryfikacji jest bowiem już przy współczesnym stanie techniki tym problemem, którego właściwe rozwiązanie uzależnia w sposób bezpośredni rozwój przemysłu i rolnictwa. Nie wymaga bliższego uzasadnienia, że wspomniany związek z postępem techniki, zdążającej we współczesnym okresie z tak olbrzymią szybkością naprzód, będzie stale coraz to mocniejszy. Wypowiadane już obecnie zdania, że niema rozwoju ani przemysłu ani rolnictwa bez należytej elektryfikacji, stawać się będzie z każdym dniem coraz bardziej powszechnem, coraz więcej stanowczem.

PROGRAM TECHNICZNY

Niewątpliwie w ostatnich latach uczyniliśmy w zakresie elektryfikacji bardzo poważne postępy, choć jak wiadomo, w związku z pertraktacjami z grupami amerykańskiemi, Ministerstwo Robót Publicznych wstrzymało ostatnio wydawanie uprawnień, względnie także postawiło ubiegającym się o koncesję niezmiernie ciężkie warunki w zakresie taryf, wprowadzając pięcioletnią rewizję cen z uzależnieniem ostatecznej decyzji w tym przed miocie od Ministra Robót Publicznych (por. §§ 80a i 80b wzoru

uprawnienia—Monitor Polski z dn. 10 sierpnia 1928 r. Nr. 183). To też możnaby stać na tem stanowisku, iż na najbliższy okres czasu wystarczą metody elektryfikacji dotychczas stosowane. Jednakże Związek w rozważaniach poniższych przyjmuje jako dane to założenie, że dla prawidłowej elektryfikacji kraju niebędne jest przeprowadzenie jej na podstawie określonego ogólnego planu w wielkiej skali i to według technicznego programu, przyjętego przez Ministerstwo Robót Publicznych.

Związek tedy ogranicza się do rozważenia pytania, czy udzielenie projektowanego uprawnienia jest właściwą drogą dla wykonania programu przed chwilą wspomnianego, t. j. czy nie nastręcza ono wątpliwości z punktu widzenia gospodarczego i prawniczego.

Tak więc ustalić należy, czy projektowane uprawnienie zabezpiecza powszechne zaopatrzenie w energję elektryczną na możliwie dogodnych warunkach, inaczej mówiąc, czy zapewnia ono rzeczywiste i celowe zelektryfikowanie kraju. Trzeba stwierdzić, czy zobowiązania koncesjonarjusza są ujęte w ten sposób, iż gwarantują wykonanie przez niego przyjętych na siebie ciężarów. Wreszcie zbadać należy, w jakim stopniu osoba koncesjonarjusza daje rękojmię przeprowadzenia elektryfikacji zgodnie z ogólnemi interesami Państwa.

W wyniku takich rozważać można będzie wyprowadzić wnioski co do tego, czy udzielenie zamierzonego uprawnienia można uważać za pożądane.

ISTOTA PROJEKTU

Uprawnienie harrimanowskie według projektu obejmuje prawie sześć województw, ściślej mówiąc 68 powiatów najbardziej uprzemysłowionej części państwa. Według danych za rok 1927 na terenie Polski, z wyjątkiem Górnego Śląska, na który ustawa elektryczna wogóle nie rozciąga się, było czynnych silników napędowych o mocy łącznej 1 822 744 KM, z tego zaś w r. 1928 na terenie wymienionych w projekcie uprawnienia powiatów z dołączeniem Warszawy 1 370 021 KM. Wzajemny stosunek przyjąć można na około 70%.

Jakkolwiek w myśl ust. ostatniego § 1 uprawnienia z wspomnianego terenu wyłączone są obszary, na które udzielone zostały już uprawnienia rządowe, a także nie wchodzi do niego m. Warszawa, to jednak przyjąć należy, iż najprawdopodobniej sieć przesyłowa wysokiego napięcia zasilać będzie w znacznej części również i zakłady elektryczne już istniejące, (por. ust. 5 § 4) wobec czego, jeżeli chodzi o znaczenie i wpływ zamierzonego przedsiębiorstwa elektryfikacyjnego, to mieć należy na uwadze wyżej przytoczony stosunek uprzemysłowienia (ca 70%).

Uprawnienie obejmuje prawo wytwarzania, przetwarzania, przesyłania i rozdzielania energji elektrycznej, przyczem konce-

sjonarjusz uzyskuje prawo zarówno hurtowej jak i detalicznej sprzedaży energji. Wszystko to na zasadach monopolu. Czas uprawnienia wynosi lat 60. Po upływie tego terminu zakład ulega wykupowi. W przeciwnym razie uprawniony ma prawo działać nadal. Przed tym terminem może być zakład wykupiony za zapłatą dodatkowego wynagrodzenia, nie wcześniej jednak jak za lat 35.

Przewidziane w uprawnieniu taryfy, ulegają rewizji co lat 5, przyczem rewizja ta odbywać się ma na zasadach wspólnych dla zakładów elektrycznych, dla których rewizje są przewidziane.

Projektowane uprawnienie ustala obowiązki w kierunku budowy i dalszej rozbudowy zakładu. Obowiązki te ograniczone są wszakże wydatkowaniem określonych sum.

Taka jest w najogólniejszych zarysach treść projektowanego uprawnienia.

ANALIZA UPRAWNIEŃ

Przechodząc do bardziej szczegółowej analizy projektu, zatrzymać się przedewszystkiem wypadnie na bliższem rozważeniu obowiązków koncesjonarjusza w kierunku inwestycyjnym, a łącznie z tem obowiązków jego co do powszechnego zaopatrzenia w energję elektryczną i t. z. przymusu umowy. Tu właśnie bowiem tkwi istota ciężarów, które są podstawą każdej koncesji elektrycznej.

PROGRAM INWESTYCYJNY NA PIERWSZE 10 LAT

Główne postanowienia dotyczące omawianego przedmiotu, mieszczą się w § 26 projektu.

W częściach A. B i C. p. 4 § 26 zawarty jest program inwestycyjny. Wybudowanie zakładu wodnego, sieci przesyłowej bardzo wysokiego napięcia oraz sieci rozdzielczej w miejscowościach o pewnem skupieniu ludności — oto zasadnicze rodzaje inwestycyj, do których ma być zobowiązany uprawniony.

ZAKŁAD WODNY

Uprawniony obowiązany jest wybudować wytwórczy zakład wodny. W pierwszem pięcioleciu zakład wodny ma być wybudowany o mocy nie niższej niż 40 000 HP, w drugiem zaś ma on być rozszerzony tak, aby jego moc wynosiła nie mniej aniżeli 90 000 HP. Wybudowanie tego zakładu uważa się za jeden z najważniejszych ciężarów koncesjonarjusza.

Jednakże stwierdzić należy, iż przewidziany w drugim pięcioletnim okresie obowiązek rozbudowy zakładu z 40 000 HP. na 90 000 HP. ma charakter warunkowy. Do takiej rozbudowy uprawniony jest obowiązany tylko o tyle, o ile „okaże się to praktyczne zgodnie z wymaganiami nowoczesnej techniki". Gdy, jak wiadomo obecnie, projektowany zakład wodny uważa się za nierentowny, zgóry powiedzieć można, że gdyby przewidy-

wana dziś kalkulacja nie uległa zmianie, natenczas koncesjonarjusz będzie mógł stanąć na tem stanowisku, iż skoro zakład wodny, który miałby być rozbudowany nie jest rentowny, to nie może też być uważana budowa jego za „praktyczną".

SIEĆ PRZESYŁOWA

W uprawnieniu przewidziany jest program budowy sieci b. wysokiego napięcia również na dwa okresy pięcioletnie. Jednakże obowiązek rozszerzenia takiej sieci w okresie drugiego pięciolecia przewidziany w p. c. D. 4 § 26 jest problematyczny. Uprawniony bowiem obowiązany jest do rozszerzenia sieci linji przesyłowych do ogólnej długości 750 km, pod tym tylko warunkiem, iż zapotrzebowanie na każdy metr linji dotychczas wybudowanych będzie nie mniejsze aniżeli 0,3 KW. Tę normę uważać należy za wysoką, i tylko przy bardzo optymistycznych przewidywaniach obowiązek uprawnionego do omawianego rozszerzenia sieci przesyłowej uważać można za realny.

SIECI ROZDZIELCZE

Uprawniony ma wybudować sieci rozdzielcze w pierwszem pięcioleciu w miastach powyżej 5 000 mieszkańców, w drugiem zaś w miastach powyżej 3 000 mieszkańców. Wskazanym miastom energja ma być dostarczana bądź z sieci przesyłowych wysokiego napięcia, bądź też mają być wybudowane samodzielne elektrownie.

Taki jest program inwestycyjny na pierwsze 10 lat.

DALSZY OKRES

Jeżeli, jak to wyżej wskazano, obowiązki Uprawnionego w tym kierunku ujęte są dość elastycznie, to w ciągu dalszych 50 lat trwania uprawnienia mają one charakter jeszcze bardziej nieokreślony. Zarówno rozbudowa zakładów wytwórczych, jak i linji przesyłowych ma być prowadzona „stosownie do zwiększonego zapotrzebowania". Kto i w jaki sposób ma określać takie zwiększenie zapotrzebowania, projekt nie wskazuje. Odnośnie do dostawy energji bezpośrednio konsumentom w ciągu tych dalszych 50 lat, projekt nakłada na Uprawnionego obowiązki takie, jak i w drugiem pięcioleciu, z tą tylko różnicą, że koncesjonarjusz winien zbudować sieci i dostarczać energję nie miastom, lecz „m i e j s c o w o ś c i o m" ponad 3 000 mieszkańców. Zauważyć tu należy, że gdy pod określeniem „miejscowościom" stosownie do postanowień wstępnych uprawnienia należy rozumieć również „związki komunalne" a więc np. samorządowe związki powiatowe, to treść powyższego przepisu staje się niezupełnie zrozumiała. Powiat bowiem oczywiście posiadać będzie z reguły więcej, niż 3 000 mieszkańców, nie jest jednak wiadome, jakiej gęstości sieci rozdzielcze ma budować tam Uprawniony.

ZAKŁADY WYTWÓRCZE CIEPLNE

O ile chodzi o zakłady wytwórcze cieplne, to pod tym względem uprawnienie pozostawia całkowitą swobodę Uprawnionemu. Stosownie do ust. ostatniego § 9 może on nabywać energję elektryczną, skąd uzna za stosowne; może ona nawet pochodzić ze źródeł, leżących poza obszarem uprawnienia.

Uprawnienie wyraźnie pomija przepis zawarty we wzorze uprawnienia i w dotychczas wydawanych uprawnieniach, iż w razie gdyby inne zakłady elektryczne mogły dostarczać energję elektryczną na warunkach dogodniejszych, niż zakład wytwórczy Uprawnionego, Minister Robót Publicznych może nakazać Uprawnionemu pobieranie energji elektrycznej z innego zakładu elektrycznego, który będzie wskazany przez Ministra Robót Publicznych.

Nie potrzeba dodawać, jak przepis ten jest istotny zarówno z punktu widzenia prawidłowej gospodarki elektrycznej, jak i wobec przewidzianej co pięć lat rewizji taryf.

OCENA PROGRAMU INWESTYCYJNEGO

Z powyższego wynika, że program inwestycyjny co do budowy zakładów wytwórczych oraz sieci przesyłowych posiada w znacznej części charakter warunkowy.

Co się tyczy obowiązku zaopatrzenia w energję elektryczną ogółu ludności, to program w tym kierunku sprowadza się tylko do dostarczenia elektryczności osiedlom powyżej 3.000 mieszkańców. Takie postanowienie rzeczy budzić musi jak najdalej idące zastrzeżenia. Projekt uprawnienia w tej części zapoznaje całkowicie interesy przemysłu, w szczególności przemysłu drobnego — rzemiosła, o ile chodzi o przemysł umiejscowiony poza większemi skupieniami ludności. Również, i to jest jeszcze bardziej zasadnicze, w ten sposób dostawa energji elektrycznej dla całego rolnictwa uzależniona jest wyłącznie od uznania koncesjonarjusza. Nie są to bynajmniej małe ilości odbiorców. Według danych za rok 1925 w Niemczech ilość odbiorców w miastach ponad 1 000 mieszkańców stanowiła 55% ogółu odbiorców. W pozostałych zaś miejscowościach 45% odbiorców. A wszak nasz kraj jest przedewszystkiem krajem rolniczym. Dalej zauważyć należy, że jakkolwiek projekt uprawnienia mówi o obowiązku budowy sieci rozdzielczej w miastach ponad 3 000 mieszkańców, to jednakże zupełnie nie określa bliżej gęstości takiej sieci.

Wszystko to stwarza taki stan rzeczy, że program inwestycyjny, do którego Uprawniony jest przez omówione wyżej warunki uprawnienia zobowiązany, posiada naogół charakter względny, mało ściśle określony, nie docenia on przytem interesów osiedli z mniejszą ilością mieszkańców, t. j. przedewszystkiem interesów wsi.

OGRANICZENIE OBOWIĄZKÓW WYSOKOŚCIĄ WYDATKÓW

Jednakże, gdyby nawet pominąć wszystkie powyższe zastrzeżenia, gdyby uznać, iż obowiązki Uprawnionego w przedmiocie wykonania planu elektryfikacyjnego, zawartego w par. 4 § 26 projektu uprawnienia, a przed chwilą rozważone, ujęte są trafnie, iż powołane przepisy uprawnienia zapewniają rzeczywiste przeprowadzenia planowej elektryfikacji, to i wówczas nie możnaby uważać, iż w części obowiązków inwestycyjnych projekt uprawnienia jest zadawalniający, a to ze względu na zastrzeżenie o charakterze zupełnie zasadniczym, zawarte w p. 5 § 26. W myśl tego przepisu wszystkie bez wyjątku obowiązki zarówno poczynienia przewidzianych inwestycyj, jak i dostarczania energji elektrycznej każdemu zgłaszającemu się uwarunkowane są tem, że wydatki uprawnionego nie przekroczą pewnych, ściśle określonych kwot.

Tego rodzaju ujęcie sprawy jest zupełnie nowe, dotychczas nigdy nie praktykowane, sprzeczne z zasadniczemi podstawami powszechnie w dziedzinie koncesji monopolowych zakładów użyteczności publicznej przyjętych.

Wobec brzmienia p. 5 § 26 wykonanie całego programu inwestycyjnego, przewidzianego w uprawnieniu, uzależnione jest całkowicie li tylko od uznania Uprawnionego. Obowiązki zaś koncesjonarjusza, praktycznie biorąc, sprowadzają się jedynie i wyłącznie do w y d a t k o w a n i a na elektryfikację o k r e ś l o n y c h s u m. Jest oczywiste, że w tych warunkach projekt uprawnienia nietylko nie zapewnia p l a n o w e j elektryfikacji, lecz przeciwnie pozwala Uprawnionemu na dostosowanie całej elektryfikacji jedynie do jego bezpośrednich interesów, inaczej mówiąc, jest właśnie zaprzeczeniem racjonalnej planowości. Uprawniony wybierać może tylko najbardziej rentownych konsumentów, pozostawiając mniej korzystne grupy odbiorców bez energji elektrycznej.

Omawiany p. 5 § 26 zredagowany jest w sposób tak bezwzględny, że według brzmienia projektu uprawnienia, gdy przewidziane kwoty zostały już wydatkowane, Uprawniony może odmówić przyłączenia jakiegokolwiek odbiorcy, choćby dane osiedle było już przez niego zelektryfikowane. Wyraźnie bowiem stanowi ten przepis, że również obowiązki wymienione w § 37 ograniczone są wydatkowaniem wymienionych sum. Tak więc to, co jest podstawą każdego uprawnienia monopolowego — przymus umowy — (przyłączenia do sieci), jest w ten sposób w projekcie w rzeczywistości zupełnie przekreślony. Od dobrej woli koncesjonarjusza zależeć będzie przyłączenie lub nieprzyłączenie tego czy innego odbiorcy.

Wydaje się zbędne próbować rozstrzygnąć pytanie, czy i w jakiej mierze projektowane kwoty odpowiadać mogą potrzebom elektryfikacyjnym państwa. Jest oczywiste, że niema

żadnej możności przewidzieć wysokości sum na ten cel potrzebnych w okresie 60 lat. Wszelkie cyfry, rzucane w tym kierunku, będą całkowicie dowolne. Wydatki potrzebne na cele elektryfikacyjne, zależeć będą od rozwoju przemysłu i rolnictwa, dobrobytu ludności, postępu techniki. Wszystkie te czynniki są zmienne i stopień tej zmienności w stosunku do czasu nie ulega żadnym znanym prawom. W każdym razie zauważyć należy, że kwoty wymienione w p. 5 § 26 są wielokrotnie niższe od sum, wydatkowanych obecnie w Polsce na cele elektryfikacji, a wprost znikomo małe w porównaniu z temi sumami, jakie wynoszą koszty elektryfikacji w bardziej postępowych pod tym względem państwach.

Gdy koncesjonarjusz otrzymuje bezwzględne prawo elektryfikacji danego terenu i to na zasadzie monopolu, to również muszą być bezwględne i jego obowiązki w kierunku rzeczywistego wykonania zakreślonego planu inwestycyjnego. W żadnym razie nie mogą być one uzależnione od takich czy innych kwot, które koncesjonarjusz uważa za możliwe inwestować.

MONOPOL

Jak to już wyżej wspomniano, projektowane uprawnienie ma charakter wyłączności.

Nie wchodząc w ocenę zagadnienia, czy ze względu na obszar, charakter terenu i istotę projektowanego uprawnienia udzielenie monopolu byłoby zgodne z postanowieniami art. 9 konstytucji, podkreślić w każdym razie należy, że udzielenie monopolu elektryfikacyjnego bez jednoczesnego włożenia na monopolistę obowiązku powszechnej dostawy energji elektrycznej byłoby sprzeczne z zasadą równości praw i obowiązków, jaka w każdej umowie dotyczącej prowadzenia zakładu użyteczności publicznej domniemywać się musi.

Wprawdzie ust. 3 i 4 § 4 zawierają pewne wyłączenia z zasady monopolu stanowiąc, że gdyby Uprawniony we wskazanych w § 26 terminach nie dostarczył energji elektrycznej przewidzianym w tymże paragrafie miejscowościom (t. j. miastom ponad 5.000 względnie 3.000 mieszkańców), władze komunalne tych „miejscowości" będą mogły w pewnych terminach otrzymać uprawnienia na elektryfikację odnośnych miejscowości, jednakże takie zastrzeżenie w żadnym razie nie może być uważane za wystarczające. Pomijając już to, że stylizacja powołanych p. 3 i 4 § 4 nie posiada koniecznej jasności i przejrzystości i przy wykładni nastręczać może liczne wątpliwości, że w szczególności pojęcie dostarczania energji elektrycznej określonej miejscowości jest bardzo rozciągliwe, podkreślić z całym naciskiem należy, że projektowane postawienie sprawy w sposób jeszcze bardziej wyraźny wspiera wypowiedziany wyżej pogląd na tle analizy p. 5 § 26, iż uprawnienie w jego obecnem brzmieniu zupełnie nie

zapewnia planowej elektryfikacji. Wynikiem niedostarczenia energji tym lub innym odbiorcom ma być tylko to, że wówczas mogą oni starać się sami o zaopatrzenie w energję elektryczną. Jest tedy oczywiste, że najważniejsza z przesłanek prawidłowej elektryfikacji, aby kosztem korzystniejszych, bardziej rentujących się miejscowości względnie grup odbiorców, wyrównać deficyty, wynikające z inwestycyj mniej korzystnych, ściśle mówiąc, odpada. Wszystkie miejscowości mniej rentowne pod względem elektryfikacyjnym będą mogły być pozostawione przez Uprawnionego swojemu losowi, względnie trosce „władz komunalnych". Tu nawiasowo wspomnieć trzeba, iż zupełnie niezrozumiałe jest, dlaczego w tym wypadku, gdy uprawniony wziętych na siebie obowiązków nie spełni, uprawnienia zastępcze mogą być wydawane jedynie władzom komunlanym. Jest wszak możliwe, że mógłby ubiegać się o nie także i polski kapitał prywatny.

Od Rządu oczywiście będzie zależało, komu uprawnienia zastępczego udzieli. Jeżeli uznane będzie, iż należy udzielić je władzom komunalnym, to sprawa w ten sposób załatwiona zostanie. Niema jednak zasady do ograniczania się w tym kierunku w stosunku do uprawnionego. Nawet stojąc na stanowisku bardzo przychylnego traktowania dopływu kapitału zagranicznego, trzebaby jednakże w każdym razie w sposób zupełnie zdecydowany przeciwstawić się temu, aby kapitał polski miał być traktowany gorzej, aniżeli zagraniczny.

WNIOSKI

Jak wynika z powyższego przedstawienia, jak to już było wspomniane, według brzmienia projektu uprawnienia działalność inwestycyjna uprawnionego uzależniona jest w rzeczywistości w olbrzymiej części od jego uznania.

Wypowiadany jest pogląd, że wynikające z takiego stanu rzeczy trudności są tylko pozorne. Interes uprawnionego miałby jakoby najlepiej regulować rozbudowę zakładu, najbardziej prawidłowo rozmieszczać inwestycje; twierdzą dalej niektórzy, że skoro koncesjonarjusz włoży pewne sumy w wykonanie uprawnienia, to w swym własnym interesie będzie musiał czynić dalsze nakłady, znacznie przekraczające, co do wysokości, granice wskazane w uprawnieniu. Tego rodzaju zapatrywania nie wydawałyby się jednak słuszne. Zapewnienie swobody inicjatywie prywatnej, pozostawienie określenia sposobu działalności gospodarczej uznaniu przedsiębiorcy, daje zasadniczo istotnie najlepsze wyniki i z punktu widzenia interesu publicznego. Ta zasada jednak, jak to jest powszechnie uznane, nie może mieć zastosowania tam, gdzie nie istnieje i istnieć nie może żadna konkurencja, inaczej mówiąc, przy takiej działalności, w której przedsiębiorstwo ma zastrzeżony prawnie monopol. Tutaj dążenie

przedsiębiorcy do zysku nie zawsze będzie szło równolegle z interesem ogólnym. Ten interes musi znaleźć niedwuznaczne zabezpieczenie w ściśle określonych obowiązkach monopolisty. Postulatowi temu projektowano uprawnienie nie odpowiada.

CZAS TRWANIA UPRAWNIENIA

Czas trwania uprawnienia wynosi lat 60. Zakład może być wykupiony nie wcześniej, aniżeli po upływie 35 lat (§§ 3 i 13). Te czasokresy są niewątpliwie bardzo długie. W Polsce dotychczas takie warunki nie były stosowane. Nie da się uzasadnić tak długi czas tem, iż jest on niezbędny ze względu na olbrzymią skalę zamierzonego przedsiębiorstwa. Właśnie wielkie znaczenie podobnego przedsiębiorstwa elektrycznego użyteczności ogólnej nakazuje takie postawienie sprawy, ażeby Rząd nie był związany i to w sposób zupełnie bezwzględny w ciągu tak wielkiego czasokresu. Im większy bowiem jest zakład tego rodzaju, tem większa może być konieczność, tem donioślejszy interes państwowy w przejęciu przedsiębiorstwa przez Państwo, czy też inne czynniki o charakterze publicznym.

WARUNKI WYKUPU

Powyższe trudności zwiększają się jeszcze w sposób bardzo istotny przez niezmiernie ciężkie warunki wykupu, przewidziane w projektowanem uprawnieniu. Przedewszystkiem nawet po upływie wskazanego 60-letniego okresu bądź Państwo musi wykupić przedsiębiorstwo, bądź też koncesjonarjusz może prowadzić je nadal jedynie tylko bez prawa wyłączności. Stawki amortyzacyjne $^1/_{30}$ i $^1/_{60}$ dla urządzeń wodno-elektrycznych w stosunku rocznym są niezmiernie niskie. Nie ulega żadnej wątpliwości, że przy tej stopie amortyzacyjnej realna wartość wykupywanych urządzeń będzie znacznie mniejszą aniżeli cena wykupu, obliczona według zasad, przewidzianych w uprawnieniu, tembardziej, że urządzenia wodno-elektryczne rozumiane są bardzo szeroko.

Ponadto utrudnia jeszcze w sposób istotny sytuację wykupującego postanowienie zawarte w p. 1 ustępu 1 § 15, w myśl którego Państwo, w razie wykupu, ponosi ciężary, wynikające z disagia, zaciągniętych przez uprawnionego pożyczek obligacyjnych. Nadmienić wypada, że warunki tych pożyczek ustala uprawniony bez jakiegokolwiek udziału władzy koncesjonującej. Wartość wykupywanych urządzeń obliczona jest według sumy kosztu, przyczem nie jest przewidziane, aby Państwo mogło kwestjonować zasadniczość lub celowość poniesionych wydatków. Również sposób obliczenia dochodu przy wykupie przedterminowym jest niezmiernie niekorzystny. Przy obliczaniu dochodu netto nie jest brana zupełnie w rachubę amortyzacja majątku.

Tak więc warunki wykupu zaprojektowane w uprawnieniu stwarzają dla państwa sytuację niezmiernie ciężką. Nie można uzasadnić ich tem, iż przewidziany w § 26 uprawnienia zakład wytwórczy wodno-elektryczny będzie stosunkowo mało rentowny. Ten stan rzeczy mógłby ewentualnie upoważniać jedynie do udzielenia szczególnie korzystnych warunków wykupu dla wspomnianego zakładu, w żadnym zaś razie nie dla całego przedsiębiorstwa, które wartością swą po upływie znaczniejszego czasu wielokrotnie przewyższać będzie zakład wodny.

CENY ZA ENERGJĘ ELEKTRYCZNĄ

Związek Izb nie wchodzi w ocenę przewidzianych w uprawnieniu taryf. Analiza ich mogłaby mieć miejsce na podstawie szczegółowych danych, których Związek nie posiada. Związek uważa tylko za konieczne zauważyć, że nie jest przewidziana specjalna taryfa dla ogrzewania, co w przyszłości może mieć większe znaczenie, a także, iż energja dla silników dla potrzeb domowych jest specjalnie nieprzychylnie potraktowana.

Związek dalej nie może nie podkreślić, iż przewidziana w § 80-a i 80-b rewizja taryf nie byłaby w stanie naprawić ewentualnych błędów uprawnienia, a to ze względu na to, iż stosownie do ustępu 2 § 80-a rewizja winna być dokonywana „na zasadach wspólnych dla zakładów elektrycznych· dla których takie rewizje są przewidziane". Innemi słowy chodzi tu nie o poprawę braków danego uprawnienia, lecz o zmiany, wynikające ze zmienionych stosunków.

INTERESY ZAKŁADÓW ISTNIEJĄCYCH

W myśl ustępu ostatniego § 1 z obszaru uprawnienia wyłączone są jedynie te obszary, na których istnieją zakłady elektryczne uprawnione zgodnie z ustawą. Ustęp 1 § 4, właściwie mówiąc, powtarza jedynie zasady, wyrażone w art. 11 ustawy elektrycznej. Z zestawienia tych postanowień w związku z przepisem art. 8 ustawy elektrycznej wynika, iż dotychczas istniejące zakłady elektryczne, nieposiadające uprawnień rządowych, a więc prawie wszystkie zakłady komunalne, pozbawione zostają faktycznej wyłączności, jaką dotychczas posiadały. Tym sposobem dalsze ich istnienie zostaje w sposób najbardziej istotny podważone.

KOPALNIE

Gdy w myśl ustępu ostatniego § 9 i p. b. A, 4 § 26 uprawniony może wyzyskać rezerwę istniejących zakładów elektrycznych, w pierwszym rzędzie może on i powinien skorzystać z zakładów wytwórczych kopalń węgla i nafty. Jest jasne, że przesyłanie energji elektrycznej, wytwarzanej w zagłębiach węglowych zastępuje przewóz węgla. Im wyższe będą taryfy kolejowe z jednej strony i im mniejsze będą z biegiem czasu, wskutek postępu technicznego, straty na przesyłaniu energji elektrycznej na odle-

głość, tem więcej uzależniony będzie producent węgla od monopolisty, przesyłającego energję elektryczną. Projektowane uprawnienie stosunku uprawnionego do przemysłu węglowego i naftowego w żadnej mierze nie reguluje, a tem samem nie znajdują należytej obrony interesy tak ważnej w naszem życiu gospodarczem dziedziny.

Ponadto udzielenie prawa wyłączności na ściślejszem terytorjum zagłębia węglowego przecina kopalniom możność wzajemnego połączenia się w celu asekuracji oraz uniemożliwia powoływanie do życia na tem terytorjum koncernów pionowych, opartych na wzajemności interesów.

Względy te są decydującego znaczenia dla rozwoju górnictwa węglowego.

PRZEMYSŁ ELEKTROTECHNICZNY

W myśl ustępu 2 § 28 uprawniony przy wykonywaniu urządzeń powinien przy jednakowych warunkach dawać pierwszeństwo wyrobom polskim.

Tego rodzaju zastrzeżenie zupełnie nie zabezpiecza interesów naszego przemysłu elektrotechnicznego. Wszak gdy n. p. chodzi o warunki kredytowe, to nasze przedsiębiorstwa elektrotechniczne będą przez bardzo jeszcze długi czas w gorszej sytuacji od wielkich przedsiębiorstw zagranicznych.

Uprawnienie powinno zawierać postanowienie, któreby rzeczywiście stawiało wyroby polskie w lepszej sytuacji.

PERSONEL

Według § 91 uprawniony w ciągu 5 lat trwania uprawnienia może zatrudniać bez zgody władzy nadzorczej fachowe siły obcokrajowe w ilości 10% ogółu personelu urzędniczego. Jest to wobec znacznej bardzo ilości niezbędnego mało kwalifikowanego personelu urzędniczego stosunek tak znaczny, że śmiało powiedzieć można, iż wszystkie stanowiska bardziej odpowiedzialne będą mogły być obsadzone wyłącznie przez cudzoziemców.

GWARANCJA WYKONANIA OBOWIĄZKÓW PRZEZ UPRAWNIONEGO

Gwarancje prawne wykonania przyjętych na siebie obowiązków przez uprawnionego ujęte są w projekcie uprawnienia w sposób zupełnie niewystarczający.

Przewidziana w § 92 kaucja w wysokości 1 miljona złotych, jak również gwarancja banków amerykańskich w wysokości 4 milj., względnie 2 milj. złotych w żadnym razie nie odpowiada wartości uzyskanych przez koncesjonarjusza praw i leżących nań obowiązków.

Możność realizowania wynikających z koncesji obowiązków uprawnionego osłabia w sposób radykalny nieistniejący ani we wzorze uprawnienia, ani też w jakichkolwiek innych wydanych dotychczas w Polsce uprawnieniach — § 93-a. W myśl tego pa-

ragrafu uprawniony nie może ponosić odpowiedzialności lub kary za uchybienie lub zwłokę w należytem i punktualnem wykonaniu jakiegokolwiek z warunków uprawnienia: „gdyby uchybienie to lub zwłoka spowodowane były w całości lub *częściowo* przez jakiekolwiek przyczyny niezależne od uprawnionego".

Nie potrzeba bliżej uzasadniać, iż prawie zawsze uprawniony staćby mógł na tem stanowisku, iż niewykonanie przezeń przewidzianych obowiązków jest wynikiem okoliczności, wymienionych w § 93-a.

Jednakże jeszcze bardziej osłabiają odpowiedzialność i ryzyko uprawnionego postanowienia projektu, dotyczące unieważnienia uprawnienia. Pomijając już to, że również i do unieważnienia uprawnienia ma zastosowanie przedstawiony przed chwilą § 93-a, z całym naciskiem podkreślić należy, iż wobec brzmienia § 24 ryzyko unieważnienia uprawnienia jest dla koncesjonarjusza minimalne. W tym bowiem wypadku stosownie do powołanego przed chwilą § 24 bądź państwo będzie obowiązane do wykupienia zakładu elektrycznego na warunkach, które, jak to wyżej wykazano, są dla uprawnionego nawet korzystne, bądź też, o ile wykup nie nastąpi — koncesjonarjusz będzie mógł działać nadal jedynie tylko bez prawa wyłączności.

Gdyby więc uprawniony nawet w sposób zupełnie rażący nie wykonywał przyjętych na siebie obowiązków, to albo uzyskiwałby b. korzystny wykup, albo prowadziłby nadal zakład, tracąc monopol.

Wynika z tego, iż projektowane uprawnienie z punktu widzenia uprawnionego poza jedynym wypadkiem wykupu ma charakter zupełnie niezniszczalny. Taki stan rzeczy doprowadza do tego, iż uprawniony zyskuje w uprawnieniu bardzo daleko idące prawa i przywileje, zaś wykonanie przyjętych ciężarów pozostawione jest, ściśle mówiąc, prawie że wyłącznie, jego interesowi i dobrej woli.

OSOBA UPRAWNIONEGO

Osoba uprawnionego według projektowanego uprawnienia jest właściwie bliżej zupełnie nieokreślona.

Wprawdzie bowiem, jak to wynika z postanowień wstępnych uprawnienia, udzielone ono ma być firmie W. A. Harriman et Co Incorporated, jednakże w myśl § 21 uprawnienie ma być przelane na mającą powstać spółkę i z tą chwilą firma W. A. Harriman zostaje od wszystkich zobowiązań zwolniona. Co się tyczy projektowanej spółki, to uprawnienie żadnych zupełnie postanowień co do jej konstrukcji nie zawiera. Niewiadomo także, do kogo mają należeć akcje. Cytowany przed chwilą § 21 stanowi jedynie, iż statut spółki ulega zatwierdzeniu przez Ministra Przemysłu i Handlu. Jest to wszakże tylko powtórzenie ogólnego przepisu,

zawartego w art. 4 prawa o spółkach akcyjnych (Dz. U. R. P. z 1928 r. Nr. 39 poz. 383).

Jednak nawet niezależnie od tego Rząd traci wszelki wpływ na osobę uprawnionego wobec postanowień ust. 2 § 21 uprawnienia. W myśl tego przepisu w razie sprzedaży zakładu na mocy wyroku lub pod kontrolą sądu każdy może nabyć zakład i „Minister Robót Publicznych wyraźnie zgadza się na przekazanie uprawnienia takiemu nabywcy".

Takie postawienie sprawy w projekcie uprawnienia wywołać musi jak najbardziej zasadnicze zastrzeżenia.

Osoba uprawnionego, ze względu na wielką doniosłość państwową projektowanego przedsięwzięcia, bynajmniej obojętną nie jest.

Na wstępie niniejszego przedstawienia podkreślone było, jak doniosłe znaczenie posiada elektryfikacja z punktu widzenia interesów przemysłu i rolnictwa. Elektryfikacja jest warunkiem życia gospodarczego, a z każdym dniem czynnik ten nabiera coraz większej wagi. Tym sposobem polityka elektryfikacyjna staje się instrumentem polityki ogólno-gospodarczej, tak samo zupełnie jak np. polityka kolejowa.

Koncesjonarjusz elektryczny ma możność zawsze prowadzenia s w o j e j polityki i n w e s t y c y j n e j, uprzywilejowującej lub upośledzającej te lub inne grupy odbiorców. Toż samo da się powiedzieć o polityce t a r y f o w e j. Wprawdzie bowiem uprawnienie przewiduje taryfy maksymalne, lecz jak to jest powszechnie wiadome, jeżeli chodzi o większych odbiorców przemysłowych, czy też energję elektryczną, stosowaną w rolnictwie, to taryfy maksymalne nie mają zupełnie zastosowania. Ceny w rzeczywistości od takich odbiorców pobierane są z reguły wielokrotnie niższe od cen maksymalnych. W pewnych gałęziach przemysłu, jak np. w przemyśle chemicznym, różnica ta jest wprost rażąca. Są tu pozostawione bardzo szerokie granice do uznania uprawnionego. Jasne jest tedy, że koncesjonarjusz elektryczny, korzystający z monopolu, może wywierać wprost decydujący wpływ na spotęgowanie lub zahamowanie rozwoju poszczególnych gałęzi życia gospodarczego. Ten wpływ jest tem większy, im znaczniejszy jest teren uprawnienia, im większa jego doniosłość gospodarcza. Nie paraliżuje go bynajmniej możność wytwarzania energji elektrycznej przez samych konsumentów. Przedewszystkiem bowiem dotyczy to tylko dużych przedsiębiorstw, pozatem zaś, co jest najważniejsze, warunki wytwarzania we własnym zakresie będą z natury rzeczy znacznie mniej korzystne, aniżeli warunki wytwarzania w zakładzie projektowanego typu.

Wyżej już wykazane było, jak olbrzymia jest wartość i znaczenie z punktu widzenia gospodarczego terenu, na który roz-

ciągać się ma projektowana koncesja. To też uprawniony będzie w posiadaniu niezmiernie ważnego narzędzia polityki gospodarczej. W takim jednak razie osoba jego musi dawać gwarancje, iż w działalności swej kierować się on będzie poza dążeniem do zysku, interesem ogólnym, interesem Państwa Polskiego. Te gwarancje leżeć muszą w podstawach organizacji tej osoby prawnej, której projektowane uprawnienie ma być udzielone.

WNIOSKI KOŃCOWE

To są najbardziej zasadnicze zastrzeżenia, które nastręcza projektowane uprawnienie w jego obecnem brzmieniu. Związek ograniczył się tylko do tych uwag, które związane są bezpośrednio z konkretnem ujęciem projektu. Pominięte zostały te wątpliwości, które z punktu widzenia ekonomiczno-finansowego może nastręczać sama zamierzona koncepcja. Pozostawione zostały także bez rozpatrzenia momenty obrony kraju w przypuszczeniu, że zostały one dostatecznie oświetlone przez kompetentne czynniki.

Witając z uznaniem inicjatywę oparcia elektryfikacji Polski o zakroju na wielką skalę szeroki program, Związek jednocześnie wyraża przeświadczenie, że przy ustalaniu sposobu jego realizacji momenty natury ekonomicznej i prawnej muszą być wzięte pod rozwagę w sposób niemniej gruntowny i przezorny jak i zagadnienia techniczne.

Z tego punktu widzenia uprawnienie, przedmiotem którego miałoby być wykonanie zakreślonego w projektowanem uprawnieniu planu, musiałoby odpowiadać następującym podstawowym warunkom:

Plan zabezpieczać musi stopniowe zaopatrzenie w energję elektryczną całej ludności, a to zarówno w miastach jak i na wsiach. Wykonanie tego ścisłego programu inwestycyjnego musi być bezwzględnym, wyraźnie przewidzianym, obowiązkiem uprawnionego. Jest konieczne, aby uprawnienie zawierało dostateczne gwarancje prawne. iż przyjęte na siebie przez koncesjonarjsza obowiązki w rzeczywistości przez niego wykonane będą. Podstawy organizacyjne osoby prawnej, której oparte na zasadach monopolu uprawnienie miałoby być udzielone, muszą być takie, aby w sposób stanowczy zabezpieczały, iż polityka przesiębiorstwa prowadzona będzie zgodnie z interesem publicznym.

Związek wyraża przeświadczenie, że Rząd przy tak olbrzymim postępie w rozwoju gospodarczym i tej stabilizacji stosunków, jakie w ostatnich latach w Polsce nastąpiły, będzie mógł rozwiązać zagadnienie elektryfikacji i przy uwzględnieniu postulatów wyżej wskazanych. Kwoty przewidziane w projekcie uprawnienia t. j. w pierwszem dziesięcioleciu około 22 milj. zł. rocznie,

niewątpliwie będą mogły być na cele elektryfikacji uzyskane czy zagranicą, czy też w kraju. W państwie, którego miarą jest choćby prawie 3 miljardowy budżet, nie może to nastręczać większych trudności. Wzory rozwiązania tego problemu w Zachodniej Europie mogą stać się także podstawą dla prac w tej dziedzinie w Polsce. W każdym jednak razie zasadnicze postulaty wyżej przytoczone winny znaleźć przy takiem lub innem rozwiązaniu całkowite uwzględnienie. W przeciwnym razie powstałaby poważna groźba, iż przez udzielenie uprawnienia zamiast znalezienia w planowej prawidłowej elektryfikacji potężnego czynnika rozwoju gospodarczego kraju, Państwo na długie lata uzależniłoby się w swej polityce ekonomicznej od czynników postronnych, zaś w dziedzinie elektryfikacji zapanowałaby gospodarka ekstenzywna w całem tego słowa znaczeniu.

W tym stanie rzeczy i na mocy pp. 1 i 2 art. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 15 lipca 1927 r. o izbach przemysłowo-handlowych (Dz. U. R. P. Nr. 67 poz. 591) Związek Izb Przemysłowo-Handlowych Rzeczypospolitej Polskiej ma zaszczyt przedstawić następujące wnioski:

aby uprawnienie elektryczne, o które ubiega się firma W. A. Harriman and Co Incorporated w ogłoszonem brzmieniu nie było udzielone, chybaby ono było ponownie opracowane i zostały przytem uwzględnione wyżej przedstawione postulaty;

aby w dalszym ciągu prowadzone były przez Rząd prace nad urzeczywistnieniem planu elektryfikacji Polski w skali państwowej, oparte z punktu widzenia ekonomicznego i finansowego na wyłożonych wyżej zasadach;

aby w dalszych pracach nad elektryfikacją kraju zapewniony został stały bezpośredni udział czynników państwowych, mających pieczę nad wytwórczością krajową, a przed ostateczną decyzją wysłuchana i należycie uwzględniona była opinja przedstawicielstwa życia gospodarczego.

za ZWIĄZEK IZB PRZEMYSŁOWO-HANDLOWYCH
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IZBA URZĘDUJĄCA W WARSZAWIE

Prezes Izby
(—) *C. Klarner*

Dyrektor Izby
(—) *St. Wartalski*

Warszawa, dnia 19 września 1929 roku.

ZAŁĄCZNIKI:

OPINJE:

p. inż. G. Sokolnickiego ... ... str. 21

p. inż. K. Straszewskiego ... ... „ 29

p. inż. M. Kuźmickiego ... ... „ 39

PORÓWNANIE NORMALNEGO WZORU UPRAWNIENIA Z TEKSTEM UPRAWNIENIA FIRMY W. A. HARRIMAN & Co. Inc. ... ... „ 75

INŻ. G. SOKOLNICKI

Orzeczenie w sprawie uprawnienia elektrycznego dla firmy W. A. Harriman & Co, złożone Izbom Przemysłowo - Handlowym w Warszawie i we Lwowie.

Dla należytej oceny wartości projektowanego uprawnienia należy sobie w pierwszym rzędzie uprzytomnić kardynalne zasady nowoczesnej racjonalnej elektryfikacji i korzyści, jakie ona daje. Na tem tle dopiero możliwa jest odpowiedź na pytanie, czy i w jakim stopniu projektowane uprawnienie odpowiada oczekiwaniom.

I. KARDYNALNE ZASADY NOWOCZESNEJ RACJONALNEJ ELEKTRYFIKACJI.

1. Zakłady wytwórcze powinny się znajdować bezpośrednio przy źródłach energji. Powinno nastąpić zupełne wyeliminowanie transportu paliwa koleją.

2. Powinny być budowane możliwie wielkie elektrownie, z jednostkami maszynowemi przynajmniej po 30 000 kW, a to dlatego, że od tej granicy począwszy koszty zakładowe elektrowni na jednostkę mocy są już prawie stałe, możliwie najniższe. Tem samem i ta część kosztów wytwarzania energji (t.zw. koszty kapitału), która jest proporcjonalna do kosztu założenia elektrowni (w elektrowni cieplnej są to wszystkie koszty, prócz kosztu paliwa) osiąga wówczas swe minimum. Wielkie maszyny pracują ponadto oszczędniej niż małe, więc i koszty ruchu osiągają w takich zakładach małą wartość.

3. Współpraca kilku lub wielu elektrowni na wspólną sieć, co daje możność znacznego zmniejszenia rezerw maszynowych, a więc zaoszczędzenia kapitału zakładowego, przy większej jeszcze pewności ruchu.

4. Współpraca elektrowni cieplnych z wodnemi, gdyż te ostatnie odgrywają rolę potężnych akumulatorów energji. W tym celu stwarzane bywają nawet sztuczne jeziora przez pompowanie wody.

5. Elektryfikacja ma być powszechna t. j. ma obejmować dostarczanie energji na całym obszarze zasilania, objętym daną siecią elektryczną, w dowolnie żądanej ilości, każdemu zgłaszającemu się odbiorcy, na zasadniczo jednakowych warunkach, nadewszystko po jednakowej cenie maksymalnej przy równych warunkach odbioru.

Zaznaczyć należy, że tak pojętej, względnie w tym stopniu rozwiniętej, elektryfikacji w Polsce jeszcze nie mamy. Najwięcej zbliżona do niej tem, że istnieje współpraca, jest jedynie elektryfikacja Pomorza. Istnieje tam współpraca elektrowni wodnych (Gródek, wkrótce Żur) z parowemi (Grudziądz, Toruń) na wspólną sieć dość rozległą (aż po Gdynię) zbudowaną na najwyższe w Polsce napięcie (60 000 V). Są to jednak elektrownie niewielkie (do 3 800 kW, z jednostkami po 1 250 kW, Gródek) przyczem elektrownie cieplne nie leżą przy kopalniach węgla, więc nie odpowiadają warunkowi 1.

Warunki do wypełnienia programu racjonalnej elektryfikacji mamy.

Mianowicie:

istnieją źródła energji, zarówno kopalnie węgla, jak i siły wodne,

kopalnie węgla położone są tylko w jednej części kraju, tak, iż odbywa się znaczny transport węgla, którego warto zaoszczędzić,

spożycie energji jest w części kraju dostatecznie wielkie, a to w szczególności w Zagłębiu Węglowem, w okręgu przemysłowym Łódzkim i Warszawskim, tak, iż okręgi te można uważać za „dojrzałe" do powszechnej elektryfikacji,

wreszcie, istnieje niewielka dotąd liczba elektrowni okręgowych, a więc niewielka liczba wybranych i zajętych najkorzystniejszych terenów, a przez to jest jeszcze możliwość udzielenia na możliwie dużym obszarze prawa wyłączności.

Co do prawa wyłączności, czyli t. zw. „monopolu” na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie i rozdzielanie energji elektrycznej w celu zawodowego zbytu, zaznaczam, że stanowi on warunek konieczny do spełnienia 5—go postulatu racjonalnej elektryfikacji. Albowiem tylko wtedy możliwe jest żądanie dostarczenia energji każdemu, także najmniej korzystnemu odbiorcy na danym obszarze na jednakowych warunkach, gdy dostawca ma pewność, że najkorzystniejsi odbiorcy na tymże obszarze nie będą mu wychwyceni przez konkurencję. Pozatem nie leży ani w interesie państwa, ani odbiorców, a to ze względu na solidność urządzeń, pewność i bezpieczeństwo ruchu, aby instytucje użyteczności publicznej licytowały się pomiędzy sobą cenami, wówczas, gdy ceny te łatwo mogą podlegać publicznej kontroli. Z konkurencji takiej nie byłoby żadnego pożytku, bo mniejsze elektrownie wytwarzają prąd zawsze znacznie drożej, niż wielkie, więc im więcej jest elektrowni, czyli im pozorna konkurencja jest większa, tem wyższe muszą być faktyczne ceny prądu. Wreszcie ustalenie z góry wyłącznego obszaru zasilania jest konieczne ze względów technicznych, dla ustalenia zasięgu przewodów i trafnego wyboru napięcia przesyłowego.

Z tego punktu widzenia powszechna elektryfikacja w Polsce jest sprawą pilną, albowiem im więcej powstanie nowych elektrowni okręgowych dla małych „wybranych” obszarów, tem trudniej będzie o amatora na pozostałe obszary, gorsze, a zarazem tem więcej będzie trudności do przezwyciężenia w formie sprzeciwów prawnych przy udzielaniu uprawnienia.

Tymczasem możność ustanowienia wyłączności i podzielenia Państwa na okręgi zasilania zgodnie z pewnym z góry ustalonym projektem jest jedynym atutem, jaki w naszem zacofaniu wobec zagranicy posiadamy i jaki nam pozwoli przynajmniej 10 lat tego zacofania nadrobić. Korzyści monopolu są już dziś przesądzone i uznane w najpoważniejszej literaturze fachowej. Nie chcąc się na ten temat za szeroko rozwodzić, odsyłam do dzieła niemieckiego A. Schönberg und E. Glunk p. t. „Landeselektrizitätswerke”. Rozdział I tej książki podaje szczegółowo i popiera przykładami z map trudności, przez jakie przechodziły Niemcy, nie uznając przez dłuższy czas monopoli, lecz tylko wolną konkurencję. Jedyne szczęście Polski w „nieszczęściu”, to jest w braku elektryfikacji, że tych samych błędów może jeszcze uniknąć. Pod żadnym warunkiem Rząd nie powinien odstąpić od tej kardynalnej zasady i zrozumienie tego świadczy tylko pochlebnie o rządowych organach fachowych.

II. OGÓLNE KORZYŚCI POWSZECHNEJ ELEKTRYFIKACJI.

1. Oszczędzanie energji, w szczególności tej, która się wyczerpuje, t.j. paliwa.
2. Możność zaprowadzenia racjonalnej gospodarki energetycznej, t. j. dowolnego rozporządzania energją w celu najekonomiczniejszego jej wyzyskania i doprowadzenia z miejsc, posiadających jej nadmiar, do miejsc, wykazujących braki. Możność wyzyskania niewspółczesności odbiorów i ograniczenia przez to wielkości obciążeń „szczytowych”.
3. Osiągnięcie możliwie najniższych cen energji przy powszechnem jej zastosowaniu.
4. Powołanie do życia nowych przemysłów, a mianowicie tych, które tylko dzięki zastosowaniu taniej energji elektrycznej powstać mogą. Są to przemysły elektrochemiczny i elektrometalurgiczny, a w szczególności wyrób: saletry, wapna azotowego, siarczanu amonowego, azotanu amonu (podstawa materjałów wybuchowych), karbidu, karborundum, wodoru, glinu, żelaza, stali, mosiądzu i innych stopów miedzi. Niektórych z tych przemysłów, niezbędnych ze względu na samodzielność Państwa, nie mamy dotąd wcale.
5. Rozwój istniejącego przemysłu, szczególniej drobnego, przez wprowadzenie napędu motorowego tam, gdzie go dotąd nie było i zastąpienie motorem elektrycznym kosztowniejszych w ruchu motorów spalinowych i parowych. Potanienie produkcji. Dowodem wpływu elektryfikacji na rozwój przemysłu są, oprócz codziennych doświadczeń każdego fachowca, krzywe rozwojowe wielkich elektrowni, szczególniej okręgowych. Przyrost spożycia występuje tam zawsze z roku na rok w progresji geometrycznej, docho-

dzącej od 5% do 15%, a czasem i wyżej. Jest to bezwzględnie do zawdzięczenia rozwojowi przemysłu, bo oświetlenie stosunkowo prędko ulega nasyceniu. Podobnie świadczy o tem polepszaniu się z biegiem czasu wzrost t. zw. „czasu użytkowania mocy szczytowej", który można zawdzięczać tylko niewspółcześnie występującym odbiorom przemysłowym. Powyższe zjawiska dadzą się zaobserwować zarówno w statystyce zakładów naszych w Polsce, jak i zagranicznych i występują nawet w fazie złej konjunktury gospodarczej, bo i wtedy przemysł, szczególniej drobny, szuka w zaprowadzeniu napędu motorowego udoskonalenia i potanienia produkcji.

6. Racjonalizacja produkcji w przemyśle według zasad podziału pracy, jej kolejności i oszczędności na transporcie.

7. Udoskonalenie środków transportowych w przemyśle przez zastosowanie motorów elektrycznych tam, gdzie wogóle żaden inny motor nie mógłby być zastosowany lub tylko z wielkiemi trudnościami (wyciągi, przesuwnice, dźwigi i t. p.).

8. Możność stopniowego przekształcania się drobnych nawet warsztatów w fabryczki i fabryki przez stopniowe powiększanie liczby maszyn roboczych, co jest możliwe tylko przy napędzie elektrycznym każdej maszyny z osobna.

III. UPRAWNIENIE HARRIMANA.

a) Pewne cyfry statystyczne.

1 Obszar uprawnienia obejmuje 80 225 km². Na ogólny obszar Państwa 388 400 km² stanowi to 20,6%.

2. Na powyższym obszarze zasilania obecna (r. 1927) produkcja energji elektrycznej wynosi ogółem:

228 192 kW i 800 672 000 kWh.

w tem do celów przemysłowych szacunkowo:

150 000 kW i 640 000 000 kWh.

3. Na podstawie danych statystycznych zawartych w wydawnictwie Ministerstwa Robót Publicznych p. t. „Elektryfikacja Polski" daje się obliczyć, że przemysł w Polsce jest w 33% zelektryfikowany (w Stanach Zjedn. A. Pn. 73%, w Niemczech 66%, w Anglji 48%).

4. Tym sposobem zapotrzebowanie energji do celów przemysłowych na obszarze koncesji Harrimana szacować można na

450 000 kW i 1 920 000 000 kWh

zapotrzebowanie ogólne zaś na:

700 000 kW i 2 400 000 000 kWh.

5. Na obszarze Harrimana istnieje 221 miast, z których 113 posiada już własne elektrownie a 108 z ludn. 410 000 nie ma ich. Największe z tych miast ma około 8 300 mieszkańców.

b) Dodatnie strony projektu.

1. Projekt czyni zadość wszystkim postulatom nowoczesnej racjonalnej elektryfikacji wymienionych pod 1.

2. Obszar zasilania obejmuje zelektryfikowanie nietylko najkorzystniejszych, ale i słabych pod względem gospodarczym i do elektryfikacji ogólnej stanowczo jeszcze niedojrzałych obszarów. Jest to pierwszy tego rodzaju projekt w Polsce, gdzie dotąd elektryfikuje się tylko obszary wybrane, najlepsze. W interesie Państwa mogłoby leżeć tylko powiększenie tego obszaru, a nigdy zmniejszenie, ponieważ wszystkie części Państwa poza tym obszarem położone są mniej zelektryfikowane, a zatem do powszechnej elektryfikacji mniej dojrzałe i stanowiące ciężar dla uprawnionego.

3. *Dla większych miast*, posiadających już własne elektrownie, korzyści leżą w możności nabycia prądu hurtownie po cenie niższej od własnych czystych kosztów ruchu. Po upływie czasu odpowiedniego na umorzenie kapitału włożonego w elektrownie i amortyzację unieruchomionych maszyn, ceny kupna energji będą niższe od własnych kosztów dotychczasowych o ten koszt oprocentowania kapitału i amortyzacji maszyn.

Wprawdzie miasta będą pozornie pokrzywdzone przez spetryfikowanie obecnych ich obszarów zasilania i niemożność dalszego zbytu prądu, jednak jest to „krzywda", znajdująca rekompensatę w rozwoju przemysłowym przedmieść pod wpływem elektryfikacji dalekonośnej, o nieograniczonej możności korzystania z prądu. Po włączeniu takich przedmieść do miast te ostatnie będą czerpać dochody z podatku przemysłowego. Unieruchomienie samych elektrowni miejskich, o ile one nie są pędzone siłą wodną, czy też gazem ziemnym, lecz sprowadzają węgiel, leży w programie elektryfikacji powszechnej i w interesie Państwa.

4. *Dla małych miast*, poniżej 10 000 mieszkańców, jest rzeczą dowiedzioną, że elektrownie przy cenie prądu 90 gr. za kWh są nierentowne Takie miasteczka skorzystają więc, jeżeli unikną kłopotów i trudności finansowych, związanych z budową i ruchem własnych elektrowni. Na wypadek rozrostu takich miasteczek z biegiem czasu przewidziane jest w projekcie uprawnienia odpowiednie obniżenie ceny maksymalnej (§ 75 F).

5. *Przemysł istniejący* może tylko zarobić, o ile otrzyma prąd po cenie niższej od własnych czystych kosztów ruchu. Podobnie jak duże miasta—zyska on pod tym względem dużo po umorzeniu kapitału zakładowego i zamortyzowaniu dotychczasowych maszyn napędowych. Nadto przemysł ten udoskonali swą produkcję i metody pracy przez zastosowanie motorów elektrycznych.

6. *Przemysł drobny* wzrośnie, gdyż dotychczasowe warsztaty ręczne zastąpione zostaną mechanicznemi pędzonemi elektrycznie.

7. *Przemysł nowy*, wielki, elektrochemiczny i elektrometalurgiczny znajdzie sprzyjające warunki powstania i rozwoju.

8. *Przemysł elektrotechniczny*, wyzyskując konjunkturę, szczególniej w razie dalszej walki celnej z Nemcami powinien się rozwinąć nadzwyczajnie. Zakup materjałów instalacyjnych i motorów przez odbiorców nie będzie niczem ograniczony. Zakup przez Harrimana w firmach krajowych jest w uprawnieniu zastrzeżony. Wiadomo mi, że Związek Przedsiębiorców Elektrycznych poczynił już ze swej strony słuszne przedstawienia co do ściślejszego zredagowania odnośnych zastrzeżeń.

9. *Elektrotechnicy Polacy* zyskają ogólnie wraz z przemysłem elektrotechnicznym. Zostaną oni pociągnięci do pracy technicznej twórczej, gdy dotychczas zbyt wielu z nich zajmuje się tylko pośrednictwem handlowem.

10. *Interes obrony Państwa*, który niewątpliwie odgrywa w rzeczywistości w projekcie tym większą rolę, niż o tem zewnętrznie sądzić można, zyska przynajmniej zabezpieczenie dostawy energji z elektrowni wodnej, położonej na granicy „trójkąta bezpieczeństwa". Pozatem zyska na możności rozwoju przemysłu elektrochemicznego i elektrometalurgicznego.

c) Ujemne strony projektu.

1. *Wysokość kapitału zainwestowanego*. Obowiązek zainwestowania 25 mio $ w okresie pierwszych lat 10—ciu, następnie zaś przez lat 50 po 1 500 000 $ sprowadza się (pod założeniem, że przedsiębiorstwo zacznie dawać zyski po latach 10—ciu) do gotówkowego wkładu pierwszej sumy w ratach przez lat 10, a następnie do kapitalizowania zysków. Uważam, że wychodzi na jedno, czy przez lat 60 uprawniony nie będzie wywoził zysków z kraju, czy też przywiezie Dolary, a wywiezie Złote. Różnica leży tylko w stopniu ryzyka, a strona ujemna w tem, że roboty i wkłady rozłożone są na tak długi okres czasu. Mimo wszystko stwierdzam, że kwota 25 mio $ czyli około 220 mio Zł. jest na nasze stosunki bardzo wielka i że dziwne wydają się przeto głosy lekceważenia, okazywane jej w prasie. Starałem się jednak obliczyć, jak mogą się rozkładać koszty poszczególnych inwestycyj, do których firma W. A. Harriman ma być zobowiązana. Naturalny przyrost produkcji energji elektry-

cznej dla całego Państwa z roku 1925 na 1926 wyniósł 17,5 %, a z roku 1926 na 1927—18.3 % Gdyby przyjąć przyrost na najbliższe 10—lecie dla obszaru Harrimana przez ostrożność tylko na 10 %, to moc z roku 1927 w wysokości ca 230 000 kW dosięgnie w roku 1940 cyfry około 800 000 kW. Gdyby tylko połowa tego zapotrzebowania mocy pokryta została przez elektrownie Harrimana i gdyby liczyć na włączenie do współpracy na jedną sieć istniejących wielkich elektrowni w hutach, kopalniach i t. d. o łącznej mocy około 200 000 kW, to jeszcze pozostaje w tym okresie do wybudowania elektrowni na drugie 200 000 kW, z czego zgodnie z programem przypadnie 60 000 kW na elektrownię wodną. Z tego wynika, że elektrownia parowa będzie musiała mieć w tym czasie moc przynajmniej 140 000 kW. Koszt takiej elektrowni szacuję na 8 mio $.

Koszt elektrowni wodnej na 90 000 KM wraz z kosztem regulacji rzeki trudny jest do oceny, ale sądzę, że się niewiele omylę, jeżeli jako minimum przyjmę 12 do 15 mio $.

Koszt 750 km linij przesyłowych na 220 kV ze stacjami transformatorowemi w 8 punktach oceniam na dalszych 10 mio $. Zapoczątkowanie sieci średniego i niskiego napięcia, stacje transformatorowe dla nich etc. wymagać muszą najmniej jeszcze 5 mio $.

Z powyższego wynika, że koszt inwestycyj, w pierwszych latach 10 napewno przekroczy 25 mio $. Dalszy preliminarz na 75 mio $ wystarczy wprawdzie do pokrycia całego obszaru siecią przewodów, ale znów nie wystarczy na rozbudowę dalszych elektrowni cieplnych i wodnych, niezbędnych wobec stałego wzrostu spożycia.

Upatruję zło w tem, że wkłady, do których Harriman jest zobowiązany, określone są jako maksymalne, nie jako minimalne. Z przysługującego Państwu na wypadek przekroczenia tego maksimum prawa udzielenia uprawnienia miastom czy komu innemu, nic Państwu nie przyjdzie, gdy już monopol na najintratniejszych terenach będzie faktem dokonanym. Wyzyskany będzie przywilej, a nie dopełnione zobowiązania, stanowiące ciężar, za które to zobowiązania Państwo zapłaciło z góry przywilejem monopolu. Należałoby żądać wykonania programu bez względu na koszta.

2. *Ceny energji.* Wbrew opinji, jaka się rozpowszechniła o wysokich cenach pod wpływem wiadomości o najwyższej stawce przy sprzedaży detalicznej 90 groszy za kWh, uważam, że ceny energji nie są wygórowane. Opinję tę opieram na cenach dla przemysłu i miast, odbierających prąd hurtownie. Cena 90 gr. zobowiązywać ma tylko dla małych miasteczek w najobszerniejszym rejonie, i jak o tem była mowa, nie będzie stanowiła dla nich krzywdy. Ceny hurtowne maksymalne ustalone zostały zależnie od okręgu na 25,2 do 32,4 gr., przy 1000 g. użytkowania. Dla większego czasu użytkowania są przewidziane dość znaczne rabaty. Dla miasta zelektryfikowanego lub fabryki, w których moc przyłączona t.j. moc transformatora może być utożsamiona prawie z mocą szczytową, nie trudno jest o czas użytkowania 2500 godzin, a wówczas maksymalne ceny prądu z uwzględnieniem rabatów wyniosą od 16,1 do 20,7 gr. Przy największym czasie użytkowania 8000 g. w roku maksymalne ceny prądu wynoszą 6,8 do 8,8 gr. Mogą one jednak być niższe, zależnie od okoliczności. Decyzja opustów leżeć będzie w ręku Harrimana. Podnosiłem już na innem miejscu, że nie tyle interesujące są stawki maksymalne, ile możliwości, jakie wynikają z kalkulacji, a do jakich dojść może firma Harrimana w obliczu konkurencji własnej wytwórczości; a te sięgają jeszcze daleko niżej.

Natomiast niedostatek, który tu widzę, to jest brak klauzuli największego uprzywilejowania dla Państwa, dla jego fabryk elektrochemicznych. Klauzula taka byłaby tem bardziej wskazana, że Harriman, stosując pewną politykę taryfową (o czem jeszcze niżej będzie mowa), mógłby dostarczać po wyjątkowo niskiej cenie prąd własnym hutom i przedsiębiorstwom. W robieniu tym sposobem, na koszt elektryfikacji, zbyt daleko idącej konkurencji innym zakładom przemysłowym tej samej branży powinnaby mu być hamulcem przynajmniej wyżej wspomniana klauzula, zapewniająca w każdym razie prąd po najniższej cenie Państwu.

Kwestja cen nie należy zresztą do najbardziej zasadniczych. Przedewszystkiem dlatego, że w roku 1940 i potem co lat 5 ceny energji mają podlegać rewizji, a do tego czasu nie może być mowy o nadmiernych zyskach przedsiębiorstwa. Pozatem — realne ceny podyktowane będą troską przedsiębiorstwa o rozwój przemysłu, bez którego elek-

tryfikacja, nawet przy wysokich cenach energji, nie przedstawia żadnego interesu. W ten sposób ceny unormują się samoczynnie. Jeżeli zaś Harrimanowi uda się istotnie stworzyć warunki dla rozwoju naszego przemysłu, do czego prócz elektryfikacji i ustępstw od maksymalnych cen prądu potrzeba będzie jeszcze wiele zabiegów pośrednich, jeżeli ten rozwój istotnie zostanie osiągnięty, to za taką stawkę warto będzie dać przedsiębiorcy zarobić.

3. *Czas trwania uprawnienia.* Jest on określony na lat 60, co jest niewątpliwie bardzo ujemną stroną, jeżeli się zważy, że po doświadczeniach ostatnich dziesiątków lat żaden fachowiec elektrotechnik nie ośmieli się stawiać horoskopów co do rozwoju elektrotechniki nawet na okres przyszłych lat 30-tu, a cóż dopiero 60-ciu.

Wprawdzie projekt uprawnienia nosi już ślady targu o ten termin w tem, że tylko amortyzacja zakładu wodno-elektrycznego liczy się na lat 60, a wszystkich pozostałych urządzeń — na 30; wprawdzie w okresach co lat 5 może nastąpić rewizja najistotniejszych warunków uprawnienia, t. j. cen energji i wprawdzie najmniej 60-letnia amortyzacja zakładów wodnych jest konieczna, jednak należałoby dążyć do tego, aby tylko sam zakład wodny był przedmiotem 60-letniej koncesji, albo nawet i dłuższej, byle tylko koncesja na sieć i zakłady cieplne została ograniczona do krótszego terminu. Termin koncesji na zakład wodny musi być niestety długi, bo wymaga tego długi czas trwania takich urządzeń, znaczne koszty zakładowe i związane z tem niskie (0,5 do 1%) odpisy amortyzacyjne, jakie można i trzeba stosować, aby ceny energji nie były zbyt wygórowane. Koncesje takie bywają udzielane zagranicą i na lat 90 lub wieczyście. Nasza jedyna wodna elektrownia w Gródku ma koncesję na lat 60.

Punkt ten jest tem drażliwszy, że trudno jest przewidzieć, czy i kiedy Państwo będzie w stanie wykupić od Harrimana jego przedsiębiorstwo na mocy uprawnienia, a jeżeli tego nie uczyni, to koncesja staje się wieczysta, bo zastrzeżone jest dalsze jej przedłużenie, oczywiście z prawem wykupu i nadal.

4. *Kwestja polityki taryfowej.* Firma Harriman będzie miała możność prowadzenia w ramach swego przedsiębiorstwa elektryfikacyjnego pewnej polityki taryfowej. Polityka taka zmierzać może ewentualnie do uprzywilejowania taryfami jednych, a krzywdzenia innych przemysłów w Polsce. Na taką ewentualność niema środka zaradczego. Potrzebna jest wobec niej przynajmniej tylko ta pewność, że polityką taryfową nie będą rządziły pobudki, mające związek z polityką światową, że polityka taryfowa nie będzie sprzeczna z interesami Państwa i z polityką przemysłową państwową, krótko mówiąc, że kapitał zagraniczny, który wchodzi tą drogą do kraju, będzie ściśle apolityczny.

Ocena, czy kapitał firmy W. A. Harriman odpowiada temu zasadniczemu warunkowi, o niezmiernej doniosłości tak ze względu na p. 3) jak i 4)niniejszego orzeczenia, usuwa się z pod mojej kompetencji. Należy on raczej do ekonomistów. W obronie projektu, z jaką wystąpiłem na rozprawie wojewódzkiej we Lwowie, pozostawiałem rozstrzygnięcie tej kwestji kompetencji Rządu, bo niewątpliwie Rząd ma największą możność sprawdzenia i zbadania pochodzenia środków finansowych kontrahenta. W każdym razie ta kwestja jest rozstrzygająca. Jestem wprawdzie wielkim zwolennikiem elektryfikacji, ale nie za cenę utraty samodzielności polityki gospodarczej.

Potrzebna jest gwarancja, że kapitał zagraniczny, przypływający w tej formie do Polski, ma życzliwe zamiary i pragnie rozwoju jej przemysłu, a nie, jak chcą widzieć niektórzy, jego zahamowania. Wprawdzie powiedziałem już na innem miejscu, że utożsamiam elektryfikację z rozwojem przemysłu i nie mogę uwierzyć, aby ten, kto przychodzi do Polski z zamiarem elektryfikacji, nie identyfikował go z dążeniem do rozwinięcia przemysłu. Wprawdzie przychodzi mi na myśl, że ten, ktoby chciał w Polsce pewne przemysły zabić, a inne rozwinąć, uczyniłby to taniej bezpośrednio, wykupując i likwidując jedne, a zakładając drugie, zamiast bawić się w tym celu tak znacznym kosztem w elektryfikację, na której bez przemysłowych odbiorców nic zarobić nie można. Ale do żądania gwarancji przychylam się i przy dobrej woli nie powinno o nią być trudno.

Znany ekonomista, prof. Dr. St. Grabski, w wywołanej przezemnie rzeczowej dyskusji na ten temat, wysunął jako dostateczną gwarancję, myśl skłonienia Harrimana do ubiegania się równocześnie o koncesję na rozbudowę naszej sieci kolejowej, od której jesz-

cze w większym stopniu zależy rozwój przemysłu. Jako nie ekonomista, nie śmiem w tej kwestji zabierać głosu, ale myśl powtarzam i przyłączam się do niej ze względów zasadniczych — ponieważ nigdy nie popierałem i nie popieram projektu Harrimana inaczej, jak w przekonaniu o apolitycznym charakterze kapitału amerykańskiego.

5. *Określenie Spółki Polskiej.* W związku z treścią uwag pod 4) nie jest bez znaczenia i § 21 uprawnienia, który mojem zdaniem wymaga innej stylizacji. Przy stylizacji obecnej wynika z niego, jak gdyby firma Harrimana była małym pośrednikiem, który za wiedzą i zezwoleniem Ministerstwa bierze tylko po to koncesję, aby ją zaraz przehandlować. Tymczasem w myśl intencji, której się można tu domyślać, chodzi o nadanie samej firmie Harriman na terenie Polski charakteru i praw spółki polskiej. Brakuje więc określenia, jaka to będzie spółka, czyją własnością będzie jej kapitał i że za dotrzymanie wszystkich gwarancyj, żądanych od firmy Harrimana, odpowiadać ma właśnie ta spółka na mocy przyjętych praw i obowiązków.

Streszczając swe wywody, oświadczam co następuje:

1) Należy jak najusilniej poprzeć dążenia Rządu, zmierzające do przeprowadzenia planowej i odpowiadającej nowoczesnym tendencjom elektryfikacji kraju.

2) Można poprzeć udzielenie koncesji firmie W. A. Harriman, pod warunkiem uzyskania zupełnej rękojmi, że intencje jej nie zagrażają w niczem samodzielności państwowej polityki gospodarczej.

3) Należy ponadto żądać: wykonania przepisanego programu bez ograniczania wysokości potrzebnych na ten cel wkładów, zastosowania klauzuli największego uprzywilejowania w stosunku do Państwa, zmniejszenia czasu trwania koncesji, wciągnięcia do współpracy elektrowni górniczych i ścisłego określenia charakteru przyszłej Spółki Polskiej.

cze w większym stopniu zależy od rozwoju przemysłu. Jako nie ekonomista, nie śmiem w tej kwestji zabierać głosu, ale myśl powziętam i przekonam się do niej na podstawie zasadniczych — ponieważ uwagi nie pogłębiono i nie wypełniono projektu Harrimana i zachęcać w przekonaniu o spółdzielczym charakterze kapitału amerykańskiego.

4. Określenie Spółki Polskiej. W zasadzie trzeba by uznać, że bez znaczenia § 21 opracowania, który mówi o tem, że wymaga ona substytucji. Przy szybszym obecnej rozwiązanie niego, jak gdyby firma Harriman była naszym pośrednikiem, który zawczasu uzyskał od Ministerstwa bierze tylko pozór koncesji, aby ją potem przekazować. Tymczasem w myśl intencji, która się nasuwa tu domyślić, chodzi o nadanie samej firmie Harriman na terenie Polski charakteru i praw spółki polskiej. Należy więc określenie, jaką to będzie spółka, czyją własnością będzie jej kapitał, że za dostarczenie wszystkich gwarancji, żądanych od firmy Harrimana, odpowiedzi, ma właśnie ta spółka na mocy przyjętych praw i obowiązków.

Streszczając więc wywody, stwierdzam co następuje:

1) Należy jak najszybciej poprzeć dążenie Rządu, zmierzające do przeprowadzenia planowej odpowiedniej nowoczesnym tendencjom elektryfikacji kraju.

2) Można poprzeć udzielenie koncesji firmie W. A. Harriman, pod warunkiem uzyskania zupełnej rękojmi, że interesy jej nie sprzeciwiają się w niczem samodzielności państwowej polityki gospodarczej.

3) Należy ponadto dążyć do wykonania przepisanego programu bez uszczuplenia wysokości potrzebnych na ten cel wkładów, zabezpieczenia Państwu największego uprzywilejowania w stosunku do Państwa uprawnień przy wykupie koncesji, wciągnięcia do współpracy akcjonarjuszy polskich i ścisłego określenia charakteru prawnego Spółki Polskiej.

INŻ. K. STRASZEWSKI

Opinja dla Izby Przemysłowo-Handlowej w Warszawie w sprawie projektowanego udzielenia uprawnienia firmie W. A. Harriman, Inc. w Nowym Yorku.

I. GŁÓWNE PUNKTY PROJEKTOWANEGO UPRAWNIENIA.

1) Teren zasilania.

Teren ten jest ogólnie znany, nie będę go więc określał. Podkreślić tu jednak należy ten szczegół, że w myśl końcowego zdania § 1, z wymienionego w tym paragrafie terytorjum wyłączone są te obszary, na których istnieją zakłady elektryczne uprawnione zgodnie z ustawą elektryczną, w myśl zaś pierwszego ustępu § 4 nadanie uprawnienia Harrimanowi nie pozbawia właścicieli zakładów elektrycznych, istniejących na tym obszarze, praw, przysługujących im w dniu nadania uprawnienia.

Te wszystkie zakłady mają prawo, mimo nadania uprawnienia Harrimanowi, dalej istnieć i rozwijać swoją działalność, ale tylko na terenach, które stanowią dzisiaj ich stan posiadania. Nadzieja na rozszerzenie tych terenów jest im odebrana, gdyż otoczone one zostaną przez terytorjum, będące przedmiotem uprawnienia Harrimana. Mieścić się więc będą na terytorjum tem liczne obce enklawy, do których Harriman nie będzie posiadać praw.

Z treści cytowanych ustępów § 1 i § 4 ma się wrażenie, że § 1 odnosi się do zakładów elektrycznych, uprawnionych na podstawie ustawy, zaś § 4 — do zakładów elektrycznych, powstałych przed ogłoszeniem ustawy i działających w myśl 11 artykułu ustawy.

Jeżeli tak jest, to elektryczne zakłady uprawnione miałyby tę korzyść nad innemi istniejącemi zakładami, że Harriman nie będzie posiadał prawa opcji do objęcia terenów, będących przedmiotem innych uprawnień po ich ekspiracji (inne uprawnienia udzielane były na lat 40, uprawnienie Harrimana zaś miałoby być udzielone na lat 60), gdyż są one wyraźnie wyłączone z tego terytorjum. Po ekspiracji tych uprawnień Minister Robót Publicznych będzie w prawie stosownie do swej woli wykupywać te zakłady, przedłużać uprawnienia dotychczasowym posiadaczom lub też nadawać je innej osobie, ewentualnie także Harrimanowi, o ile uzna to w tym czasie za stosowne.

Wątpliwą mogłaby się wydawać pod tym względem sytuacja zakładów nie uprawnionych, lecz posiadających nabyte prawa, jeżeliby się przyjęło, że § 1 projektu uprawnienia do tych zakładów się nie odnosi, lecz tylko § 4, aczkolwiek art. 11 Ustawy można także tak interpretować, że daje on zakładom, istniejącym przed wejściem w życie ustawy tę samą pełnię praw, co zakładom uprawnionym pod warunkiem ich nierozszerzania się, że więc i te zakłady są uprawnione zgodnie z ustawą i że do nich też stosuję się § 1 projektu uprawnienia.

Jeżeli tak nie jest, to do tych zakładów, a mam tu na myśli te zakłady, które posiadają prawa nabyte na podstawie koncesyj przedwojennych — odnosiłby się tylko § 4 projektu uprawnienia. Zdawałoby się, że w takim razie na tereny działania takich zakładów po upływie terminu ich koncesji lub po upływie terminu, określonego w art. 12 Ustawy, miałby Harriman prawo wkroczyć, gdyż nie byłyby one wyraźnie wyłączone z jego terytorjum. Nie tyczyłoby to zakładów, będących własnością gmin, gdyż art. 12 Ustawy o nich nie traktuje. Nie odnosi się to też do terytorjum miasta Warszawy, a więc i Elektrowni Warszawskiej, gdyż nie jest ono wymienione w § 1 projektu uprawnienia, wobec czego jest wyłączone z terytorjum uprawnienia Harrimana.

Takich zakładów koncesyjnych z przed wejścia w życie ustawy, nie będących własnością gmin, jest na omawianem terytorjum niewiele i są to przeważnie zakłady pomniejsze z wyjątkiem „Elektrowni w Zagłębiu Dąbrowskiem", która jest przedsiębiorstwem prywatnem, a uprawnienia w myśl ustawy nie otrzymała. Do takich należą również np.

Elektrownia w Radomiu, sieć rozdzielcza w Białej, zasilana z elektrowni w Bielsku na Śląsku Cieszyńskim, elektrownia w Wadowicach.

W każdym razie podniesione tu wątpliwości powinnyby być wyjaśnione na podstawie obowiązującego ustawodastwa, a w szczególności ustawy elektrycznej.

2) Obowiązek rozbudowy.

Obowiązek ten określony jest przez § 26 projektu uprawnienia i obejmuje w pierwszem pięcioleciu:

a. budowę elektrowni wodnej na Dunajcu o mocy 40 000 KM;

b. uzyskanie równorzędnej rezerwy cieplikowej w zagłębiu węglowem lub też budowę równorzędnej elektrowni cieplnej;

c. budowę sieci przesyłowej o napięciu ponad 100 kV w określonych rozmiarach;

d. budowę sieci rozdzielczych w miastach ponad 5 000 mieszkańców i przyłączenie sieci tych do sieci przesyłowej, lub też budowę miejscowych elektrowni prowizorycznych w tych miejscowościach.

Obowiązki te ograniczone są tem zastrzeżeniem, że uprawniony nie jest obowiązany wydać więcej w pierwszem pięcioleciu, niż 15 miljonów dolarów.

Niewykonanie obowiązku odnośnie zasilania miejscowości, wymienionych powyżej w punkcie d), może pociągnąć za sobą ich wyłączenie z uprawnienia i udzielenie uprawnień lokalnych tym miejscowościom samym.

W drugiem pięcioleciu uprawniony obowiązany będzie:

a. budować dalsze elektrownie wodne lub rozbudować elektrownię na Dunajcu do 90 000 KM;

b. rozszerzać analogicznie rezerwy cieplne;

c. rozszerzyć sieci przesyłowe do conajmniej 750 km;

d. zasilić energją elektryczną miejscowości ponad 3 000 mieszkańców.

Obowiązki te są ograniczone do sumy 10 miljonów dolarów.

Przez dalsze 50 lat trwania uprawnienia rozbudowa pozostawiona jest decyzji Harrimana i ograniczony jest jej obowiązek do wydatku rocznego, nieprzekraczającego 1,5 miljona dolarów.

3) Inne punkty uprawnienia.

Czas trwania uprawnienia wynosi 60 lat (§ 3). Na terytorjum swem uprawniony ma uzyskać monopol na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie, rozdział i sprzedaż energji w celu zawodowego zbytu (§ 4).

Taryfy maksymalne określają §§ 75—80b.

Projekt uprawnienia różni się od normalnie udzielanych uprawnień w następujących zasadniczych punktach:

§ 12 — warunki wykupu,

§ 19 — prawo utrzymania w ruchu zakładu po wygaśnięciu uprawnienia i w razie niewykupienia zakładu,

§§ 95 i 96 — prawo regresu do sądów w wypadkach sporów,

§ 96 — komisja rzeczoznawców.

O punktach tych będzie mowa później, przy omawianiu zasadniczych punktów uprawnienia.

II. ZAGADNIENIE TECHNICZNE I GOSPODARCZE PROJEKTU.

Zachodzi pytanie, czy omawianie terytorjum jest dojrzałe do realizacji wymienionego projektu i czy realizacja ta jest technicznie i gospodarczo wskazana, a więc:

a. budowa elektrowni wodnej;

b. budowa, względnie uzyskanie rezerwy cieplnej dla tejże elektrowni;

c. rozbudowa sieci przesyłowych;

d. elektryfikacja tej części obszaru, która dotąd przez inne zakłady istniejące nie została zelektryfikowana.

ad a)

Różne sfery fachowe, techniczne i finansowe są tego zdania, że rozbudowa sił wodnych w Polsce nie jest jeszcze obecnie koniecznością i że zakłady wodne z powodu wysokich kosztów budowy, drożyzny kapitału, znacznie niższych kosztów zakładów cieplnych i niskich cen węgla — nie wytrzymują konkurencji z zakładami cieplnemi. Zdanie to można było słyszeć do niedawna i zagranicą — w Niemczech, we Francji, bardzo bogatych w siły wodne, a gdzie po wojnie powstawały poważne zakłady cieplne, zaś powstające zakłady wodne korzytały ze znacznych subwencyj publicznych. Obecnie opinja zaczyna się tam zmieniać w miarę tanienia kapitału i powstawania nowych poglądów na rolę zakładów wodnych w gospodarce energetycznej. Budowie zakładów takich poświęca się znowu wzmocnioną uwagę.

Rozbudowę sił wodnych należy oceniać także z innego punktu widzenia, niż samej rentowności, lub konkurencji z zakładami cieplnemi, gdyż tych kryterjów rozbudowa ta dziś w Polsce nie wytrzymałaby, zwłaszcza przy niskim jeszcze stosunkowo stopniu elektryfikacji i przy małem jeszcze zastosowaniu energji elektrycznej do różnych potrzeb, a co w ślad za tem idzie, przy małem wyzyskaniu zdolności wytwórczej zakładów elektrycznych.

Rozstrzygnięcie pytania, czy podjęcie już dziś rozbudowy tej, która kiedyś w przyszłości napewno nastąpić musi, nie jest z punktu widzenia szeroko pojętej ekonomji społecznej i z punktu widzenia państwowego i wojskowego wskazana — należy przedewszystkiem do sfer rządowych. Kategoryczne rozstrzygnięcie tej kwestji w sensie negatywnym, mogłoby się kiedyś, w chwili najbardziej nieoczekiwanej, okazać zgubne, a wiadomo, że budowa zakładu wodnego trwa lata.

Jeżeli Rząd ten obowiązek rozbudowy siły wodnej nakłada na firmę Harrimana, to nakłada na nią poważny ciężar. Widocznie jest świadom tego, skoro czyni jej kilka poważnych ustępstw w stosunku do dotychczas wydawanych uprawnień.

ad b)

Firma Harriman nie jest obowiązaną bezwzględnie do budowy nowej elektrowni cieplnej w Zagłębiu, lecz pozostawiono jej do wyboru, albo budowę takiego zakładu w Zagłębiu Krakowskiem, czy Dąbrowskiem, lub też wyzyskanie istniejących tam rezerw. § 26 projektu nie wspomina o Zagłębiu Śląskiem widocznie dlatego, że ustawa elektryczna nie ma mocy obowiązującej w województwie śląskiem, choć tam, sądząc ze statystyk, możnaby znaleźć poważniejsze rezerwy cieplne.

Jeżeli budować się ma zakład wodny, niewystarczający dla zasilania całego obszaru, konieczność uzyskania rezerwy cieplnej jest nieodzowna.

Projekt uprawnienia nie mówi jasno, że uprawniony poza zagłębiem szukać może rezerw cieplnych także gdzieindziej na swojem terytorjum, w istniejących zakładach wytwórczych,a takie zakłady poważne lub dające się łatwo rozszerzyć istnieją choćby w Łodzi, Warszawie, Pruszkowie, nawet w Płocku, Włocławku i jeszcze w innych miejscowościach. Istnieją też większe zakłady fabryczne, jest więc możliwość wyzyskania t. zw. energji „odpadkowej", możliwość przyciągnięcia w pewnym stopniu do produkcji energji cukrowni i innych zakładów fabrycznych, potrzebujących większej ilości pary grzejnej. Budowa przewodów przesyłowych, o których powiemy ad c), uzyskuje pełną rację bytu nie dla przesyłania tylko energji z jej źródeł do centrów zbytu, ale i w równej mierze przez połączenie niemi wszystkich większych i ekonomiczniej pracujących zakładów wytwórczych w celu zmniejszenia wspólnych rezerw i lepszego ich wykorzystania, wyrównania produkcji i zużycia energji, zmniejszenia maksymów obciążenia i ekonomizacji przez to całego systemu, tembardziej, że w naszym wypadku możemy polegać tylko na zakładach wytwórczych, położonych na granicy Państwa.

Tego rodzaju połączenie między sobą przewodami różnych zakładów wytwórczych i terenów rozdziału energji stwarza większą pewność ruchu i zmniejsza możliwość przerw w dostawie energji. Ogólnie ustaloną praktyką jest dziś w Ameryce, że każde

poważniejsze centrum zbytu energji winno być zasilane conajmniej z dwóch niezależnych zakładów wytwórczych. Słuszność tej zasady potwierdza nam najlepiej obecny przykład Krakowa. Gdyby jego połączenie z Jaworznem już istniało, wypadek, o którym piszą właśnie gazety, a który może się zdarzyć i w każdej innej elektrowni — nie pociągnąłby za sobą tak ciężkich skutków dla zasilania energją elektryczną Krakowa, jak znaczne ograniczenie na szereg dni, czy tygodni dostawy energji dla tego miasta.

Inne zakłady wytwórcze, rozsiane po całem terytorjum, nie tylko będą musiały nadal istnieć, połączone ze sobą przewodami, ale będą i w przyszłości musiały rozszerzać się i modernizować, gdyż i one odegrają swą rolę w elektryfikacji wspomnianego obszaru. Że projekt ma na myśli stopniową realizację tego programu, świadczy za tem już to, że pierwsze linje przesyłowe wytyczone być mają w kierunku Łodzi, Dunajca, okręgu Radomskiego, większych nie tylko konsumentów, ale i producentów energji.

ad c).

Projektowana rozbudowa sieci przesyłowej o napięciu t. zw. „bardzo wysokiem" jest przy uwzględnieniu zastrzeżeń, wymienionych ad b), racjonalna i na czasie. Okres tej budowy przewidziany jest dla jej pierwszej części na lat 5. Wątpliwe jest, aby termin ten ze względu na roboty przygotowawcze, terminy dostawy, sezony budowlane, wreszcie czas budowy — mógł być skrócony. W tym okresie czasu zapotrzebowanie energji na terytorjum omawianem powinno poważnie wzrosnąć.

Według statystyki urzędowej całkowita produkcja energji wynosiła na terytorjum tem w roku 1925 około 520 miljonów kWh. Wobec statystycznie stwierdzonego średniego przyrostu w Polsce w roku 1926 w stosunku do roku 1925 okrągło 15%, w roku 1927 w stosunku do roku 1926 okrągło 20%, zaś w roku 1928 w stosunku do roku 1927 okrągło 9%, który to przyrost możemy śmiało przyjąć i dla omawianego terytorjum — i wobec spodziewanego w r. 1929 przyrostu 15% w stosunku do roku 1928 produkcja energji na niem wyniesie w roku 1929 według wszelkiego prawdopodobieństwa około 1 miljarda kWh. Przyjmując na najbliższą przyszłość tylko 10%-wy przyrost dla każdego roku w stosunku do roku poprzedniego, musimy liczyć się z produkcją roczną za 5 lat, t. j. w roku 1934 — około 1,6 miljarda kWh, a za 10 lat, t. j. w roku 1939 — około 3,6 miljarda kWh.

W trzech najważniejszych okręgach zapotrzebowania energji, odległych od żródeł kalorycznych, a więc w Tarnowie (fabryka związków azotowych), w Łodzi z okolicą i w Warszawie z okolicą, szacować możemy odnośne cyfry na:

	R O K		
	1930	1934	1939
Tarnów..	100 milj. kWh	160 milj. kWh	250 milj. kWh
Łódź z okolicą	120 „ „	190 „ „	300 „ „
Warszawa z okolicą	160 „ „	250 „ „	400 „ „

Licząc dla Tarnowa, gdzie głównym odbiorcą będzie fabryka chemiczna, 6 000 godzin wykorzystania rocznego, zaś dla Łodzi i Warszawy po 3 000 godz. dojdziemy do następujących przybliżonych cyfr zapotrzebowania mocy:

	R O K		
	1930	1934	1939
Tarnów..	17 000 kW	27 000 kW	45 000 kW
Łódź z okolicą.	40 000 „	60 000 „	100 000 „
Warszawa z okolicą	54 000 „	83 000 „	133 000 „

Przyjmując, że przewody przesyłowe wymieniałyby tylko między temi okręgami moc podstawową (około 1/3 mocy maksymalnej), otrzymamy przybliżone wartości mocy, przenoszonych temi przewodami.

	ROK	
	1934	1939
Tarnów	9 000 kW	15 000 kW
Łódź z okolicą	20 000 „	33 000 „
Warszawa z okolicą	28 000 „	45 000 „

Przewód do Tarnowa ma jednak na celu nietylko przesyłanie z Zagłębia energji do fabryki związków azotowych, lecz przedewszystkiem połączenie elektrowni wodnej z jej rezerwą cieplną, wobec czego po tym przewodzie przepływać będzie już po 5-ciu latach około 40 000 KM, czyli około 30 000 kW.

Podane powyżej cyfry są naturalnie tylko przybliżone i dają tylko pojęcie o ich stopniu wielkości, niemniej widzimy, że mamy do czynienia z cyframi poważnemi, które w innych krajach uzasadniają w analogicznych wypadkach powstawanie sieci przesyłowych. Nie jest przytem wykluczone znaczne przekroczenie tych cyfr, gdyż naogół realizacja projektów elektryfikacyjnych ożywia działalność inwestycyjną w przemyśle i innych urządzeniach, zużywających energję, co powoduje dalszy odbiegający od przeciętnego przyrost zapotrzebowania energji. Należy się również liczyć z realizacją nowych projektów zużycia energji, jak z elektryfikacją warszawskiego węzła kolejowego, która, o ile rozszerzona zostanie i na ruch podmiejski, sama zapotrzebuje około 200 miljonów kWh rocznie przy zapotrzebowaniu mocy około 50 000 kW, jak następnie z rozbudową przemysłu wojennego i hutnictwa w okręgu Radomskim itp.

ad d).

Nie trzeba się nad tem rozwodzić, że zasilanie energją elektryczną miejscowości ponad 5 000 mieszkańców, a następnie ponad 3 000 mieszkańców jest dla tych miejscowości korzystne. Znane nam są wysiłki zarządów komunalnych przy budowie nowych zakładów elektrycznych w miastach niezelektryfikowanych i trudności finansowe, z któremi one walczą przy tej budowie, a przecież zarządy te mają nietylko zadania te do spełnienia, ale i inne nie mniej ważne, jak kanalizacja, wodociągi, bruki, regulacje, budowy szkół itp. Zastanówmy się jednak nad tem, ile takich miejscowości istnieje na omawianem terytorjum. Zróbmy przegląd tylko tych poważniejszych zakładów, które już zasilają najważniejsze ośrodki. Możemy tu wymienić, idąc z północy na południe:

Warszawa, Pruszków z powiatem warszawskim na lewym brzegu Wisły i błońskim, Włocławek, zasilający powiat włocławski i Kutno, Łowicz, Zgierz, Łódź, Piotrków, Kielce, Radom, Zrzeszenie elektrowni radomsko-kieleckich na całą okolicę od Zagożdżona po Kielce i Ostrowiec, Lublin, Częstochowa, zasilająca Radomsko, Elektrownia w Zagłębiu Dąbrowskiem z Towarzystwem „Sieci elektryczne", zasilająca całą okolicę od Sosnowca po Częstochowę, Elektrownia w Zagłębiu Krakowskiem, zasilająca powiat chrzanowski, oświęcimski i część krakowskiego, Jaworzno, połączyć się mające z Krakowem, elektrownia krakowska, elektrownia Bielsko-Biała wraz z elektrownią na kopalni „Silesia", zasilające okolice, Wieliczka, Bochnia, Tarnów, Rzeszów, Nowy-Sącz, koncern „Małopolska", zasilający powiaty gorlicki, jasielski, krośnieński, sanocki, brzozowski.

Jeżeli spojrzymy na mapę lub jeżelibyśmy zajrzeli do wykazów miejscowości na tem terytorjum położonych, przekonalibyśmy się, że dla firmy Harriman pozostały takie okolice, o których elekryfikację prawdopodobnie dotąd nikt się nie chciał pokusić, oraz okręgi rolnicze, lecz wiadomo, że elektryfikacja rolnictwa nie opłaca się, choć jest ona dla niego wielce pożyteczna i że korzystać może rolnictwo z jej dobrodziejstw tylko tam, gdzie je można łatwo z poblizkich przewodów zasilić. Niezelekryfikowane rolnictwo wytwa-

rza sobie tak drogą energję mechaniczną, że elektryfikacja przy każdej dostępnej dziś cenie energji jest dla niego dobrodziejstwem.

Z powyższego zestawienia widzimy, że dla firmy Harriman pozostaje już niewiele dla podjęcia rozdziału energji detalicznie, i że to, co zostało, nie przedstawia bynajmniej najlepszych objektów pod względem zyskowności. Zakłady elektryczne, znajdujące się w podanych powyżej miejscowościach mogą być przez Harrimana jedynie brane pod uwagę do zawarcia z niemi umów na pobór dodatkowo potrzebnej energji i wzajemną jej wymianę, jeżeli Harriman będzie mógł zaproponować im warunki dla nich korzystne. Nie będą zakłady te bezwzględnie zmuszone do pobierania energji od Harrimana, gdyż mogą zamiast pobierać energję z zewnątrz — rozszerzać, jak dotychczas, swe urządzenia wytwórcze i Harriman nie może im tego w przyszłości zabronić, jeżeli zakładom tym będzie się to kalkulować. Mają więc one możność wytargowania od Harrimana takich warunków przyłączenia do jego sieci, jakie będą dla nich do przyjęcia. To, cośmy tu powiedzieli o publicznych zakładach elektrycznych, odnosi się również i do większych zakładów przemysłowych.

Zasilanie przez Harrimana innych pozostałych miejscowości, niekorzystających z energji elektrycznej, o ile nie będą one leżały w pobliżu sieci przewodów Harrimana i jej punktów rozdzielczych, a jeszcze bardziej obowiązek budowania indywidualnych elektrowni w tych miejscowościach, jeżeli przyłączenie do sieci nie będzie możliwe — należy uważać za ciężar, nałożony przez Rząd na Harrimana.

Reasumując powyższe wywody zauważam, że sprawy budowy elektrowni wodnej nie można mierzyć zwykłym tylko rachunkiem rentowności, że pozyskanie rezerwy cieplnej dla tej elektrowni jest w razie jej budowy konieczne, że z pewnością wyłoni się odrazu konieczność współpracy nad produkcją energji innych zakładów wytwórczych, odległych od źródeł energji, że budowa przewodów przesyłowych według projektu Harrimana jest racjonalna, że elektryfikacja miejscowości jeszcze niezelektryfikowanych, a znajdujących się w obrębie tego terytorjum, o znaczeniu drugorzędnem, jest kwestją mniejszej wagi, że elektryfikacja ta zresztą w miarę rozwoju tych miejscowości i rozwoju sieci przewodów nastąpiłaby z czasem automatycznie i że jest ona ciężarem narzuconym Harrimanowi, za który Rząd czuł się znowu widocznie zniewolony porobić pewne ustępstwa w uprawnieniu (czas uprawnienia, warunki wykupu).

III. SPOSÓB REALIZACJI PROJEKTU HARRIMANA.

Należy się zastanowić nad tem, czy sposób realizacji tego projektu przez powierzenie go jednej firmie jest odpowiedni. Istnieją inne możliwości zrealizowania projektu tego, zwłaszcza tej jego części, która odnosi się do sieci przesyłowych.

Przykłady Francji (okolice odbudowane oraz okolice południowe) (Union des Producteurs d'Electricité des Pyreneés occidentales), przykłady Belgji, następnie przykłady w Niemczech i Stanach Zjednoczonych wykazują, że sieci przesyłowe powstawać mogą za inicjatywą samych zainteresowanych lokalnych miejskich, czy też okręgowych, przedsiębiorstw elektryfikacyjnych, czy to przez ich fuzję i budowę następnie przewodów łączących je, czy też przez zakładanie przez nie osobnych przedsiębiorstw budowy i eksploatacji sieci przesyłowych, łączących ze sobą poszczególne zakłady wytwórcze. W tym wypadku przedsiębiorstwa zainteresowane w przedsiębiorstwie sieci przesyłowych zachowują dla siebie rozdział energji i możność rozwoju swych terenów zasilania. Takie przedsiębiorstwa sieci przesyłowych nie potrzebują trudnić się rozdziałem energji, a rentowność ich oparta jest na korzyściach, płynących z ekonomizacji ruchu, wyzyskania rezerw i wyrównania obciążeń. W zyskach z tego płynących uczestniczą wszystkie przedsiębiorstwa zainteresowane.

Możnaby sobie pomyśleć, że na omawianem terytorjum powstać mogłoby takie przedsiębiorstwo przy współudziale np. elektrowni warszawskiej, pruszkowskiej, łódzkiej, częstochowskiej, sosnowieckiej, sierszańskiej, Zrzeszenia Kopalń, Chorzowa, krakow-

skiej, fabryki tarnowskiej, Zrzeszenia radomsko-kieleckiego. Takie przedsiębiorstwo, oparte o duże wartości realne zakładów, będących jego udziałowcami, powinnoby być w możności, oprócz zebrania pewnych kapitałów własnych, uzyskać wystarczającą pożyczkę zagraniczną, pozwalającą na sfinansowanie całego projektu. Tak stworzone konsorcjum, gdyby utworzyć się dało i gdyby podjęło się realizacji całego programu, wysuniętego przez Harrimana, nie wyłączając rozbudowy siły wodnej — powinnoby korzystać z prawa pierwszeństwa przy uzyskaniu uprawnienia.

Podjęcie inicjatywy w tym kierunku i doprowadzenie do realizacji tego projektu byłoby wdzięcznem, choć może trudnem zadaniem dla Ministerstwa Robót Publicznych; trudnem dlatego, gdyż dotychczas nie było widać między sferami zainteresowanemi poważniejszego zrozumienia dla korzyści, płynących z realizacji tego projektu. Przypuszczać można, że i przeciwieństwa między poszczególnemi przedsiębiorstwami i antagonizmy między grupami finansującemi je zadania tego nie ułatwiałyby.

Wydaje się też wątpliwem, czy tak stworzone konsorcjum zechciałoby zająć się poważnie rozbudową sił wodnych, do której Rząd zdaje się przykładać szczególną wagę.

Realizacji tej części projektu mógłby Rząd ewentualnie sam się podjąć, łącząc ją z pracami regulacyjnemi i ochrony od powodzi, a następnie ze swą elektrownią wodną przystąpić do takiego przedsiębiorstwa sieci przesyłowych. Trudno jest jednak osądzić, czy stałyby Rządowi do dyspozycji odpowiednie fundusze.

Wynikałoby z powyższych wywodów, że Rząd dlatego zdecydował się przychylnie rozpatrywać ofertę firmy Harriman, ponieważ firma ta zamierza zrealizować ten racjonalny projekt budowy sieci przesyłowych i rozbudowę siły wodnej na Dunajcu.

Pokrzywdzenie istniejących przedsiębiorstw eletryfikacyjnych, między któremi istnieją również i poważne przedsiębiorstwa komunalne, a które dużo już zdziałały dla eletryfikacji omawianego obszaru, jest tu zupełnie widoczne, gdyż odbiera się im inicjatywę realizacji projektów elektryfikacyjnych na większą skalę i zamyka możność terytorjalnego rozszerzania się przez otoczenie ich terenami, które mają być przyznane Harrimanowi. Stąd też wynika i słuszna opozycja przedsiębiorstw tych przeciwko projektowi oddania uprawnienia jednej firmie.

Z tem pokrzywdzeniem powinien się Rząd liczyć, i przed udzieleniem uprawnienia jakiemukolwiek jednemu konsorcjum, powinien dać możność istniejącym przedsiębiorstwom elektryfikacyjnym wystąpienia z propozycjami realizacji tego projektu, taką inicjatywę poprzeć, a nawet podjąć się akcji przyciągnięcia tych przedsiębiorstw do współdziałania przy tej realizacji. Mogłoby się to stać np. na zasadach podobnych, jak zostało dokonane we Francji i Belgji przez utworzenie nowej spółki, w której udział wzięłyby przedewszystkiem istniejące przedsiębiorstwa komunalne i prywatne i której udzielone byłoby uprawnienie w zakresie projektu uprawnienia Harrimana. Sądzę, że nie byłoby wtedy trudności w uwzględnieniu dążeń istniejących przedsiębiorstw do rozszerzenia ich obszarów zasilania przez przyznanie im z góry tych terenów, które leżą w granicach ich naturalnego rozwoju, pozostawiając obszar zasilania reszty terenów spółce uzyskującej uprawnienie, zmieniając jednak w § 4 projektu uprawnienia ustęp 3 w tym sensie,aby w razie niedotrzymania przez uprawnionego terminów przewidzianych w § 26, prawo do otrzymania uprawnienia miały nietylko władze komunalne danych miejscowości, ale i inne okoliczne zakłady uprawnione, czy to komunalne, czy prywatne.

IV. OMÓWIENIE NIEKTÓRYCH PUNKTÓW UPRAWNIENIA
(wspomnianych w ust. I, p. 3).

1) T a r y f y m a k s y m a l n e .

Zaznaczyć należy tylko krótko, że w uprawnieniu Harrimana taryfy maksymalne są identyczne z taryfami, przyznanemi w innych uprawnieniach. Ponieważ te ostatnie przyjmowane są jako odpowiednie, a nawet przez zarządy mniejszych miast, otrzymujących uprawnienia na zakłady miejskie, uważane są jako za niskie, nie można więc co do

nich wyrazić się ujemnie. Taryfy te, do których stosowane być muszą jeszcze znaczne rabaty, chronią dostatecznie mniejszego odbiorcę siły i światła. Dla większych odbiorców taryfy maksymalne przeważnie nie są stosowane, lecz ceny od nich niższe. Zasada kupiecka mówi, że do takich odbiorców należy stosować ceny konkurencyjne, nie wyższe, gdyż się traci odbiorcę, i nie niższe, gdyż się traci różnicę ceny, którą możnaby uzyskać. Konkurencją jest tu możliwość własnej produkcji energji przez odbiorcę. Do tej zasady stosują się przeto bez wyjątku wszystkie elektrownie, którym zależy na rozszerzaniu zbytu energji, chyba że jakaś elektrownia dojdzie do wniosku, że przez dalsze obniżenie ceny spowoduje wzmożony pobór energji, a przez to zwiększy swój zysk, lub że przez przyznanie szczególnie niskiej ceny za pobór energji w pewnych określonych godzinach, w których elektrownia nie jest obciążona, zwiększy wyzyskanie swoich urządzeń. To są zdrowe zasady kupieckie coraz częściej przez elektrownie stosowane, przyczem przykład idzie przeważnie z Ameryki, więc nie można przypuszczać, aby zasad tych we własnym interesie ten nowy ewentualny uprawniony nie miał stosować.

2) Czas trwania uprawnienia.

Czas trwania tego uprawnienia określony jest na 60 lat, wobec 40 lat dla innych uprawnień. Wobec budowy elektrowni wodnej i przyjętej przez Rząd zasady, a zastosowanej już w uprawnieniu dla Gródka, że dla zakładów wodnych daje się uprawnienie na lat 60 — tego czasu trwania uprawnienia krytykować nie można. Zarówno też dla przewodów przesyłowych o „bardzo wysokiem napięciu", znacznie kosztowniejszych od zwykłych sieci przewodów i które dłuższy czas wyrabiać sobie muszą rentujący się tranzyt energji, przedłużenie uprawnienia ponad czas normalny jest słuszne.

3) Warunki wykupu.

To samo odnosi się i do warunków wykupu tak elektrowni wodnej (amortyzacja 60-letnia), jak i innych urządzeń. których gros stanowić będą sieci przesyłowe (amortyzacja 30-letnia). Zaznaczyć tu należy, że przedsiębiorstwa, dotychczas uzyskujące uprawnienia, protestowały bez skutku przeciw narzucanej im 18-letniej amortyzacji, jako stanowiącej dla nich bardzo wielkie obciążenie, które odbić się może niekorzystnie na rozwoju przedsiębiorstwa.

4) Prawo utrzymania w ruchu zakładu po wygaśnięciu uprawnienia, jeżeli Rząd zakładu nie wykupi i uprawnienia nie przedłuży, bez prawa jednak wyłączności rozdziału i sprzedaży energji. Inne zakłady muszą w tym wypadku bezwzględnie zlikwidować swą działalność, a urządzenia, znajdujące się na gruntach obcych, usunąć. I to ustępstwo, zwłaszcza gdy istnieje elektrownia wodna z kosztownie na wiele lat wykonanemi budowlami — wydaje się być słuszne.

5) Prawo regresu do sądu w razie sporu co do nałożonych kar i w innych sprawach.

W innych uprawnieniach kary są bezapelacyjnie potrącane z kaucji lub poszukiwane na majątku, a niestosowanie się do postanowień uprawnienia grozi jego unieważnieniem. Zdawałoby się że każdy powinien mieć prawo bronienia swej sprawy w sądzie.

6) Komisja rzeczoznawców (§ 96).

Taka komisja istnieje dla kilku pierwszych uprawnień, lecz tylko dla spraw wykupu. Zasada ta jest słuszna i o nią starali się napróżno posiadacze innych uprawnień.

7) Ograniczenie obowiązku rozbudowy do pewnych maksymalnych sum (§ 26 p 5).

Można mieć wątpliwości, czy uprawniony za wymienione sumy zrealizuje nałożony na niego program, zwłaszcza wobec niespodzianek, mogących wyniknąć przy budowach wodnych.

W innych uprawnieniach punkt ten potraktowany jest w ten sposób, że co do zakładu wytwórczego powiedziane jest ogólnikowo, iż ma on być takiej mocy, by mógł pokrywać całkowite zapotrzebowanie energji (§ 37), zaś co do sieci, to podana jest pewna

ilość kilometrów, którą winien uprawniony wybudować w pewnych okresach czasu. Ta ilość kilometrów w przeważających wypadkach podana jest niska i uprawnieni budują zazwyczaj o wiele więcej, gdyż życie i interes do tego ich zmusza.

Odnośnie do tego punktu można zauważyć, że, jeżeli chodzi np. o zakład wodny, to, o ile uprawniony jego budowę raz rozpocznie, będzie musiał dołożyć wszelkich starań, aby ją wykończyć, gdyż inaczej może narazić na szwank byt finansowy swego przedsiębiorstwa. Co się zaś tyczy innych urządzeń, a szczególnie sieci przewodów, to kapitał ma już tę właściwość, że trudno go zmusić do inwestowania się tam, gdzie nie będzie widział, już nie mówię doraźnych, lecz przyszłych zysków. Jeżeli natomiast będzie te zyski widział, to będzie się inwestował i w większej mierze, niż nałożone obowiązki do tego go zmuszają. Odnośnie do sieci przewodów należy jeszcze nadmienić, że po wykonaniu pewnego programu ich budowy nie można zatrzymać się z inwestycjami, gdyż trzeba dla nich szukać rynków zbytu, by uczynić je rentownemi, a więc budować dodatkowe odgałęzienia, stacje transformatorowe, przyłącza etc. Tego raz rozpoczętego biegu inwestycyj nie jest się już w stanie w zakładzie elektrycznym wstrzymać i bieg ten sam nie daje się ograniczać pewnemi maksymalnemi sumami rocznych preliminarzy inwestycyjnych.

Z tych powodów uważałbym np. podwyższenie cyfr, zawartych w § 26, p. 5, za mało realne, a nie wyobrażam sobie też dostatecznych rygorów, któreby uprawnionego zmusiły do ich osiągnięcia w razie niesprzyjających warunków rentowności.

8) Monopol rozdziału i sprzedaży energji.

O ile mi wiadomo, wszystkie dotychczasowe uprawnienia prawo to zawierają. Monopol, przyznany firmie Harriman, jest jednak ograniczony przez brzmienie § 5 projektu uprawnienia, który brzmi:.

„Udzielenie niniejszego uprawnienia nie wyłącza możności udzielenia pozwolenia innym zakładom uprawnionym na prowadzenie przewodów, nie służących do zbytu energji na obszarze, objętym niniejszem uprawnieniem".

Dalszem ukróceniem tego monopolu są postanowienia § 6:

„Innym zakładom elektrycznym prócz uprawnionego może być, zgodnie z art. 8, części 2 Ustawy Elektrycznej, udzielane w trybie właściwym na określony przeciąg czasu prawo korzystania z dróg, ulic i placów publicznych w obrębie obszaru uprawnienia, jednakże tylko w celu przesyłania energji elektrycznej dla własnego ich użytku, a więc bez prawa zbytu energji elektrycznej".

Powyższe dwa paragrafy mówią, że na terytorjum, które ma być przyznane Harrimanowi, prowadzone być mogą najróżniejsze linje przewodów, nienależące do niego, pod warunkiem tylko, że z przewodów tych nie będzie wolno zbywać energji na tem terytorjum, a przecież już poprzednio wykazano, że na obszarze, objętym zewnętrzną granicą uprawnienia Harrimana, mieszczą się liczne tereny obce, należące do różnych przedsiębiorstw, uprawnionych w myśl ustawy, lub posiadających prawa nabyte (p. I, 1).

Zilustrujmy przykładami to prawo prowadzenia obcych przewodów:

a) Dwa zakłady uprawnione, np. Łódź i Pruszków, będą mogły porozumieć się ze sobą i połączyć się przewodem celem wzajemnej wymiany energji przy uzyskaniu pozwolenia od władz na budowę tego przewodu i Harriman nie będzie mógł się temu sprzeciwić ze względu na postanowienia § 5 projektu uprawnienia.

b) Na podstawie tego samego § 5 będzie mógł zakład uprawniony, np. w Sierszy, zakupić energję elektryczną w zakładzie nieuprawnionym, np. w kopalni Jaworzno, i połączyć się z tą kopalnią przewodem, byle z tego przewodu zbywała Siersza energję na terytorjum, nieleżącem na tem, które należy do Harrimana, lecz na własnem terytorjum.

c) Siersza będzie w prawie przyłączyć się do przewodu Jaworzno-Kraków i wspólnie z Jaworznem sprzedawać energję dla Krakowa na terytorjum miasta Krakowa, wyłączonem z obszaru Harrimana, przechodząc częściowo przez terytorjum Harrimana. Odnośnie do tego wypadku mamy już jeden precedens: to samo Jaworzno, mimo protestu Sierszy, otrzymało uprawnienie na przewód do Krakowa i na dostarczanie temu

miastu energji, chociaż przewód ten, jako przewód tranzytowy, prowadzony jest w znacznej swej części przez obszar uprawnienia Sierszy.

d) Sądziłbym dalej, że na podstawie § 6 będzie mógł jakiś zakład fabryczny, leżący na terytorjum Harrimana, w pobliżu np. Sierszy, wybudować sobie własnym kosztem przewód elektryczny do Sierszy, w Sierszy, a więc na terenie wyłączonym z terytorjum Harrimana, kupować energję i swoim własnym przewodem przenosić ją do swej fabryki by ją tam zużywać dla własnych potrzeb, bez prawa zbytu.

Te wszystkie ograniczenia prawa monopolu powodują, że nie może monopol ten stać się tak groźny, jakby się to wydawało, dla innych zakładów elektrycznych i dla przemysłu, które, o ileby proponowane im warunki przyłączenia do sieci Harrimana były zbyt uciążliwe, będą w możności albo szukać innego rozwiązania, albo też pod groźbą tego innego rozwiązania, czy to budowy własnych zakładów wytwórczych, czy też poboru energji z innych zakładów w myśl §§ 5 i 6 projektu uprawnienia — uzyskać od Harrimana takie warunki, które będą dla nich do przyjęcia.

Z powyżej podanych uwag widzimy, że przedewszystkiem odnośnie do warunków wykupu, prawa utrzymania w ruchu zakładu po wygaśnięciu uprawnienia, prawa regresu do sądu, do ustanowionej komisji rzeczoznawców, ten projekt uprawnienia różni się znacznie na korzyść uprawnionego od dotychczas udzielanych uprawnień. Nie można powstrzymać się tu od wyrażenia żalu, że normalny wzór uprawnienia nie obejmuje odnośnych paragrafów tak samo sformułowanych i że zrobiono tu ustępstwa, których nie przyznano innym uprawnionym.

V. ZNACZENIE DLA PRZEMYSŁU.

Na to postawione mi pytanie odpowiem, że przemysł np. we Włoszech i Francji południowej zawdzięcza swój rozwój rozwojowi elektryfikacji, wyzyskaniu i odpowiedniemu wykorzystaniu przez nią źródeł energji i rozbudowie sieci przesyłowych.

W Niemczech i Stanach Zjednoczonych elektryfikacja rozwinęła się, gdy przemysł był już silnie rozwinięty, ale zrozumiał on wartość elektryfikacji dla swego dalszego rozwoju i elektryfikację tę wydatnie poparł. Realizacja więc każdego projektu elektryfikacyjnego jest korzystna dla przemysłu.

Jeżeli chodzi o przemysł elektrotechniczny, to nawet gdyby uprawniony nie stosował się do postanowień drugiego ustępu § 26 i urządzenia potrzebne sprowadzał z zagranicy, lub zmuszony był niewykonywane w Polsce urządzenia stamtąd sprowadzać — trzeba wtedy uwzględnić, że zatrudnienie przemysłu tego nie jest uzależnione jedynie od dostaw dla uprawnionego. Na każdy kilowat urządzeń zainstalowanych w zakładzie elektrycznym przypada kilka kilowatów zainstalowanych u odbiorców. Kilowaty przytem zainstalowane u odbiorców z powodu urządzeń mniejszych i kosztowniejszych przedstawiają większą wartość, niż zainstalowane w zakładzie elektrycznym. Na dostawę tych urządzeń niema monopolu i z tych dostaw wzmożonych przez realizację tego projektu korzystać będzie przemysł elektrotechniczny.

VI. UWAGI KOŃCOWE.

1) Nie mogę znaleść argumentów, któreby nakazywały przeciwstawiać się realizacji omawianego projektu, zarówno pod względem technicznym, jak i gospodarczym.

2) Projekt uprawnienia jest przemyślany i nie zawiera ustępów szkodliwych dla Państwa lub życia gospodarczego.

3) Jeżeli chodzi o osobę starającego się o uprawnienie, to należałoby się jej przeciwstawić, gdyby od wszystkich poważniejszych przedsiębiorstw, pracujących nad dotychczasową elektryfikacją tego obszaru, wpłynął realny wspólny kontrprojekt. Takiemu wspólnie przedłożonemu kontrprojektowi należałoby przyznać pierwszeństwo.

4) Każda realizacja większego projektu elektryfikacyjnego jest niewątpliwie korzystna dla przemysłu, a przedewszystkiem dla przemysłu elektrotechnicznego.

MIECZYSŁAW KUŹMICKI
inżynier-technolog

Opinja w sprawie projektu koncesji elektryfikacyjnej, mającej być udzieloną firmie W. A. Harriman & Co, Inc.

CZEM JEST ELEKTRYFIKACJA?

Niech mi wolno będzie zacząć swe uwagi na temat koncesji harrimanowskiej przypomnieniem, jak rozumieją elektryfikację na Zachodzie. Podczas jednego z kongresów ówczesny minister p. Herbert Hoover, obecny zaś prezydent Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, tak się wyraził; [1])

„Rozwój elektryfikacji wywołał prawdziwą rewolucję w przemyśle, powodując zresztą i dla przemysłu amerykańskiego tak wielkie postępy, jakich nie przeżyło dotąd żadne pokolenie.

Elektryfikacja zmniejsza ciężar pracy ludzkiej, czyniąc ją mniej przykrą, zwiększa wytwórczość i wzmaga dobrobyt.

... ...

Gdybyśmy mieli decydować o nadawaniu elektryfikacji charakteru przemysłu monopolowego, to ani społeczeństwo, ani też przemysł nie mogłyby zwlekać z koniecznością zaprowadzenia skutecznej kontroli co do taryf, zysków, usług oddawanych i podstaw finansowych takiego przedsiębiorstwa".

W nowoczesnem pojęciu elektryfikacja jest powołana przedewszystkiem do zmodernizowania metod pracy w przemyśle, ofiarując w dogodnej formie energję, łatwą do przekształcania na energję mechaniczną dla celów napędu maszyn, na energję cieplną dla procesów metalurgiczno-chemicznych, można z niej korzystać w dowolnych ilościach, bardzo dużych i znikomych, zależnie od zapotrzebowania, jest niesłychanie łatwo podzielna i przenośna, staje się przeto najekonomiczniejszą z punktu widzenia ogólnej gospodarki zasobami energetycznemi.

Okres, kiedy postęp elektryfikacji identyfikowano ze światłem elektrycznem, dawno już minął. Dzisiaj w krajach zelektryfikowanych produkcja energji elektrycznej na cele oświetlenia wynosi około 10% ogólnej produkcji; resztę zużywa przemysł. Dlatego też elektryfikacją interesują się rządy państw, dlatego polityczne ugrupowania stawiają to zagadnienie nieraz jako hasło swych programów.

STAN ELEKTRYFIKACJI W POLSCE.

W dziedzinie elektryfikacji mamy dużo do zrobienia. Naogół stan zelektryfikowania kraju mierzy się ilością kilowatogodzin, wyprodukowanych rocznie na jednego mieszkańca.

Odpowiednie liczby dla poszczególnych krajów w roku 1925 przedstawiały się, jak następuje:[2])

Szwajcarja...	900 kWh/mieszkańca
Szwecja	780 „

[1]) XLVIII Kongres „NELA" w San Francisco, dn. 17 czerwca 1925 r.

[2]) Liczby z wydawnictwa „Aufbau und Entwicklungsmöglichkeiten der europäischen Elektrizitätswirtschaft" str. 255, uzupełnione lub poprawione na zasadzie materjałów „Union Internationale des Producteurs et Distributeurs d'énergie électrique".

Belgja	300	kWh/mieszkańca
Francja	250	„
Niemcy	200	„
Włochy	185	„
Anglja	140	„
Holandja	130	„
Danja	100	„
Polska	60	„
Rosja	20	„

Rzeczą jest zrozumiałą, że kraje uprzemysłowione zawsze będą miały większą wytwórczość na mieszkańca, niż kraje rolnicze lub rolniczo-przemysłowe. Ciekawe pod tym względem zjawisko zachodzi w Polsce. Według statystyki urzędowej Ministerstwa Robót Publicznych wytwórczość energji elektrycznej (dla roku 1927)

w województwie śląskiem wynosiła 1 150,0 kWh/mieszkańca
„ kieleckiem „ 114,5 „
„ poznańskiem „ 32,8 „
„ lubelskiem „ 5,6 „

Mamy więc w Polsce dzielnice, które nie ustępują co do wytwórczości energji elektrycznej państwom zagranicznym, niestety nasza przeciętna dla całego państwa jest bardzo niska. Czy stąd może płynąć wniosek, że w Polsce istnieją warunki dla dokonania „przewrotu elektryfikacyjnego", dzięki któremu spożycie energji raptownie wzrośnie? Takie twierdzenie byłoby nader śmiałe, bo elektryfikacji nie można traktować w oderwaniu od całego życia gospodarczego i kultury kraju. Raczej szybka ewolucja jest wskazana, aby odrobić nasze opóźnienie elektryfikacyjne.

Przez ubiegłe 10 lat, od chwili uzyskania niepodległości, potrafiliśmy naszą moc zainstalowanych maszyn w elektrowniach zwiększyć o 104%, a produkcję energji zwiększyć o 153%, doprowadzając do 2 580 miljonów kWh[1]).

Od czasu wejścia w życie polskiej ustawy elektrycznej (rok 1924) do dnia 1 stycznia 1929 r., t. j. przez pięć lat ubiegłych, Ministerstwo Robót Publicznych nadało 86 uprawnień na zakłady elektryczne o wartości kosztorysowej 245 miljonów złotych[2]).

Wytwórczość energji elektrycznej w Polsce na jednego mieszkańca w roku 1928 szacowana jest na 86 kWh.

Jeżeli chodzi o tereny przyszłej koncesji harrimanowskiej, to liczby stanu zelektryfikowania dla roku 1927 były następujące:

Województwo	Moc instalowana maszyn w kW	Wytwórczość w 1000 kWh	Ludność w tysiącach (dla r. 1921)[3]	Wytwórczość na 1 mieszk. kWh	UWAGI
Kielce	143 409	290 648	2 536	114,5	
Kraków	81 662	181 167	1 993	90,8	
Łódź	73 771	171 515	2 253	76,2	
Warszawa bez stolicy	23 200	46 006	2 113	21,8	tylko część należy do koncesji
Lwów	39 067	56 301	2 718	20,8	tylko część należy do koncesji
Lublin	8 913	11 743	2 088	5,6	tylko część należy do koncesji

[1]) Produkcja energji elektrycznej w Polsce w latach 1919—1928 — Przegląd Elektrotechniczny, rok 1929, str. 266.

[2]) Przegląd Techniczny, str 162, rok 1929.

[3]) Dla braku innych danych.

Dla reszty województw, nie należących do obszaru koncesyjnego, wytwórczość na mieszkańca w roku 1927 wynosiła:

Województwo	Moc instalowana maszyn w kW	Wytwórczość w 1000 kWh	Ludność w tysiącach (dla r. 1921)[1]	Wytwórczość na 1 mieszk. kWh
Śląsk	409 580	1.292 211	1 125	1 150,0
M. st. Warszawa	57 821	103 588	937	110,5
Poznań	50 619	78 943	1 968	40,0
Pomorze	18 242	30 730	936	32,8
Białystok	10 808	16 789	1 302	12,9
Wilno	4 685	7 695	1 006	7,7
Stanisławów	5 046	8 003	1 339	6,0
Polesie	1 938	2 203	879	2,5
Nowogródek	819	1 276	801	1,6
Wołyń	1 683	2 202	1 438	1,5
Tarnopol	1 395	1 390	1 429	1,0

Z tablic powyższych wynika, że obszar przyszłej koncesji Harrimana ma obejmować województwa najbardziej zelektryfikowane, nie biorąc pod uwagę Górnego Śląska, Poznańskiego i Pomorza.

RZĄDOWY PROJEKT ZELEKTRYFIKOWANIA POLSKI.

Z artykułu p. inż. K. Siwickiego, naczelnika Wydziału Elektrycznego Ministerstwa Robót Publicznych, dowiadujemy się [2], że Ministerstwo pracuje nad programem elektryfikacji dla całego kraju, że ukończenie tych prac wymaga szeregu lat i znacznych kosztów, że o ile chodzi o część kraju, „dojrzałą" już do elektryfikacji w nowoczesnem pojęciu tego wyrazu, program szczegółowy został właściwie już ukończony. Program ma być zrealizowany w ciągu najdalej 10 lat i dotyczy w całości województwa krakowskiego, i kieleckiego oraz częściowo—łódzkiego, warszawskiego, lubelskiego i lwowskiego.[3]) Mają być wybudowane elektrownie wodne na Dunajcu i Sole, o mocy 100 000KM i produkcji 200 miljonów kWh rocznie. Elektrownie te są przeznaczone do pokrywania szczytów zapotrzebowania energji. Reszta zapotrzebowania będzie pokrywana przez elektrownie w Zagłębiu Dąbrowskiem, gdzie będzie musiała powstać wielka nowoczesna centrala parowa, gdyż obecnie istniejące tam wytwórnie, według wszelkiego prawdopodobieństwa, nie będą w stanie zaspokoić całego przewidywanego zapotrzebowania energji

Wymienione ośrodki wytwórcze (elektrownie cieplne i wodne) będą połączone ze sobą elektrycznie, w celu wzajemnego uzupełniania się, przyczem w godzinach małego obciążenia energją elektrowni cieplnych opłaci się pompować wodę z Dunajca, względnie z innych rzek do zbiorników, aby ją we właściwym czasie spuścić z powrotem przez turbiny wodne.

Rozsyłanie wytwarzanej energji będzie się odbywało przy pomocy sieci przewodów głównych o napięciu 220 000 woltów, łącząc najważniejsze ośrodki przemysłowe: Zagłębie — Łódź — Warszawa; Zagłębie — Dunajec; Dunajec — Szydłowiec — Warszawa; Radomsko — Szydłowiec.[4]) Łączna długość tych linij wyniesie około 800 klm.

[1]) Dla braku innych danych.
[2]) „Elektryfikacja Polski (1919—1928)" — Przegląd Techniczny, rok 1929, str. 162.
[3]) Obszar odpowiada mniej więcej obszarowi koncesji harrimanowskiej (patrz mapę I).
[4]) Patrz linję czerwoną na mapie I-ej.

Z odpowiednio umieszczonych stacyj transformatorowych energja elektryczna ma być rozdzielana w najważniejszych ośrodkach jej zapotrzebowania. Natomiast w tych miejscowościach, do których dosyłanie energji z ogólnej sieci nie będzie uzasadnione rentownością całego przedsięwzięcia, będą wybudowane prowizoryczne elektrownie o mocy od 25 do 100 kW. Miejscowości takich o zwartem zaludnieniu (od 3 000 mieszkańców wzwyż) jest około 80. —

Koszt przytoczonych budowli wyniesie ogółem 300 miljonów złotych.

Jest to zatem fragment ogólnego projektu, odpowiadający zasadniczo nowoczesnym dążnościom do wyzyskania źródeł energji wodnej, mający połączyć sieciami wysokiego napięcia największe nasze ośrodki spożycia energji elektrycznej, Łódź i Warszawę, przewidujący zasilanie energją Warszawy drugim torem przesyłowym w kierunku na Radom. Zbudowana w ten sposób sieć ma spowodować zelektryfikowanie całego terenu przyległego.

Może powstać pytanie, czy nie należałoby przewidzieć dla zasilania Warszawy i centrum Polski innych źródeł energji, niż te, które są położone na krańcach państwa. O tem jednak projekt rządowy narazie milczy.

W myśl przeprowadzonej kalkulacji przez p. inż. Obrąpalskiego[1]) wybudowana sieć przesyłowa może być dochodową. Co zaś się tyczy zakładu wodnego, to według wszelkiego prawdopodobieństwa nie będzie on rentowny ze względu na duże koszta robót regulacyjnych oraz ze względu na rozporządzalną 4-miesięczną wodę (około 2 800 godzin użytkowania).

PODSTAWY PRAWNE RACJONALNEJ ELEKTRYFIKACJI.

Dla możności racjonalnego zelektryfikowania Polski posiadamy podstawy prawne. W dniu 21 marca 1922 roku Sejm uchwalił specjalną ustawę elektryczną [2]), mocą której zastrzeżono, iż nikt w Polsce nie ma prawa wytwarzać, przetwarzać, przesyłać lub rozdzielać energji elektrycznej w celu zbytu zawodowego bez uprzedniego uzyskania uprawnienia rządowego (koncesji). Obowiązki elektryfikatora kraju włożono na Ministra Robót Publicznych.

W trzy lata później ustalono typowy wzór koncesji, jaka wogóle może być wydana ubiegającym się o prawo zelektryfikowania pewnych terenów[3]), następnie — główne zasady koncesyjne były przedyskutowane i uchwalone na Komitecie Ekonomicznym Ministrów[4]), wreszcie p. minister Moraczewski w przekonaniu, iż na rynku elektryfikacyjnym panuje dobra konjuktura, wprowadził do pierwotnego wzoru koncesji szereg obostrzeń co do taryf i liberalniejszego traktowania sprawy monopolu. Najnowszy wzór koncesji, obowiązujący do chwili obecnej, podano do wiadomości publicznej w Monitorze Polskim Nr. 183 z dnia 10 sierpnia 1928 roku.

FORMA KONCESJI HARRIMANOWSKIEJ.

Jednym z warunków, postawionych firmie Harrimana przez p. ministra Moraczewskiego, miał być:

„ uprawnienie oparte będzie na zwykłym formularzu obecnie od końca 1927 roku używanym przez Ministerstwo Robót Publicznych przy udzielaniu uprawnień elektrycznych".[5])

---

[1]) Technika Cieplna, rok 1928, str. 171.

[2]) Dziennik Ustaw R. P. Nr. 34/1922.

[3]) Monitor Polski Nr. 270/1923.

[4]) Uchwała z dnia 26 marca 1925 roku, Monitor Polski Nr. 114 z dnia 16 maja 1925 r.

[5]) Sprawa elektryfikacji kraju, wywiad z Ministrem Robót Publicznych, p. inż. Moraczewskim, Kurjer Poranny, Warszawa, z dnia 7 czerwca 1929 r.

Gdyby miano na myśli zewnętrzne podobieństwo, to istotnie jest ono tak wielkie, że zachowano nawet tę samą numerację paragrafów, w wypadkach zaś ważnych wprowadzono uzupełnienia w postaci tego samego numeru paragrafu z dodatkiem litery, jak naprzykład § 93a, traktujący o niemożliwości unieważnienia koncesji, gdy uchybienie lub zwłoka spowodowane były w całości lub częściowo przez jakiekolwiek przyczyny, niezależne od koncesjonarjusza (sic!). Paragrafy uprawnienia, omawiające sposób wykonania zakładu elektrycznego, dostarczenie energji elektrycznej, oświetlenie uliczne, wysokość i zmienność taryf za prąd, kontrolę, rachunkowość — zostały przytoczone również w ujęciu redakcyjnem z formularza normalnego.

Jednak paragrafy najważniejsze, stanowiące istotę aktu koncesyjnego, mianowicie rozdział I uprawnienia, traktujący o postanowieniach ogólnych, i paragrafy o wykonaniu zakładu elektrycznego—zostały radykalnie zmienione i to w sensie dużych ustępstw na rzecz koncesjonarjusza.

Zobaczmy przez porównanie, jak to wygląda.

PORÓWNANIE ZASADNICZYCH PARAGRAFÓW UPRAWNIENIA HARRIMANOWSKIEGO Z NORMALNYM FORMULARZEM UPRAWNIENIA[1]) I NASUWAJĄCE SIĘ PRZY TEM UWAGI[2]).

§ A. Słowo „Uprawniony”, stosowane w niniejszem uprawnieniu, rozumieć należy, jako oznaczające firmę W. A. Harriman & Co., Incorporated, do chwili, kiedy uprawnienie zostanie przekazane Spółce Polskiej, zgodnie z warunkami § 21 niniejszego uprawnienia; od tej chwili słowo „Uprawniony” należy rozumieć, jako oznaczające rzeczoną Spółkę Polską. Od daty przekazania uprawnienia firma W. A. Harriman & Co., Incorporated, zostaje zwolniona od wszystkich zobowiązań, nałożonych przez niniejsze uprawnienie na rzeczoną firmę W. A. Harriman & Co., Incorporated.

Przez słowo „miejscowość”, używane w niniejszem uprawnieniu, rozumieć należy miasta, miasteczka, wsie, osady, związki komunalne i uzdrowiska, uznane w myśl ustawy o uzdrowiskach z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, par. 254), jako posiadające cechy użyteczności publicznej.

Jest to paragraf nieznany w normalnym wzorze uprawnienia, stwierdzający jednocześnie, że państwo po roku od chwili nadania uprawnienia nie będzie miało do czynienia z firmą W. A. Harriman & Co. Incorporated, lecz z utworzoną polską spółką, która ma powstać na mocy statutu, zatwierdzonego przez Ministra Przemysłu i Handlu. Forma spółki, kapitał zakładowy, terminy wpłat — nie są wymienione. Szczególniej na uwagę zasługuje moment, aby z góry mógł być ustalony stosunek kapitału zakładowego przyszłej spółki polskiej do kapitału obligacyjnego (ze względu na § 21 uprawnienia). Nawet sam cel spółki jest bardzo mglisto określony, bowiem gdy w paragrafie A) mówi się, iż z chwilą przekazania uprawnienia firma W. A. Harriman & Co Incorporated zostaje zwolnioną od wszystkich zobowiązań, nałożonych przez uprawnienie na rzeczoną firmę W. A. Harriman & Co Incorporated, to w paragrafie 21 wspomina się, że zostanie utworzona spółka polska celem „eksploatowania zakładu elektrycznego” przewidzianego uprawnieniem. Nasuwa się pytanie, kto po roku będzie odpowiedzialny za budowę zakładu i za należyte rozszerzenie tego zakładu, — co się stanie, jeżeli Minister Przemysłu i Handlu nie będzie mógł dla tych lub innych warunków zatwierdzić statutu spółki w ciągu jednego roku od chwili nadania uprawnienia? Z chwilą zwolnienia firmy harrimanowskiej ze „wszystkich zobowiązań”, osoba i odpowiedzialność finansowa przyszłego koncesjonarjusza są zagadką.

---

[1]) Wzór normalnego uprawnienia został ogłoszony przez Ministra Robót Publicznych w Monitorze Polskim Nr. 183 z dn. 10 sierpnia 1928 roku.

[2]) Petitem przytoczony został tekst koncesji harrimanowskiej.

§ 1. Niniejszem nadaje się Uprawnionemu prawo wytwarzania, przetwarzania, przesyłania i rozdzielania energji elektrycznej w celu zawodowego jej zbytu na obszarze, wskazanym na załączonej mapie, stanowiącej część składową uprawnienia, i obejmującym następujące powiaty:

Województwo warszawskie, powiaty:

Warszawski	Sochaczewski	Łowicki
Grójecki	Rawski	Gostyniński
Błoński	Skierniewicki	Kutnowski

Województwo łódzkie, powiaty:

Łęczycki	Łaski	Piotrkowski
Łódzki	Sieradzki	Radomski
Brzeziński		

Województwo kieleckie, powiaty:

Kozieniecki	Opatowski	Częstochowski
Radomski	Sandomierski	Będziński
Opoczniński	Stopnicki	Olkuski
Koński	Jędrzejowski	Miechowski
Iłżyński	Włoszczowski	Pińczowski
Kielecki		

Województwo lubelskie, powiaty:

Lubelski	Puławski	Janowski

Województwo krakowskie, powiaty;

Chrzanowski	Limanowski	Tarnowski
Krakowski	Wielicki	Dąbrowski
Oświecimski	Nowotarski	Mielecki
Bielski	Nowo-Sącki	Robczycki
Wadowicki	Grzybowski	Pilzeński
Żywiecki	Brzeski	Jaselski
Makowski	Gorlicki	Bochniński
Myślenicki		

Województwo lwowskie, powiaty:

Tarnobrzeski	Przeworski	Sanocki
Niski	Strzyżowski	Liskowski
Kolbuszowski	Brzozowski	Rzeszowski
Łańcucki	Krośnieński	

Z tego obszaru wyłączone są te obszary w wymienionych powiatach, na których istnieją zakłady elektryczne, uprawnione zgodnie z Ustawą.

Jest to zatem obszar, znaczenie którego scharakteryzowano na str. 60. Wpływy przyszłego koncesjonarjusza nie kończą się jednak na formalnych granicach obszaru, bowiem jest nie do pomyślenia z punktu widzenia technicznego, a nawet ekonomicznego, aby koncesjonarjusz nie nawiązał ściślejszego kontaktu z resztą terenu Zagłębia Węglowego, t. j. Górnym Śląskiem, w pierwszym zaś rzędzie z elektrownią publiczną O. E.W. w Chorzowie. Wówczas wpływom koncesjonarjusza podlegałby teren, na którym koncentruje się 89% ogólnej produkcji elektrycznej w Polsce i 84% mocy instalowanej maszyn (dane z roku 1927).

Końcowe zdanie paragrafu niniejszego „uprawnione zgodnie z ustawą" winno być zmienione. Poprawka wydaje się konieczną z tego względu, iż istnieją dawne zakłady elektryczne, bądź komunalne, bądź prywatne, które działają na zasadzie artykułu 11 ustawy elektrycznej z roku 1922 bez uzyskiwania uprawnień rządowych (istniały one i działały jeszcze w chwili wydawania ustawy elektrycznej, przeto prawa swe zachowały); istnieją również zakłady „uprawnione", to znaczy, posiadające formalne uprawnienie rządowe stosownie do artykułu 1, 4 i 5 ustawy elektrycznej. Zarówno jedne jak i drugie posiadają swe prawa nabyte, przeto winny być traktowane jednakowo. Termin „uprawniony" przyjął się w życiu codziennem, jako „posiadający uprawnienie rzą-

dowe" i dlatego przez zmianę redakcji końcowego zdania paragrafu uniknie się na przyszłość wszelkich wątpliwości.

Poprawka może mieć specjalne znaczenie dla elektrowni komunalnych i dla miast z chwilą, gdy ich prawa wyłączności w dostarczaniu energji elektrycznej dla mieszkańców miasta ulegałyby zakwestjonowaniu. Firma harrimanowska na upartego mogłaby wejść przewodami do miasta na zasadzie nabytego prawa drogi publicznej (art. 8 ustawy elektrycznej), rozdzielać tam prąd i stworzyć na pewien okres — dla zdobycia odbiorcy — tak silną konkurencję, że elektrownia miejska mogłaby zachwiać się pod względem finansowym, mimo iż miała prawo istnieć i działać na zasadzie art. 11 ustawy elektrycznej.

Jest jeszcze inna kwestja, której nie sposób pominąć przy omawianiu paragrafu niniejszego. Szereg gmin otrzymało uprawnienia rządowe na zakłady elektryczne z tem, że obszary działania ich praw zostały zakreślone przez „obecne granice" gminy oraz „o ile nie staną temu na przeszkodzie uprawnienia innych osób również na obszarach, które będą przyłączone do gminy".

W chwili obecnej najczęściej niema praw tych „osób innych", przeto gminy mają możność naturalnej swej ekspansji. Byłoby rzeczą krzywdzącą, gdyby samo nadanie uprawnienia koncesjonarjuszowi harrimanowskiemu stwarzało prawo powyższe bez jakichkolwiek przytem nakładów finansowych ze strony ubiegającego się finansisty. Wprawdzie p. prof. Sokolnicki na dochodzeniu w województwie lwowskiem[1]) w sposób ujemny skrytykował działalność elektryfikacyjną naszych gmin, jednak nie należy zapominać, że posiadają one około 100 000 kW mocy zainstalowanej w swych elektrowniach, wartości, powiedzmy, 100 miljonów złotych, że jest to prawie jedyny polski stan posiadania w elektryfikacji kraju naszego, że właśnie gminy wykazują wielkie zainteresowanie dla spraw elektryfikacyjnych (związki celowe na Pomorzu, w Poznańskiem, w Kongresówce, budowy elektrowni w Poznaniu, Włocławku, Lublinie i t. d.), dążąc nie tylko do zasilania miast, lecz i okolic. Jeżeli akcja ta nie przybrała większych rozmiarów, jest to wynikiem stosunków gospodarczych kraju, a w dużej mierze niewłaściwej polityki Ministerstwa Robót Publicznych, jak to przecież słusznie p. prof. Sokolnicki zaznaczył w swej broszurze.[2])

Obawiam się, aby przyszły koncesjonarjusz harrimanowski, opierając się tylko na obecnym tekście uprawnienia, nie stał się kosztownym pośrednikiem przy zaopatrywaniu w energję elektryczną najbliższych okolic gmin miejskich przez te gminy, sam nie wkładając kapitałów i nie interesując się nawet temi okolicami.

§ 2. Uprawniony jest zobowiązany w zupełności zadośćuczynić przy uwzględnieniu ograniczeń i na warunkach, w niniejszem uprawnieniu zawartych, zapotrzebowaniu na dostawę energji elektrycznej w granicach obszaru, określonego w § 1.

Redakcja tego paragrafu jest nieco odmienna od wzoru normalnego, gdzie brzmi: „uprawniony jest obowiązany do nieprzerwanego zadośćuczynienia w zakresie i na warunkach, przewidzianych w rozdziale III,zapotrzebowaniu na energję elektryczną w obrębie obszaru, wskazanego w § 1."

Zmiana nastąpiła wskutek tego, że w dalszych paragrafach obowiązki koncesjonarjusza ograniczają się pewnemi kwotami (patrz § 26 ustęp 5). Takiego ograniczenia w dotychczasowych uprawnieniach nie spotyka się.

§ 3. Uprawnienie niniejsze udzielone zostaje na okres lat sześćdziesięciu (60), licząc od dnia 1 lipca 1929 r., tak, że wygasa z dniem 30 czerwca 1989 r. Słowa „data niniejszego uprawnienia" i „dzień nadania niniejszego uprawnienia", należy tłomaczyć, jako oznaczające dzień, w którym uprawnienie zostało podpisane przez Ministra Robót Publicznych. Słowa „rzeczywista data niniejszego uprawnienia" należy tłomaczyć, jako oznaczające dzień pierwszy lipca 1929 roku.

---

[1]) Une opinion compétente sur le projet de la concession de Harriman — Le Messager Polonais — z dnia 30 lipca 1929 r.

[2]) Elektryfikacja Polski — prof. Gabrjel Sokolnicki, str. 23.

Stylistycznie możnaby zrozumieć, że w dniu 1 lipca 1929 r. sprawa nadania koncesji została przesądzona, natomiast formalna strona podpisu przez Ministra Robót Publicznych z tych lub innych względów opóźniona. W dotychczasowych uprawnieniach nie spotykaliśmy się z rozróżnianiem „rzeczywistej daty uprawnienia" od „daty uprawnienia".

Sześćdziesięcioletni okres trwania uprawnienia został dotychczas udzielony jedynie Pomorskiej Elektrowni Krajowej „Gródek" na Pomorzu na zakład wodny z prawem wytwarzania energji w zakładzie i prawem przesyłania jej (bez monopolu) do czterech podstacyj[1]) celem zbytu zawodowego. W innych wypadkach okres trwania koncesji waha się od 10—40 lat. Koncesjonarjusz harrimanowski ma otrzymać 60 lat ze względu na projektowaną budowę zakładu wodnego na Dunajcu, chociaż koszt urządzeń wodnych w porównaniu do kosztu innych urządzeń (cieplnych i przesyłowych) ma wynosić jak 1 : 3, przyjmując, że zakład wodny będzie kosztować 100 miljonów złotych, a koszta budowli całego projektu 300 miljonów złotych[2]). Z tego powodu koncesjonarjusz uzyskuje dogodniejsze warunki eksploatacyjne. Długoletni okres trwania uprawnienia nabiera specjalnego znaczenia, jeżeli weźmiemy pod uwagę obszar terenu zasilania.

§ 4. Nadanie niniejszego uprawnienia nie pozbawia właścicieli zakładów elektrycznych, istniejących na obszarze, wymienionym w § 1, praw, przysługujących im w dniu nadania niniejszego uprawnienia.

Rząd Polski przez czas trwania niniejszego uprawnienia, jednakże przy uwzględnieniu wyraźnie w niniejszem uprawnieniu zastrzeżonych wyjątków, nie udzieli żadnej osobie, firmie lub spółce, poza Uprawnionym, prawa wytwarzania, przetwarzania, przesyłania lub rozdzielania energji elektrycznej w celach zawodowego jej zbytu na obszarze, wymienionym w § 1 niniejszego uprawnienia.

W razie, gdyby Uprawniony w terminach, przewidzianych w § 26, nie dostarczył energji elektrycznej przewidzianym w tym paragrafie miejscowościom dlatego, że wydatki z tem związane przekraczałyby sumy, przewidziane w ustępie 5 § 26, to władze komunalne tych miejscowości, którym w odnośnych terminach nie dostarczono energji, będą mogły otrzymać uprawnienie na wybudowanie własnego zakładu elektrycznego lub pobierania energji elektrycznej z innego źródła dla obszaru każdej z tych miejscowości.

Uprawnienie na wybudowanie własnego zakładu elektrycznego rozdzielczego może być nadane władzom komunalnym tych miejscowości po upływie 5 lat od rzeczywistej daty niniejszego uprawnienia, o ile do tego czasu Uprawniony nie dostarczy im energji elektrycznej w myśl § 26, wniosek jednak o nadanie takiego uprawnienia winien być poprzedzony pisemnem zgłoszeniem Uprawnionemu zapotrzebowania na energję, a uprawnienie będzie mogło być nadane — a) po upływie 60 dni, jeśli Uprawniony w tym czasie nie udzieli odpowiedzi lub w odpowiedzi odmówi zbudowania sieci rozdzielczej i dostarczania energji elektrycznej w terminie rocznym od dnia zgłoszenia zapotrzebowania i b) po upływie roku, jeśli Uprawniony mimo zobowiązania nie dostarczy zapotrzebowanej energji. Miejscowości z ludnością niżej 3 000 mieszkańców winny zgłosić Uprawnionemu zapotrzebowanie nie mniej, niż na 20 000 kW godzin rocznie.

Uprawniony obowiązany jest dostarczać energję elektryczną innym zakładom elektrycznym użyteczności publicznej, które zechcą pobierać ją od Uprawnionego na warunkach niniejszego uprawnienia.

Uzdrowiska, które na zasadzie Ustawy o Uzdrowiskach z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31 par. 254) uznane są, jako posiadające cechy użyteczności publicznej, bez względu na ich gęstość zaludnienia, będą uważane jako przynależne do kategorji, wymienionej w § 26-ym p. 4 (A/d).

W normalnym wzorze uprawnienia § 4 zawiera prawo wyłączności (monopolu) w formie negatywnej, t. j. że nikomu innemu, prócz uprawnionego, nie będzie nadane podobne prawo. Widzimy więc następujące różnice:

1) W ustępie pierwszym dodano „że nadanie uprawnienia nie pozbawia nikogo praw, poprzednio nabytych"; miałoby to szczególniejsze znaczenie dla terenu Zagłębia Krakowskiego i Dąbrowskiego.

---

[1]) Uprawnienie rządowe Nr. 30 z dn. 17 sierpnia 1926 r. § 1.

[2]) Elektryfikacja Polski — inż. Siwicki — Przegląd Techniczny rok 1929 str. 163.

2) Po raz pierwszy w uprawnieniu tem wspomina się, że „R z ą d P o l s k i" nie udzieli uprawnień komu innemu, chociaż wykonanie ustawy elektrycznej zlecono Ministrowi Robót Publicznych. Należałoby skodyfikować prawa.

3) W ustępie trzecim znowu spotykamy się z ograniczeniem obowiązków koncesjonarjusza stosownie do wielkości kapitału inwestowanego, co przeczy naczelnej zasadzie powszechnego elektryfikowania kraju, mianowicie tej, że każda jednostka ma prawo wymagać dostarczenia jej prądu, jeżeli dopełni ogólnie przyjętych warunków. W tej redakcji, jaka jest w uprawnieniu, można posądzać koncesjonarjusza harrimanowskiego, że będzie wybierał dla siebie lepsze objekty do zelektryfikowania, pozostawiając gorsze własnemu ich losowi, czego być nie powinno! Skoro koncesjonarjusz nie dopełni obowiązku wybudowania zakładu elektrycznego w pewnej miejscowości lub nie dostarczy jej energji z zewnątrz, koncesjodawca winien to uczynić na rachunek koncesjonarjusza, — oprócz, oczywiście, pobrania kar administracyjnych, przewidzianych w uprawnieniu za uchybienia (§ 93 uprawnienia).

4) W ustępie czwartym jest już mowa o tem, że władzom komunalnym tych miejscowości, co do których koncesjonarjusz nie dotrzymał obowiązku zaopatrywania w energję elektryczną, może być nadane uprawnienie na wybudowania własnego zakładu t y l k o r o z d z i e l c z e g o. Nie wolno mu więc budować zakładu wytwórczego, choć prawo takie posiadać może koncesjonarjusz (§ 26 p. 4d), Powstaje nawet pytanie, co będzie, jeżeli władze komunalne, wyczekawszy uprzednio 6 albo też 11 lat, zależnie od ilości mieszkańców, otrzymają wreszcie prawo na wybudowanie zakładu rozdzielczego w myśl ustępu czwartego paragrafu 4 i zakład taki wybudują, a koncesjonarjusz energji im nie dostarczy, bo wydatki z tem związane przekraczałyby sumy, przewidziane w ustępie 5 paragrafu 26. Cóż wtenczas będzie?

Ustęp czwarty niniejszego paragrafu zawiera dalsze ograniczenia, a mianowicie: uprawnienie na wybudowanie zakładu elektrycznego mogą otrzymać tylko władze komunalne, a nie, powiedzmy, kapitał prywatny lub spółdzielnia elektryfikacyjna.— Gdyby nawet Rząd Polski miał stanąć na stanowisku, że poza Harrimanem żaden inny kapitalista nie powinien otrzymać koncesji elektryfikacyjnej, to stanowisko takie należy wyłącznie do zakresu działania tej lub innej polityki rządowej, a nie powinno być zobowiązaniem wobec koncesjonarjusza harrrimanowskiego. W tych sprawach firma Harriman nie powinna mieć głosu.

Poza tem w zastrzeżeniu, iż uprawnienie na wybudowanie zakładu elektrycznego mogą otrzymać t y l k o w ł a d z e k o m u n a l n e, kryje się chęć przesądzenia sprawy polityki elektryfikacyjnej na tym terenie na okres conajmniej trwania koncesji, t. j. lat 60, bez uzyskania upoważnień władz ustawodawczych.

§ 5. Udzielenie niniejszego uprawnienia nie wyłącza możnościudzielania pozwolenia innym zakładom uprawnionym na prowadzenie przewodów, nie sużących do zbytu energji na obszarze, objętym niniejszem uprawnieniem.

Paragraf ten jest zgodny ze wzorem normalnym.

§ 6. Innym zakładom elektrycznym, prócz Uprawnionego, może być zgodnie z art. 8 część 2 Ustawy Elektrycznej, udzielane w trybie właściwym na określony przeciąg czasu prawo korzystania z dróg, ulic i placów publicznych w obrębie obszaru uprawnienia, jednakże tylko w celu przesyłania energji elektrycznej dla własnego ich użytku, a więc bez prawa zbytu energji elektrycznej.

Zgodny ze wzorem normalnym.

§ 7. Prawo wyłączności, zastrzeżone w § 4, nie obejmuje dostarczania energji elektrycznej do zasilania publicznych środków komunikacji, do sygnalizacji, telefonów i telegrafów.

W normalnym wzorze są poczynione wyłomy co do prawa wyłączności, miano wicie, „prawo wyłączności (monopolu) nie wyklucza możności wytwarzania i rozdzie-

lania energji elektrycznej w celu zawodowego jej zbytu w jednej lub kilku nieruchomościach, jeżeli nie są one rozdzielone publicznemi drogami lub ulicami" (blokowe elektrownie). Poprawka powyższa została wprowadzona do ostatniego wzoru formularza, w poprzednich jej nie było. Ministerstwo Robót Publicznych w tym wypadku nawróciło do dawnej koncepcji ujmowania spraw elektryfikacyjnych z punktu widzenia „prawa drogi", chcąc w ten sposób stworzyć pozory zerwania z wyłącznością (monopolem). Przez budowę blokowych elektrowni najwidoczniej chciano wywrzeć wpływ na taryfy za energję elektryczną. Było to oczywiste nieporozumienie. Dobrze się stało, iż w koncesji harrimanowskiej wrócono do właściwego ujmowania sprawy.

§ 8. Zakład elektryczny Uprawnionego uznaje się niniejszem za zakład użyteczności publicznej w zrozumieniu artykułu 10 Ustawy Elektrycznej.

Treść paragrafu pozostała bez zmiany.

§ 9. Uprawniony na swój koszt i ryzyko wybuduje, zaopatrzy we wszystkie urządzenia, potrzebne do normalnej pracy, i uruchomi zakład elektryczny, obejmujący elektrownie wodne. elektrownie cieplne, linje przesyłowe, podstacje i sieci rozdzielcze, wszystko zgodnie z § 26,

Rzeczony zakład elektryczny stanowić będzie, dla celów niniejszego uprawnienia, niepodzielną jednostkę i we wszystkich wypadkach wzmiankowania w niniejszem uprawnieniu o elektrycznym zakładzie słowa „Zakład Elektryczny" należy tłomaczyć jako zakład, stanowiący jedną całość.

Uprawniony nie jest ograniczony co do źródła energji elektrycznej, którą sprzedaje lub nabywa i, o ile uważa to za konieczne lub wskazane, może nabywać energję elektryczną z jakiegokolwiek istniejącego źródła, jakoteż sprzedawać energję z tem jednak, że miejsce nabywania lub dostarczania sprzedawanej energji będzie zawsze w granicach obszaru, określonego w § 1 niniejszego uprawnienia, lub na granicy rzeczonego obszaru.

W pierwszym ustępie paragrafu zauważyć można znowu ograniczenie inwestycji stosownie do ustalonych zgóry kwot pieniężnych (par. 26). Zakład elektryczny ma być wybudowany takiej wielkości, na ile starczy pieniędzy. Dalsze uzupełnienie paragrafu, w porównaniu do normalnego formularza, głosi o niepodzielnej jednostce zakładu, rzecz dużej wagi z punktu widzenia prawnego, zresztą może mieć znaczenie głębsze, gdy chodzić będzie o racjonalne planowanie i budowę zakładu elektrycznego. Żałować należy, że jednolitość zakładu nie została przeprowadzona konsekwentnie przez wszystkie paragrafy (patrz § 22).

Wreszcie ostatni dodatek, upoważniający koncesjonarjusza do nabywania i sprzedaży energji elektrycznej, między innemi, „na granicy obszaru uprawnienia" może mieć dwa skutki: przedewszystkiem rozszerzenie wpływów na obszary sąsiednie z obszarem koncesjonarjusza przez zasilanie ich energją elektryczną z granicy obszaru i na taką działalność koncesjonarjusz harrimanowski nie będzie potrzebował w przyszłości uzyskiwać dodatkowych uprawnień; pozatem koncesjonarjuszowi daje się możność wyzyskania rezerw i energji odpadkowej z Górnego Śląska, który nie podlega ingerencji naszych władz elektryfikacyjnych. W Zagłębiu Węglowem moc maszyn zainstalowanych w elektrowniach wynosiła 560 000 kW (1925 r.), z tego na Górny Śląsk przypadało 411 000 kW, t. j. około 75%. Jeżeli z tej liczby wyłączyć urządzenia przestarzałe z przed roku 1910, to pozostanie rozporządzalna moc zespołów nowoczesnych ok. 460 000 kW. Największe ogólne obciążenie Zagłębia wynosiło (1925 r.) wówczas 240 000 kW, zatem rezerwa stanowiła 220 000 kW[1]), w tem 212 000 kW przypadało na turbiny parowe. Tak poważny nadmiar mocy istniejących elektrowni otwiera możność skierowania z Górnego Śląska dużej ilości energji wgłąb kraju, przedewszystkiem na teren obszaru koncesji harrimanowskiej.

§ 10. Opuszczony.

W normalnym wzorze uprawnienia paragraf ten ustala ścisłą datę rozpoczęcia dostawy prądu przez koncesjonarjusza.

---

[1]) Elektryfikacja Polski — wydawnictwo Ministerstwa Robót Publicznych, zeszyt IV, str. 349.

§ 11. Państwo zastrzega sobie prawo wykupu zakładu elektrycznego od Uprawnionego, lub przeniesienia tego prawa na Związek Komunalny, z upływem terminu uprawnienia. Prawo to jednakże będzie mogło być stosowane jedynie po doręczeniu Uprawnionemu pisemnego zawiadomienia o zamierzonym wykupie, przyczem zawiadomienie o zamierzonym wykupie winno być doręczone Uprawnionemu w miejscu jego siedziby conajmniej na trzy lata przed upływem terminu, wskazanego w § 3 niniejszego uprawnienia. Jeżeli zawiadomienie będzie doręczone później, to prawo wykupu nie upada, lecz na żądanie Uprawnionego niniejsze uprawnienie przedłuża się na okres czasu, odpowiadający zwłoce w doręczeniu zawiadomienia, przyczem okres ten zaokrągla się wzwyż do pełnego roku.

Różnica redakcji polega jedynie na przedłużeniu terminu zgłoszenia wykupu: zamiast 1 roku—koncesjonarjusz ma być zawiadomiony na 3 lata przed wykupem. Jest to zatem ulga.

§ 12. W razie zgłoszenia przez Państwo zamiaru wykupu zakładu elektrycznego od Uprawnionego z upływem terminu uprawnienia zgodnie z § 11, Państwo równocześnie z przekazaniem mu zakładu elektrycznego, zapłaci Uprawnionemu kwotę równą a) sumie kosztów, poniesionych przez Uprawnionego, ustalonej i zaksięgowanej w sposób, przewidziany w niniejszym paragrafie, a dotyczących majątku istniejącego w chwili wykupu, po potrąceniu amortyzacji w stosunku jednej sześćdziesiątej (1/60) sumy kosztu odnośnie do urządzeń wodno-elektrycznych i jednej trzydziestej (1/30) sumy kosztu odnośnie do wszelkich urządzeń, z wyjątkiem urządzeń wodno-elektrycznych, za każdy pełny rok, który upłynął od wykończenia lub nabycia takowych przez Uprawnionego do dnia wykupu przez Państwo; i b) sumie kosztu, poniesionej przez Uprawnionego, zgodnie z odnośnemi fakturami za wszelkie materjały i zapasy, będące na składzie, a dotyczące zakładu; i c) w chwili przekazania zakładu elektrycznego Państwu, wszystkie niezainkasowane rachunki, mające związek z eksploatacją zakładu elektrycznego zostaną przekazane Państwu, a Państwo, prócz przewidzianej powyżej kwoty, wypłaci Uprawnionemu kwotę równą wartości nominalnej rzeczonych rachunków niezainkasowanych. Termin „urządzenie wodno-elektryczne" należy uważać i tłomaczyć, jako oznaczający instalacje wodno-elektryczne włącznie do szyn zbiorczych po stronie niskiego napięcia, lecz nie włączając transformatorów lub linji przesyłowych lub rozdzielczych wysokiego napięcia.

Uprawniony obowiązany jest przedstawić Ministerstwu Robót Publicznych kwartalne sprawozdanie rachunkowe, obejmujące wyżej wymienione wydatki, ich cel, oraz sposób, w jaki mają być zaksięgowane na poszczególne konta. Sprawozdania te wykazywać będą wydatki zarówno w polskiej walucie obiegowej, jak i w złotych w złocie, przeliczonych zgodnie z warunkami § 16 niniejszego uprawnienia. O ile Państwo wyrazi sprzeciw co do jakichkolwiek szczegółów lub pozycji, zawartych w rzeczonych kwartalnych sprawozdaniach, to może w ciągu 30 dni od daty ich przedstawienia zaproponować zmiany, lecz o ile zmiany takie nie zostaną zastrzeżone w ciągu 30 dni od daty otrzymania rzeczonych sprawozdań, to sprawozdania te uważane będą automatycznie, jako prawidłowe i obowiązujące zarówno Państwo, jakoteż i Uprawnionego. W razie zgłoszenia przez Państwo poprawek w jakiemkolwiek kwartalnem sprawozdaniu i o ile Państwo i Uprawniony w ciągu 30 dni po tem zgłoszeniu nie dojdą do porozumienia w sprawie tych poprawek, to każdej ze stron przysługuje prawo przekazania sporu do rozstrzygnięcia przez komisję rzeczoznawców w trybie przewidzianym w § 96. Orzeczenie komisji rzeczoznawców będzie ostateczne i obowiązujące zarówno Państwo, jak i Uprawnionego.

Uprawniony może w każdym czasie przed nabyciem jakichkolwiek urządzeń elektrycznych, prowadzonych jako przedsiębiorstwo elektryczne przez osoby inne, niż Uprawniony i obowiązany jest w każdym razie w terminie 30 dni po nabyciu lub zawarciu umowy o nabycie jakichkolwiek takich urządzeń przedstawić Ministerstwu Robót Publicznych sprawozdanie co do celu kupna i sumy kupna, zapłaconej lub mającej być zapłaconą przez Uprawnionego za takie urządzenia z wykazem akcji lub innych papierów wartościowych, jakie zostały lub mają być wypłacone jako równowartość lub jako część ceny kupna jakoteż wartości takich akcji lub papierów wartościowych. Cena kupna, jakoteż wartość rzeczonych akcji lub papierów wartościowych wykazane będą w polskiej walucie obiegowej i w złotych w złocie, przeliczonych w trybie, przewidzianym w § 16 niniejszego uprawnienia. O ile Państwo w ciągu 30 dni od daty otrzymania rzeczonego zawiadomienia nie zgłosi uprawnionemu pisemnego sprzeciwu co do kupna, do ceny kupna lub wartości nadanej rzeczonym papierom wartościowym, to suma ceny kupna po wypłaceniu uważana będzie jako suma kosztu poniesionego przez Uprawnionego. O ile Państwo w rzeczonym terminie zgłosi Uprawnionemu pisemny sprzeciw i o ile Uprawniony i Państwo w terminie dalszych 30 dni nie dojdą do porozumienia w tei sprawie, to każdej ze stron przysługuje prawo przekazania sprawy do rozstrzygnięcia przez komisję rzeczoznawców w trybie, przewidzianym w § 96 niniejszego uprawnienia, poczem orzeczenie komisji rzeczoznawców obowiązywać będzie zarówno Państwo jak i Uprawnionego.

Różnice w tym paragrafie w porównaniu z formularzem normalnym posiadają duże znaczenie. W uprawnieniach, które Ministerstwo Robót Publicznych wydawało dotychczas, spotykało się z klauzulą, iż państwo przy przejmowaniu zakładu z upływem terminu uprawnienia płaciło tylko za urządzenia niezamortyzowane, przytem w myśl uchwały Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 26 marca 1925 r.[1]) urządzenia należało amortyzować w 15 lat i tylko w wyjątkowych wypadkach mógł być dopuszczony dłuższy termin, ale w żadnym razie ponad lat 18. Tego rodzaju klauzule znajdujemy zresztą w uprawnieniu Pomorskiej Elektrowni Krajowej „Gródek" mimo, iż uprawnienie zostało udzielone na lat 60, jako zakładowi wodno-elektrycznemu, urządzenia mają być zamortyzowane w 18 lat. Po raz pierwszy w koncesji harrimanowskiej znajdujemy amortyzację 60-letnią dla urządzeń wodno-elektrycznych i 30-letnią dla wszelkich innych urządzeń. Ponadto państwo ma wziąć obowiązek zapłacenia za całkowitą zawartość magazynów w chwili upływu terminu uprawnienia, za wszystkie niezainkasowane rachunki. Powyższe wypłaty państwo ma uskutecznić równocześnie z przejęciem zakładu. Podobne warunki, rzecz jasna, ułatwiają w znacznym stopniu prowadzenie przedsiębiorstwa, zmniejszając koszta kapitalizacyjne na jednostkę sprzedawanej energji elektrycznej. Tak powolna amortyzacja stwarza jednak trudności z punktu widzenia nawet technicznego; niewiele bowiem urządzeń może przepracować z dobrym skutkiem przez lat 30. W konsekwencji państwo może być zmuszone do zapłacenia za urządzenia niezamortyzowane według powyższej formuły, a nieprzedstawiające żadnej realnej wartości, poza, tak zwanym, szmelcem. Możnaby dorzucić uwagę, że postęp techniki może zmusić do zamiany choćby niezniszczonych urządzeń na nowsze, więcej doskonałe. Obecnie, naprzykład, dość często elektrownie zmuszane są do rozbijania na szmelc, z braku nabywcy, swych maszyn parowych, by na ich miejsce ustawiać turbiny. I w tym wypadku państwo ma za to zapłacić.

Sprawa magazynów lub rachunków niezainkasowanych również wymaga poprawek. Państwo nie powinno być zmuszane do przejmowania powyższych wartości i to według faktur lub nominalnych kwot. We francuskiem ustawodawstwie[2]) państwo zastrzega sobie prawo do zakupna magazynu w całości, lub w części, zależnie od swego uznania. Wartość magazynów ustala się ad hoc przez ekspertów lub polubownie, a należność państwo reguluje koncesjonarjuszowi w ciągu 6 miesięcy od chwili przejęcia magazynów.

Przejęcie przez państwo kosztów i kłopotu zainkasowania rachunków i to w chwili wygaśnięcia koncesji z warunkiem natychmiastowego zapłacenia rachunków po cenie nominalnej wydaje się być bardzo daleko posuniętą grzecznością wobec koncesjonarjusza.

Może to szczegół, ale nie mniej charakterystyczny, że koncesjonarjuszowi harrimanowskiemu odstąpiono z prawa, obowiązującego innych koncesjonarjuszów, akceptowania kosztów urządzeń tylko „racjonalnie wykonanych", jak głosi formularz normalny.

§ 13. Państwo zastrzega sobie prawo wykupu zakładu elektrycznego Uprawnionego lub przeniesienia tego prawa na Związek Komunalny z chwilą upływu lub po upływie 35 lat od rzeczywistej daty niniejszego uprawnienia. Prawo to trwa nieprzerwanie aż do czasu wygaśnięcia uprawnienia. W razie zamiaru Państwa skorzystania z tego prawa, Uprawniony będzie uprzedzony o tem na trzy lata przed dniem zamierzonego wykupu.

Warunek niezwykle ciężki dlatego, że koncesja udziela monopolu na dużej polaci kraju i nikt ze specjalistów ani ekonomistów nie jest w stanie dzisiaj przewidzieć, co będzie z życiem gospodarczem na tym terenie nie tylko za lat 35, lecz nawet lat 20. We Francji państwo zastrzega nieraz dla siebie prawo wykupu po 20 latach. Wcześniejszy termin wykupu jest j e d y n y m środkiem zaradczym dla poprawienia błędów koncesyjnych, które mogą się okazać podczas wykonywania koncesji.

---

[1]) Monitor Polski Nr. 114 z dnia 16 maja 1925 r.

[2]) Union des Syndicats de l'Electricité 1928, str. 1175.

§ 14. W razie zgłoszenia przez Państwo zamiaru wykupu zakładu elektrycznego Uprawnionego, zgodnie z § 13, Państwo zapłaci Uprawnionemu następującą cenę wykupu:

1) Kwotę obliczoną, ustaloną i zaksięgowaną w sposób przewidziany w § 12.

2) Za każdy pełny rok i proporcjonalnie za każdą część roku niepełnego z okresu pozostającego od daty wykupu przez Państwo do daty wygaśnięcia niniejszego uprawnienia (§ 3), wpłatę roczną obliczoną w sposób następujący:

Od wpływu eksploatacyjnego brutto Uprawnionego, otrzymanego z zakładu elektrycznego, podczas każdego z siedmiu lat sprawozdawczych, poprzedzających datę wykupu, potrącone zostaną wydatki eksploatacyjne zakładu elektrycznego za każdy odnośny rok, włączając do nich wydatki na bieżące utrzymanie i reparacje; koszty zaś oprocentowania wszelkich długów, zaciągniętych lub przejętych przez Uprawnionego, umorzenia disagio, ani wydatki, poniesione w związku z jakiemkolwiek zadłużeniem, ani też sumy przeniesione do jakichkolwiek rezerw, ani sumy przewidziane na amortyzację majątku nie będą uważane jako wydatki eksploatacyjne i sumy takie potrąceniu nie podlegają, o ile te kwoty, wydatki i sumy nie zostały uwzględnione w kwocie wykupu, wyżej przewidzianej w punkcie 1. Wszelkie zamiany integralnych jednostek uważane będą jako urządzenia nowe i koszt takowych nie będzie potrącony od wpływu eksploatacyjnego brutto, lecz będzie uważany jako wydatek z rachunku kapitału.

Pięć największych z pośród obliczonych w ten sposób siedmiu kwot zliczone będą razem i ogólna suma w ten sposób uzyskana podzielona zostanie przez pięć. Wpłata roczna do uiszczenia przez Państwo Uprawnionemu odpowiadać będzie ilorazowi w ten sposób otrzymanemu, z tem jednak, że wpłata roczna nie będzie niższa od sumy, dotyczącej ostatniego z pięciu lat, na których średnia ta jest oparta.

W razie sporu kwota rzeczonej rocznej wpłaty zostanie określona w sposób, przewidziany w § 96.

W porównaniu z normalnym formularzem zastosowano tutaj większą precyzję w określeniu wydatków eksploatacyjnych przedsiębiorstwa; do nich mają być zaliczone tylko wydatki na bieżące utrzymanie i reparacje. Odnowienia urządzeń ze względu na postęp techniczny mają być zapisywane na rachunek kapitału. W konsekwencji koncesjonarjusz będzie miał swobodę w modernizowaniu swego przedsiębiorstwa kosztem państwa, które będzie musiało płacić za nieużyteczne, ale jeszcze niezamortyzowane (30 lat amortyzacji) urządzenia.

§ 15. Od ceny wykupu, obliczonej w sposób przewidziany w paragrafie 12 lub w pierwszym rozdziale § 14, zależnie od wypadku, odliczone zostaną następujące kwoty:

1) Kapitalna suma wszelkich zadłużeń, dotąd nieumorzonych i zabezpieczonych hipotecznie na majątku przekazanym Państwu, wraz z należnemi od niej odsetkami, o ile takowe wogóle się należą, do dnia wykupu, za potrąceniem wszelkich nieumorzonych przedtem disagio i wydatków, w związku z tem zadłużeniem poniesionych (włączając wszystkie potrącenia i wydatki poniesione w związku z tranzakcjami wpłat i dotąd nieumorzone). Wszelkie disagio i wydatki, poniesione w związku z jakiemkolwiek zadłużeniem (łącznie z wszystkiemi disagio i wydatkami, wynikającemi z operacji spłat i dotąd nieumorzonemi), winny być amortyzowane przez Uprawnionego w ciągu okresu od dnia zaciągnięcia takiego zadłużenia do terminu jego płatności w równych ratach rocznych.

2) Kwota wszystkich innych zadłużeń (łącznie z odsetkami należnemi,a nieopłaconemi), które zgodnie z prawem muszą być przejęte przez Państwo, lub które na mocy wzajemnego porozumienia zostaną przez Państwo przejęte.

3) Wartość jakichkolwiek serwitutów, zaciągniętych przez Uprawnionego na zakład elektryczny lub jakąkolwiek część jego, o ile wartość tych serwitutów jest uzgodniona między Państwem i Uprawnionym.

4) Wszelkie kwoty, należne Państwu z tytułu niewypełnienia przez Uprawnionego zobowiązań § 18, o ile rzeczone kwoty nie są kwestjonowane przez Uprawnionego. O ileby ewentualne kwoty, które mają być potrącone na zasadzie rozdziałów 3 i 4 niniejszego § nie zostały uzgodnione między Państwem i Uprawnionym, to kwota lub kwoty sporne zostaną potrącone od ceny wykupu i złożone przez Państwo w banku, posiadającym kapitał i rezerwy nie mniej jak 40 000 000 złotych w złocie, przyczem bank ten winien być wyznaczony przez Prezesa Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej, a w razie jego odmowy — przez Rektora Politechniki w Warszawie. Fundusz ten pozostanie w depozycie rzeczonego banku do chwili rozstrzygnięcia rzeczonego sporu przez komisję rzeczoznawców w trybie § 96, poczem zostanie wypłacony Państwu lub Uprawnionemu, zależnie od orzeczenia, jakie zapadnie.

§ 16. W celu obliczenia ceny wykupu, zgodnie z § 12 i 14, koszty wybudowania lub nabycia, wyrażone w walucie obiegowej polskiej lub w jednostce monetarnej innego Państwa, zostaną przerachowane na złote w złocie, na zasadzie wartości polskiej waluty obiegowej lub odnośnych innych jednostek monetarnych, zależnie od tego, kiedy wydatki poszczególne zostały poniesione. Przy obliczaniu kwoty rocznej, zgodnie z częścią 2 § 14, każda z siedmiu kwot, otrzymanych po dokonaniu potrąceń od wpływów eksplotacyjnych brutto, zostanie przerachowana na złote w złocie, według przeciętnego kursu, istniejącego w ciągu roku sprawozdawczego, którego suma ta dotyczy i siedem kwot złotych w złocie, w ten sposób przerachowane, zostaną zastosowane przy dokonaniu reszty obliczeń, przewidzianych w § 14. W celu obliczenia kwot, podlegających potrąceniu od sumy wykupu, zgodnie z § 15, kwota kapitalna jakiegokolwiek zadłużenia, płatna w polskiej walucie obiegowej, zostanie przeliczona na złote w złocie po kursie, istniejącym w dniu wykupu przez Państwo, a suma kapitalna jakiegokolwiek zadłużenia, płatna w złotej jednostce monetarnej jakiegokolwiek państwa innego niż Polska, zostanie przeliczona na złote w złocie na zasadzie stosunku zawartości złota w danej jednostce monetarnej do złotego w złocie. Złoty w złocie oznacza złoty w złocie o wartości, istniejącej w dniu nadania uprawnienia.

O ile zawartość złota w polskiej jednostce monetarnej różnić się będzie od zawartości złota w złotym w złocie, przewidzianym w niniejszem uprawnieniu, to przy wszystkich obliczeniach, dokonywanych na zasadzie niniejszego paragrafu, wszystkie kwoty zostaną przerachowane na nową polską jednostkę monetarną w sposób, przewidziany w niniejszym paragrafie dla przerachowania na złote w złocie, i kwoty w takiej nowej polskiej jednostce monetarnej zostaną przerachowane na złote w złocie, na zasadzie stosunku zawartości złota w rzeczonej nowej polskiej jednostce monetarnej do zawartości złota w złotym w złocie.

Wypłata kwot, w ten sposób przerachowanych, dokonana zostanie bez potrąceń na poczet jakichkolwiek podatków rządowych lub komunalnych, z wyjątkiem podatków zaległych, a niezapłaconych. Wypłata ta zostanie dokonana w miejscu siedziby Uprawnionego w polskiej walucie obiegowej, istniejącej w dniu wypłaty, (w kwocie, odpowiadającej kwocie złotych w złocie, jaką Uprawniony ma prawo otrzymać, po kursie wtedy obowiązującym), z tem jednak, że o ile Uprawniony w terminie sześćdziesięciu dni przed tą datą, przedstawi wykupującemu (czy to Państwu, czy też Związkowi Komunalnemu) deklarację pisemną, stwierdzającą: 1) że Uprawniony przed dziesięciu dniami domagał się od polskiego banku emisyjnego zobowiązania, na mocy którego bank, wzamian za przekazanie mu przez Uprawnionego swych praw do otrzymania wypłaty, należnej z tytułu niniejszego uprawnienia, wypłaci Uprawnionemu w Nowym Yorku kwotę w dolarach złotych Stanów Zjednoczonych Ameryki, stanowiącą równowartość kwoty w polskiej walucie obiegowej należnej Uprawnionemu, przerachowanej według końcowego kursu kablowego w Nowym Yorku w dniu poprzedzającym wypłatę i 2) że polski bank emisyjny nie dał mu takiego zobowiązania, to wykupujący dokona wypłaty Uprawnionemu w złotych dolarach w Nowym Yorku.

Wypłata kwot rocznych, przewidzianych w rozdziale 2 § 14, dokonana będzie w ostatnim dniu każdego dwunastomiesięcznego okresu, następującego po dniu wykupu, w miejscu siedziby Uprawnionego w polskiej walucie obiegowej według kursu złotego w złocie wtedy obowiązującego, lub też, na życzenie Uprawnionego, popartego pisemnem zawiadomieniem, w takiem miejscu w Nowym Yorku, Zjednoczone Stany Ameryki, jakie w zawiadomieniu tem zostanie wskazane, w złotych dolarach Stanów Zjednoczonych Ameryki na zasadzie stosunku zawartości złota w dolarze do zawartości złota w złotym w złocie.

Zasadnicza różnica pomiędzy tekstami polega głównie na sposobie regulowania należności: koncesjonarjusz harrimanowski zastrzegł sobie prawo otrzymania należności nie tylko „w walucie obieg prawny mającej", lecz również „w złotych dolarach, płatnych w Nowym Yorku".

§ 17. Państwu przysługuje prawo przeniesienia prawa wykupu na Związek Komunalny, lecz w tym wypadku wykup winien odbywać się na zasadach, przewidzianych w niniejszem uprawnieniu.

Zgodny ze wzorem normalnym.

§ 18. Z chwilą wykupu przez Państwo, zgodnie z § 12 lub 14, Uprawniony, jednocześnie z wypłatą mu ceny wykupu, sporządzi w sposób należyty i doręczy Państwu odpowiednie dokumenty, przekazujące tytuł własności na Państwo i odda Państwu całkowite urządzenie zakładu elektrycznego w stanie czynnym i zdatnym do normalnej pracy.

Jednocześnie z wypłatą Uprawnionemu ceny wykupu Państwo sporządzi i doręczy Uprawnionemu odpowiednie dokumenty, stwierdzające jednocześnie ze zwolnieniem Uprawnionego z odpowiedzialności, przejęcie przez Państwo obowiązku spłaty wszelkich sum długów Uprawnionego, zabezpieczonych hipotecznie na wykupionym majątku, łącznie z odsetkami od takowych, bez względu na to, czy te odsetki należą się za okres ubiegły, czy też w przyszłości powstać mogą.

Paragraf uzupełniony wprowadzeniem poprawki, że koncesjonarjusz ma przekazać Państwu tytuł własności, a Państwo wzamian wystawi właściwy dokument, że przejmie na siebie obowiązek spłacenia długów hipotecznych.

§ 19. W razie jeżeliby Państwo z chwilą wygaśnięcia uprawnienia nie wykupiło zakładu, lub o ile nowe uprawnienie, obejmujące ten sam obszar, nie zostanie udzielone Uprawnionemu z chwilą wygaśnięcia uprawnienia, lub po tym terminie, lub o ile nowe uprawnienie, obejmujące ten sam obszar, zostanie udzielone innej osobie bez zobowiązania jej do przejęcia zakładu elektrycznego na zasadach i warunkach, przewidzianych w § 12 niniejszego uprawnienia lub o ile takie uprawnienie udzielone zostanie osobie innej i warunek przejęcia przez nią zakładu elektrycznego nie zostanie wykonany, to Uprawniony, według swego uznania, może albo 1) przerwać działalność swego zakładu, lub 2) nadal prowadzić eksploatację zakładu.

W pierwszym wypadku Uprawniony obowiązany będzie, na żądanie Ministerstwa Robót Publicznych, względnie władzy nadzorczej, przewidzianej w § 25 niniejszego uprawnienia usunąć wszystkie urządzenia zakładu, znajdujące się na drogach publicznych lub posiadłościach państwowych, gminnych i prywatnych, z których Uprawniony korzystał na zasadzie art. 8 Ustawy Elektrycznej, w terminie, wyznaczonym przez Ministertswo Robót Publicznych, względnie przez władzę nadzorczą, nie krótszym jednak niż trzy (3) lata. W razie jeśli Uprawniony nie zastosuje się do tego żądania, to miarodajne władze, zarządzające odnośnemi drogami i państwowemi posiadłościami, względnie właściciele prywatnych posiadłości, będą mieli prawo usunąć rzeczone urządzenia na koszt Uprawnionego, lub też postąpić z niemi według swego uznania.

W razie, gdyby Uprawniony zdecydował się nadal prowadzić zakład, to Państwo zgadza się przedłużyć niniejsze uprawnienie, jednakże bez prawa wyłączności, a więc odpowiednio zmienione, przyczem jednakże Państwu nadal przysługiwać będzie prawo wykupu zakładu elektrycznego o każdej porze za 3 letniem uprzedzeniem, na warunkach podanych w §§ 11, 12, 15, 16, 17, i 18 niniejszego uprawnienia.

Różnica polega na tem, że w normalnym formularzu przewiduje się, iż koncesjonarjusz winien zlikwidować działalność swego zakładu, o ile państwo nie wykupiło zakładu lub nie przedłużyło uprawnienia lub też nie udzieliło uprawnienia innej osobie z zobowiązaniem przejęcia istniejącego zakładu, natomiast koncesjonarjusz harrimanowski ponadto ma możność według swego uznania nadal prowadzić eksploatację zakładu bez prawa wyłączności. Wobec tego, że po 60 latach będzie on posiadał faktyczny monopol, więc żaden konkurent na tym obszarze nie zjawi się; koncesja właściwie staje się wieczystą, o ile państwo dla względów wyższej polityki nie będzie zmuszone wykupić przedsiębiorstwa. Jest to zatem uzupełnienie bardzo cenne dla koncesjonarjusza.

§ 20. Do chwili przekazania niniejszego uprawnienia Spółce Polskiej, przewidzianej w § 21, firma W. A. Harriman & Co., Incorporated, utrzymywać będzie w Polsce swego przedstawiciela, upoważnionego do zastępowania jej przed władzami państwowemi, zawiadomi Ministerstwo Robót Publicznych o jego siedzibie i nie przeniesie tej siedziby poza granice Państwa Polskiego. Z chwilą przeniesienia uprawnienia na Spółkę Polską, Spółka winna podać, do wiadomości Ministerstwa Robót Publicznych miejsce swej siedziby poczem nie będzie miala prawa przeniesienia takowej poza granice Państwa Polskiego.

Do czasu przeniesienia uprawnienia na Spółkę Polską wszelkie zawiadomienia i oświadczenia będą doręczane Uprawnionemu przez przedstawiciela firmy W. A. Harriman and Co, Incorporated w jego siedzibie, zaś po przeniesieniu, wszelkie zawiadomienia skierowane będą do Uprawnionego w miejscu jego siedziby.

Wszelkie zawiadomienia i oświadczenia, skierowane do Państwa zostaną dokonane do Ministerstwa Robót Publicznych z wyjątkiem wypadków wyraźnie w niniejszem uprawnieniu przewidzianych. Wszelkie zawiadomienia i oświadczenia, czy to ze strony Uprawnionego do Państwa, czy też ze strony Państwa do Uprawnionego, przewidziane w niniejszym paragrafie, będą na piśmie.

Wszelkie zmiany miejsca siedziby przez Uprawnionego winny być niezwłocznie podane do wiadomości Ministerstwa Robót Publicznych lub władzy nadzorczej. Po przeniesieniu uprawnienia na Polską Spółkę wszelkie zmiany w składzie zarządu lub władzach wykonawczych winny być niezwłocznie podane do wiadomości Ministerstwa Robót Publicznych. W ośrodkach rozdzielczych zakładu elektrycznego znajdować się będą przedstawiciele Uprawnionego. W razie niezastosowania się Uprawnionego do przepisów niniejszego paragrafu Uprawniony ulegnie karom, przewidzianym w paragrafie 93, p. 6.

§ 21. Firma W. A. Harriman & Co., Incorporated, obowiązuje się stworzyć na mocy statutu, który zatwierdzony będzie przez Ministra Przemysłu i Handlu, Polską Spółkę celem eksploatowania zakładu elektrycznego, przewidzianego niniejszem uprawnieniem, i w ciągu jednego roku od daty nadania niniejszego uprawnienia przelać takowe na Spółkę, zawiadamiając Ministerstwo Robót Publicznych o dokonanem przelaniu.

Z wyjątkiem wypadków, powyżej zastrzeżonych, przekazanie niniejszego uprawnienia osobie trzeciej, lub sprzedaż, lub wydzierżawienie całego zakładu elektrycznego, lub jego części niezbędnej dla należytego wykonania warunków, nałożonych niniejszem uprawnieniem, a w szczególności nieruchomości, przeznaczonych na potrzeby zakładu elektrycznego, lub też przekazanie całkowite lub częściowe eksploatacji zakładu elektrycznego innej osobie może nastąpić tylko za zezwoleniem Ministra Robót Publicznych. O ile przeniesienie takie nastąpi w sprzeczności z poprzednim zastrzeżeniem, to Uprawniony ulegnie karom, przewidzianym w § § 23 i 24 i w p. 6 § 93. Powyższe zastrzeżenie jednakże nie może zapobiec przekazaniu zakładu elektrycznego nabywcy takowego drogą przymusowej sprzedaży, na mocy wyroku lub pod kontrolą sądu, i Minister Robót Publicznych niniejszem wyraźnie zgadza się na przekazanie uprawnienia takiemu nabywcy.

W razie ogłoszenia sprzedaży przymusowej zakładu na mocy wyroku lub pod kontrolą Sądu, Państwu przysługuje prawo wykupu zakładu na warunkach § 11, względnie rozdziału 1 § 14 niniejszego uprawnienia w jakimkolwiek czasie przed datą rzeczonej sprzedaży bez względu na to, czy okres trzydziestopięcioletni (35), przewidziany w § 13 niniejszego uprawnienia, upłynął.

Dwa ważne momenty wprowadzono do tego paragrafu. Pierwszy — przelanie wszelkich praw i obowiązków, wynikających z uprawnienia na polską spółkę, której kapitały (zakładowy i obligacyjny) nie są wiadome.

Drugi — wyraźna zgoda Ministra Robót Publicznych na przekazanie zakładu elektrycznego każdemu nabywcy w drodze przymusowej sprzedaży na mocy wyroku lub pod kontrolą sądu. Wprawdzie państwu przysługuje prawo wykupu, jest to jednak niedostateczne, bowiem państwo nie będzie mogło ze względów nawet budżetowych zgromadzić w odpowiednim czasie dostatecznych funduszów na wykup zakładu elektrycznego. Tekst koncesji harrimanowskiej nie daje żadnych gwarancji na to, aby zakład elektryczny nie przeszedł w niepowołane ręce.

§ 22. Uprawnionemu przysługuje prawo od czasu do czasu obciążać swój zakład elektryczny w całości lub też części długami hipotecznemi lub innemi zabezpieczeniami, o ile zadłużenie ogólnie nie przekroczy 75% kosztów poniesionych, przerachowanych na wartość w złocie, stwierdzonych i obowiązujących zarówno Państwo, jak i Uprawnionego w sposób przewidziany w § 12, w związku z wszystkiemi elektrycznemi urządzeniami wykonanemi lub nabytemi przez Uprawnionego, po potrąceniu amortyzacji, przewidzianej w rzeczonym paragrafie. Umorzenie takiego zadłużenia dokonane będzie w takim stosunku, że zadłużenie w jakimkolwiek czasie nie przekroczy 75% sumy kosztów, poniesionych w związku z majątkiem po potrąceniu amortyzacji, jak powyżej przewidziane. W razie, gdyby Uprawniony zamierzał zwiększyć kwotę zadłużenia, zabezpieczoną na majątku zakładu ponad 75% sumy kosztów, poniesionych w związku z majątkiem, jak przewidziane powyżej, to Uprawniony otrzymać winien zgodę na to Ministra Robót Publicznych.

Bezzwłocznie i na swój własny koszt Uprawniony winien przedsięwziąć wszelkie środki prawne celem wniesienia wszystkich obciążeń hipotecznych na zakładzie elektrycznym do odnośnych ksiąg hipotecznych, przyczem wciągnięcie odpowiednich treści do ksiąg hipotecznych będzie też mogło nastąpić na jednostronny wniosek Ministerstwa Robót Publicznych na koszt Uprawnionego.

Koncesjonarjuszowi harrimanowskiemu nadano dodatkowe prawo obciążania zakładu elektrycznego długami hipotecznemi do wysokości 75% kosztu urządzeń bez zgody

Ministra Robót Publicznych i do wysokości nawet wyższej za zgodą Ministra. W ten sposób nieznaczna tylko część kapitału zainwestowanego będzie brała udział w ryzyku rentowności przedsiębiorstwa; oprócz tego przy tak wielkiem dopuszczalnem obciążeniu hipotecznem jest większa możliwość sprzedaży zakładu w drodze przymusowej (art. 21). Można również mieć obawę, że koncesjonarjusz będzie obciążał długami hipotecznemi zakład elektryczny nie w całości tylko w części; wówczas, o ile nastąpi przymusowa sprzedaż części zakładu, naruszona będzie jednolitość koncepcji koncesyjnej (art. 9), co zawsze zaszkodzić może planowej elektryfikacji.

W tym wypadku dokonane uzupełnienia formularza normalnego, dając oczywiście koncesjonarjuszowi dużą łatwość w zdobywaniu kapitałów, w związku z poprzednim paragrafem mogą spowodować poważne trudności dla państwowej polityki elektryfikacyjnej.

§ 23. Unieważnienie niniejszego uprawnienia nastąpić może w jakimkolwiek z następujących wypadków:

a) w razie nierozpoczęcia przez uprawnionego budowy zakładu elektrycznego lub nieuruchomienia takowego w terminach, przewidzianych w § § 26 i 28;

b) w razie nierozpoczęcia przez Uprawnionego lub niewykończenia rozszerzenia zakładu elektrycznego w terminach przewidzianych i zgodnie z warunkami niniejszego uprawnienia, lub nieuruchomienia w terminach, przewidzianych poszczególnych instalacji;

c) w razie nieuruchomienia przez Uprawnionego w terminie wyznaczonym przez Ministra Robót Publicznych i dostatecznym ze względów technicznych i budowlanych zakładu elektrycznego po zniszczeniu jego lub części takowego wskutek pożaru lub innych wypadków; co do wyznaczenia terminu przysługuje Uprawnionemu prawo odwołania się do komisji rzeczoznawców (§ 96);

d) w razie odmowy Uprawnionego zadośćuczynienia zapotrzebowaniu na energję elektryczną w zakresie i na warunkach, przewidzianych w niniejszem uprawnieniu;

e) w razie uchybienia postanowieniom § § 21 i 22;

f) w razie nieuzupełnienia wszelkich potrąceń z kaucji w terminie, przewidzianym w § 92.

Unieważnienie uprawnienia nastąpić może w jakimkolwiek z wypadków, wyżej przewidzianych, jednakże tylko 1) po uprzedniem doręczeniu przez Państwo Uprawnionemu dwóch wezwań pisemnych, w odstępach miesięcznych, z wymienieniem podstawy do unieważnienia i zamiaru Rządu unieważnić uprawnienie; 2) o ile Uprawniony w terminie jednego miesiąca od doręczenia ostatniego takiego wezwania nie naprawi zarzuconego uchybienia; 3) unieważnienie uprawnienia staje się prawomocnem, jeśli Uprawniony w ciągu 30 dni od doręczenia mu zawiadomienia o unieważnieniu nie wystąpi do Sądu z powództwem o uznanie unieważnienia za nieważne. W razie, jeśli Uprawniony wystąpi z takiem powództwem, to kwestja unieważnienia uprawnienia będzie ostatecznie rozstrzygnięta w drodze sądowej i unieważnienie zostanie wstrzymane do takiego ostatecznego rozstrzygnięcia. W razie unieważnienia uprawnienia, kwota kaucji pieniężnej, znajdująca się podówczas w rękach Państwa, przypadnie na rzecz Państwa.

Niezależnie od warunków niniejszego paragrafu, Rządowi przysługuje prawo przedsięwzięcia takich kroków, jakie przysługują mu na mocy prawa w celu utrzymania i zapewnienia działalności zakładu elektrycznego wogóle.

Odchylenia co do redakcji paragrafu są bardzo ważne, jeżeli wziąć pod uwagę główną zasadę, przeprowadzoną konsekwentnie przez całość uprawnienia harrimanowskiego, że wszelkiego rodzaju spory będą załatwiane w drodze sądowej lub komisji rzeczoznawców, a nie w drodze administracyjnej, jak to jest stosowane w innych uprawnieniach i zaznaczone w formularzu normalnym. Treść niniejszego paragrafu nabiera specjalnego charakteru, jeżeli ją uzupełnić treścią par. 93-a. Wydaje się w tych warunkach, że państwo nigdy nie będzie miało dostatecznych podstaw prawnych do unieważnienia koncesji.

Bardzo charakterystyczna poprawka została wprowadzona do punktu d), mocą którego unieważnienie uprawnienia może nastąpić tylko wówczas, kiedy uprawniony „*odmówi*" zadośćuczynienia zapotrzebowaniu na energję elektryczną; w formularzu normalnym i w dotychczasowo wydanych uprawnieniach powiedziano, kiedy uprawniony „*uchybi*". Dla unieważnienia zatem uprawnienia trzeba będzie czekać, aż koncesjonarjusz harrimanowski wyraźnie *sam stwierdzi,* że nie ma zamiaru zadośćuczynić przyjętym przez siebie obowiązkom.

§ 24. W razie unieważnienia uprawnienia Państwo będzie mogło natychmiast wykupić zakład elektryczny na zasadzie warunków rozdziału 1 § 14, a więc bez wpłat rocznych, przewidzianych w rozdziale 2 § 14.

O ile Państwo nie wykorzysta prawa wykupu zakładu elektrycznego Uprawnionego, będą miały odpowiednie zastosowanie postanowienia § 19.

W formularzu normalnym przewidziane jest, iż w razie unieważnienia koncesji zakład elektryczny może być wykupiony przez państwo lub będzie zlikwidowany, jeżeli państwo z prawa wykupu nie skorzysta. W koncesji harrimanowskiej natomiast przewiduje się, że koncesja może być unieważniona, a zakład elektryczny będzie mógł nadal działać, tylko już bez formalnego prawa wyłączności (§ 19). Jeżeli w momencie unieważnienia koncesji uprawniony zdobędzie sobie faktyczny monopol, co się stać może dzięki pierwszeństwu istnienia i zamortyzowaniu pewnych urządzeń w najtrudniejszym okresie tworzenia przedsiębiorstwa, wówczas sam fakt unieważnienia uprawnienia przestaje być groźbą, może natomiast stać się zyskowną operacją, kiedy państwo zechce zakład wykupić.

§ 25. Minister Robót Publicznych wyznaczy władzę nadzorczą, która sprawować będzie nadzór nad wykonaniem wyrunków nadanego uprawnienia i do której strony zainteresowane mogą się odwoływać w kwestjach spornych.

Koszty tego nadzoru, wyznaczone przez Ministra Robót Publicznych, lecz do wysokości nie przewyższającej jedną ćwierć procentu (0,25%) od wpływów eksploatacyjnych brutto zakładu elektrycznego, a w czasie gdy tego dochodu nie będzie — kwoty 120 000 zł. rocznie, ponosi Uprawniony. Wypłaty z tego tytułu będą uiszczane w ratach kwartalnych w ciągu jednego miesiąca po upływie każdego kwartału bez potrzeby każdorazowych wezwań o zapłatę lub stawiania w zwłoce.

Uprawniony może wnieść zażalenie do Ministra Robót Publicznych od zarządzenia władzy nadzorczej. Orzeczenia Ministra Robót Publicznych będą ostateczne z wyjątkiem wypadków, przewidzianych w § 96.

Treść paragrafu zgodna.

§ 26. 1) Zakład elektryczny Uprawnionego będzie urządzony na wytwarzanie prądu zmiennego trójfazowego o 50 okresach na sekundę i o napięciu normalnem, prawnie obowiązującem. Jednakże nie wyklucza to prawa Uprawnionego do nabycia i dalszego eksploatowania istniejących zakładów elektrycznych, nie odpowiadających niniejszym warunkom.

2) Sieci przesyłowe Uprawnionego będą wykonane, jako napowietrzne lub podziemne, przyczem Uprawniony może być zmuszony do posługiwania się kablami podziemnemi jedynie w głównych dzielnicach większych miast, tam, gdzie tego wymagają warunki miejscowe.

3) Zakład elektryczny Uprawnionego będzie wykonany w ten sposób, aby zapewnić odbiorcom stałe napięcie, bez wahań przekraczających 5% wzwyż lub wniż; chwilowe wahania nie będą brane pod uwagę.

4) Uprawniony wybuduje i uruchomi:

A. W ciągu pierwszych pięciu (5) lat istnienia niniejszego uprawnienia:

a) elektrownię wodną na rzece Dunajec, o instalowanej mocy nie niższej niż 40 000 HP (Uprawniony jednocześnie wykona całkowite badania w celu wyjaśnienia możliwości wykorzystania zasobów sił wodnych na rzece Dunajec i ogólne badania nad możnością wyzyskania sił wodnych na obszarze uprawnienia);

b) elektrownię cieplną w Zagłębiu Krakowskiem lub Dąbrowskiem, lub też ewentualnie Uprawniony może wyzyskać rezerwy jakichkolwiek istniejących zakładów elektrycznych, przeprowadzając odpowiednie przewody zbiorcze. W razie wybudowania rzeczonej elektrowni cieplnej jednostki wytwarzające będą o wydajności nie mniejszej, jak 30 000 KVA;

c) przewody przesyłowe o napięciu nie niższem niż 100 000 woltów, wzajemnie łączące elektrownię cieplną lub szyny zbiorcze w Zagłębiu Węglowem, elektrownię wodną na Dunajcu i przemysłowe okręgi Łódzki i Radomski;

d) sieci rozdzielcze o napięciu poniżej 100 000 woltów we wszystkich miastach na obszarze, wymienionym w § 1, o ludności nie mniej niż 5 000 mieszkańców, wraz z odpowiedniem połączeniem z linjami przesyłowemi Uprawnionego, lub też według uznania Uprawnionego, wzamian połączenia z linjami przesyłowemi, Uprawniony może zainstalować samodzielne miejscowe elektrownie, wystarczające na zaspokojenie potrzeb miejscowych.

B. W ciągu drugiego okresu pięcioletniego trwania uprawnienia.

a) o ile z toku badań, przewidzianych w rozdziale A) a) niniejszego paragrafu, okaże się praktycznem, zgodnie z wymaganiami nowoczesnej techniki, to Uprawniony według swego uznania wybuduje jedną lub więcej elektrowni wodnych, prócz elektrowni przewidzianej w rozdziale A, a), albo też dokona rozszerzenia tej elektrowni w taki sposób, aby po upływie rzeczonego drugiego okresu pięcioletniego, ogólna moc zainstalowana w elektrowniach wodnych, należących do zakładu elektrycznego Uprawnionego, wynosiła nie mniej niż 90 000 HP.

b) tego rodzaju rozszerzenia lub dodatkowe urządzenia, poza przewidzianemi w rozdziale A) b) niniejszego paragrafu urządzeniami, jakie mogą być wymagane przez zwiększone zapotrzebowanie na energję elektryczną;

c) rozszerzenie linji przesyłowych o napięciu nie mniejszem niż 100 000 woltów do ogólnej długości nie mniejszej niż 750 kilometrów z tem jednak, że Uprawniony nie może być zmuszony do rozszerzenia tych linji przesyłowych podczas rzeczonego drugiego okresu pięcioletniego, o ile w stosunku do poprzednio zbudowanych linij zapotrzebowanie będzie mniejsze niż 0,3 kW obciążenia na metr bieżący linji na obszarze przez te linje obsługiwanym. Przy obliczaniu długości linji, podlegających wybudowaniu na zasadzie niniejszego rozdziału, wszystkie linje biegnące tym samym szlakiem uważane będą za jedną linję;

d) sieci rozdzielcze o napięciu mniejszem niż 100.000 woltów we wszystkich miastach na na obszarze, przewidzianym w § 1, o ludności nie mniejszej niż 3 000 mieszkańców wraz z odpowiedniemi przyłączeniami do linij przesyłowych Uprawnionego lub też — wedle uznania Uprawnionego — wzamian rzeczonego przyłączenia do linij przesyłowych Uprawniony może wybudować niezależne elektrownie, wystarczające na pokrycie miejscowego zapotrzebowania;

e) w razie, jeśli jakiekolwiek miasto w granicach obszaru przewidzianego w § 1, o ludności powyżej 3 000 mieszkańców, na zasadzie uprawnienia udzielonego zgodnie z warunkami § 4, wybuduje sieć rozdzielczą, to Uprawniony albo połączy ją ze swojemi linjami przesyłowemi, albo też wybuduje samodzielną miejscową elektrownię, albo też będzie dostarczać do tych sieci rozdzielczych energję elektryczną z innych źródeł;

f) w razie, gdyby jakiekolwiek miejscowości o ludności poniżej 3 000 mieszkańców w granicach obszaru, przewidzianego w § 1, na zasadzie uprawnienia, udzielonego zgodnie z warunkami § 4, wybudowały sieć rozdzielczą i zgłosiły życzenie zakontraktowania od Uprawnionego conajmniej 20 000 kWgodzin rocznie, to Uprawniony, albo połączy ją ze swemi linjami przesyłowemi albo też wybuduje samodzielną elektrownię, albo też będzie dostarczać energję elektryczną z innych źródeł i dostarczać będzie energję elektryczną tak długo, dopóki zapotrzebowanie tego zrzeszenia komunalnego będzie nie mniejsze niż 20 000 kWgodzin rocznie.

C. Podczas pozostałych 50 lat trwania uprawnienia:

a) o ile w toku badań przewidzianych w rozdziale A) a) okaże się to praktycznem z punktu widzenia nowoczesnej techniki, dalsze wyzyskanie sił wodnych, stosownie do zwiększenia się zapotrzebowania na energję elektryczną;

b) dalsze rozszerzenie elektrowni cieplnej lub budowa nowych, stosownie do zwiększenia się zapotrzebowania na energję elektryczną;

c) dalsze rozszerzenie linji przesyłowych o napięciu wyższem niż 100.000 wolt, stosownie do zwiększenia się zapotrzebowania na energję elektryczną z tem jednakże, że Uprawniony nie będzie zmuszony do wybudowania rzeczonych linji w okresie tych pozostałych lat, o ile i dopóki zapotrzebowanie w stosunku do poprzednio zbudowanych linij nie wyniesie conajmniej 0,3 kW obciążenia na metr bieżący linji na obszarze obsługiwanym przez te linje;

d) sieci rozdzielcze o napięciu niższem niż 100 000 wolt, dodatkowo do wymienionych poprzednio linij przesyłowych, lub też miejscowe elektrownie, mogące dostarczyć energję elektryczną do wszystkich miejscowości, w których zaludnienie dochodzi do lub przekracza 3 000 mieszkańców, w ciągu jednego roku od daty otrzymania pisemnego zapotrzebowania, odpowiednio zgłoszonego przez rzeczone miejscowości.

Uprawniony obowiązany jest przedstawić Ministerstwu Robót Publicznych corocznie do dnia 1 kwietnia rozplanowanie przewodów, stanowiących powiększenie sieci. Rozplanowanie to obowiązuje Uprawnionego przy wykonaniu rozbudowy w niem przewidzianej.

Wszelkie zobowiązania Uprawnionego odnośnie do wyzyskania sił wodnych uzależnione są od nadania mu pozwoleń wodno-prawnych w myśl Ustawy Wodnej.

5. Zobowiązania Uprawnionego do wykonania programu budowy, przewidzianego w niniejszym paragrafie i rozszerzeń lub instalacji przewidzianych w §37, jako też zobowiązania, nałożone przez jakiekolwiek inne paragrafy niniejszego uprawnienia, ograniczone są wydatkowaniem ogólnej sumy, nieprzekraczającej $ 15 000 000 w okresie pierwszym pięciu (5) lat od daty rzeczywistej niniejszego uprawnienia; do wydatkowania nie więcej niż ogólnej sumy $ 10 000 000 w drugim okresie pięcioletnim (5) od rzeczywistej daty niniejszego uprawnienia i do wydatkowania nie więcej niż $ 1 500 000 rocznie w ciągu każdego z lat następnych. W razie gdyby wydatki Uprawnionego przewyższały powyżej wymienione kwoty w jakimkolwiek bądź okresie, to nadwyżka zaliczona zostanie na poczet kwoty maksymalnego zobowiązania na następny okres lub okresy. W razie jednakże, gdyby wymienione kwoty okazały się niewystarczające dla wykonania programu, przewidzianego w niniejszem paragrafie, to wtedy Państwo jednakże tylko zgodnie z warunkami paragrafu 4, może udzielić uprawnień osobom innym. Najmniej 4% od sum, przewidzianych w pierwszym okresie dziesięcioletnim, winien Uprawniony przeznaczyć na budowę lokalnych elektrowni, względnie lokalnych sieci rozdzielczych (§ 26 p. 4 A) d) i p. 4 B) d).

Cena kupna jakichkolwiek istniejących zakładów elektrycznych, nabywanych przez Uprawnionego od osób innych, nie zostanie włączona do obliczenia wydatków przewidzianych w niniejszym paragrafie.

§ 27. W granicach warunków § 26 zakład elektryczny winien być takiej wielkości, względnie tak powiększany, żeby mógł pokrywać całkowicie zapotrzebowanie na energję elektryczną na obszarze, określonym przez niniejsze uprawnienie, nadto dla zapewnienia ciągłości dostawy prądu winien posiadać dostateczną rezerwę. Od obowiązku posiadania tej rezerwy Uprawniony może być zwolniony, o ile Minister Robót Publicznych uzna, że należyta dostawa prądu przez inne zakłady elektryczne może być dostatecznie zapewniona.

Zwykłe uprawnienia zawierają klauzule, iż zakład elektryczny winien być zbudowany takiej wielkości, by odpowiadał całkowitemu zapotrzebowaniu energji i następnie na koncesjonarjusza nakłada się obowiązek wybudowania sieci rozdzielczej określonej długości, z tem, iż co rok sieć ta winna być rozbudowywaną o pewną długość, niezależnie nawet od tego, czy będzie się rentowała.

W koncesji harrimanowskiej potraktowano sprawę inaczej. Przedewszystkiem położono nacisk na budowę zakładu wodnego i sieci bardzo wysokiego napięcia (wyższego niż 100000 woltów), coby mogło świadczyć, iż chodzi tu przedewszystkiem o dostarczenie tańszej energji dla Łodzi i Warszawy. Dopiero na czwartem miejscu z kolei postawiona została sprawa zelektryfikowania terenu koncesyjnego i to z pewnemi ograniczeniami, mianowicie, o ile chodzi o miejscowości o 3 000 mieszkańców i wyżej. Ma być to programem na pierwszych 10 lat od chwili uzyskania koncesji. Obowiązki na okres późniejszy ujęte zostały formułą ogólnikową, nic zresztą niemówiącą, dopiero punkt 5 wskazuje maksymalną kwotę, która ma być rocznie wydatkowana na cele inwestycyjne (rachunek kapitału). Kwota ta ma nie przekraczać $1^1/_2$ miljonów dolarów, czyli około $13^1/_2$ miljonów złotych rocznie. W jakim stopniu jest ona niedostateczna, powiedziałbym śmiesznie niska, świadczyć może koszt niezbędnych inwestycyj, jakie musiała u siebie wprowadzić jedna elektrownia, istniejąca zresztą na terenie harrimanowskim:

Data	Koszt inwestycji
1926	859 995 dolarów
1927	1 146 474 „
1928	1 412 060 „

Mamy przecież za sobą lata inwestycyjne (rok 1927), kiedy w Polsce zamówiono 31 turbozespołów o łącznej mocy 189 000 kVA[1]) przypuszczalnej wartości 45 miljonów złotych, biorąc pod uwagę tylko koszt turbin i kotłów, nie wliczając natomiast kosztu do-

[1]) Przegląd Elektrotechniczny rok 1928, str. 144.

datkowych urządzeń, budynków i sieci. Ustalenie maksymalnego ryczałtu $1^1/_2$ miljona dolarów na inwestycje przez okres lat pięćdziesięciu wydaje się rażące choćby z tego powodu, iż produkcja energji elektrycznej, a więc i zwiększenie mocy instalowanej maszyn, rośnie w stosunku geometrycznym, a nie arytmetycznym. Gdybyśmy założyli, że rozporządzalna moc elektrowni harrimanowskich po 10 latach trwania koncesji, t. j. w roku 1939, — wynosić będzie tylko 100 000 kW[1]) (wodne i cieplne), że zapotrzebowanie energji będzie wzrastało rocznie przeciętnie 8%[2]), to już po 20 latach w roku 1959, moc rozporządzalna w elektrowniach harrimanowskich powinna być $100\,000 \times (1 + 0.08)^{20} = 466\,000$ kW, a na rok 1960 wymagać będzie dalszego zainstalowania 37 000 kW, licząc po 65 dolarów za 1 kW, otrzymamy niezbędną sumę 2,4 miljona dolarów w ciągu jednego roku, co już przekracza koncesyjne maximum, nota bene, bez wydatków na rozszerzenie sieci wysokiego napięcia, średniego i użytkowego. W tych warunkach będziemy mieli wyraźny objaw tamowania rozwoju elektryfikacji.

Wróćmy teraz do okresu pierwszych 10 lat, kiedy ma być zainwestowana suma, nieprzekraczająca 25 miljonów dolarów. Postarajmy się odtworzyć przynajmniej w najogólniejszych zarysach projekt inwestycyjny:

a) zakład wodny o mocy 90 000 KM, licząc skromnie 1 500 zł. za 1 kW, kosztować będzie ok. 100 miljonów złotych, czyli — . . . 11 200 000 dolarów

b) zakład cieplny, nieznanej w koncesji wielkości, przypuszczalnie tej samej mocy, co zakład wodny, t. j. 90 000 kVA, gdyż mają być jednostki nie mniejsze, jak 30 000 kVA, licząc po 560 zł. za 1 kW kosztować będzie ok. 40 miljonów złotych, czyli ... ... 4 500 000 dolarów

c) sieci przesyłowe bardzo wysokiego napięcia, nie niższego niż 100 000 woltów, ogólnej długości 750 klm. linji jednotorowej, licząc 50 000 złotych za kilometr kosztować będą 37,5 miljonów złotych, oceniając zaś koszt 6 głównych stacji transformatorowych o mocy 180 000 kVA po 100 zł. za 1 kVA, a więc 18 miljonów złotych, ogólny koszt sieci przesyłowych wyniesie 55,5 miljonów złotych, czyli ... ... 6 250 000 dolarów

d) na sieci przesyłowe wysokiego napięcia, mniejszego niż niż 100 000 woltów, na sieci rozdzielcze w poszczególnych miejscowościach o ludności 3 000 mieszkańców i więcej, na ewentualną budowę zakładów wytwórczych w tych miejscowościach pozostanie na okres 10-letni kwota ... ... 3 050 000 dolarów co stanowi naprawdę znikomą sumę ok. 0,3 miljona dolarów rocznie na tak wielkim obszarze.

Cóż z tego, że Państwo zastrzegło sobie pozorne prawo ingerencji w postaci możności udzielenia uprawnienia na sieci rozdzielcze zainteresowanym władzom komunalnym, skoro tego obowiązku nie dokona koncesjonarjusz harrimanowski. Będzie to raczej ze strony Państwa ciężki obowiązek, niż prawo, bo za udzielony uprzednio intratny przywilej monopolu będzie musiało w przyszłości albo godzić się z faktami, iż na najmniej rentownych terenach nie będzie elektryfikacji wogóle, albo powstanie elektryfikacji będzie zmuszone subsydjować.

---

[1]) Są to przypuszczenia na granicy minimum.

[2]) Według urzędowej statystyki Ministerstwa Robót Publicznych wzrost produkcji energji elektrycznej w Polsce w latach 1926 i 1927 w stosunku do lat poprzednich (t. j. stosunek geometryczny) wynosił 10,1% i 18,2%.

Dzięki zatem nałożonemu obowiązkowi wybudowania zakładu wodnego i sieci przesyłowych bardzo wysokiego napięcia przy jednoczesnem ograniczeniu kwot inwestycyjnych, zelektryfikowanie terenu koncesyjnego jest problematyczne, w kazdym bądź razie uzależnione od dobrej woli koncesjonarjusza czy też, jak kto chce, od przeświadczenia, że we własnym interesie koncesjonarjusz będzie zmuszony do inwestowania większych kwot.

Gdybyśmy chcieli ściśle trzymać się tekstu uprawnienia harrimanowskiego, to właściwie wszelkie obowiązki koncesjonarjusza kończą się pierwszym okresem pięcioletnim. Przecież prawie cały rozdział B) jest warunkowy: zakład wodny wybuduje, o ile okaże się praktycznym (dla kogo?), linję przesyłową przedłuży, o ile zapotrzebowanie na wybudowaną już sieć będzie lub przekroczy 0.3 kW na 1 m. bieżący linji (co jest wysoką stawką), przyłączy do sieci lub wybuduje miejscową elektrownię w osiedlach powyżej 3 000 mieszkańców (punkt 3) w wypadku, kiedy fundusz inwestycyjny będzie wyczerpany przez inne roboty, o ile osiedle uprzednio wybuduje własnym kosztem sieć rozdzielczą, przyłączy do sieci lub wybuduje miejscową elektrownię w osiedlach poniżej 3 000 mieszkańców, o ile osiedle zagwarantuje zapotrzebowanie 20 000 kWh rocznie. Żadnych wywymagań nie spotykamy co do rozbudowy sieci nie napięcia najwyższego, lecz wysokiego, użytkowego, na 35 000 woltów lub 15 000 woltów, co jest tak ważne dla zelektryfikowania powiatów i gmin.

W paragrafie niniejszym bardzo pobieżnie potraktowano terminy wykonania pewnych robót, wyznaczono tylko okresy pięcioletnie, chociaż cały program można było znakomicie przyspieszyć, skoro fundusze będą do dyspozycji. Względy techniczne pozwalają na wykonanie całego programu inwestycyjnego, przewidzianego w koncesji, w ciągu 5—6 lat, a nie 10-ciu.

WNIOSKI Z PORÓWNANIA FORMULARZY KONCESJI.

Z poprzednich rozważań wynika, że koncesjonarjusz harrimanowski zażądał zmian i klauzul, które są należycie sprecyzowane, jeżeli chodzi o prawa koncesjonarjusza, natomiast warunkowo zredagowane, jeżeli chodzi o obowiązki, nawet w szczegółach.

Różnice tekstu koncesji harrimanowskiej w porównaniu z formularzem obowiązującym polegają na przyznaniu koncesjonarjuszowi szeregu przywilejów:

1) w warunkach wykupu §§ 12, 13 i 16;

2) w możności prowadzenia zakładu elektrycznego mimo unieważnienia lub upływu terminu koncesji § 19;

3) w możności zaciągania długów hipotecznych § 21;

4) w podjęciu obowiązków, ograniczonych zgóry kwotami ryczałtowemi, § 26 i 27, 27, przy zachowaniu monopolu § 1 i 4;

5) prawie regresów do sądów w sprawach spornych §§ 23, 95 i 96;

6) utworzeniu komisji rzeczoznawców.

CHARAKTERYSTYKA TERENU KONCESJI HARRIMANOWSKIEJ.

Teren przyszłej koncesji Harrimana obejmuje całe województwa krakowskie i kieleckie, część warszawskiego, łódzkiego, lubelskiego i lwowskiego, razem 68 powiatów.

Stosownie do treści ostatniego zdania paragrafu 1 uprawnienia harrimanowskiego, z obszaru tego „wyłączone są te obszary w wymienionych powiatach, na których istnieją zakłady elektryczne, uprawnione zgodnie z ustawą”.

Zastrzeżenie powyższe ma zastosowanie tylko co do przywilejów wyłączności wytwarzania i rozdzielania energji elektrycznej, natomiast nie wyklucza możności dostarczania przez koncesjonarjusza dla tych terenów energji elektrycznej w formie sprzeda-

Dzięki zatem nałożonemu obowiązkowi wybudowania zakładu wodnego i sieci przesyłowych bardzo wysokiego napięcia przy jednoczesnem ograniczeniu kwot inwestycyjnych, zelektryfikowanie terenu koncesyjnego jest problematyczne, w kazdym bądź razie uzależnione od dobrej woli koncesjonarjusza czy też, jak kto chce, od przeświadczenia, że we własnym interesie koncesjonarjusz będzie zmuszony do inwestowania większych kwot.

Gdybyśmy chcieli ściśle trzymać się tekstu uprawnienia harrimanowskiego, to właściwie wszelkie obowiązki koncesjonarjusza kończą się pierwszym okresem pięcioletnim. Przecież prawie cały rozdział B) jest warunkowy: zakład wodny wybuduje, o ile okaże się praktycznym (dla kogo?), linję przesyłową przedłuży, o ile zapotrzebowanie na wybudowaną już sieć będzie lub przekroczy 0.3 kW na 1 m. bieżący linji (co jest wysoką stawką), przyłączy do sieci lub wybuduje miejscową elektrownię w osiedlach powyżej 3 000 mieszkańców (punkt 3) w wypadku, kiedy fundusz inwestycyjny będzie wyczerpany przez inne roboty, o ile osiedle uprzednio wybuduje własnym kosztem sieć rozdzielczą, przyłączy do sieci lub wybuduje miejscową elektrownię w osiedlach poniżej 3 000 mieszkańców, o ile osiedle zagwarantuje zapotrzebowanie 20 000 kWh rocznie. Żadnych wywymagań nie spotykamy co do rozbudowy sieci nie napięcia najwyższego, lecz wysokiego, użytkowego, na 35 000 woltów lub 15 000 woltów, co jest tak ważne dla zelektryfikowania powiatów i gmin.

W paragrafie niniejszym bardzo pobieżnie potraktowano terminy wykonania pewnych robót, wyznaczono tylko okresy pięcioletnie, chociaż cały program można było znakomicie przyspieszyć, skoro fundusze będą do dyspozycji. Względy techniczne pozwalają na wykonanie całego programu inwestycyjnego, przewidzianego w koncesji, w ciągu 5—6 lat, a nie 10-ciu.

WNIOSKI Z PORÓWNANIA FORMULARZY KONCESJI.

Z poprzednich rozważań wynika, że koncesjonarjusz harrimanowski zażądał zmian i klauzul, które są należycie sprecyzowane, jeżeli chodzi o prawa koncesjonarjusza, natomiast warunkowo zredagowane, jeżeli chodzi o obowiązki, nawet w szczegółach.

Różnice tekstu koncesji harrimanowskiej w porównaniu z formularzem obowiązującym polegają na przyznaniu koncesjonarjuszowi szeregu przywilejów:

1) w warunkach wykupu §§ 12, 13 i 16;

2) w możności prowadzenia zakładu elektrycznego mimo unieważnienia lub upływu terminu koncesji § 19;

3) w możności zaciągania długów hipotecznych § 21;

4) w podjęciu obowiązków, ograniczonych zgóry kwotami ryczałtowemi, § 26 i 27, 27, przy zachowaniu monopolu § 1 i 4;

5) prawie regresów do sądów w sprawach spornych §§ 23, 95 i 96;

6) utworzeniu komisji rzeczoznawców.

CHARAKTERYSTYKA TERENU KONCESJI HARRIMANOWSKIEJ.

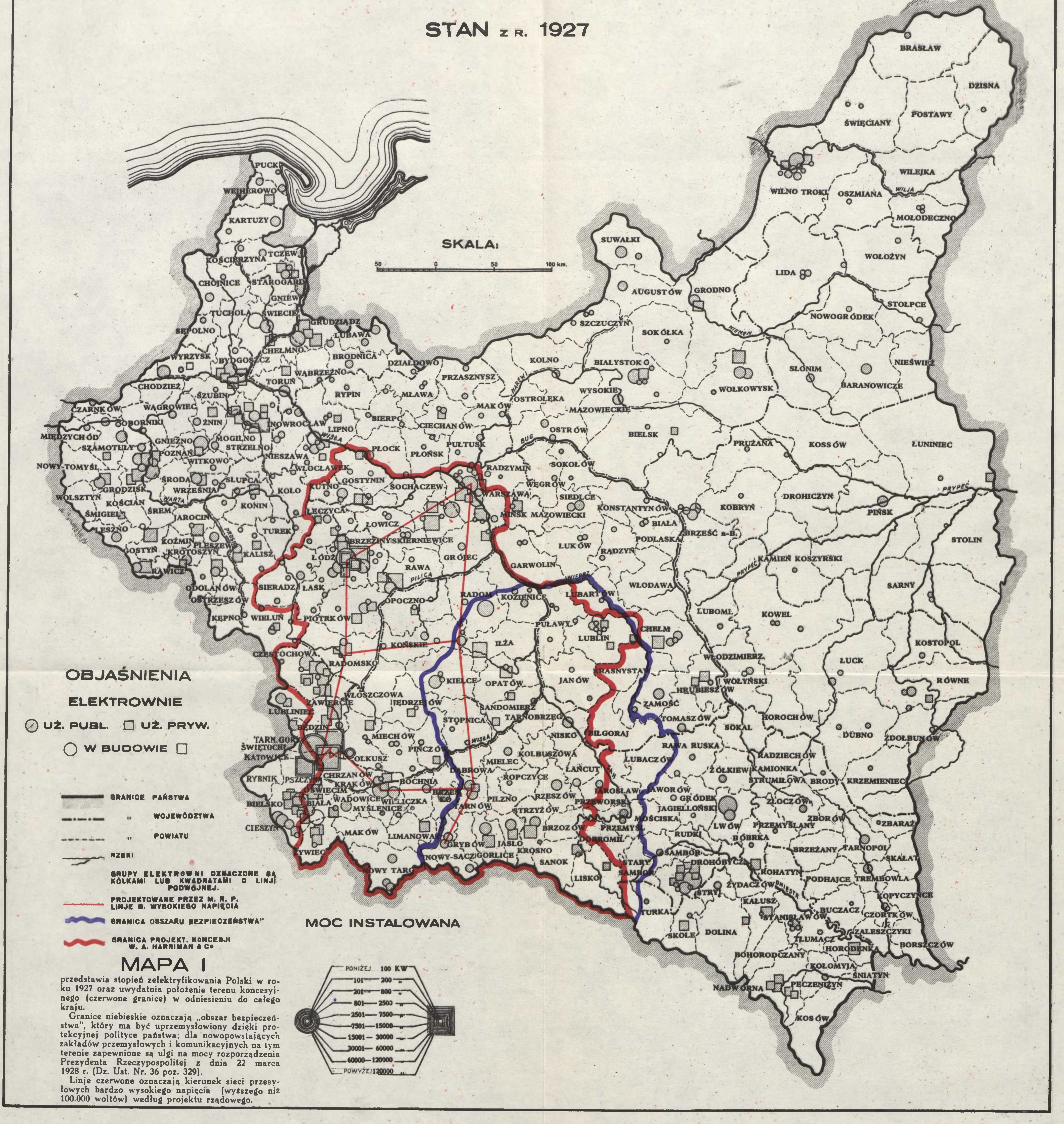
Teren przyszłej koncesji Harrimana obejmuje całe województwa krakowskie i kieleckie, część warszawskiego, łódzkiego, lubelskiego i lwowskiego, razem 68 powiatów.

Stosownie do treści ostatniego zdania paragrafu 1 uprawnienia harrimanowskiego, z obszaru tego „wyłączone są te obszary w wymienionych powiatach, na których istnieją zakłady elektryczne, uprawnione zgodnie z ustawą".

Zastrzeżenie powyższe ma zastosowanie tylko co do przywilejów wyłączności wytwarzania i rozdzielania energji elektrycznej, natomiast nie wyklucza możności dostarczania przez koncesjonarjusza dla tych terenów energji elektrycznej w formie sprzeda-

MAPA ELEKTRYFIKACJI POLSKI

STAN z R. 1927

MAPA I

przedstawia stopień zelektryfikowania Polski w roku 1927 oraz uwydatnia położenie terenu koncesyjnego (czerwone granice) w odniesieniu do całego kraju.

Granice niebieskie oznaczają „obszar bezpieczeństwa", który ma być uprzemysłowiony dzięki protekcyjnej polityce państwa; dla nowopowstających zakładów przemysłowych i komunikacyjnych na tym terenie zapewnione są ulgi na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. Ust. Nr. 36 poz. 329).

Linje czerwone oznaczają kierunek sieci przesyłowych bardzo wysokiego napięcia (wyższego niż 100.000 woltów) według projektu rządowego.

ży hurtowej, czy to na podstawie ustępu 5 paragrafu 4-go koncesji, czy też na podstawie § 30 innych uprawnień rządowych.[1])

Program inwestycyjny w uprawnieniu przewiduje budowę sieci przesyłowych bardzo wysokiego napięcia (powyżej 100 000 woltów), wyzyskanie siły wodnej o mocy nie mniejszej, niż 90 000 KM[2]), wyzyskanie rezerw cieplnych w istniejących zakładach elektrycznych, wszystko więc zmierza do wykonania rządowego planu elektryfikacji, mającego na celu dostarczenie prądu, wytworzonego u źródeł energji, do miejsc największego spożycia prądu (patrz mapę I). W konsekwencji terenem działania koncesjonarjusza harrimanowskiego będzie nietylko obszar, wskazany powyżej bez wyłączania przytem obszarów zajętych, lecz dodatkowo przypadnie teren m. st. Warszawy i 4 powiaty miejskie: Łódź, Sosnowiec, Częstochowa i Kraków, jako stanowiące atrakcję dla przemysłowca przy hurtowem dostarczaniu prądu.

Taki właśnie teren należy brać pod uwagę przy dalszych rozważaniach.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 1927[3]) na terenie Polski, z wyjątkiem Górnego Śląska, było czynnych silników napędowych o mocy łącznej 1 822 744 KM, jeżeli uwzględniać zakłady przemysłowe, zatrudniające ponad 5 robotników. Na terenie koncesji harrimanowskiej w roku 1928 moc silników wynosiła 1 370 021 KM.

Stopień uprzemysłowienia poszczególnych obszarów oraz wzajemne ustosunkowanie się różnych rodzajów przemysłu na tych terenach dla roku 1928 podaje następująca tablica (szczegóły na mapie II).

Województwo	PRZEMYSŁ							Razem
	górniczy hutniczy mineralny	chemiczny	włókienniczy	metalowy	spożywczy	woda i elektrownie	inne	
	KM	KM	KM	KM	KM	KM	KM	KM
Krakowskie	36 959	23 577	8 069	13 301	17 802	59 218	18 739	176 665
Kieleckie	347 778	14 424	31 963	26 881	15 813	121 823	49 993	608 180
Część warszawskiego	4 007	7 270	15 053	39 979	23 635	89 997	26 385	206 326
„ łódzkiego ...	1 923	15 049	202 425	9 507	11 939	87 874	10 774	339 491
„ lubelskiego ...	287	50	—	1 753	3 727	1 337	1 815	8 969
„ lwowskiego ...	10 716	4 611	502	1 760	6 503	1 468	4 830	30 390
Ogółem ...	401 670	64 981	258 012	91 681	79 419	361 722	112 536	1 370 021
% ..	29,3	4,7	18,8	6,8	5,8	26,4	8,2	100

Stopień uprzemysłowienia miejscowości w KM w roku 1928.

Aby zdać sobie sprawę, w jakim stopniu zwiększa się uprzemysłowienie powyższego terenu, porównajmy dane, zawarte w wydawnictwach Ministerstwa Robót Publicznych pod tytułem „Elektryfikacja Polski"[4]) z danemi Głównego Urzędu Statystycznego.

---

[1]) Monitor Polski Nr. 183/1928.
[2]) § 26 koncesji harrimanowskiej.
[3]) Specjalnie przeprowadzone dla tego celu studja.
[4]) Patrz zeszyty „Elektryfikacja Polski" — wydawnictwo Ministerstwa Robót Publicznych.

Województwo	Dane Ministerstwa Robót Publicznych dla lat przedwojennych[1])		Dane Głównego Urzędu Statystycznego dla roku 1928	
	Liczba zakładów	Moc KM	Liczba zakładów	Moc MK
Krakowskie	1 440	80 615	1 825	176 665
Kieleckie	1 415	282 702	2 071	608 108
Część warszawskiego	3 609	84 319	3 313	206 326
„ łódzkiego	1 772	159 395	2 901	339 491
„ lubelskiego	350	11 394	379	8 969
„ lwowskiego..	1 034	7 374	443	30 390
Razem	9 620	625 799	10 932	1 370 021

Zwiększenie mocy mechanicznej w ostatnich 10 — 15 latach.

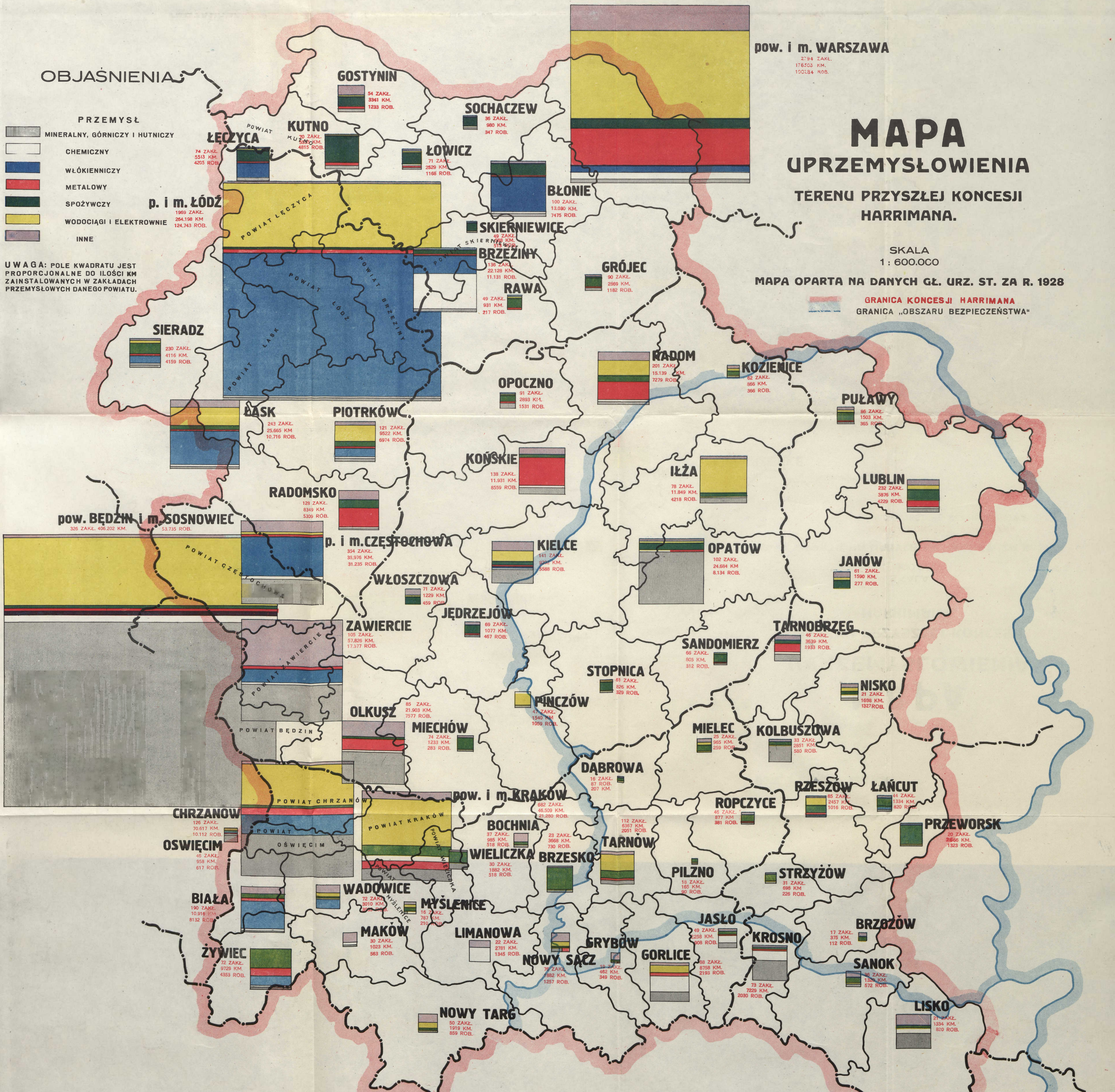
Wyraźny jest zatem postęp w uprzemysłowieniu terenu. Należy dodać, że w roku 1928 zostało ogłoszone rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca (Dziennik Ustaw Nr. 36 poz. 329) w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych na terenie trójkąta strategicznego, który w 85% wchodzi w skład terenu koncesji harrimanowskiej (mapa I). Jeżeli w chwili obecnej mamy tam zaczątki przemysłu wojennego, to przy poparciu Państwa i konsekwentnej polityce finansowej, wynikającej z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku, stan uprzemysłowienia tego obszaru może radykalnie zmienić się w sensie raptownego wzrostu. Jako przykład, może posłużyć przemysłowy okręg łódzki: w połowie ubiegłego stulecia Łódź liczyła 15 000 mieszkańców, w roku 1870 liczba sięga 50 000, a ku końcowi zeszłego wieku (1897 r. — spis ludności) — 314 000 mieszkańców; na krótko przed wybuchem wojny liczba mieszkańców Łodzi przekroczyła pół miljona.[2]) W roku 1835 Geyer sprowadza pierwszą w kraju maszynę parową, a w roku 1928 ogólna moc maszyn okręgu łódzkiego osiągnęła liczbę 312 000 KM.

Według statystyki Ministerstwa Robót Publicznych (wydanie z roku 1928) na terenie koncesji harrimanowskiej posiadaliśmy w w roku 1927-ym 364 110 kW mocy instalowanej w elektrowniach, co w stosunku do całej Polski, z wyjątkiem Górnego Śląska, stanowiło 70%.

Roczne przyrosty mocy instalowanej i produkcji energji elektrycznej wedle tego samego źródła urzędowego były następujące: dla roku 1926 w porównaniu do roku 1925 + 9.2% mocy i + 28,2% produkcji, dla roku 1927 w porównaniu do roku 1926 + 11,7% mocy i + 23,5% produkcji.

Zapotrzebowanie energji elektrycznej, obliczone dla terenu koncesyjnego na zasadzie metody badawczej Ministerstwa Robót Publicznych[3]) miało wynosić (szczegóły na mapie III.)

[1]) Wydawnictwa Ministerstwa Robót Publicznych z lat 1921-1925.
[2]) Przewodnik po Wystawie Związku Miast Polskich str. 175.
[3]) Elektryfikacja Polski, zeszyty I, II, III.

MAPA II

przedstawia stan uprzemysłowienia każdego z powiatów należących do terenu koncesyjnego; podane są rodzaje przemysłu, ilość zakładów, liczba robotników oraz moc silników — wszystko dla roku 1928 na zasadzie materjałów Głównego Urzędu Statystycznego.

W całej Polsce moc silników wynosi 3 589 211 KM., a bez Śląska 1 822 744 KM. (rok 1927). Na terenie koncesji Harrimana w roku 1928 moc silników wynosiła 1 370 001 KM.

Na mapie widoczny jest brak przemysłu na terenie „obszaru bezpieczeństwa" t. j. wschodniej części terenu koncesyjnego; część ta ma być uprzemysłowiona dzięki polityce protekcyjnej państwa.

Województwo	Przemysł	Rolnictwo	Światło	Razem
	1000 kWh rocznie			
Krakowskie	220 267	10 089	14 321	244 677
Kieleckie	536 323	16 357	15 889	68 569
Część warszawskiegio	110 689	7 991	30 757	149 437
„ łódzkiego	157 108	7 980	19 549	184 637
„ lubelskiego	21 247	3 764	2 472	27 483
„ lwowskiego..	25 444	5 886	3 777	35 107
Razem	1 071 078	52 067	86 765	1 209 910

Zapotrzebowanie energji elektrycznej według obliczeń Ministerstwa Robót Publicznych.

Od chwili, kiedy badania były przeprowadzane, stopień uprzemysłowienia terenu zwiększył się. Wprowadzając odpowiednią poprawkę dla potrzeb przemysłu i dla potrzeb światła oraz rolnictwa, zapotrzebowanie energji elektrycznej można określić w okrągłej liczbie na

2 570 miljonów kWh rocznie.

Obecna produkcja (roku 1928) na tym terenie nie przekracza 850 miljonów kWh.

O znacznej pojemności elektryfikacyjnej terenu świadczyć również może zestawienie zakładów przemysłowych z podziałem na moc silników mechanicznych i elektrycznych; dane oparte są na badaniach Głównego Urzędu Statystycznego dla roku 1928, przytem z ogólnej mocy silników wyłączono moc urządzeń w przemyśle „wodociągi i elektrownie"[1]), jako należące do zakładów wytwórczych, a nie konsumujących.

Województwo	Ilość zakładów przemysłowych			Liczba KM w zakładach		Stopień zelektryfikowania		
	z napędem mechanicznym	bez napędu mechanicznego	Ogółem	Razem	woda i elektrownie	Ilość KM bez „wody i elektr."	Ilość KM siln. elektr.	%
Krakowskie	986	839	1 825	176 665	59 218	117 447	49 370	42,0
Kieleckie	1 213	858	2 071	608 180	121 828	486 352	203 485	41,8
Część warszawskiego	1 860	1 453	3 313	206 326	89 997	116 329	64 229	55,2
„ łódzkiego ...	1 697	1 204	2 901	339 491	87 874	251 617	113 080	44,9
„ lubelskiego ...	195	184	379	8 969	1 337	7 632	524	6,9
„ lwowskiego ...	304	139	443	30 390	1 468	28 922	4 830	16,7
Razem ..	6 255	4 677	10 932	1 370 021	361 722	1 088 299	435 518	43,2

Stopień zelektryfikowania przemysłu w roku 1928.

Wreszcie zaznaczyć należy, że koncesjonarjusz harrimanowski, mając możność wyzyskania rezerw cieplnych w Zagłębiu Węglowem[2]), niewątpliwie będzie zmuszony zainteresować się bliżej elektrownią O. E. W. w Chorzowie, o mocy 81 000 kW i produkcji rocznej (1928) 417,4 miljonów kilowatogodzin, tem samem znaczenie obszaru koncesyjnego powiększa się.

[1]) W statystyce Głównego Urzędu Statystycznego nomenklatura przemysłowa obejmuje w jednej rubryce łącznie „wodociągi i elektrownie"; świadomie tę nomenklaturę zatrzymujemy, choć odbija się to na zmniejszeniu pojemności elektryfikacyjnej.

[2]) § 26 projektu koncesji.

W projekcie koncesji harrimanowskiej zawarty jest obowiązek zelektryfikowania przez koncesjonarjusza „miejscowości" o zaludnieniu nie mniej, niż 3 000 mieszkańców. Przez słowo „miejscowość" koncesja rozumie miasta, miasteczka, wsie, osady, związki komunalne (?) i uzdrowiska, posiadające cechy użyteczności publicznej. Ile takich osiedli przypada w tej chwili na terenie koncesji, jest bardzo trudno ustalić, gdyż spis ludności, przeprowadzony został dla roku 1921. Biorąc jednak pod uwagę 10%-owy naturalny wzrost ludności za okres lat 1921—1928 oraz uwzględniając stopień ucieczki ludności wiejskiej do osiedli miejskich, niektóre miasta przez to zwiększyły swą ludność w porównaniu z rokiem 1921 o 50%[1]), nie odbiegniemy zbytnio od rzeczywistości, jeżeli w zestawieniu osiedli zamieścimy miasta i wsie (gminy), wykazujące w roku 1921 ponad dwa tysiące mieszkańców w tem przeświadczeniu, że w roku 1929 liczba mieszkańców tych osiedli będzie wynosiła conajmniej 3 000.

Województwa	O ludności 3000—5000 i więcej 5000 (kategorje podzielono linijkami)		W ilu miastach istnieje (+) lub nie (—) zakład elektryczny o ludności		W ilu innych osiedlach istnieje (+) lub nie (—) zakład elektryczny o ludności	
	Ilość miast	Ilość innych osiedli	3000—5000	więcej 5000	3000—5000	więcej 5000
Krakowskie	28/17	101/2	+4/—24	+16/—1	+16/—85	+1/—1
Kieleckie	8/30	50/7	+4/—4	+25/—5	+15/—35	+6/—1
Część warszawskiego ...	4/20	6/0	+4/0	+20/0	+2/—4	0/0
„ łódzkiego	8/16	11/1	+8/0	+13/—3	+4/—7	+1/0
„ lubelskiego	1/4	14/1	0/1—	+4/0	+2/—12	+1/0
„ lwowskiego	24/5	71/1	+6/—18	+3/—2	+3/—68	0/—1
Razem	73/92	253/12	+26/47—	+81/—11	+42/—211	+9/—3

Stan zelektryfikowania osiedli.

Z tablicy wynika, iż na terenie koncesyjnym znajduje się do zelektryfikowania:

58 miast o ludności 3 000 mieszkańców i wyżej oraz 214 osiedli (gmin), w tem 211 osiedli o ludności 3 000—5 000 osób, zaś 3 osiedla (gminy) powyżej 5 000 ludności.

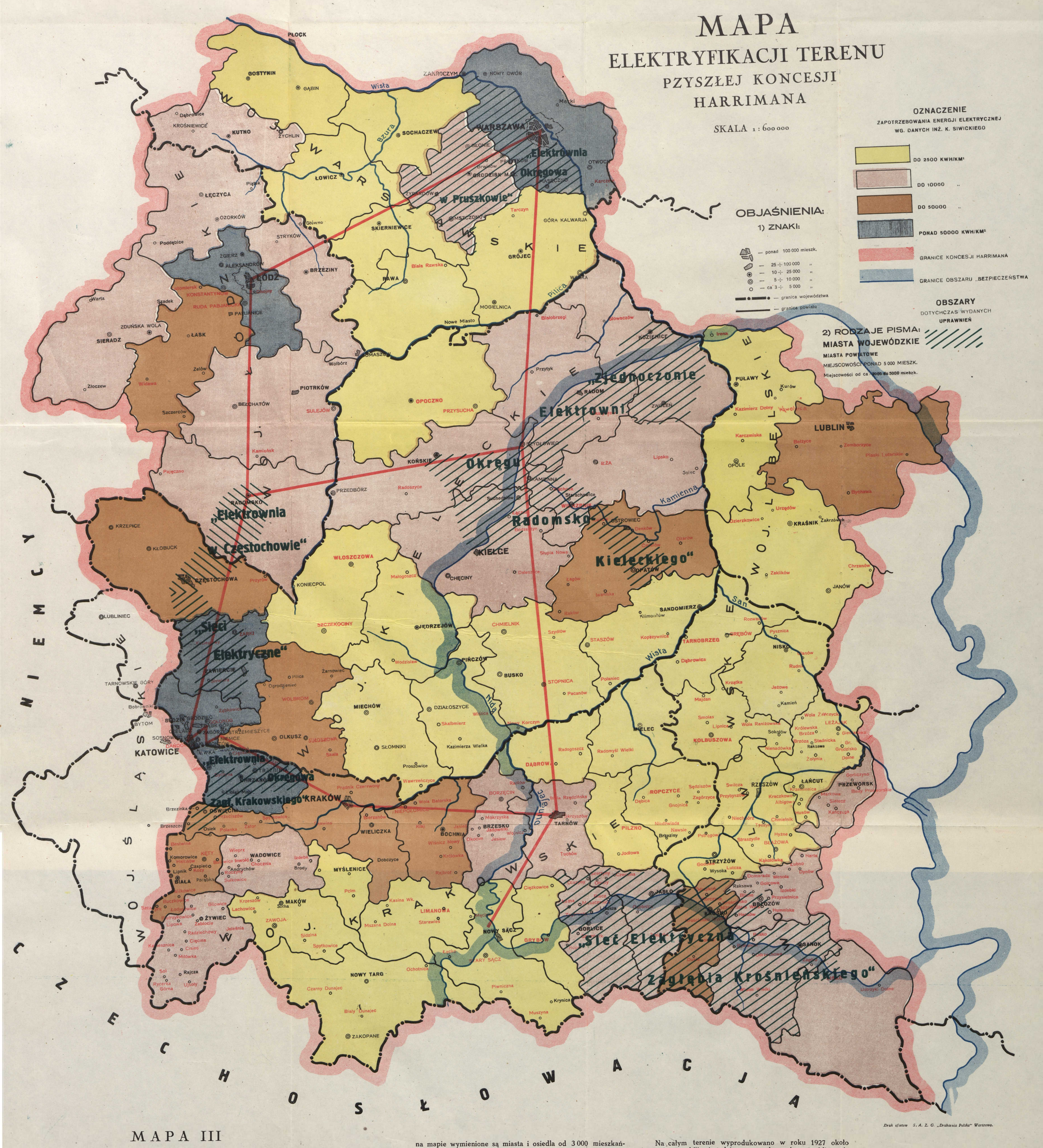
W jakim stopniu nieraz osiedla mogą być poważnymi odbiorcami prądu elektrycznego, wskazuje statystyka niemiecka z roku 1925[2]):

1. Zużycie prądu w miastach o ludności mieszkańców ponad 1 000 osób wynosiło 55%
2. W pozostałych 61 000 miejscowości i gmin wynosiło 45%

DODATNIE STRONY PROJEKTU.

1. **Dopływ kapitału elektryfikacyjnego z zagranicy.** Koncesjonarjusz zobowiązuje się do wydatkowania na cele inwestycyjne (§ 26 uprawnienia) w okresie pierwszych pięciu lat ogólnej sumy nieprzekraczającej 15 miljonów dolarów, w drugim okresie pięcioletnim nie więcej, niż 10 miljonów dolarów, w ciągu każdego z następnych 50-ciu lat nie więcej, niż 1,5 miljona dolarów rocznie. Wobec tego, że inwestycje, których wykonania się podejmuje, wymagać będą większych kwot[3]), maksy-

1) Mapa topograficzna Polski — E. Romer.
2) Aufbau und Entwicklungsmöglichkeiten der europäischen Elektrizitätswirschaft, str. 229.
3) Patrz obliczenia na stronie 59.

Druk ofsetow S. A. Z. G. „Drukarnia Polska" Warszawa.

MAPA III

daje obraz zapotrzebowania energji elektrycznej w każdym z powiatów przy obecnym stanie przemysłu i rolnictwa.

Miasta i osiedla, które nie posiadają zakładów elektrycznych według Statystyki Ministerstwa Robót Publicznych za rok 1927, wydrukowane są czerwonemi czcionkami, przytem na mapie wymienione są miasta i osiedla od 3 000 mieszkańców wzwyż.

Dla całokształtu mapy elektryfikacyjnej zostały zaznaczone tereny, na które uprawnienia zostały już uprzednio wydane (zielone kreskowanie) i kierunek linji przesyłowych bardzo wysokiego napięcia według projektu rządowego.

Na całym terenie wyprodukowano w roku 1927 około 850 miljonów kiliwatogodzin, zapotrzebowanie zaś oblicza się na 2 570 miljonów kilowatogodzin rocznie.

Stan zelektryfikowania poszczególnych przemysłów wskazany na str. 63.

malne granice wspomnianych sum, zgodnie z umową, będą musiały być rzeczywiście wydatkowane. Za okres 60 lat podliczenie arytmetyczne daje 100 miljonów dolarów. Na kwotę powyższą złożą się, prawdopodobnie, pierwotny dopływ kapitału zagranicznego w ciągu pierwszych 10 lat w kwocie 25 miljonów dolarów, oraz późniejsze zyski z zainwestowanego w Polsce kapitału. Owe 75 miljonów dolarów ma dostarczyć już życie gospodarcze polskie.

Jak się dzieje z dopływem kapitału inwestycyjnego w innych państwach, świadczą dwa przykłady.

Włoski przemysł elektryfikacyjny uzyskał w roku 1925 i 1926 na cele rozbudowy przedsiębiorstw pożyczki amerykańskie pod gwarancją hipoteczną, ulokowane na rynku nowojorskim, w kwocie 116 miljonów dolarów[1]), czyli 1 030 miljonów złotych.

Pożyczki zagraniczne, które podjęły w r. 1928 niemieckie przedsiębiorstwa elektryfikacyjne:

Nazwa przędsiębiorstwa	Pożyczki w miljonach			
	dolarów	franków szwajc.	funtów ang.	guldenów holend.
Vereinigte Elektrizitätswerke Westfalen	20,0	—	—	—
Gas u. Elektrizitätswerke Recklinghausen	1,5	—	—	—
Elektrowerke A. G.	5,0	—	—	—
Ueberlandzentrale Pommern	3,5	—	—	—
Märkische Elektrizitätswerke	5,0	—	—	—
Elektrizitätswerke Unterelbe	5,0	—	—	—
Saarland-Elektrizitätswerke	—	—	—	1,2
Badenwerk	—	50,0	—	—
Gesfüzel	5,0	—	—	—
Ostpreussenwerk	3,5	—	—	—
Lüneburger Kraft-Licht-u. Wasserwerke	1,1	—	—	—
Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk	20,0	—	—	—
Preussische Elektrizitäts A. G.	—	—	1,2	—
Schluchseewerk (Badenja)	—	35,0	—	—
Razem	69,6	85,0	1,2	1,2

2. Wyzyskanie sił wodnych. Koncesjonarjusz zobowiązany jest do wybudowania w ciągu 10 lat zakładów wodnych na Dunajcu o mocy nie mniej, niż 90 000 KM. W ten sposób zapoczątkujemy w dużej skali wyzyskanie naszych sił wodnych na południu dla celów elektryfikacyjnych, przy sposobności zyska na tem regulacja rzek. Jest to przedsięwzięcie deficytowe, a więc ciężarem dla koncesjonarjusza, bowiem koszta robót regulacyjnych są u nas droższe, niż w krajach zagranicznych, pozatem mamy do dyspozycji 4-miesięczną wodę, więc małe wyzyskanie. Z tego względu zakład wodny ma pokrywać szczyty zapotrzebowania, zostawiając zakładom cieplnym pokrywanie zapotrzebowania podstawowego. Różnica w cenie budowy zakładu wodnego i tej samej mocy zakładu cieplnego — wyniesie prawdopodobnie około 7 miljonów dolarów[2]) na korzyść zakładu cieplnego. Racjonalna polityka elektryfikacyjna wymaga jednak oparcia się o rozmaite źródła energji, nawet zdając sobie sprawę z pierwotnych wysokich kosztów inwestycyjnych, przeto wybudowanie zakładu wodnego na Dunajcu należy zapisać na dobro naszej gospodarki.

[1]) Przegląd Elektrotechniczny, rok 1927, str. 355

[2]) Patrz kalkulację na stronie 59.

3. Budowa sieci przesyłowej bardzo wysokiego napięcia. Przez wybudowanie sieci przesyłowej o napięciu wyższem, niż 100 000 woltów, pomiędzy okręgiem przemysłowym łódzkim, Zagłębiem Węglowem, zakładem wodnym i okręgiem radomsko-kieleckim zdobędziemy możność produkowania energji elektrycznej u samych źródeł energji i przesyłania jej do miejsc spożycia, co w zasadzie odpowiada wymaganiom nowoczesnej racjonalnej elektryfikacji. W ten sposób zmniejszymy rezerwy maszynowe w poszczególnych ośrodkach, co się odbije na zaoszczędzeniu kapitałów inwestycyjnych, zwiększymy bezpieczeństwo ruchu. W drugim okresie pięcioletnim trwania koncesji sieć przemysłowa ma dojść do Warszawy z dwóch stron, z Łodzi i z Radomia. Wybudowana sieć będzie miała dążność do ekspansji na przyległych terenach, może spowodować ożywienie elektryfikacyjne. Jako przedsiębiorstwo mogłoby być rentownem w przesyłaniu „taniego" prądu, wyprodukowanego w Zagłębiu Węglowem [1]); rentowność się zmieni przy przesyłaniu droższego prądu z zakładu wodnego.

4. Uzyskanie rezerwy cieplnej w Zagłębiu Węglowem. Koncesjonarjusz nie jest zobowiązany do wybudowania elektrowni cieplnej w Zagłębiu Dąbrowskiem lub Krakowskiem. Koncesjonarjusz może wyzyskać rezerwy jakichkolwiek istniejących zakładów elektrycznych, przeprowadzając odpowiednie przewody zbiorcze. W razie wybudowania elektrowni cieplnej, jednostki wytwarzające mają być o wydajności conajmniej 30 000 kVA. Tak czy inaczej gospodarka energetyczna zyska w sensie technicznym, czy to przez fakt uzgodnienia planu produkcji energji elektrycznej na terenie Zagłębia Węglowego, co jest bardzo prawdopodobne, czy też przez budowę wytwórni nowoczesnej o najniższych kosztach inwestycyjnych, a więc możliwości taniego produkowania energji.

UJEMNE STRONY KONCESJI.

1. Osoba koncesjonarjusza. Z tekstu projektu uprawnienia nie widać, kto właściwie ma elektryfikować tereny, objęte koncesją. Firma W. A. Harriman & Co. Incorporated ma otrzymać koncesję na lat 60, z prawem wyłączności, lecz po roku „wszystkie zobowiązania, nałożone przez uprawnienie na firmę W. A. Harriman & CO. Incorporated" upadają (par. A), uprawnienie zaś ma być przelane na „Polską Spółkę" o niewiadomem obliczu, niewiadomym kapitale. Rola firmy harrimanowskiej sprowadza się więc, zgodnie z treścią projektu uprawnienia, do pośrednika, który, otrzymawszy dokument koncesyjny, ma dopiero wynaleźć fundusze i osoby do stworzenia przyszłej „Polskiej Spółki".

Określić „patrjotyzm" lub „apolityczność" kapitału jest niezmiernie trudno. Można jednak z dużą dozą słuszności twierdzić, że, naprzykład, kapitał niemiecki dla usadowienia się w Polsce, szczególniej na terenach sąsiednich z granicą polityczną lub ważnych ze względów przemysłowych, nie jest zbyt pożądany, mimo całego uznania korzyści współpracy z kapitałem zagranicznym. Gdyby o koncesję w Polsce typu harrimanowskiego chciały zabiegać wszechświatowe koncerny A. E. G. lub Siemens, silne finansowo i mogące zelektryfikować koncesyjne tereny, przypuszczam, że racja stanu polskiego kazałaby takie oferty odrzucić bez dyskusji, odrzucić dlatego, że nie mianoby pewności, czy za kapitałem tym nie są ukryte inne względy.

Koncesja harrimanowska jest tak zredagowana, że wątpliwość o możliwości istnienia innych względów, poza działalnością ekonomiczną, sama się przez się nasuwa, przynajmniej nie spotykamy tam dostatecznych gwarancyj, że wkroczy do nas koncesjonarjusz lojalny.

---

[1]) Kilka uwag w sprawie elektryfikacji Polski — inż. J. Obrąpalski — Technika Cieplna, r. 1928, str. 195

Wogóle niewiadomo, z kim Państwo będzie miało do czynienia podczas wykonywania koncesji. Początkowo będzie zorganizowana „Polska Spółka", ma ona prawo obciążać zakład elektryczny, w całości lub też części, długami hipotecznemi lub innemi zabezpieczeniami do 75% kosztów poniesionych (§ 22), ma prawo dopuścić do przymusowej sprzedaży, co stać się może nawet nie z winy uprawnionego, lecz z tej lub innej omyłki przy określaniu ryzyka przemysłowego, i wówczas koncesja przejdzie w ręce nabywcy, najwięcej dającego, a Minister Robót Publicznych zgóry w akcie koncesyjnym wyraża swą zgodę na taki stan rzeczy. Wprawdzie Państwu przysługuje prawo wykupu za cenę własnych kosztów koncesjonarjusza, jednak wykup będzie kosztowny ze względu na niskie stawki amortyzacyjne, będzie utrudniony ze względu na potrzebę skonsygnowania poważnych sum w krótkim czasie. Albo więc Państwo będzie gromadziło zasoby finansowe (annuitety), aby zdobyć w ten sposób potrzebne fundusze na wypadek wykupu przedsiębiorstwa, a w takim razie cała koncepcja nadania uprawnienia podlegałaby bardzo poważnym zastrzeżeniom, albo też Państwo zgóry rezygnuje z projektu wykupu, temsamem się zgadza na każdego nabywcę koncesji.

W tem niewątpliwie tkwi poważne niebezpieczeństwo.

2. Podstawy finansowe przedsiębiorstwa. W projekcie koncesji nie spotykamy żadnych wskazówek, jak silną finansowo będzie „Polska Spółka", której ma być przekazane przez firmę Harrimana wykonanie koncesji. Paragraf 21 koncesji wspomina, iż spółka może być stworzona na mocy statutu, zatwierdzonego przez Ministra Przemysłu i Handlu, co może powodować wrażenie, że Minister Przemysłu i Handlu może wkroczyć w meritum sprawy. Że tak nie jest, świadczy art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r.[1]), który dla wszystkich wypadków, kiedy tworzy się spółka akcyjna, mająca charakter użyteczności publicznej, żąda zezwolenia i zatwierdzenia statutu przez Ministra Przemysłu i Handlu; z dalszej treści artykułu wynika, że zatwierdzony statut spółki ma odpowiadać przepisom prawa. Słuszną jest tedy obawa, że rola Ministra Przemysłu i Handlu nie wykroczy poza stronę formalną i będzie on skrępowany do stawiania nowych warunków, naprzykład, w sprawie wysokości kapiatału zakładowego, stosunku tego kapitału do obligacyjnego, skoro tych zastrzeżeń niema w zasadniczym akcie koncesyjnym.

„Polska Spółka" jest więc zagadką pod względem siły finansowej i odpowiedzialności.

3. Program inwestycyjny. Obowiązki koncesjonarjusza są ograniczone wydatkowaniem kwoty 25 miljonów dolarów w pierwszem 10-leciu i po 1,5 miljona dolarów rocznie w następnych latach pięćdziesięciu. Jest to kwota niewspółmierna z istotnemi potrzebami elektryfikacji. Minimalny program inwestycyjny w okresie najbliższego 10-lecia obejmuje budowę zakładu wodnego o mocy nie niższej 40 000 KM, wyzyskanie rezerwy istniejących zakładów elektrycznych (albo budowę elektrowni cieplnej, co jest mało prawdopodobne), budowę przewodów przesyłowych do okręgów łódzkiego i radomskiego, względnie powiększenie długości tych przewodów do 750 kilometrów, jeżeli zapotrzebowanie linji nie będzie mniejsze, niż 300 kW na kilometr. Te punkty zostały wysunięte w akcie koncesyjnym na plan pierwszy[2]), stanowią one niejako fundament programu inwestycyjnego. Koncesjonarjusz, będąc zmuszony do budowy zakładu wodnego i sieci przesyłowych, mając przytem możność wyzyskania rezerw cieplnych w istniejących zakładach elektrycznych, przedewszystkiem w Zagłębiu Węglowem, rzecz naturalna, będzie szukał większych odbiorców energji, będzie pertraktował o dostawę prądu dla Łodzi, okręgu radomsko-kieleckiego, a nawet Warszawy i Pruszkowa, choć może nie będzie miał w tym czasie zapotrzebowania 0,3 kW na 1 metr nowobudowanych linji. Z tego względu przypuszczać należy, iż chętniej zainwestuje kwoty w budowie sieci przesyłowych do Warszawy, niż w rozszerzaniu zakładu wodnego na Dunajcu. Podobna akcja znajdzie zrozumienie

[1]) Dziennik Ustaw Nr. 39/1928 poz. 383.
[2]) § 26 koncesji.

i przychylne potraktowanie sprawy ze strony działających na terenie koncesyjnym przedsiębiorstw elektryfikacyjnych, jak koncernu kapitałów belgijskich, T-wa Łódzkiego, elektrowni Pruszkowskiej i Warszawskiej, bowiem w ich własnym interesie będzie leżało nabycie prądu nawet po własnej cenie produkcji, gdyż przedsiębiorstwa te będą zwolnione od konieczności rozszerzania swych zakładów wytwórczych. W rezultacie ciężar inwestowania zakładów wytwórczych dla całego terenu, bez wyłączenia zajętych już miejscowości, spadnie na koncesonarjusza harrimanowskiego. Przypuszczając, że moc instalowana na tym terenie w roku 1934, t. j. w końcu pierwszego okresu pięcioletniego, wyniesie 640 000 kW, (w roku 1927 wynosiła 364 110) że zwiększenie dalszego zapotrzebowania będzie tylko 10%, dojdziemy do wniosku, że kwoty przeznaczone na inwestycje w pierwszym roku drugiego pięciolecia będą wymagały 3,3 miljona dolarów na samo niezbędne powiększenie zakładów wytwórczych.

Na właściwą elektryfikację terenu, choćby na samo zelektryfikowanie tylko miast w ilości 58 zostanie zaledwie 1 miljon dolarów[1]) na okres 10-letni, czyli niespełna miljon złotych rocznie, a na miasto wypada około 17 000 złotych przeciętnie. Liczby mówią same za siebie, jak dalece są one niedostateczne.

Można śmiało twierdzić, że program inwestycyjny w pierszym 10-letnim okresie trwania koncesji rozwiąże pod względem technicznym współpracę istniejących zakładów elektrycznych, częściowo spowoduje wyzyskanie sił wodnych, natomiast w posiadaniu przywileju wyłączności i ograniczeniu kwot inwestycyjnych przyczyni się do zatamowania elektryfikacji terenu koncesyjnego.

Zobowiązania inwestycyjne koncesjonarjusza na okres dalszych lat 50-ciu są tak znikomo małe[2]) w porównaniu do wielkości terenu i możliwości rozwoju elektryfikacji, że wymykają się z pod jakiejkolwiek kalkulacji lub rozważań ekonomicznych. Odnosi się wrażenie, że ten program został ujęty tylko z punktu widzenia możliwości finansowych koncesjonarjusza do wydatkowania określonych kwot. Taka metoda jest niedopuszczalna przy jednoczesnem udzielaniu przywileju monopolu.

Cały program inwestycyjny, zawarty w projekcie koncesji harrimanowskiej, jest niewystarczający dla potrzeb terenu koncesyjnego, a w połączeniu z przywilejem monopolu będzie hamowaniem naturalnego rozwoju elektryfikacji.

4. C z a s t r w a n i a k o n c e s j i. Formalnie czas trwania koncesji ma wynosić lat 60[3]), a więc taki, jaki został udzielony zakładowi wodno-elektrycznenu w Gródku na Pomorzu, względnie może być udzielony na podstawie uchwały Komitetu Ekonomicznego z dnia 26 marca 1925 r. (Monitor Polski Nr. 114/1925). Koncesjonarjuszowi harrimanowskiemu udzielono ponadto bardzo ważnego przywileju, mianowicie, na zasadzie paragrafu 19-go uprawniony będzie miał prawo nadal prowadzić eksploatację zakładu już bez prawa monopolu, o ile państwo nie wykupi zakładu lub nie uiści należności. Wobec tego, że po 60-ciu latach prawnego monopolu koncesjonarjusz zdobędzie sobie faktyczny monopol, gdyż urządzenia jego będą zamortyzowane w lwiej części podczas trwania ochrony monopolowej, będzie on przeto miał przewagę gospodarczą nad każdym nowym konkurentem. W tych warunkach termin trwania koncesji staje się nieograniczonym.

Czy Państwo będzie mogło po 60-ciu latach wykupić zakład, trudno w tej chwili przewidzieć. Jeżeli tego dokona, to zapłaci drogą cenę, bowiem stawki amortyzacyjne na urządzenia są bardzo niskie (1,7% dla urządzeń wodnych i 3,3% dla reszty urządzeń).

W znacznie gorszem położeniu znalazłoby się Państwo, gdyby było zmuszone wykupić udzieloną koncesję wcześniej. Przedewszystkiem będzie musiało czekać 35 lat[3]) na prawo wykupu. Na pierwszy rzut oka dość groźnie wygląda dla koncesjonarjusza treść paragrafu 23-go uprawnienia, gdzie mowa o unieważnieniu koncesji, skoro nie bę-

---

[1]) § 26, punkt 5.

[2]) Patrz stronę 59.

[3]) § 3 koncesji harrimanowskiej.

dą dopełnione warunki kontraktu. Uważniejsze jednak przeczytanie tego paragrafu[1]) i porównanie z innemi, mającemi styczność, jak naprzykład, §§ 21, 22 i 26, wskazuje, że obowiązki koncesjonarjusza są ujęte bardzo ogólnie, więc przeprowadzenie dowodu winy będzie niezmiernie trudne. Zresztą na wszelki wypadek koncesjonarjusz zastrzegł sobie dogodną formułę (§ 93a), że „państwo nie może unieważnić niniejszego uprawnienia i uprawniony nie może ponosić odpowiedzialnoći lub kary za uchybienie lub zwłokę w należytem i punktualnem wykonaniu jakiegokolwiek z warunków niniejszego uprawnienia, gdy uchybienie to lub zwłoka spowodowane były w całości lub częściowo (!) przez jakiekolwiek przyczyny, niezależne od uprawnionego".

Przez 35 lat Państwo będzie zmuszone czekać na moment wykupu, chociażby skutki ujemne zawartej umowy miały się okazać po latach 10-ciu.—

A teraz obliczmy w liczbach orjentacyjnych, ile będzie kosztować wykup koncesji po 35 latach, nawet w tem przypuszczeniu, iż na cele przedsiębiorstwa będą wydatkowane tylko sumy, przewidziane na inwestycje (nie bierzemy więc pod uwagę kupna przez koncesjonarjusza istniejących zakładów elektrycznych od innych osób, jak to przewiduje § 26 punkt 5).

Przy obliczeniu zakładamy, że koncesjonarjusz, uprzedzony na 3 lata przed wykupem [2]), będzie mógł tak pokierować przedsiębiorstwem, by dało ono w ostatnim roku conajmniej 8% zysku brutto (nadwyżki eksploatacyjnej) od kapitału zakładowego i ta kwota będzie przyjęta, jako roczna rekompensata za utracone korzyści.

Rachunek kapitału po pierwszych 5-ciu latach wyniesie 15 miljonów, po następnych 5-ciu latach 15 + 10 = 25 miljonów, wreszcie po 35 latach trwania koncesji (25 + 25 × 1,5) miljonów dolarów [3]) czyli	62.5 milj. $
Potrącenie[4]) amortyzacji w stosunku 1/60 sumy kosztów odnośnie do urządzeń wodno-elektrycznych, obliczone na zasadzie szeregu arytmetycznego, wyniesie za okres 35 lat — 10 miljonów dolarów; potrącenie amortyzacji w stosunku 1/30 sumy kosztów odnośnie do urządzeń innych, obliczone w ten sam sposób, wyniesie za okres 35 lat — 19,50 miljonów dolarów, czyli razem	29.5 milj. $
pozostanie do zapłacenia kwota[5])	33.0 milj. $
Wpłata roczna stosownie do § 14 punkt 2 uprawnienia wyniesie conajmniej 0,8 × 62,5 = 5.00 milj. dolarów, co stworzy za okres do ekspiracji uprawnienia sumę 5.00 × 25 = ...	125.0 milj. $

Pobieżne obliczenia wskazują, że wykup koncesji w pierwszym dopuszczalnym terminie (po 35 latach działalności przedsiębiorstwa) kosztować może Państwo 158 miljonów dolarów, czyli około 1 406 miljonów złotych (§ 16 uprawnienia harrimanowskiego nie przewiduje możności skapitalizowania wpłat rocznych).

W świetle dopiero tych liczb staje się widoczną trudność powzięcia przez Państwo decyzji w sprawie przedterminowego wykupu.

Wpływy Państwa na politykę elektryfikacyjną kraju przez udzielenie koncesji harrimanowskiej będą więc znacznie ograniczone przynajmniej na lat 60.

5. Kwestja polityki taryfowej. Ustalenie maksymalnych cen za prąd elektryczny jest kwestją targu pomiędzy kontrahentami. Te lub inne osiągnięte maksymalne ceny mają zastosowanie najczęściej do sprzedaży energji na potrzeby światła, gdy

---

[1]) Patrz stronę 55.
[2]) W innych uprawnieniach spotykamy 1 lub 2-letnie wypowiedzenie.
[3]) Patrz § 26, punkt 5.
[4]) W założeniu, że jednakowe sumy będą wydatkowane na cele urządzeń wodnych i innych.
[5]) Oprócz kosztów magazynu i rachunków niezainkasowanych (§ 12 b) i c).

bierze się pod uwagę najgorszego odbiorcę, korzystającego z energji przez 400 lub mniej godzin w ciągu roku, a przeto użytkowującego zaledwie 1/22 części instalacyj, utrzymywanych dla jego potrzeb.

Ważniejszem zagadnieniem jest sprzedaż hurtowa prądu. Chciałbym przy tej sposobności nadmienić, że stosowanie urzędowych rabatów mogłoby postawić w dość niekorzystną sytuację finansową miasta, które chciałyby prąd nabyty sprzedawać.

Wyzyskanie elektrowni w miastach naszych, o przeciętnej liczbie mieszkańców 18 000 osób i produkcji elektrowni od 200 000 do 1 000 000 kWh rocznie, wynosiło w roku 1927-ym 1 186 godzin[1]), co przy 42.5% rezerwy stanowi 1 690 godzin wytwarzania szczytu; miasta te musiałyby płacić za nabywany prąd w hurcie, licząc sprzedaż hurtową, jako sprzedaż na potrzeby siły, co zresztą nie jest zbyt wyraźnie powiedziane, po 25.1—31.9 groszy za 1 kWh przy cenie węgla 30.75 zł. za tonnę. Znane mi są wypadki, kiedy mniejszym miastom proponowano ceny niższe o 15—20% z elektrowni okręgowych na węglu. Zresztą w uprawnieniu dla Sieci Elektrycznej Zagłębia Krośnieńskiego[2]) spotykamy maksymalną cenę dla sprzedaży hurtowej 25 groszy za kilowatogodzinę bez względu na czas użytkowania, a dla Pomorskiej Elektrowni Krajowej „Gródek"[3]) cena prądu nie może wynosić więcej, niż 16 groszy za 1 KWh również przy cenie węgla 30.75 zł. za tonnę, nota bene, przy 18-letniej amortyzacji urządzeń wodnych.

Zagadnieniem bardzo dużej wagi jest właściwa polityka taryfowa dla dużego hurtu i potrzeb przemysłu. Większy odbiorca przy akceptowaniu taryf zawsze będzie miał na względzie możliwość własnej produkcji energji. To są naogół momenty decydujące dla odbiorcy.

Coprawda własna produkcja jest kosztowną, wymaga zainwestowania kapitału w rezerwę maszyn, wyzyskanie takiej elektrowni naogół jest niskie, jeżeli niema sposobności sprzedawania odpadkowej energji w postaci zbytu okolicznościowego, wreszcie produkcja energji na własne potrzeby jest przeżytkiem elektryfikacyjnym, urąga warunkowi racjonalnej polityki energetycznej oraz najlepszemu wyzyskaniu kapitału inwestycyjnego, jednak możliwość własnej produkcji staje się niemal jedynym regulatorem maksymalnych cen sprzedażnych energji elektrycznej dla dużych odbiorców.

Dostawca energji jest w tych wypadkach prawie zawsze w lepszej sytuacji, zarówno co do wysokości niezbędnego kapitału inwestycyjnego na cele rezerw, jak co do stopnia wyzyskania zakładu wytwórczego. Ujemne strony dostawy prądu dla rozmaitych odbiorców (szczyty zapotrzebowania) przy sumowaniu, kiedy wchodzi w grę duża ilość odbiorców, zatracają swoje cechy ujemne. Dostawca prądu uzyskuje możność przerzucania kosztów produkcji lub zysku z jednego odbiorcy na drugiego, czemu nie przeszkadzają ani maksymalne ceny w uprawnieniu, ani też ceny konkurencyjne (własne koszty produkcji u odbiorcy). Wpływ ten jest tem większy, im większy teren, im większa liczba odbiorców. Stąd płynie niebezpieczeństwo możliwości wywierania wpływu na różnicę kosztów produkcji dla poszczególnych przedsiębiorstw przemysłu elektrochemicznego i elektrometalurgicznego, opartych na energji elektrycznej, jako bardzo ważnym czynniku produkcji, możliwości wywierania wpływu na rozwój pewnych gałęzi produkcji i na ogólną politykę gospodarczą.

W koncesji harrimanowskiej niema gwarancji, że wielka polityka taryfowa będzie szła po linji polskiej myśli gospodarczej.

Wszelkie furtki, jakie może upatrywać władza nadzorcza w paragrafie 80-a i 80-b, gdzie jest mowa o rewizjach taryf za prąd, staną się bezwartościowe, gdyż przy późniejszych rewizjach sąd będzie musiał oprzeć się ściśle na treści obecnego uprawnienia, chociażby, przykładowo mówiąc, przedsiębiorstwo harrimanowskie dawało nadmierne zyski; po-

---

[1]) Sprawozdanie z X Walnego Zgromadzenia Członków Związku Elektrowni Polskich, str. 152.
[2]) Monitor Polski Nr. 224/1928.
[3]) Monitor Polski Nr. 193/1926.

prawki w taryfach będą o tyle do przeprowadzenia, o ile nastąpi przeciągły kryzys gospodarczy, a w związku z tem wartość waluty obiegowej podlegać będzie fluktuacjom, lub gdy zajdą nieoczekiwane postępy w wytwarzaniu lub rozdzielaniu energji elektrycznej. W żadnym wypadku taryfy za prąd nie będą mogły stać się narzędziem w rękach Państwa dla korektury wadliwie sporządzonego aktu koncesyjnego.

Gdybyśmy chcieli szukać rozwiązania tych trudności we wzorach państw zagranicznych, to znajdziemy tam albo wolną konkurencję (Italja), albo przeważający udział czynników charakteru publicznego, państwa i samorządów, w przedsiębiorstwach elektryfikacyjnych (Niemcy, Czechosłowacja, Szwajcarja, Szwecja), albo przemożną ingerencję czynnika administracyjnego (Anglja), albo wreszcie podział ryzyka niebezpieczeństwa na możliwie cząstkowe ryzyka, małe tereny koncesyjne, z zastrzeżeniem równomiernego traktowania odbiorcy (Francja).

6). P o l s k i p r z e m y s ł e l e k t r o t e c h n i c z n y nie otrzymał dostatecznych rękojmi, że rozwój jego nie będzie sztucznie zatamowany[1]) lub uzależniony od dobrej woli koncesjonarjusza. Wprawdzie treść paragrafu koncesji harrimanowskiej jest identyczna z treścią odpowiedniego paragrafu formularza normalnego, jednak zachodzi duża różnica co do wielkości objektu koncesji. Przemysł elektrotechniczny stworzony w Polsce dopiero po uzyskaniu niepodległości, wzmożony przez walkę celną z Niemcami, gotów jest dziś pokryć zapotrzebowanie kraju wszelkiemi artykułami, z wyjątkiem może dużych agregatów wytwórczych. Należy się mu specjalna troska, której nie może być wyrazem pierwszeństwo nabywania krajowych wyrobów przy jednakowych warunkach z zagranicznemi, bo takiej konkurencji przemysł nasz wytrzymać nie będzie w stanie, chociażby ze względów kredytowych. W projekcie koncesji brak jest przymusu nabywania wyrobów polskich z warunkiem, iż maszyny niewyrabiane w kraju mogą być sprowadzane z zagranicy za specjalnem zezwoleniem Ministerstwa Przemysłu i Handlu. Podobne klauzule istnieją w koncesjach francuskich[2]).

UWAGI KOŃCOWE.

Z poprzednich rozważań wynika, że koncesjonarjusz harrimanowski wzamian za wprowadzenie do kraju kapitału zagranicznego , w kwocie niewystarczającej dla potrzeb elektryfikacji, ma otrzymać od Państwa bardzo ważne przywileje na lat 60 w postaci prawa wyłączności (monopol) na dużym terenie kraju naszego, terenie, który obok Górnego Śląska jest najbardziej uprzemysłowionym. W koncesji nie znajdujemy żadnych gwarancyj, że elektryfikacja na tym terenie będzie istotnie przeprowadzona, że rozwój przemysłu elektrotechnicznego nie będzie hamowany, że wpływy koncesjonarjusza nie będą paraliżowały niezależności polskiej polityki gospodarczej.

W tym stanie rzeczy należałoby odnieść się do złożonego przez firmę W. A. Harriman & Co projektu koncesji w sposób zdecydowanie negatywny.

Powinniśmy sobie zdawać sprawę, że „interes elektryfikacyjny" w Polsce jest interesem dobrym i atrakcyjnym dla kapitalisty, bo niewiele krajów europejskich idzie po linji angażowania kapitału w elektryfikację przez nadawanie koncesji charakteru monopolowego.

Przed 3 laty o koncesję w Polsce ubiegała się firma American European Utilities Corporation[3]), obecnie występuje W. A. Harriman & Co, dzięki czemu na rynkach między-

[1]) Memorjał Polskiego Związku Przedsiębiorstw Elektrotechnicznych — Przegląd Elektrotechniczny, rok 1929, str. 454.

[2]) Art. 4 „Cahier des charges pour la concession par l'Etat d'une distribution publique d'energie electrique".

[3]) Tajemnica państwowa o elektryfikacji Polski — M. Kuźmicki.

narodowych jeszcze więcej wzrosło zainteresowanie się elektryfikacją Polski. Ten właśnie moment, uzupełniony ponadto konkretnemi wynikami naszej dotychczasowej działalności na polu elektryfikacyjnem, wskazywałby drogę ostrożnego postępowania przy nadawaniu koncesji monopolowej na tak wielkim terenie jednej osobie i upoważniałby do akceptowania tylko takich propozycyj, które, dając rękojmię rzeczywistego zelektryfikowania kraju, nie budziłyby zwątpień co do niezależności polskiej polityki gospodarczej.

Gdyby miały być prowadzone targi w sprawach koncesyjnych wielkiego pokroju, czy to z firmą W. A. Harriman & Co, czy też z innymi kapitalistami, na jedno pragnąłbym zwrócić uwagę, mianowicie na to, że sieci przesyłowe bardzo wysokiego napięcia (więcej niż 100 000 woltów) nie powinny być oddane w monopol przedsiębiorstwu, które nie reprezentowałoby interesu publicznego. Możność rozsyłania i dostawy energji elektrycznej po całym kraju, to coś więcej, niż sprawa tylko elektrotechniki. Wielkie sieci elektryczne stanowią konkurencję kolejom żelaznym w ich tendencjach budzenia życia gospodarczego, stają się doniosłym instrumentem w możności prowadzenia własnej polityki gospodarczej[1]). Z tego względu prawo wyłączności na sieci przesyłowe wysokiego napięcia może być nadane jedynie osobie, która nie budzi żadnych wątpliwości, że interes ogółu, interes dobra Państwa będzie dostatecznie tam brany pod uwagę. Mogą tu wchodzić w grę rozmaite rozwiązania: budowa sieci przez Państwo i wydzierżawienie eksploatacji, powołanie do życia przedsiębiorstwa przy udziale zainteresowanych towarzystw elektryfikacyjnych (Interessengemeinschaft), lub spowodowanie zorganizowania spółki mieszanej (société mixte) przy udziale kapitału państwowego, samorządowego i prywatnego.—

Kończąc już, chciałbym zatrzymać chwilowo uwagę na tem, jak podchodzą do zagadnienia elektryfikacji państwa zagraniczne.

W Niemczech[2]) przed wojną zanosiło się na to, iż elektryfikować kraj będą prywatne wielkie koncerny elektryczne, szczególniej A.E.G. Gdy dążenia monopolistyczne koncernów prywatnych stały się zbyt jaskrawe, rząd i gminy przeciwstawiły się dotychczasowej polityce przez przejęcie pewnej liczby zakładów elektrycznych.

Po wojnie socjaliści próbowali przeprowadzić upaństwowienie przemysłu elektryfikacyjnego, spowodowali nawet wydanie specjalnej ustawy o socjalizacji przemysłu („Gesetz zur Sozialiesierung der Elektrizitätswirtschaft") z dnia 31 grudnia 1919 roku. Życie pokierowało jednak sprawy inaczej. Ustawa socjalizująca została na papierze, późniejsze projekty ustawodawcze, znacznie zmodyfikowane co do swej przymusowości, nie uzyskały aprobaty, natomiast państwo i samorządy wkroczyły na drogę bądź wykupu istniejących zakładów elektrycznych, bądź budowy nowych zakładów, tworząc w tym celu spółki akcyjne według prawa prywatnego. W szukaniu właściwych dróg rozwoju gospodarki elektrycznej następuje porozumienie pomiędzy koncernami elektryfikacyjnemi prywatnemi, a ugrupowaniami charakteru publicznego, tworzą się przedsiębiorstwa typu mieszanego, w formie spółek z ograniczoną odpowiedzialnością.

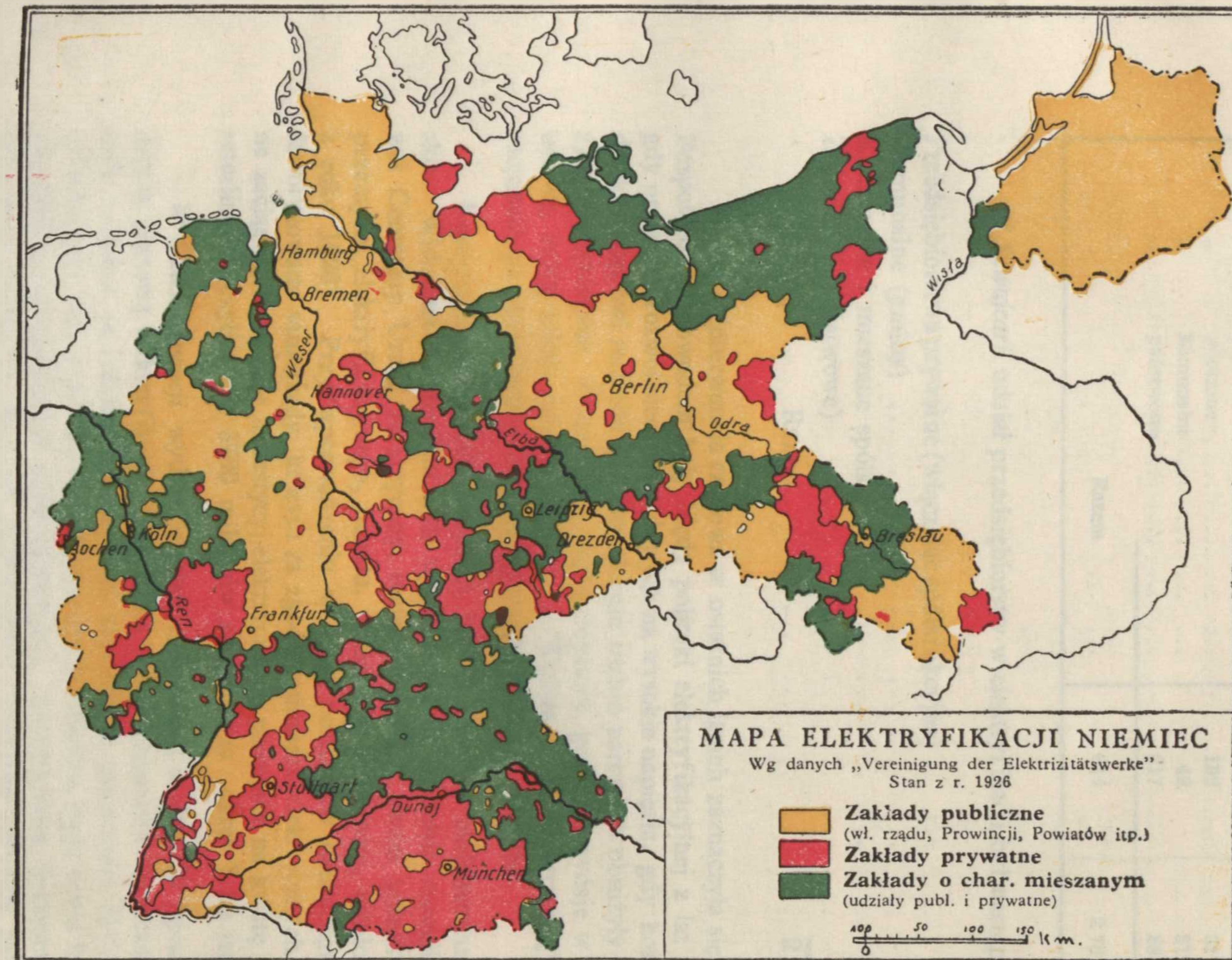
Udział państwowych zakładów elektrycznych w dostawie prądu elektrycznego wynosił w roku 1913 — 2,75%, komunalnych — 34,5% a prywatnych 45,5%, w roku zaś 1925 odpowiednie liczby stanowiły — 19,4%, 27.9% oraz 22.3%; znaczne zatem powiększenie mocy zakładów państwowych, znaczne zmniejszenie udziału grup prywatnych, zmniejszenie nieco udziału komunalnych, co odbiło się ze swej strony na powiększeniu udziału przedsiębiorstw mieszanych (z 16,7% do 29.8%).

Rozlokowanie wpływów poszczególnych grup elektryfikacyjnych w Niemczech widoczne jest z mapy załączonej.

---

[1]) Patrz str. 70.

[2]) Aufbau und Entwicklungsmöglichkeiten der europäischen Elektrizitätswirtschaft — Schwarz, Goldschmit & Co.

MAPA IV

przedstawia tereny elektryfikacyjne w Niemczech, podległe wpływom rozmaitych ugrupowań kapitalistycznych.

Kolorem czerwonym są zaznaczone tereny, które elektryfikuje się przez kapitały prywatne, natomiast kolorem żółtym i zielonym tereny, na których działają zakłady o kapitałach charakteru publicznego, w pierwszym rzędzie kapitały państwowe i samorządowe, później — tak zwane spółki mieszane.

U s t o s u n k o w a n i e kapitałów przytoczono na str. 73.

morzenie [illegible] że mogłoby nastąpić [illegible]. Wreszcie [illegible] natomiast [illegible] obawa dla [illegible] cały kraj na pole [illegible], narażałoby dobro narodowe [illegible] przy nadawaniu koncesji monopolowej na tak wielkim terenie jednej osobie i upoważniałaby do akceptowania tylko takich propozycyj, które, dając rękojmię rzeczywistego zelektryfikowania kraju, nie budziłyby zwątpień co do niezależności polskiej polityki gospodarczej.

Gdyby miały być prowadzone targi w sprawach koncesyjnych wielkiego pokroju, czy to z firmą [illegible] Harriman & Co. [illegible] [illegible] zwrócić uwagę [illegible] na to, że sieci koncesyjne bardzo wysokiego napięcia (wyżej niż 100 kilowoltów) nie powinny być oddane w monopol przedsiębiorstwu, które nie reprezentowałoby interesu publicznego. Możność rozsyłania i dostawy energji elektrycznej na całym kraju [illegible] więcej, niż sprawą tylko elektrotechniki. Wielkie sieci elektryczne stanowią konkurencję [illegible] żelaznym [illegible] budzenia życia gospodarczego [illegible] są doniosłym instrumentem [illegible] wprowadzenia własnej polityki gospodarczej. Z tego względu prawo wyłącznej [illegible] koncesyjnej wysokiego napięcia może być dane jedynie [illegible], który nie [illegible] ogółu, interes [illegible] Państwa [illegible] wchodzić w grę rozmaite rozwiązania [illegible] sieci [illegible] powołane do życia [illegible] elektryfikacyjnych (Interessengemeinschaft), lub [illegible] mixte) [illegible] kapitału prywatnego [illegible].

Kończąc, [illegible] chciałbym zwrócić chociażby uwagę na [illegible] zagadnienia elektryfikacji państwa zagranicznego.

W Niemczech przed wojną [illegible] się na to, iż [illegible] wielkie zakłady elektryczne, szczególnie A.E.G. Gdy [illegible] rów prywatnych [illegible] i gminy [illegible] (elektryczne) [illegible].

Po [illegible] fikacyjnych [illegible] (Inicjatywę) zur [illegible] się [illegible] [illegible] kich [illegible] znaczną [illegible] akcyjne [illegible] elektrycznej następuje [illegible] nemi, a ugrupowaniami [illegible] nego, w formie spółek [illegible].

Udział państwowych zakładów elektrycznych [illegible] nosił w roku 1913 — [illegible]%, komunalnych — 34,5%, a prywatnych [illegible] w roku 1925 odpowiednio [illegible] zwiększenie mocy zakładów państwowych, znaczne zmniejszenie udziału grup prywatnych, zmniejszenie nieco udziału komunalnych, co odbiło się ze swej strony na powiększeniu udziału przedsiębiorstw mieszanych (z 18,7% do 29,8%).

Rozlokowanie wpływów poszczególnych grup elektryfikacyjnych w Niemczech widoczne jest z mapy załączonej.

[1]) Patrz str. 79.

[2]) Aufbau und Entwicklungsmöglichkeiten der [illegible] Elektrizitätswirtschaft. — Schwarz, Goldschmidt & Co.

Na dzień 1 czerwca 1927 roku ustosunkowanie nominalnych kapitałów przedsiębiorstw elektryfikacyjnych było następujące.

Rodzaje przedsiębiorstwa	Ilość przedsiębiorstw względnie udziały	Miljony marek	Stosunek procentowy
Przedsiębiorstwa prywatne	356	879,3	32,4%
„ mieszane	192	617,5	22,8%
„ komunalne	49	312,3	11,5%
„ państwowe	217	898,6	33,3%
Razem	814	2 702,3	100,0%

W Szwajcarji udział przedsiębiorstw w elektryfikacji był następujący (w roku 1928).

Przedsiębiorstwa prywatne (włączając spółki akcyjne)	847 000 KM	(40%)
Komunalne (gminy)	198 000 „	(9%)
Kantonalne i mieszane spółki	782 000 „	(36%)
Związkowe (państwowe)	315 000 „	(15%)
Razem	2 142 000 KM	(100%)

W Anglji interwencja rządowa w ostatnich latach zaznaczyła się w sposób radykalny Bezpośrednim powodem były błędy polityki elektryfikacyjnej z lat dawnych. Z chwilą, gdy przyszedł rozwój sieci przesyłowych na wysokie napięcia, gdy koszta produkcji energji dzięki postępowi techniki i wprowadzeniu turbin parowych obniżyły się, nic zaś nie wróżyło w gospodarce elektrycznej Anglji poprawy, państwo wydaje w roku 1919 specjalną ustawę, mocą której powołano do życia Wyższą Radę Elektryczną[1]) celem opracowania racjonalnego planu elektryfikacyjnego i wprowadzenia w życie.

Komisarze elektryczni otrzymali, jak na państwo parlamentarne, prawa dyktatorskie. Widoczna jest tendencja do upaństwowienia rozdziału energji, którąby się zajmował Centralny Urząd Elektryczny, mający w gronie swem przedstawicieli samorządu, przemysłu elektryfikacyjnego, handlu, przemysłu transportu, rolnictwa i pracy (ustawa z roku 1926). Przy wprowadzeniu w życie postulatów ustawodawczych są specjalnie faworyzowane samorządy, którym za zgodą komisarzy elektrycznych udzielono pozwoleń na zaciągnięcie na cele inwestycyj elektrycznych pożyczek na kwotę 85 miljonów funtów szterlingów, czyli około 3700 miljonów złotych (za okres 7 lat istnienia komisarzy [2]).

W Czechosłowacji wydano ustawę elektryczną w dniu 22 lipca 1919 roku, przewidującą planową elektryfikację kraju przez przedsiębiorstwa użyteczności publicznej. Za takie uważane są jedynie towarzystwa, posiadające conajmniej 51% kapitału charakteru publicznego, więc kapitału, wpłaconego przez państwo, bądź przez kraj (dzielnicę[3]), miasta, gminy lub spółdzielnie elektryfikacyjne. Towarzystwa korzystają z gwarancji państwa przy zaciąganiu pożyczek obligacyjnych, uzyskują subsydja państwowe na elektryfikację rolnictwa, korzystają w szerokim zakresie z „prawa drogi", t. j. mają możność przymusowego wywłaszczenia cudzej własności na potrzeby elektryfikacyjne. Ustawa elektryczna z roku 1919 daje prawo Ministersrwu Robót Publicznych nakazania przedsię-

[1]) Compte-rendu du Premier Congrès International des Producteurs et Distributeurs d'energie électrique, str. 501.

[2]) The Electrician Nr. 2886, str. 777.

[3]) Czechosłowacja podzielona jest pod względem administracyjnym na cztery kraje autonomiczne: Czechy, Morawy ze Śląskiem, Słowacja i Ruś Karpacka.

biorstwom, nie posiadającym charakteru użyteczności publicznej, do zmiany dotychczasowej formy i przejścia (krócej wykupu) na towarzystwa publiczne, gdy wymagać tego będzie interes elektryfikacji kraju.

Rozwój elektryfikacyjnych towarzystw użyteczności publicznej, posiadających conajmniej 51% kapitału charakteru publicznego, widoczny jest z następującej tablicy:[1])

Lata	Moc rozporządzalna kWh	Długość sieci wysokiego napięcia	Kapitał zainwestowany w miljonach Kc.	Odprzedano energji w miljonach w kh
1919	19 800	191,5	10.278	36.168
1920	37 170	961	53.791	71.668
1921	40 264	1 842	155.921	81.651
1922	61 544	3 008	341.896	86.979
1923	141 086	6 370,3	642.142	228.138
1924	179 376	7 907,5	715.758	280.154
1925	184 342	9 498,5	876.226	319.276
1926	237 178	11 158,1	1.123.272	377.729
1927	278 118	12 471,3	1.347.305	438.120

Ustosunkowanie przedsiębiorstw elektryfikacyjnych, działających na zasadzie danych praw, bez charakteru użyteczności publicznej i działających na zasadzie ustawy o planowej elektryfikacji z roku 1919 najlepiej odtworzy mapa, zestawiona dla roku 1927 przez inż. J. Tomanek'a, a załączona do niniejszego.

[1]) Elektrisace Československa 1918—1928, str. 133 wydawnictwo Elektrotechnicky Svaz Československy.

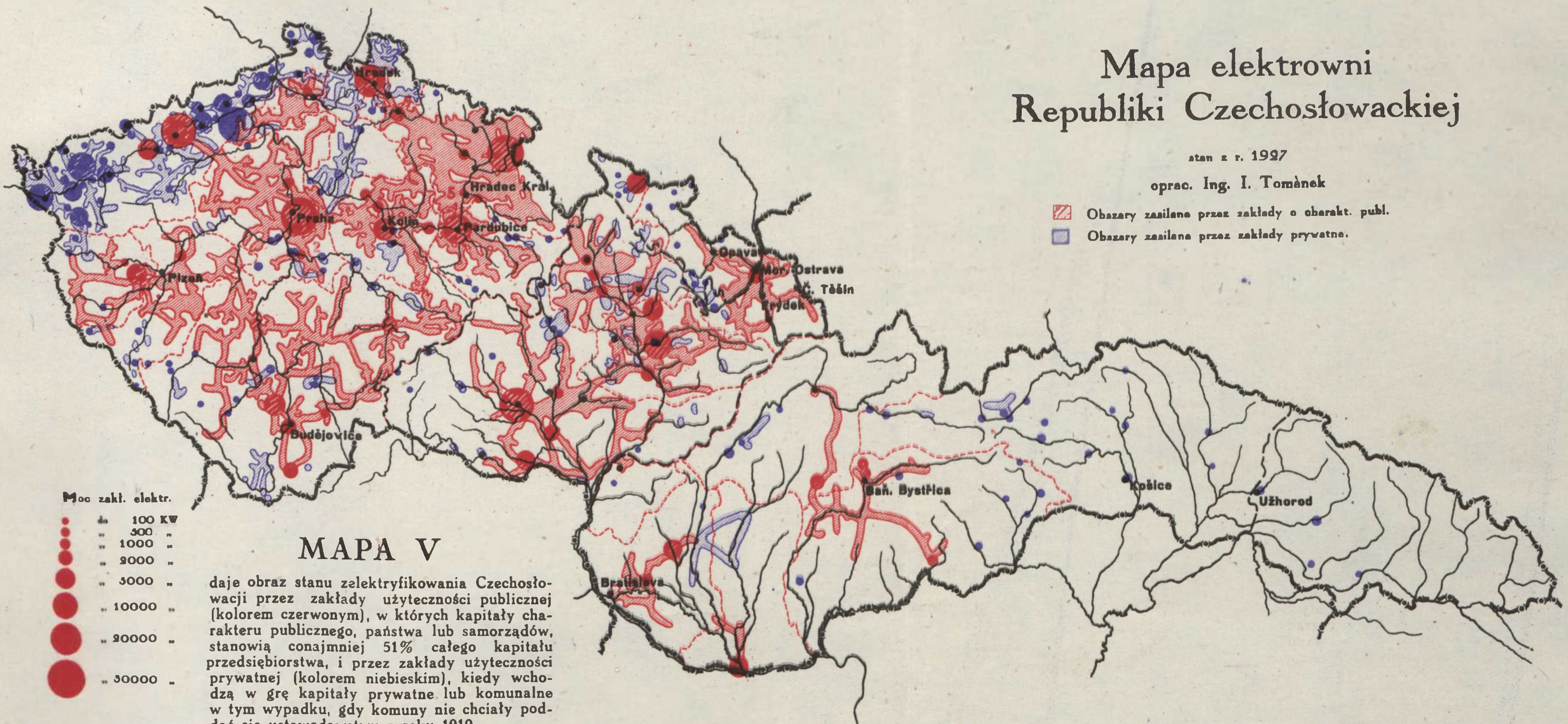
Mapa elektrowni Republiki Czechosłowackiej

stan z r. 1927

oprac. Ing. I. Tomànek

Obszary zasilane przez zakłady o charakt. publ.

Obszary zasilane przez zakłady prywatne.

MAPA V

daje obraz stanu zelektryfikowania Czechosłowacji przez zakłady użyteczności publicznej (kolorem czerwonym), w których kapitały charakteru publicznego, państwa lub samorządów, stanowią conajmniej 51% całego kapitału przedsiębiorstwa, i przez zakłady użyteczności prywatnej (kolorem niebieskim), kiedy wchodzą w grę kapitały prywatne lub komunalne w tym wypadku, gdy komuny nie chciały poddać się ustawodawstwu z roku 1919.

Jak widzimy, kolor czerwony przeważa na mapie.

Porównanie normalnego wzoru uprawnienia z tekstem uprawnienia firmy W. A. Harriman & Co. Inc.

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH

Nr

UPRAWNIENIE RZĄDOWE Nr[1])

Na mocy art. 1, 4 i 5 Ustawy Elektrycznej z dnia 21 marca 1922 r. (Dz.U.R.P. Nr. 34, poz. 277), oraz na podstawie dochodzenia, przeprowadzonego przez Wojewodę zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Robót Publicznych z dnia roku w sprawie udzielania uprawnień rządowych na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie i rozdzielanie energji elektrycznej (Dz. U. R. P. Nr. poz.) nadaję aktem niniejszym

nazwan poniżej uprawnionym, następujące uprawnienie rządowe:

Rozdział 1.

POSTANOWIENIA OGÓLNE.

§ 1.

Niniejszem nadaje się uprawnionemu prawo energji elektrycznej w celu zawodowego jej zbytu na obszarze, objętym dzisiejszemi granicami

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH

Nr

UPRAWNIENIE RZĄDOWE Nr[2])

Na mocy artykułów 1, 4 i 5 Ustawy Elektrycznej z dnia 21 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 34, Poz. 277), oraz na podstawie dochodzenia, przeprowadzonego przez Wojewodę

zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Robót Publicznych z dnia 20 maja 1923 r. w sprawie udzielania uprawnień rządowych na wytwarzanie, przetwarzanie, przesyłanie i rozdzielanie energji elektrycznej (Dz.U. R. P. Nr. 60, poz. 441), nadaję aktem niniejszym firmie W. A. Harriman & Co., Incorporated, w New Yorku, Stany Zjednoczone Ameryki, następujące uprawnienie rządowe:

Rozdział I.

WARUNKI OGÓLNE.

Wstępny § A.

Słowo „Uprawniony", stosowane w niniejszem uprawnieniu, rozumieć należy, jako oznaczające firmę W. A. Harriman & Co., Incorporated, do chwili, kiedy uprawnienie zostanie przekazane Spółce Polskiej, zgodnie z warunkami paragrafu 21 niniejszego uprawnienia; od tej chwili słowo „Uprawniony" należy rozumieć jako oznaczające rzeczoną Spółkę Polską. Od daty przekazania uprawnienia firma W. A. Harriman & Co., Incorporated, zostaje zwolniona od wszystkich zobowiązań nałożonych przez niniejsze uprawnienie na rzeczoną firmę W. A. Harriman & Co., Incorporated.

Przez słowo „miejscowość", używane w niniejszem uprawnieniu, rozumieć należy miasta, miasteczka, wsie, osady, związki komunalne i Uzdrowiska, uznane w myśl Ustawy o Uzdrowiskach z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, par. 254), jako posiadające cechy użyteczności publicznej.

§ 1.

Niniejszem nadaje się Uprawnionemu, prawo wytwarzania, przetwarzania, przesyłania i rozdzielania energji elektrycznej w celu zawodowego jej zbytu na obszarze wskazanym na załączonej mapie, stanowiącej część składową Uprawnienia i obejmującym następujące powiaty:

Województwo Warszawskie, Powiaty:

Warszawski	Skierniewicki
Grójecki	Łowicki
Błoński	Gostyniński
Sochaczewski	Kutnowski
Rawski	

[1]) Wzór Ministerstwa Robót Publicznych Nr. 268.

[2]) Projekt uprawnienia, które ma być udzielone firmie W. A. Harriman & Co, wydrukowany przez tę firmę.

§ 2.

Uprawniony jest obowiązany do nieprzerwanego zadośćuczynienia w zakresie i na warunkach, przewidzianych w rozdziale III, zapotrzebowaniu na energję elektryczną w obrębie obszaru, wskazanego w § 1.

§ 3.

Uprawnienie nadaje się na okres ( ) lat, licząc od dnia nadania uprawnienia t. j. od dnia tysiąc dziewięćset (19) roku.

Województwo Łódzkie, Powiaty:

Łęczycki	Sieradzki
Łódzki	Piotrkowski
Brzeziński	Radomski
Łaski	

Województwo Kieleckie, Powiaty:

Kozieniecki	Stopnicki
Radomski	Jędrzejowski
Opoczniński	Włoszczowski
Koński	Częstochowski
Iłżyński	Będziński
Kielecki	Olkuski
Opatowski	Miechowski
Sandomierski	Pińczowski

Województwo Lubelskie, Powiaty:

Lubelski
Puławski.
Janowski.

Województwo Krakowskie, Powiaty:

Chrzanowski	Nowo-Sącki
Krakowski	Grzybowski
Oświęcimski	Brzeski
Bialski	Gorlicki
Wadowicki	Tarnowski
Żywiecki	Dąbrowski
Makowski	Mielecki
Myślenicki	Ropczycki
Limanowski	Pilzeński
Wielicki	Jaselski
Nowotarski	Bochniński

Województwo Lwowskie, Powiaty

Tarnobrzeski	Strzyżowski
Niski	Brzozowski
Kolbuszowski	Krośnieński
Łańcucki	Sanocki
Przeworski	Liskowski

Rzeszowski.

Z tego obszaru wyłączone są te obszary w wymienionych powiatach, na których istnieją zakłady elektryczne, uprawnione zgodnie z Ustawą.

§ 2.

Uprawniony jest zobowiązany w zupełności zadośćuczynić, przy uwzględnieniu ograniczeń i na warunkach, w niniejszym uprawnieniu zawartych, zapotrzebowaniu na dostawę energji elektrycznej w granicach obszaru określonego w paragrafie 1.

§ 3.

Uprawnienie niniejsze udzielone zostaje na okres lat sześćdziesięciu (60), licząc od dnia 1 lipca 1929 r., tak, że wygasa z dniem 30 czerwca 1989 r. Słowa „Data niniejszego uprawnienia" i „Dzień nadania niniejszego uprawnienia", należy tłumaczyć, jako oznaczające dzień, w którym uprawnienie zostało podpisane przez Ministra Robót Publicznych. Słowa „rzeczywista data niniejszego uprawnienia" należy tłumaczyć, jako oznaczające dzień pierwszy lipca 1929 roku.

§ 4.

Przez czas trwania niniejszego uprawnienia nikomu innemu prócz uprawnionego nie będzie nadane prawo energji elektrycznej w celu zawodowego jej zbytu na obszarze, objętym niniejszem uprawnieniem, z zastrzeżeniami niżej podanemi.

§ 5.

Nadanie uprawnienia niniejszego nie wyłącza możności udzielania pozwoleń innym zakładom uprawnionym na prowadzenie przewodów, nie służących do zbytu energji elektrycznej na obszarze, objętym niniejszem uprawnieniem.

§ 6.

Innym zakładom elektrycznym prócz uprawnionego może być zgodnie z art. 8 cz. 2 Ustawy Elektrycznej udzielane w trybie właściwym na określony przeciąg czasu prawo korzystania z dróg, ulic i placów publicznych w obrębie obszaru uprawnienia, jednakże tylko w celu przesyłania energji elektrycznej do własnego ich użytku, a więc bez prawa zbytu energji elektrycznej.

§ 4.

Nadanie niniejszego uprawnienia nie pozbawia właścicieli zakładów elektrycznych, istniejących na obszarze, wymienionym w paragrafie 1, praw przysługujących im w dniu nadania nininiejszego uprawnienia.

Rząd Polski, przez czas trwania niniejszego uprawnienia, jednakże przy uwzględnieniu wyraźnie w niniejszem uprawnieniu zastrzeżonych wyjątków, nie udzieli żadnej osobie, firmie lub Spółce, poza Uprawnionym, prawa wytwarzania, przetwarzania, przesyłania lub rozdzielania energji elektrycznej w celach zawodowego jej zbytu na obszarze, wymienionym w paragrafie 1 niniejszego uprawnienia.

W razie, gdyby Uprawniony w terminach, przewidzianych w paragrafie 26, nie dostarczył energji elektrycznej przewidzianym w tym paragrafie miejscowościom dlatego, że wydatki z tem związane przekraczałyby sumy, przewidziane w ustępie 5 paragrafu 26, to władze komunalne tych miejscowości, którym w odnośnych terminach nie dostarczono energji, będą mogły otrzymać uprawnienie na wybudowane własnego zakładu elektrycznego lub pobierania energji elektrycznej z innego źródła dla obszaru każdej z tych miejscowości.

Uprawnienie na wybudowanie własnego zakładu elektrycznego rozdzielczego może być nadane władzom komunalnym tych miejscowości po upływie 5 lat od rzeczywistej daty niniejszego uprawnienia, o ile do tego czesu Uprawniony nie dostarczy im energji elektrycznej w myśl paragrafu 26, wniosek jednak o nadanie takiego uprawnienia winien być poprzedzony pisemnem zgłoszeniem Uprawnionemu zapotrzebowania na energję, a uprawnienie będzie mogło być nadane — a) po upływie 60 dni, jeśli Uprawniony w tym czasie nie udzieli odpowiedzi, lub w odpowiedzi odmówi zbudowania sieci rozdzielczej i dostarczania energji elektrycznej w terminie rocznym od dnia zgłoszenia zapotrzebowania, j b) — po upływie roku, jeśli Uprawniony mimo zobowiązania nie dostarczy zapotrzebowanej energji. Miejscowości z ludnością niżej 3.000 mieszkańców winny zgłosić Uprawnionemu zapotrzebowanie nie mniej niż na 20.000 KW godzin rocznie.

Uprawniony obowiązany jest dostarczać energję elektryczną innym zakładom elektrycznym użyteczności publicznej, które zechcą pobierać ją od Uprawnionego na warunkach niniejszego uprawnienia.

Uzdrowiska, które na zasadzie Ustawy o Uzdrowiskach z dnia 23 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, par. 254) uznane są jako posiadające cechy użyteczności publicznej bez względu na ich gęstość zaludnienia, będą uważane jako przynależne do katergorji, wymienionej w paragrafie 26-ym p. 4 (A/d).

§ 5.

Udzielenie niniejszego uprawnienia nie wyłącza możności udzielania pozwolenia innym zakładom uprawnionym na prowadzenie przewodów nie służących do zbytu energji na obszarze objętym niniejszym uprawnieniem.

§ 6.

Innym Zakładom Elektrycznym, oprócz Uprawnionego, może być, zgodnie z art. 8, część 2 Ustawy Elektrycznej, udzielone w trybie właściwym, na określony przeciąg czasu, prawo korzystania z dróg, ulic i placów publicznych w obrębie obszaru uprawnienia, jednakże tylko w celu przesyłania energji elektrycznej dla własnego ich użytku, a więc bez prawa zbytu energji elektrycznej.

§ 7.

Prawo wyłączności zastrzeżone w § 4 nie wyklucza możności wytwarzania i rozdzielania energji elektrycznej w celu zawodowego jej zbytu w jednej lub kilku nieruchomościach, jeżeli nie są one rozdzielone publicznemi drogami lub ulicami, oraz nie obejmuje zastosowań energji elektrycznej do zasilania publicznych środków komunikacji, do sygnalizacji, telegrafów i telefonów.

§ 8.

Zakład elektryczny uprawnionego uznaje się niniejszem za zakład użyteczności publicznej w rozumieniu art. 10 Ustawy Elektrycznej.

§ 9.

Uprawniony wybuduje, zaopatrzy we wszystkie urządzenia, potrzebne do normalnej pracy, na swój koszt i ryzyko oraz uruchomi zakład elektryczny składający się z

§ 10.

Regularna dostawa energji elektrycznej powinna się rozpocząć z dniem pierwszym (1) tysiąc dziewięćset (19) roku.

W razie istnienia usprawiedliwionych powodów władza nadzorcza (§ 25) może powyższy termin odroczyć.

§ 11.

Państwo zastrzega sobie prawo wykupu zakładu elektrycznego od uprawnionego z upływem czasu trwania uprawnienia. O zamierzonym wykupie zakładu elektrycznego uprawniony będzie zawiadomiony przynajmniej na jeden rok przed terminem, określonym w § 3. Jeżeli zawiadomienie nastąpi później, prawo wykupu nie upada, lecz na żądanie uprawnionego niniejsze uprawnienie przedłuża się na okres czasu, o który opóźniono się z zawiadomieniem, przyczem okres ten zaokrągla się wzwyż do roku.

§ 7.

Prawo wyłączności, zastrzeżone w § 4, nie obejmuje dostarczania energji elektrycznej do zasilania publicznych środków komunikacji, do sygnalizacji, telefonów i telegrafów.

§ 8.

Zakład Elektryczny Uprawnionego uznaje się niniejszem za Zakład Użyteczności Publicznej, w zrozumieniu artykułu 10 Ustawy Elektrycznej.

§ 9.

Uprawniony na swój koszt i ryzyko wybuduje, zaopatrzy we wszystkie urządzenia, potrzebne do normalnej pracy, i uruchomi Zakład Elektryczny obejmujący elektrownie wodne, elektrownie cieplne, linje przesyłowe, podstacje i sieci rozdzielcze, wszystko zgodnie z § 26.

Rzeczony Zakład Elektryczny stanowić będzie, dla celów niniejszego uprawnienia, niepodzielną jednostkę i we wszystkich wypadkach wzmiankowania w niniejszem uprawnieniu o Elektrycznym Zakładzie słowa „Zakład Elektryczny" należy tłumaczyć jako Zakład stanowiący jedną całość.

Uprawniony nie jest ograniczony co do źródła energji elektrycznej, którą sprzedaje lub nabywa i, o ile uważa to za konieczne, lub wskazane, może nabywać energję elektryczną z jakiegokolwiek istniejącego źródła, jako też sprzedawać energję, z tem jednak, że miejsce nabywania lub dostarczania sprzedawanej energji będzie zawsze w granicach obszaru, określonego w paragrafie 1 niniejszego uprawnienia, lub na granicy rzeczonego obszaru.

§ 10.

Opuszczony.

§ 11.

Państwo zastrzega sobie prawo wykupu Zakładu Elektrycznego od Uprawnionego, lub przeniesienia tego prawa na Związek Komunalny, z upływem terminu uprawnienia. Prawo to jednakże będzie mogło być stosowane jedynie po doręczeniu Uprawnionemu pisemnego zawiadomienia o zamierzonym wykupie, przyczem zawiadomienie o zamierzonym wykupie winno być doręczone Uprawnionemu w miejscu jego siedziby conajmniej na trzy lata przed upływem terminu, wskazanego w § 3 niniejszego uprawnienia. Jeżeli zawiadomienie będzie doręczone później, to prawo wykupu nie upada, lecz na żądanie Uprawnionego niniejsze uprawnienie przedłuża się na okres czasu, odpowiadającego zwłoce w doręczeniu zawiadomienia, przyczem okres ten zaokrągla się wzwyż do pełnego roku.

§ 12.

Przy wykupie zakładu elektrycznego z upływem czasu trwania uprawnienia (§ 11) wszystkie urządzenia zakładu elektrycznego, stanowiące przedmiot uprawnienia, przejdą na własność Państwa za cenę, równającą się tej części kosztów urządzeń, wykonanych racjonalnie w ciągu ostatnich lat ( ), a istniejących w chwili wykupu, która będzie uważana za nieumorzoną; cena ta będzie mianowicie równa sumie wydatków należycie usprawiedliwionych, poniesionych przez uprawnionego na wykonanie rzeczonych urządzeń, zmniejszonej przez odjęcie od niej jednej ( ) części kosztu każdego urządzenia za każdy rok, który upłynął od chwili wykonania urządzenia.

§ 12.

W razie zgłoszenia przez Państwo zamiaru wykupu Zakładu Elektrycznego od Uprawnionego z upływem terminu uprawnienia zgodnie z § 11, Państwo równocześnie z przekazaniem mu Zakładu Elektrycznego, zapłaci Uprawnionemu kwotę równą a) sumie kosztów poniesionych przez Uprawnionego, ustalonej i zaksięgowanej w sposób, przewidziany w niniejszym paragrafie, a dotyczących majątku istniejącego w chwili wykupu, po potrąceniu amortyzacji w stosunku jednej sześćdziesiątej ($^{1}/_{60}$) sumy kosztu odnośnie do urządzeń wodno-elektrycznych, i jednej trzydziestej ($^{1}/_{30}$) sumy kosztu odnośnie do wszelkich urządzeń, z wyjątkiem urządzeń wodnoelektrycznych, za każdy pełny rok, który upłynął od wykończenia lub nabycia takowych przez Uprawnionego do dnia wykupu przez Państwo; i b) sumie kosztu, poniesionej przez Uprawnionego, zgodnie z odnośnemi fakturami za wszelkie materjały i zapasy, będące na składzie a dotyczące Zakładu; i (c) w chwili przekazania Zakładu Elektrycznego Państwu, wszystkie niezainkasowane rachunki, mające związek z eksploatacją Zakładu Elektrycznego, zostaną przekazane Państwu, a Państwo, prócz przewidzianej powyżej kwoty,wypłaci Uprawnionemu kwotę równą wartości nominalnej rzeczonych rachunków niezainkasowanych. Termin „Urządzenie Wodno-Elektryczne" należy uważać i tłomaczyć jako oznaczający instalacje wodnoelektryczne włącznie do szyn zbiorczych po stronie niskiego napięcia, lecz nie włączając transformatorów lub linji przesyłowych lub rozdzielczych wysokiego napięcia.

Uprawniony zobowiązany jest przedstawiać Ministerstwu Robót Publicznych kwartalne sprawozdania rachunkowe, obejmujące wyżej wymienione wydatki, ich cel, oraz sposób w jaki mają być zaksięgowane na poszczególne konta. Sprawozdania te wykazywać będą wydatki zarówno w polskiej walucie obiegowej jak i w złotych w złocie, przeliczonych zgodnie z warunkami § 16 niniejszego uprawnienia. O ile Państwo wyrazi sprzeciw co do jakichkolwiek szczegółów lub pozycji zawartych w rzeczonych kwartalnych sprawozdaniach, to może w ciągu 30 dni od daty ich przedstawienia zaproponować zmiany, lecz o ile zmiany takie nie zostaną zastrzeżone w ciągu 30 dni od daty otrzymania rzeczonych sprawozdań, to sprawozdania te uważane będą automatycznie jako prawidłowe i obowiązujące zarówno Państwo jako też i Uprawnionego. W razie zgłoszenia przez Państwo poprawek w jakiemkolwiek kwartalnem sprawozdaniu i o ile Państwo i Uprawniony w ciągu 30 dni po tem zgłoszeniu nie dojdą do porozumienia w sprawie tych poprawek, to każdej ze stron przysługuje prawo przekazania sporu do rozstrzygnięcia przez komisję rzeczoznawców w trybie przewidzianym w § 96. Orzeczenie komisji rzeczoznawców będzie ostateczne i obowiązujące zarówno Państwo jak i Uprawnionego.

Uprawniony może, w każdym czasie przed nabyciem jakichkolwiek urządzeń elektrycznych, prowadzonych jako przedsiębiorstwo elektryczne przez osoby inne, niż Uprawniony, i obowiązany jest w każdym razie w terminie 30 dni po nabyciu lub zawarciu umowy o nabycie jakichkolwiek takich urządzeń, przedstawić Ministerstwu Robót Publicznych sprawozdanie co do celu kupna i sumy kupna zapłaconej lub mającej być zapłaconą przez Uprawnionego za takie urządzenia, z wykazem akcji lub innych papierów wartościowych, jakie zostały lub mają być wypłacone jako równowartość lub jako część ceny kupna

§ 13.

Państwo zastrzega sobie prawo wykupu zakładu elektrycznego od uprawnionego po upływie ( ) lat od daty nadania uprawnienia, określonej w § 3. Prawo to trwa nieprzerwanie aż do czasu wygaśnięcia uprawnienia. W razie zamiaru Państwa skorzystania z tego prawa, uprawniony będzie uprzedzony o tem na trzy lata przed dniem zamierzonego wykupu.

§ 14.

W razie wykupu zakładu elektrycznego w terminach, o których mowa w § 13, uprawniony otrzyma tytułem ceny wykupu:

1) kwotę równą sumie należycie usprawiedliwionych wydatków, poniesionych przez uprawnionego na wykonanie tych z pośród urządzeń stanowiących przedmiot uprawnienia, a istniejących w chwili wykupu, które będą racjonalnie i zgodnie z zasadami niniejszego uprawnienia wykonane podczas ( ) lat poprzedzających wykup, zmniejszonej przez odjęcie jednej ( ) części kosztu każdego urządzenia za każdy rok, który upłynął od chwili wykonania urządzenia;

2) corocznie — w ciągu okresu pozostającego do daty wygaśnięcia uprawnienia (§ 3) — wpłatę roczną, równą przeciętnemu rocznemu dochodowi netto z ostatnich siedmiu (7) lat poprzedzających rok wykupu, z wyłączeniem dwóch (2) lat najmniej korzystnych; dochód ten będzie obliczony dla każdego roku osobno przez odjęcie od dochodu brutto wszystkich wydatków eksploatacyjnych, oraz kosztów umorzenia i oprocentowania kapitału zużytego na wykonanie urządzeń, o których mowa w punkcie 1) i za które w myśl tego punktu uprawnionemu przyznano niezamortyzowaną część wydatków; wysokość rocznej wpłaty nie może być jednak niższa od dochodu netto za rok ostatni z pośród lat pięciu, przyjętych do obliczenia.

jakoteż wartości takich akcji lub papierów wartościowych. Cena kupna, jako też wartość rzeczonych akcji lub papierów wartościowych wykazane będą w polskiej walucie obiegowej i w złotych w złocie, przeliczonych w trybie, przewidzianym w § 16 niniejszego uprawnienia. O ile Państwo w ciągu 30 dni od daty otrzymania rzeczonego zawiadomienia, nie zgłosi Uprawnionemu pisemnego sprzeciwu co do kupna, do ceny kupna lub wartości nadanej rzeczonym papierom wartościowym, to suma ceny kupna po wypłaceniu uważana będzie jako suma kosztu poniesionego przez Uprawnionego. O ile Państwo w rzeczonym terminie zgłosi Uprawnionemu pisemny sprzeciw i o ile Uprawniony i Państwo w terminie dalszych 30 dni nie dojdą do porozumienia w tej sprawie, to każdej ze stron przysługuje prawo przekazania sprawy do rozstrzygnięcia przez komisję rzeczoznawców, w trybie, przewidzianym w § 96 niniejszego uprawnienia, poczem orzeczenie komisji rzeczoznawców obowiązywać będzie zarówno Państwo jak i Uprawnionego.

§ 13.

Państwo zastrzega sobie prawo wykupu Zakładu Elektrycznego Uprawnionego lub przeniesienia tego prawa na Związek Komunalny z chwilą upływu lub po upływie 35 lat od rzeczywistej daty niniejszego uprawnienia. Prawo to trwa nieprzerwanie aż do czasu wygaśnięcia uprawnienia. W razie zamiaru Państwa skorzystania z tego prawa, Uprawniony będzie uprzedzony o tem na trzy lata przed dniem zamierzonego wykupu.

§ 14.

W razie zgłoszenia przez Państwo zamiaru wykupu Zakładu Elektrycznego Uprawnionego, zgodnie z § 13, Państwo zapłaci Uprawnionemu następującą cenę wykupu:

1) Kwotę obliczoną, ustaloną i zaksięgowaną w sposób przewidziany w § 12.

2) Za każdy pełny rok i proporcjonalnie za każdą część roku niepełnego z okresu pozostającego od daty wykupu przez Państwo do daty wygaśnięcia niniejszego uprawnienia, (§ 3), wpłatę roczną obliczoną w sposób następujący:

Od wpływu eksploatacyjnego brutto Uprawnionego, otrzymanego z Zakładu Elektrycznego, podczas każdego z siedmiu lat sprawozdawczych, poprzedzających datę wykupu, potrącone zostaną wydatki eksploatacyjne Zakładu Elektrycznego za każdy odnośny rok, włączając do nich wydatki na bieżące utrzymanie i reparacje; koszty zaś oprocentowania wszelkich długów, zaciągniętych lub przejętych przez Uprawnionego, umorzenia disagio, ani wydatki, poniesione w związku z jakiemkolwiek zadłużeniem, ani też sumy przeniesione do jakichkolwiek rezerw, ani sumy, przewidziane na amortyzację majątku, nie będą uważane jako wydatki eksploatacyjne i sumy takie potrąceniu nie podlegają, o ile te kwoty, wydatki i sumy nie zostały uwzględnione w kwocie wykupu, wyżej przewidzianej w punkcie 1. Wszelkie zamiany integralnych jednostek uważane będą jako urządzenia nowe i koszt takowych nie będzie potrącony od wpływu eksploatacyjnego brutto, lecz będzie uważany jako wydatek z rachunku kapitału.

Pięć największych z pośród obliczonych w ten sposób siedmiu kwot zliczone będą razem, i ogólna suma

w ten sposób uzyskana podzielona zostanie przez pięć. Wpłata roczna do uiszczenia przez Państwo Uprawnionemu odpowiadać będzie ilorazowi w ten sposób otrzymanemu, z tem jednak, że wpłata roczna nie będzie niższa od sumy, dotyczącej ostatniego z pięciu lat, na których średnia ta jest oparta.

W razie sporu kwota rzeczonej rocznej wpłaty zostanie określona w sposób, przewidziany w § 96.

§ 15.

Z ceny wykupu, określonej według § 12 lub § 14 będzie potrącona wartość długów i serwitutów, oraz ewentualnych należności, wynikających z niewykonania zobowiązań niniejszego uprawnienia, w szczególności postanowień § 18.

§ 15.

Od ceny wykupu, obliczonej w sposób przewidziany w § 12 lub w pierwszym rozdziale § 14, zależnie od wypadku, odliczone zostaną następujące kwoty:

1) Kapitalna suma wszelkich zadłużeń, dotąd nie umorzonych i zabezpieczonych hipotecznie na majątku przekazanym Państwu, wraz z należnemi od niej odsetkami, o ile takowe wogóle się należą, do dnia wykupu, za potrąceniem wszelkich nie umorzonych przedtem disagio i wydatków, w związku z tem zadłużeniem poniesionych (włączając wszystkie potrącenia i wydatki poniesione w związku z tranzakcjami wpłat i dotąd nie umorzone). Wszelkie disagio i wydatki, poniesione w związku z jakiemkolwiek zadłużeniem (łącznie z wszystkiemi disagio i wydatkami, wynikającemi z operacji spłat i dotąd nie umorzonemi), winny być amortyzowane przez Uprawnionego w ciągu okresu od dnia zaciągnięcia takiego zadłużenia do terminu jego płatności, w równych ratach rocznych.

2) Kwota wszystkich innych zadłużeń (łącznie z odsetkami należnemi, a nieopłaconemi), które zgodnie z Prawem muszą być przejęte przez Państwo, lub które na mocy wzajemnego porozumienia zostaną przez Państwo przejęte.

3) Wartość jakichkolwiek serwitutów, zaciągniętych przez Uprawnionego na Zakład Elektryczny, lub jakąkolwiek część jego, o ile wartość tych serwitutów jest uzgodniona między Państwem i Uprawnionym.

4) Wszelkie kwoty, należne Państwu z tytułu niewypełnienia przez Uprawnionego zobowiązań § 18, o ile rzeczone kwoty nie są kwestjonowane przez Uprawnionego.

O ileby ewentualne kwoty, które mają być potrącone na zasadzie rozdziałów 3 i 4 niniejszego paragrafu, nie zostały uzgodnione między Państwem i Uprawnionym, to kwota lub kwoty sporne zostaną potrącone od ceny wykupu i złożone przez Państwo w Banku, posiadającym kapitał i rezerwy nie mniej jak 40.000.000 złotych w złocie, przyczem Bank ten winien być wyznaczony przez Prezesa Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskie, a w razie jego odmowy przez Rektora Politechniki w Warszawie. Fundusz ten pozostanie w depozycie rzeczonego Banku do chwili rozstrzygnięcia rzeczonego sporu przez Komisję Rzeczoznawców w trybie § 96, poczem zostanie wypłacony Państwu lub Uprawnionemu, zależnie od orzeczenia, jakie zapadnie.

§ 16.

Obliczenia kosztów urządzeń, wysokości dochodów i innych kwot pieniężnych, wymienionych w §§ 12, 14, i 15, zarówno jak i ich wynik końcowy, będą przeliczone na złote w złocie, płatne w walucie obieg prawny mającej.

§ 16.

W celu obliczenia ceny wykupu, zgodnie z § 12 i 14, koszty wybudowania lub nabycia, wyrażone w walucie obiegowej Polskiej lub w jednostce monetarnej innego Państwa zostaną przerachowane na złote w złocie, na zasadzie wartości polskiej waluty obiegowej lub odnośnych innych jednostek monetarnych, zależnie od tego, kiedy

wydatki poszczególne zostały poniesione. Przy obliczaniu kwoty rocznej, zgodnie z częścią 2 § 14, każda z siedmiu kwot, otrzymanych po dokonaniu potrąceń od wpływów eksploatacyjnych brutto, zostanie przerachowana na złote w złocie, według przeciętnego kursu, istniejącego w ciągu roku sprawozdawczego, którego suma ta dotyczy, i siedem kwot w złotych w złocie, w ten sposób przerachowane, zostaną zastosowane przy dokonaniu reszty obliczeń, przewidzianych w § 14. W celu obliczenia kwot, podlegających potrąceniu od sumy wykupu, zgodnie z § 15, kwota kapitalna jakiegokolwiek zadłużenia, płatna w polskiej walucie obiegowej, zostanie przeliczona na złote w złocie po kursie istniejącym w dniu wykupu przez Państwo, a suma kapitalna jakiegokolwiek zadłużenia, płatna w złotej jednostce monetarnej jakiegokolwiek Państwa innego niż Polska, zostanie przeliczona na złote w złocie na zasadzie stosunku zawartości złota w danej jednostce monetarnej do złotego w złocie. Złoty w złocie oznacza złoty w złocie o wartości, istniejącej w dniu nadania uprawnienia.

O ile zawartość złota w polskiej jednostce monetarnej różnić się będzie od zawartości złota w złotym w złocie, przewidzianym w niniejszem uprawnieniu, to przy wszystkich obliczeniach, dokonywanych na zasadzie niniejszego paragrafu, wszystkie kwoty zostaną przerachowane na nową polską jednostkę monetarną w sposób przewidziany w niniejszym paragrafie dla przerachowania na złote w złocie, i kwoty w takiej nowej polskiej jednostce monetarnej zostaną przerachowane na Złote w złocie, na zasadzie stosunku zawartości złota w rzeczonej nowej polskiej jednostce monetarnej do zawartości złota w złotym w złocie.

Wypłata kwot, w ten sposób przerachowanych, dokonana zostanie bez potrąceń na poczet jakichkolwiek podatków rządowych lub komunalnych, za wyjątkiem podatków zaległych a nie zapłaconych. Wypłata ta zostanie dokonana w miejscu siedziby Uprawnionego w polskiej walucie obiegowej, istniejącej w dniu wypłaty, (w kwocie, odpowiadającej kwocie złotych w złocie, jaką Uprawniony ma prawo otrzymać, po kursie wtedy obowiązującym), z tem jednak, że o ile Uprawniony w terminie sześćdziesięciu dni przed tą datą, przedstawi wykupującemu (czy to Państwu, czy też Związkowi Komunalnemu) deklarację pisemną, stwierdzającą: 1) że Uprawniony przed dziesięciu dniami domagał się od Polskiego Banku Emisyjnego zobowiązania, na mocy którego Bank, wzamian za przekazanie mu przez Uprawnionego swych praw do otrzymania wypłaty należnej z tytułu niniejszego uprawnienia, wypłaci Uprawnionemu w Nowym Yorku kwotę w Dolarach złotych Stanów Zjednoczonych Ameryki, stanowiącą równowartość kwoty w polskiej walucie obiegowej należnej Uprawnionemu, przerachowanej według końcowego kursu kablowego w Nowym Yorku w dniu poprzedzającym wypłatę i 2) że Polski Bank Emisyjny nie dał mu takiego zobowiązania, to wykupujący dokona wypłaty Uprawnionemu w złotych Dolarach (w Nowym Yorku.

Wypłata kwot rocznych, przewidzianych w rozdziale 2 § 14 dokonana będzie w ostatnim dniu każdego dwunastomiesięcznego okresu, następującego po dniu wykupu w miejscu siedziby Uprawnionego w polskiej walucie obiegowej według kursu złotego w złocie, wtedy obowiązującego, lub też, na życzenie Uprawnionego, popartego pisemnem zawiadomieniem, w takiem miejscu w Nowym Yorku, Zjednoczone Stany Ameryki, jakie w zawiado-

mieniu tem zostanie wskazane, w złotych Dolarach Stanów Zjednoczonych Ameryki na zasadzie stosunku zawartości złota w Dolarze do zawartości złota w złotym w złocie.

§ 17.

O ileby Państwo przeniosło prawo wykupu na związek komunalny, wykup odbywać się będzie również na zasadach, przewidzianych w niniejszem uprawnieniu.

§ 17.

Państwu przysługuje prawo przeniesienia prawa wykupu na Związek Komunalny, lecz w tym wypadku wykup winien odbywać się na zasadach, przewidzianych w niniejszem uprawnieniu.

§ 18.

Przy przejmowaniu zakładu elektrycznego przez Państwo, uprawniony odda wszystkie urządzenia zakładu elektrycznego w stanie czynnym, zdatnym do normalnej pracy.

§ 18.

Z chwilą wykupu przez Państwo, zgodnie z §§ 12 lub 14, Uprawniony, jednocześnie z wypłatą mu ceny wykupu, sporządzi w sposób należyty i doręczy Państwu odpowiednie dokumenty, przekazujące tytuł własności na Państwo i odda Państwu całkowite urządzenie Zakładu Elektrycznego w stanie czynnym i zdatnym do normalnej pracy.

Jednocześnie z wypłatą Uprawnionemu ceny wykupu Państwo sporządzi i doręczy Uprawnionemu odpowiednie dokumenty stwierdzające, jednocześnie ze zwolnieniem Uprawnionego z odpowiedzialności, przejęcie przez Państwo obowiązku spłaty wszelkich sum długów Uprawnionego, zabezpieczonych hipotecznie na wykupionym majątku, łącznie z odsetkami od takowych, bez względu na to, czy te odsetki należą się za okres ubiegły, czy też w przyszłości powstać mogą.

§ 19.

W razie jeśliby Państwo z upływem czasu trwania uprawnienia nie przejęło zakładu elektrycznego i jeśli nie nastąpiłoby ani przedłużenie uprawnienia niniejszego, ani nadanie nowego uprawnienia tej samej osobie, lub też osobie innej z warunkiem przejęcia przez nią zakładu elektrycznego, uprawniony obowiązany będzie zlikwidować działalność swego zakładu, pod rygorem unieruchomienia zakładu przez władze administracji ogólnej i ewentualnego nałożenia kary, a wszystkie urządzenia zakładu, znajdujące się na drogach publicznych i posiadłościach państwowych, gminnych i prywatnych, z których uprawniony korzystał na zasadzie art. 8 Ustawy Elektrycznej, usunąć na żądanie Ministra Robót Publicznych względnie władzy nadzorczej (§ 25) w terminie przez nich oznaczonym, nie krótszym jednak niż roczny. W razie nieuskutecznienia tego władze, zarządzające odnośnemi drogami i posiadłościami, względnie właściciele posiadłości będą mogli usunąć rzeczone urządzenia na koszt uprawnionego lub postąpić z niemi według swego uznania.

§ 19.

W razie, jeżeliby Państwo z chwilą wygaśnięcia uprawnienia nie wykupiło Zakładu, lub o ile nowe uprawnienie, obejmujące ten sam obszar, nie zostanie udzielone Uprawnionemu z chwilą wygaśnięcia uprawnienia, lub po tym terminie, lub o ile nowe uprawnienie, obejmujące ten sam obszar, zostanie udzielone innej osobie bez zobowiązania jej do przejęcia Zakładu Elektrycznego na zasadach i warunkach, przewidzianych w § 12 niniejszego uprawnienia, lub o ile takie uprawnienie udzielone zostanie osobie innej i warunek przejęcia przez nią Zakładu Elektrycznego nie zostanie wykonany, to Uprawniony, według swego uznania, może albo 1) przerwać działalność swego Zakładu, lub 2) nadal prowadzić eksploatację Zakładu.

W pierwszym wypadku Uprawniony obowiązany będzie, na żądanie Ministerstwa Robót Publicznych, względnie Władzy Nadzorczej, przewidzianej w § 25 niniejszego uprawnienia, usunąć wszystkie urządzenia Zakładu, znajdujące się na drogach publicznych lub posiadłościach Państwowych, gminnych i prywatnych, z których Uprawniony korzystał na zasadzie art. 8 Ustawy Elektrycznej, w terminie wyznaczonym przez Ministerstwo Robót Publicznych, względnie przez Władzę Nadzorczą, nie krótszym jednak niż trzy (3) lata. W razie, jeśli Uprawniony nie zastosuje się do tego żądania, to miarodajne władze, zarządzające odnośnemi drogami i Państwowemi posiadłościami, względnie właściciele prywatnych posiadłości, będą mieli prawo usunąć rzeczone urządzenia na koszt Uprawnionego, lub też postąpić z niemi według swego uznania.

W razie, gdyby Uprawniony zdecydował się nadal prowadzić Zakład, to Państwo zgadza się przedłużyć niniejsze uprawnienie, jednakże bez prawa wyłączności, a więc odpowiednio zmienione, przyczem jednakże Pań-

§ 20.

Siedzibą uprawnionego jest

Uprawniony nie może przenosić swej siedziby poza granice Rzeczypospolitej Polskiej.

W siedzibie eksploatacyjnej zakładu elektrycznego będzie znajdować się pełnomocnik uprawnionego.

Zmiana siedziby uprawnionego, skład zarządu i dyrekcji przedsiębiorstwa, osoba pełnomocnika, znajdującego się w siedzibie eksploatacyjnej, jako też wszelkie odnośne zmiany powinny być niezwłocznie podawane do wiadomości Ministerstwa Robót Publicznych i władzy nadzorczej, pod rygorem zastosowania przepisu § 93 p. 8, oraz bezskuteczności powoływania się uprawnionego na niewłaściwość dokonanych zawiadomień, doręczeń i t. p.

§ 21.

Przeniesienie uprawnienia niniejszego na inną osobę, jak również zbycie lub wydzierżawienie całego zakładu elektrycznego lub jego części niezbędnej do należytego wykonywania niniejszego uprawnienia, a w szczególności nieruchomości przeznaczonych na potrzeby zakładu, albo wogóle przekazanie całkowite lub częściowe eksploatacji zakładu innej osobie, może nastąpić tylko na mocy pozwolenia Ministra Robót Publicznych, a to pod rygorem zastosowania postanowień §§ 23, 24, oraz 93 p. 8.

stwu nadal przysługiwać będzie prawo wykupu Zakładu Elektrycznego o każdej porze za 3-letniem uprzedzeniem, na warunkach podanych w §§ 11, 12, 15, 16, 17, i 18 niniejszego uprawnienia.

§ 20.

Do chwili przekazania niniejszego uprawnienia Spółce Polskiej, przewidzianej w § 21, firma W. A. Harriman & Co., Incorporated, utrzymywać będzie w Polsce swego przedstawiciela, upoważnionego do zastępowania jej przed władzami Państwowemi, zawiadomi Ministerstwo Robót Publicznych o jego siedzibie i nie przeniesie tej siedziby poza granice Państwa Polskiego. Z chwilą przeniesienia uprawnienia na Spółkę Polską, Spółka winna podać do wiadomości Ministerstwa Robót Publicznych miejsce swej siedziby, poczem nie będzie miała prawa przeniesienia takowej poza granice Państwa Polskiego.

Do czasu przeniesienia uprawnienia na Spółkę Polską wszelkie zawiadomienia i oświadczenia będą doręczane Uprawnionemu przez przedstawiciela firmy W. A. Harriman and Co., Incorporated w jego siedzibie zaś po przeniesieniu, wszelkie zawiadomienia skierowane będą do Uprawnionego w miejscu jego siedziby.

Wszelkie zawiadomienia i oświadczenia, skierowane do Państwa, zostaną dokonane do Ministerstwa Robót Publicznych z wyjątkiem wypadków wyraźnie w niniejszem uprawnieniu przewidzianych. Wszelkie zawiadomienia i oświadczenia, czy to ze strony Uprawnionego do Państwa, czy też ze strony Państwa do Uprawnionego, przewidziane w niniejszym paragrafie, będą na piśmie.

Wszelkie zmiany miejsca siedziby przez Uprawnionego winny być niezwłocznie podane do wiadomości Ministerstwa Robót Publicznych lub Władzy Nadzorczej. Po przeniesieniu uprawnienia na Polską Spółkę wszelkie zmiany w składzie zarządu lub władzach wykonawczych, winny być niezwłocznie podane do wiadomości Ministerstwa Robót Publicznych. W ośrodkach rozdzielczych Zakładu Elektrycznego znajdować się będą przedstawiciele Uprawnionego. W razie niezastosowania się Uprawnionego do przepisów niniejszego paragrafu Uprawniony ulegnie karom przewidzianym w pagarafie 93, p. 6.

§ 21.

Firma W. A. Harriman & Co., Incorporated, obowiązuje się stworzyć na mocy statutu, który zatwierdzony będzie przez Ministra Przemysłu i Handlu, Polską Spółkę celem eksploatowania Zakładu Elektrycznego, przewidzianego niniejszem uprawnieniem, i w ciągu jednego roku od daty nadania niniejszego uprawnienia przelać takowe na Spółkę, zawiadamiając Ministerstwo Robót Publicznych o dokonanem przelaniu.

Z wyjątkiem wypadków, powyżej zastrzeżonych, przekazania niniejszego uprawnienia osobie trzeciej, lub sprzedaż, lub wydzierżawienie całego Zakładu Elektrycznego, lub jego części niezbędnej dla należytego wykonania warunków nałożonych niniejszem uprawnieniem, a w szczególności nieruchomości, przeznaczonych na potrzeby Zakładu Elektrycznego, lub też przekazanie całkowite lub częściowe eksploatacji Zakładu Elektrycznego innej osobie, może nastąpić tylko za zezwoleniem Ministra Robót Publicznych. O ile przeniesienie takie nastąpi w sprzeczności z poprzedniem zastrzeżeniem, to Uprawniony ulegnie karom, przewidzianym w §§ 23 i 24 i w p. 6 § 93. Powyższe zastrzeżenie jednakże nie może zapobiec prze-

§ 22.

Uprawniony nie ma prawa obciążać zakładu elektrycznego lub jego części serwitutami i długami hipotecznemi bez zgody Ministra Robót Publicznych. Uprawniony przeprowadzi niezwłocznie swoim kosztem wszelkie czynności prawne, niezbędne do ujawnienia ograniczeń, przewidzianych w §§ 11—17, 21 i 22 ustęp 1, w księgach wieczystych nieruchomości, objętych niniejszem uprawnieniem, przyczem wciągnięcie odpowiednich treści do ksiąg wieczystych (hipotecznych) będzie też mogło nastąpić na jednostronny wniosek Ministerstwa Robót Publicznych.

§ 23.

Unieważnienie uprawnienia może nastąpić — po trzykrotnem wezwaniu w odstępach dwutygodniowych — w razie:

a) nierozpoczęcia budowy zakładu elektrycznego, jak również nieuruchomienia go w terminach, oznaczonych w § 33, bez usprawiedliwionych powodów;

b) nierozpoczęcia lub niewykonania we właściwym czasie robót nad rozbudową i rozszerzeniem zakładu elektrycznego odpowiednio do wymagań niniejszego uprawnienia lub nieuruchomienia we właściwym czasie odnośnych urządzeń;

c) nieuruchomienia w terminie, wyznaczonym przez Ministra Robót Publicznych, zakładu elektrycznego lub jego części, unieruchomionych wskutek pożaru lub innego wypadku;

d) uchybienia zobowiązaniu uprawnionego zadośćuczynienia zapotrzebowaniu na energję elektryczną w zakresie i na warunkach przewidzianych w uprawnieniu;

e) uchybienia postanowieniom §§ 21, 22 i 30;

f) nieuzupełnienia kaucji w czasokresie oznaczonym w § 92.

W razie unieważnienia uprawnienia kaucja złożona przez uprawnionego przepada na rzecz Skarbu.

kazaniu Zakładu Elektrycznego nabywcy takowego drogą przymusowej sprzedaży, na mocy wyroku lub pod kontrolą Sądu i Minister Robót Publicznych niniejszem wyraźnie zgadza się na przekazanie uprawnienia takiemu nabywcy.

W razie ogłoszenia sprzedaży przymusowej Zakładu na mocy wyroku lub pod kontrolą Sądu, Państwu przysługuje prawo wykupu Zakładu na warunkach § 11, względnie rozdziału 1, § 14 niniejszego uprawnienia w jakimkolwiek czasie przed datą rzeczonej sprzedaży bez względu na to, czy okres trzydziestopięcioletni (35) przewidziany w § 13 niniejszego uprawnienia upłynął.

§ 22.

Uprawnionemu przysługuje prawo od czasu do czasu obciążać swój Zakład Elektryczny w całości lub też części długami hipotecznemi lub innemi zabezpieczeniami, o ile zadłużenie ogólnie nie przekroczy 75% kosztów poniesionych, przerachowanych na wartość w złocie, stwierdzonych i obowiązujących zarówno Państwo, jak i Uprawnionego w sposób przewidziany w § 12, w związku z wszystkiemi elektrycznemi urządzeniami wykonanemi lub nabytemi przez Uprawnionego, po potrąceniu amortyzacji, przewidzianej w rzeczonym paragrafie. Umorzenie takiego zadłużenia dokonane będzie w takim stosunku, że zadłużenie w jakimkolwiek czasie nie przekroczy 75% sumy kosztów poniesionych w związku z majątkiem po potrąceniu amortyzacji, jak powyżej przewidziane. W razie, gdyby Uprawniony zamierzał zwiększyć kwotę zadłużenia zabezpieczoną na majątku Zakładu ponad 75% sumy kosztów, poniesionych w związku z majątkiem, jak przewidziane powyżej, to Uprawniony otrzymać winien zgodę na to Ministra Robót Publicznych.

Bezzwłocznie i na swój własny koszt Uprawniony winien przedsięwziąć wszelkie środki prawne celem wniesienia wszystkich obciążeń hipotecznych na Zakładzie Elektrycznym do odnośnych ksiąg hipotecznych, przyczem wiągnięcie odpowiednich treści do ksiąg hipotecznych będzie też mogło nastąpić na jednostronny wniosek Ministerstwa Robót Publicznych na koszt Uprawnionego.

§ 23.

Unieważnienie niniejszego uprawnienia nastąpić może w jakimkolwiek z następujących wypadków:

a) w razie nierozpoczęcia przez Uprawnionego budowy Zakładu Elektrycznego lub nieuruchomienia takowego w terminach przewidzianych w §§ 26 i 28;

b) w razie nierozpoczęcia przez Uprawnionego lub niewykończenia rozszerzenia Zakładu Elektrycznego w terminach przewidzianych i zgodnie z warunkami niniejszego uprawnienia, lub nieuruchomienia w terminach przewidzianych poszczególnych instalacji;

c) w razie nieuruchomienia przez Uprawnionego w terminie wyznaczonym przez Ministra Robót Publicznych i dostatecznym ze względów technicznych i budowlanych Zakładu Elektrycznego po zniszczeniu jego lub części takowego wskutek pożaru lub innych wypadków; co do wyznaczenia terminu przysługuje Uprawnionemu prawo odwołania się do Komisji Rzeczoznawców (§ 96);

d) w razie odmowy Uprawnionego zadośćuczynienia zapotrzebowaniu na energję elektryczną w zakresie i na warunkach, przewidzianych w niniejszem uprawnieniu;

e) w razie uchybienia postanowieniom §§ 21 i 22;

Niazależnie od powyższego będą przedsiębranc w trybie i w przypadkach przez prawo przewidzianych środki prawnie dopuszczalne, celem utrzymania i zapewnienia ruchu zakładu elektrycznego wogóle i jego poszczególnych urządzeń.

§ 24.

W razie unieważnienia uprawnienia Państwo będzie mogło natychmiast wykupić zakład elektryczny za cenę określoną według § 14 pod liczbą 1), a więc bez wpłat rocznych, przewidzianych pod liczbą 2) tegoż paragrafu. Pozatem będą miały odpowiednie zastosowanie postanowienia § 19.

§ 25.

Minister Robót Publicznych wyznaczy władzę nadzorczą, która sprawować będzie nadzór nad wykonaniem warunków nadanego uprawnienia i do której interesowani mogą się odwoływać w kwestjach spornych.

Koszty tego nadzoru, wyznaczone przez Ministra Robót Publicznych, ponosi uprawniony. Wpłaty z tego tytułu będą uiszczane w terminach, oznaczonych przez Ministerstwo Robót Publicznych, bez potrzeby każdorazowych wezwań o zapłatę.

Rozdział II.

WYKONANIE ZAKŁADU ELEKTRYCZNEGO.

§ 26.

Zakład elektryczny uprawnionego będzie wykonany dla napędu   na prąd
Sieć wysokiego napięcia będzie wykonana jako sieć   zaś sieć niskiego napięcia — jako sieć

f) w razie nieuzupełnienia wszelkich potrąceń z kaucji w terminie przewidzianym w § 92.

Unieważnienie uprawnienia nastąpić może w jakimkolwiek z wypadków, wyżej przewidzianych, jednakże tylko 1) po uprzedniem doręczeniu przez Państwo Uprawnionemu dwóch wezwań pisemnych, w odstępach miesięcznych, z wymienieniem podstawy do unieważnienia i zamiaru Rządu unieważnić uprawnienie; 2) o ile Uprawniony w terminie jednego miesiąca od doręczenia ostatniego takiego wezwania nie naprawi zarzuconego uchybienia; 3) unieważnienie uprawnienia staje się prawomocnem, jeżeli Uprawniony w ciągu 30 dni od doręczenia mu zawiadomienia o unieważnieniu nie wystąpi do Sądu z powództwem o uznanie unieważnienia za nieważne. W razie jeśli Uprawniony wystąpi z takiem powództwem, to kwestja unieważnienia uprawnienia będzie ostatecznie rozstrzygnięta w drodze sądowej i unieważnienie zostanie wstrzymane do takiego ostatecznego rozstrzygnięcia. W razie unieważnienia uprawnienia, kwota kaucji pieniężnej, znajdująca się podówczas w rękach Państwa, przypadnie na na rzecz Państwa.

Niezależnie od warunków niniejszego paragrafu, Rządowi przysługuje prawo przedsięwzięcia takich kroków, jakie przysługują mu na mocy prawa w celu utrzymania i zapewnienia działalności Zakładu Elektrycznego wogóle.

§ 24.

W razie unieważnienia uprawnienia Państwo będzie mogło natychmiast wykupić Zakład Elektryczny na zasadzie warunków rozdziału 1 § 14, a więc bez wpłat rocznych, przewidzianych w rozdziale 2 § 14.

O ile Państwo nie wykorzysta prawa wykupu Zakładu Elektrycznego Uprawnionego, będą miały odpowiednie zastosowanie postanowienia § 19.

§ 25.

Minister Robót Publicznych wyznaczy Władzę Nadzorczą, która sprawować będzie nadzór nad wykonaniem warunków nadanego uprawnienia i do której strony zainteresowane mogą się odwoływać w kwestjach spornych.

Koszty tego nadzoru, wyznaczone przez Ministra Robót Publicznych, lecz do wysokości nie przewyższającej jedną ćwierć procentu (0,25%) od wpływów eksploatacyjnych brutto Zakładu Elektrycznego, a w czasie gdy tego dochodu nie będzie — kwoty zł. 120.000 rocznie, ponosi Uprawniony. Wypłaty z tego tytułu będą uiszczane w ratach kwartalnych w ciągu jednego miesiąca po upływie każdego kwartału bez potrzeby każdorazowych wezwań o zapłatę, lub stawiania w zwłoce.

Uprawniony może wnieść zażalenie do Ministra Robót Publicznych od zarządzenia Władzy Nadzorczej. Orzeczenia Ministra Robót Publicznych będą ostateczne za wyjątkiem wypadków, przewidzianych w § 96.

Rozdział II.

WYKONANIE ZAKŁADU ELEKTRYCZNEGO.

§ 26.

1) Zakład Elektryczny Uprawnionego będzie urządzony na wytwarzanie prądu zmiennego trójfazowego o 50 okresach na sekundę i o napięciu normalnem, prawnie obowiązującem. Jednakże nie wyklucza to prawa Uprawnionego do nabycia i dalszego eksploatowania istnie-

Sieć powinna być tak wykonana, aby zapewnić odbiorcom stałe napięcie bez wahań, przekraczających wzwyż lub wzniż ( ) procent ; wahania chwilowe nie przyjmują się pod uwagę.

Minimalna ogólna długość sieci rozdzielczej, licząc wszystkie przewody biegnące tym samym szlakiem za jeden, powinna wynosić w terminie, przewidzianym w § 10 na rozpoczęcie regularnej dostawy energji elektrycznej, ( ) kilometr

Po upływie tego terminu sieć powinna być powiększana przynajmniej o ( ) kilometr co ( ) lat, aż do łącznej długości ( ) kilometr następnie zaś, o ile do sieci istniejącej będzie przyłączonych ( ) watów odbiorników na metr bieżący szlaku o ( ) kilometr co ( ) lat

Uprawniony obowiązany jest przedstawiać Ministerstwu Robót Publicznych corocznie do dnia 1 kwietnia rozplanowanie przewodów, stanowiących powiększenie sieci. Rozplanowanie to obowiązuje uprawnionego przy wykonaniu rozbudowy, przewidzianej w poprzednim ustępie, i budowa winna być wykonana nie później niż w terminie, wynikającym z tego ustępu, pod rygorem kar, przewidzianych w § 93 p. 4.

jących Zakładów Elektrycznych nie odpowiadających niniejszym warunkom.

2) Sieci przesyłowe Uprawnionego będą wykonane jako napowietrzne lub podziemne, przyczem Uprawniony może być zmuszony do posługiwania się kablami podziemnemi jedynie w głównych dzielnicach większych miast, tam, gdzie tego wymagają warunki miejscowe.

3) Zakład Elektryczny Uprawnionego będzie wykonany w ten sposób, aby zapewnić odbiorcom stałe napięcie, bez wahań przekraczających 5% wzwyż lub wniż; chwilowe wahania nie będą brane pod uwagę.

4) Uprawniony wybuduje i uruchomi:

A. W ciągu pierwszych pięciu (5) lat istnienia niniejszego uprawnienia:

a) Elektrownię wodną na rzece Dunajec, o instalowanej mocy nie niższej niż 40.000 HP. (Uprawniony jednocześnie wykona całkowite badania w celu wyjaśnienia możliwości wykorzystania zasobów sił wodnych na rzece Dunajec i ogólne badania nad możnością wyzyskania sił wodnych na obszarze uprawnienia).

b) Elektrownię cieplną w Zagłębiu Krakowskiem lub Zagłębiu Dąbrowskiem, lub też ewentualnie Uprawniony może wyzyskać rezerwy jakichkolwiek istniejących Zakładów Elektrycznych, przeprowadzając odpowiednie przewody zbiorcze. W razie wybudowania rzeczonej Elektrowni cieplnej, jednostki wytwarzające będą o wydajności nie mniejszej jak 30.000 KVA;

c) Przewody przesyłowe o napięciu nie niższem niż 100.000 woltów, wzajemnie łączące elektrownię cieplną lub szyny zbiorcze w Zagłębiu Węglowem, elektrownię wodną na Dunajcu i przemysłowe okręgi Łódzki i Radomski.

d) sieci rozdzielcze o napięciu poniżej 100.000 woltów we wszystkich miastach na obszarze, wymienionym w § 1, o ludności nie mniej niż 5.000 mieszkańców, wraz z odpowiedniem połączeniem z linjami przesyłowemi Uprawnionego, lub też według uznania Uprawnionego, wzamian połączenia z linjami przesyłowemi, Uprawniony może zainstalować samodzielne miejscowe elektrownie, wystarczające na zaspokojenie potrzeb miejscowych.

B. W ciągu drugiego okresu pięcioletniego trwania uprawnienia:

a) o ile z toku badań przewidzianych w rozdziale A) a) niniejszego paragrafu okaże się praktycznem, zgodnie z wymaganiami nowoczesnej techniki, to Uprawniony według swego uznania wybuduje jedną lub więcej elektrowni wodnych, prócz elektrowni przewidzianej w rozdziale A), a), albo też dokona rozszerzenia tej elektrowni w taki sposób, aby po upływie rzeczonego drugiego okresu pięcioletniego, ogólna moc zainstalowana w elektrowniach wodnych, należących do Zakładu Elektrycznego Uprawnionego, wynosiła nie mniej niż 90.000 HP.

b) tego rodzaju rozszerzenia, lub dodatkowe urządzenia, poza przewidzianemi w rozdziale A) b) niniejszego paragrafu urządzeniami, jakie mogą być wymagane przez zwiększone zapotrzebowanie na energję elektryczną.

c) rozszerzenie linji przesyłowych o napięciu nie mniejszem niż 100.000 woltów do ogólnej długości nie mniejszej niż 750 kilometrów, z tem jednak, że Uprawniony nie może być zmuszony do rozszerzenia tych linji przesyłowych podczas rzeczonego drugiego okresu pięcioletniego, o ile w stosunku do poprzednio zbudowanych linji zapotrzebowanie będzie mniejsze niż 0.3 KW obciążenia na metr bieżący linji na obszarze przez te linje obsługiwanym. Przy obliczaniu długości linji, podlegających wybudowaniu na zasadzie niniejszego rozdziału, wszystkie linje biegnące tym samym szlakiem uważane będą za jedną linję;

d) sieci rozdzielcze o napięciu mniejszem niż 100.000 woltów we wszystkich miastach na obszarze, przewidzianym w § 1, o ludności nie mniejszej niż 3.000 mieszkańców wraz z odpowiedniemi przyłączeniami do linji przesyłowych Uprawnionego lub też — wedle uznania Uprawnionego — wzamian rzeczonego przyłączenia do linji przesyłowych, Uprawniony może wybudować niezależne elektrownie wystarczające na pokrycie miejscowego zapotrzebowania;

e) w razie jeżeli jakiekolwiek miasto, w granicach obszaru, przewidzianego w § 1, o ludności powyżej 3.000 mieszkańców, na zasadzie uprawnienia udzielonego zgodnie z warunkami § 4, wybuduje sieć rozdzielczą, to Uprawniony albo połączy ją ze swojemi linjami przesyłowemi, albo też wybuduje samodzielną miejscową elektrownię, albo też będzie dostarczać do tych sieci rozdzielczych energję elektryczną z innych źródeł;

f) w razie, gdyby jakiekolwiek miejscowości o ludności poniżej 3.000 mieszkańców w granicach obszaru przewidzianego w § 1, na zasadzie uprawnienia, udzielonego zgodnie z warunkami § 4, wybudowały sieć rozdzielczą i zgłosiły życzenie zakontraktowania od Uprawnionego conajmniej 20.000 KW godzin rocznie, to Uprawniony, albo połączy ją ze swemi linjami przesyłowemi albo też wybuduje samodzielną elektrownię, albo też będzie dostarczać energję elektryczną z innych źródeł i dostarczać będzie energję elektryczną tak długo, dopóki zapotrzebowanie tego zrzeszenia komunalnego będzie nie mniejsze niż 20.000 KW godzin rocznie.

C. Podczas pozostałych 50 lat trwania uprawnienia:

a) o ile w toku badań przewidzianych w rozdziale A) a) okaże się to praktycznem z punktu widzenia nowoczesnej techniki, dalsze wyzyskanie sil wodnych, stosownie do zwiększenia się zapotrzebowania na energję elektryczną;

b) dalsze rozszerzenie elektrowni cieplnej lub budowa nowych, stosownie do zwiększenia się zapotrzebowania się na energję elektryczną;

c) dalsze rozszerzenie linji przesyłowych o napięciu wyższem niż 100.000 wolt, stosownie do zwiększenia się zapotrzebowania na energję elektryczną, z tem jednakże, że Uprawniony nie będzie zmuszony do wybudowania rzeczonych linji w okresie tych pozostałych lat, o ile i dopóki zapotrzebowanie w stosunku do poprzednio zbudowanych linji nie wyniesie conajmniej 0,3

§ 27.

Zakład elektryczny winien być takiej wielkości względnie tak powiększany, żeby mógł pokrywać całkowite zapotrzebowanie energji elektrycznej w myśl niniejszego uprawnienia; nadto dla zapewnienia ciągłości dostawy energji winien posiadać dostateczną rezerwę. Od obowiązku posiadania tej rezerwy uprawniony może być zwolniony, o ile Minister Robót Publicznych uzna, że dostawa energji z innych zakładów elektrycznych może być dostatecznie zapewniona.

§ 28.

Zakład elektryczny winien być wykonany zgodnie z nowoczesnemi wymaganiami techniki na podstawie planów,

KW obciążenia na metr bieżący linji na obszarze obsługiwanym przez te linje;

d) sieci rozdzielcze o napięciu niższem niż 100.000 wolt, dodatkowo do wymienionych poprzednio linji przesyłowych, lub też miejscowe elektrownie, mogące dostarczyć energję elektryczną do wszystkich miejscowości, w których zaludnienie dochodzi do lub przekracza 3.000 mieszkańców, w ciągu jednego roku od daty otrzymania pisemnego zapotrzebowania, odpowiednio zgłoszonego przez rzeczone miejscowości.

Uprawniony obowiązany jest przedstawić Ministerstwu Robót Publicznych corocznie do dnia 1 kwietnia rozplanowanie przewodów, stanowiących powiększenie sieci. Rozplanowanie to obowiązuje Uprawnionego przy wykonaniu rozbudowy w niem przewidzianej.

Wszelkie zobowiązania Uprawnionego odnośnie do wyzyskania sił wodnych uzależnione są od nadania mu pozwoleń wodno-prawnych w myśl Uatawy Wodnej.

5. Zobowiązania Uprawnionego do wykonania programu budowy, przewidzianego w niniejszym paragrafie i rozszerzeń lub instalacji przewidzianych w § 37, jakoteż zobowiązania nałożone przez jakiekolwiek inne paragrafy niniejszego uprawnienia, ograniczone są wydatkowaniem ogólnej sumy nie przekraczającej $ 15.000.000 w okresie pierwszych pięciu (5) lat od daty rzeczywistej niniejszego uprawnienia; do wydatkowania nie więcej niż ogólnej sumy $ 10.000.000 w drugim okresie pięcioletnim (5) od rzeczywistej daty niniejszego uprawnienia i do wydatkowania nie więcej niż $ 1.500.000 rocznie w ciągu każdego z lat następnych. W razie gdyby wydatki Uprawnionego przewyższały powyżej wymienione kwoty w jakimkolwiek bądź okresie, to nadwyżka zaliczona zostanie na poczet kwoty maksymalnego zobowiązania na następny okres lub okresy. W razie jednakże, gdyby wymienione kwoty okazały się niewystarczające dla wykonania programu, przewidzianego w niniejszym paragrafie, to wtedy Państwo jednakże tylko zgodnie z warunkami § 4, może udzielić uprawnień osobom innym. Najmniej 4% od sum przewidzianych w pierwszym okresie dziesięcioletnim, winien Uprawniony przeznaczyć na budowę lokalnych elektrowni, względnie lokalnych sieci rozdzielczych (§ 26 p. 4 A) d) i p. 4 B) d)).

Cena kupna jakichkolwiek istniejących zakładów elektrycznych nabywanych przez Uprawnionego od osób innych, nie zostanie włączona do obliczenia wydatków przewidzianych w niniejszym paragrafie.

§ 27.

W granicach warunków § 26 Zakład Elektryczny winien być takiej wielkości, względnie tak powiększany, żeby mógł pokrywać całkowicie zapotrzebowanie na energję elektryczną na obszarze określonym przez niniejsze uprawnienie, nadto dla zapewnienia ciągłości dostawy prądu, winien posiadać dostateczną rezerwę. Od obowiązku posiadania tej rezerwy Uprawniony może być zwolniony, o ile Minister Robót Publicznych uzna, że należyta dostawa prądu przez inne Zakłady Elektryczne może być dostatecznie zapewniona.

§ 28.

Zakład Elektryczny winien być wykonany zgodnie z nowoczesnemi wymaganiami techniki na podstawie

zatwierdzonych we właściwym trybie przy udzielaniu pozwoleń na budowę. Wszystkie urządzenia powinny być wykonane i utrzymywane zgodnie z obowiązującemi rozporządzeniami i przepisami, względnie z przepisami zaleconemi przez Ministerstwo Robót Publicznych, oraz powinny być dostosowane do warunków ruchu i bezpieczeństwa publicznego, jako też zabezpieczać regularną i prawidłową dostawę energji.

Przy wykonaniu urządzeń powinien uprawniony, przy jednakowych warunkach, dawać pierwszeństwo wyrobom polskim.

§ 29.

Uprawniony winien uzyskiwać pozwolenie odpowiednich władz na wykonanie robót, dla których takie pozwolenie jest wymagane.

Uprawniony winien uprzedzić władzę nadzorczą o zamierzonem rozpoczęciu robót na 5 dni naprzód. Wyjątek mogą stanowić nagłe i nieprzewidziane roboty, związane z utrzymaniem ruchu elektrowni i zapewnieniem ciągłości dostawy energji; o wypadkach tych należy jednak zawiadomić władzę nadzorczą najpóźniej w przeciągu 24 godzin.

§ 30.

W razie, gdyby inne zakłady elektryczne mogły dostarczać energji elektrycznej na warunkach dogodniejszych niż zakład wytwórczy uprawnionego, Minister Robót Publicznych może nakazać uprawnionemu zaprzestanie dalszego rozszerzania zakładu wytwórczego, względnie zaprzestanie wytwarzania energji elektrycznej we własnym zakładzie wytwórczym i pobieranie energji elektrycznej z innego zakładu elektrycznego, który winien być wskazany przez Ministra Robót Publicznych.

§ 31.

Minister Robót Publicznych może, uprzedzając uprawnionego o zamierzonym wykupie zakładu elektrycznego, albo też i po takiem uprzedzeniu, zastrzec, iż zakład nie może być rozszerzany. Jeżeli uprawniony nie zastosuje się do takiego zastrzeżenia, traci prawo do ceny wykupu za odnośną część urządzeń. Nie dotyczy to robót już rozpoczętych i będących w toku.

§ 32.

Zakład elektryczny uprawnionego, jako też wszelkie jego urządzenia, z wyjątkiem wymienionych w art. 8 Ustawy Elektrycznej, mają być zbudowane na gruntach, stanowiących własność uprawnionego.

planów, zatwierdzonych we właściwym trybie przy udzielaniu pozwoleń na budowę. O ile wymagane jest zezwolenie władzy państwowej na wykonanie jakiegokolwiek zobowiązania przez Uprawnionego, to okres czasu, w którym rzeczone zobowiązanie winno być wykonane, zostanie przedłużony o okres czasu równy okresowi, jaki upłynie od chwili wniesienia o takie zezwolenie podania pod wszelkiemi względami odpowiadającego wymaganiom obowiązujących ustaw i rozporządzeń do nich, do chwili udzielenia i doręczenia takowego Uprawnionemu. Wszystkie urządzenia powinny być wykonane i utrzymywane zgodnie z obowiązującemi rozporządzeniami i przepisami, oraz powinny być dostosowane do warunków ruchu i bezpieczeństwa publicznego, jako też zabezpieczać regularną i prawidłową dostawę prądu.

Przy wykonaniu urządzeń powinien Uprawniony przy jednakowych warunkach dawać pierwszeństwo wyrobom polskim.

§ 29.

Do wykonania robót, dla których przez obowiązujące przepisy prawne jest wymagane pozwolenie władz, Uprawniony może przystąpić dopiero po uzyskaniu takiego pozwolenia.

Uprawniony winien uprzedzić władzę nadzorczą o zamierzonem rozpoczęciu robót na 5 dni naprzód. Wyjątek mogą stanowić nagłe i nieprzewidziane roboty, związane z utrzymaniem ruchu Zakładu Elektrycznego lub jego części i zapewnieniem ciągłości dostawy prądu; o wypadkach tych o ile możliwe należy jednak zawiadomić władzę nadzorczą najpóźniej w przeciągu dwudziestu czterech (24) godzin.

§ 30.

Anulowany.

§ 31.

W ciągu ostatnich dziesięciu (10) lat przed upływem terminu uprawnienia, lub po uprzedzeniu Uprawnionego o zamierzonym przedterminowym wykupie dalsza budowa może być prowadzona przez Uprawnionego tylko za zgodą Ministra Robót Publicznych. Jeżeli Uprawniony nie zastosuje się do takiego zarządzenia, traci prawo do wynagrodzenia za wszelkie urządzenia po tym terminie wybudowane. Nie dotyczy to jednak robót będących w toku i zakontraktowanych w chwili otrzymania takiego zarządzenia.

§ 32.

Zakład Elektryczny Uprawnionego, jakoteż wszelkie urządzenia jego, z wyjątkiem wymienionych w art. 8 Ustawy Elektrycznej, mają być zbudowane na gruntach, stanowiących własność Uprawnionego.

Uprawniony nie ma prawa na gruntach, zajętych urządzeniami zakładu elektrycznego, albo też — zgodnie z warunkami uprawnienia niniejszego — przeznaczonych na rozszerzenie zakładu, stawiać zabudowań, nie mających związku z eksploatacją zakładu.

§ 33.

Na dokonanie czynności, związanych z budową i uruchomieniem zakładu elektrycznego, wyznacza się terminy nie dłuższe niż:

1) na złożenie podania o pozwolenie na budowę ( ) dni od daty nadania uprawnienia;

2) na przystąpienie do robót, objętych projektem ( ) dni od dnia wydania pozwolenia na budowę chyba, że władza nadzorcza na słuszne życzenie uprawnionego termin ten odroczy;

3) na zakończenie robót, objętych projektem ( ) miesięcy od dnia przystąpienia do robót, przyczem roboty powinny być prowadzone bez przerw nieuzasadnionych;

4) na uruchomienie zakładu ( ) dni od dnia otrzymania pozwolenia na uruchomienie, przyczem podanie o to pozwolenie winno być złożone niezwłocznie po zakończeniu robót.

§ 34.

Wszystkie urządzenia zakładu elektrycznego winny być wykonane w ten sposób, aby nie wywierały szkodliwego wpływu na inne istniejące urządzenia. Wykonanie swoich urządzeń zgodnie z istniejącemi przepisani nie zwalnia uprawnionego, w razie jeśliby szkodliwy wpływ jego urządzeń na inne już istniejące został ustalony, od obowiązku przedsięwzięcia wszelkich zarządzeń, które byłyby konieczne dla usunięcia tego wpływu. W razie zaś, gdyby szkodliwego wpływu nie dało się uniknąć, uprawniony poniesie koszt odpowiedniego przerobienia cudzych urządzeń, istniejących w chwili rozpoczęcia budowy odnośnych urządzeń uprawnionego.

§ 35.

W razie całkowitego lub częściowego ustania działalności zakładu elektrycznego urządzenia nieczynne, a zainstalowane na obszarach publicznych lub prywatnych powinny być na żądanie odnośnych władz względnie właścicieli posiadłości usunięte. W braku porozumienia między stronami interesowanemi, mogą one zwrócić się do władzy nadzorczej o wypowiedzenie się czy odnośne urządzenia są rzeczywiście nieczynne oraz jaki termin należałoby wyznaczyć na ich usunięcie.

Jedynie w wypadkach, w których Rząd zgodzi się na wydzierżawienie gruntów Państwowych dla zbudowania na nich Zakładu Elektrycznego, względnie jego urządzeń, Uprawniony zwolniony będzie od obowiązku nabycia gruntu na własność.

Uprawniony nie ma prawa na gruntach zajętych urządzeniami Zakładu Elektrycznego, albo też — zgodnie z warunkami uprawnienia niniejszego, przeznaczonych dla rozszerzenia Zakładu, stawiać zabudowań, nie mających związku z eksploatacją jego.

§ 33.

Wszelkie czynności, związane z wybudowaniem i uruchomieniem Zakładu Elektrycznego, zostaną dokonane przez Uprawnionego w takim terminie, aby uruchomienie odpowiednich urządzeń nastąpiło nie później jak w terminach przewidzianych w §§ 26 i 37.

§ 34.

Wszystkie urządzenia Zakładu Elektrycznego winny być wykonane w ten sposób, aby nie wywierały szkodliwego wpływu na inne istniejące urządzenia. Wykonanie swoich urządzeń zgodnie z istniejącemi przepisami nie zwalnia Uprawnionego, w razie jeśliby szkodliwy wpływ jego urządzeń na inne już istniejące został stwierdzony, od obowiązku przedsięwzięcia wszelkich zarządzeń, które byłyby konieczne dla usunięcia tego wpływu. W razie zaś, gdyby szkodliwego wpływu na inne istniejące urządzenia nie dało się w inny sposób uniknąć, to Uprawniony poniesie koszt niezbędnego przerobienia urządzeń cudzych, istniejących już w chwili rozpoczęcia budowy odnośnych urządzeń Uprawnionego.

§ 35.

W razie całkowitego lub częściowego trwałego ustania działalności Zakładu Elektrycznego, wszelkie urządzenia nieczynne, a zainstalowane na obszarach publicznych lub prywatnych, powinny być na żądanie odnośnych władz względnie właścicieli posiadłości usunięte w terminie określonym przez Władzę Nadzorczą.

W braku porozumienia między stronami zainteresowanemi, mogą one zwrócić się do władzy nadzorczej a potem również do Ministra Robót Publicznych o wypowiedzenie się, czy odnośne urządzenia są rzeczywiście nieczynne, oraz jaki termin należałoby wyznaczyć na ich usunięcie. Uprawnionemu Przysługuje prawo odwołania się do komisji rzeczoznawców, przewidzianej w § 96.

Rozdział III.

DOSTARCZANIE ENERGJI.

§ 36.

Uprawniony będzie obowiązany dostarczać energji elektrycznej na warunkach niniejszego uprawnienia każdemu, kto na obszarze objętym uprawnieniem zgłosi odpowiednie żądanie i podpisze zobowiązanie według wzoru, zatwierdzonego przez Ministra Robót Publicznych. Nie wyklucza to jednak możności zawierania z odbiorcami umów indywidualnych, byleby warunki dostawy nie były dla odbiorców mniej korzystne od warunków, przewidzianych w niniejszem uprawnieniu.

§ 37.

W wypadkach, w których przyłączenie urządzenia odbiorcy (instalacji) do sieci przewodów elektrycznych uprawnionego, t. j. wykonanie przyłącza domowego nie wymaga przedłużenia sieci przewodów, uprawniony obowiązany jest uskutecznić przyłączenie w przeciągu ( ) tygodni.

W wypadkach, w których przyłączenie urządzenia odbiorcy wymaga przedłużenia sieci przewodów nie więcej niż o ( ) metrów, uprawniony obowiązany jest uskutecznić przyłączenie w przeciągu ( ) tygodni, o ile odbiorca zobowiąże się do pobierania energji przez 2 lata, licząc od dnia, w którym przyłączenie miało nastąpić.

W wypadkach, w których przyłączenie urządzenia odbiorcy wymaga przedłużenia sieci ponad wyżej podaną długość, uprawniony obowiązany jest uskutecznić przyłączenie w przeciągu ( ) miesięcy, o ile ze strony odbiorcy względnie grupy odbiorców zgłoszone zostanie zapotrzebowanie ( ) watów na metr bieżący pozostałej, ponad długość podaną w poprzednim ustępie, części nowobudowanego odcinka sieci przewodów i zagwarantowane będzie na przeciąg ( ) lat użytkowanie zgłoszonej mocy przez ( ) godzin rocznie dla światła lub przez ( ) godzin rocznie dla siły. Powyższa gwarancja ustaje z chwilą, gdy całkowita moc rzeczywistych przyłączeń na nowowybudowanym odcinku sieci osiągnie powyżej zgłoszoną moc, lub gdy nowowybudowany odcinek sieci zostanie objęty obowiązującym planem rozbudowy (§ 26).

Jeżeli przyłączenie urządzenia odbiorcy o mocy ponad ( ) kilowatów wymaga przeróbki istniejących urządzeń rozdzielczych uprawnionego lub jeżeli zachodzą trudności techniczne przy wykonaniu przyłącza, uprawniony może wyznaczyć termin o tyle dłuższy od wyżej wskazanego, o ile tego wymaga wykonanie

Rozdział III.

DOSTARCZANIE PRĄDU.

§ 36.

Uprawniony, będzie obowiązany dostarczać energji elektrycznej w granicach i na warunkach niniejszego uprawnienia wszelkim osobom lub zrzeszeniom, które na obszarze, objętym niniejszem uprawnieniem, zgłoszą zapotrzebowanie zgodnie z warunkami niniejszego uprawnienia i podpiszą zobowiązanie według wzoru, zatwierdzonego przez Ministra Robót Publicznych. Nie wyklucza to jednak możności zawierania umów indywidualnych z odbiorcami, o ile warunki dostawy w nich przewidziane nie będą mniej korzystne dla odbiorców, niż warunki przewidziane w niniejszem uprawnieniu.

Dostawa energji elektrycznej przez Uprawnionego winna odbywać się bez przerwy w ciągu pełnych dwudziestu czterech (24) godzin; wyjątek stanowią miejscowości, obsługiwane przez samodzielne zakłady elektryczne o mocy nie przewyższającej 100 KW, w których to wypadkach Uprawniony jest obowiązany dostarczać energji elektrycznej od zmierzchu do świtu. Jednakże również i w tych miejscowościach Uprawniony obowiązany będzie dostarczać energji elektrycznej przez pełne dwadzieścia cztery (24) godzin, bez przerwy, jeżeli i dopóki zapotrzebowanie na prąd na siłę równe jest zapotrzebowaniu na prąd dla celów oświetlenia.

§ 37.

W wypadkach, w których przyłączenie urządzenia odbiorcy do sieci rozdzielczej Uprawnionego (t. j. wykonanie przyłącza domowego) nie wymaga przedłużenia sieci przewodów rozdzielczych, Uprawniony obowiązany jest dokonać przyłączenia w ciągu czterech (4) tygodni.

W wypadkach, w których przyłączenie urządzenia odbiorcy wymaga przedłużenia sieci rozdzielczej o nie więcej jak sto (100) metrów, to Uprawniony dokona przyłączenia w ciągu ośmiu (8) tygodni, o ile dany odbiorca zobowiąże się do pobierania prądu w ciągu lat dwóch, licząc od dnia dokonania przyłączenia.

W wypadkach, w których przyłączenie urządzenia odbiorcy wymaga przedłużenia sieci rozdzielczej o więcej niż powyżej przewidziano, to uprawniony dokona przyłączenia w ciągu sześciu (6) miesięcy, o ile odbiorca lub grupa odbiorców zgłosi zapotrzebowanie piętnastu (15) watów na metr bieżący, pozostałej (ponad długość 100 metrów, podaną w poprzednim ustępie) części nowowybudowanego odcinka sieci przewodów, i zobowiążą się do pobierania na przeciąg trzech (3) lat prądu dla zgłoszonej nominalnej mocy urządzeń przez conajmniej czterysta (400) godzin rocznie dla światła i tysiąc (1.000) godzin rocznie dla siły.

Powyższa gwarancja ustaje z chwilą, gdy całkowita moc rzeczywistych przyłączeń na nowo wybudowanym odcinku sieci osiągnie powyżej zgłoszoną moc.

Jeżeli przyłączenie odbiorcy o mocy powyżej dziesięciu (10) kilowatów wymaga przeróbek w istniejących urządzeniach rozdzielczych Uprawnionego, lub o ile zajdą trudności techniczne w wykonaniu przyłączenia, to Uprawniony może wyznaczyć termin o tyle dłuższy od powyżej przewidzianego, o ile tego wymaga wykonanie rzeczonych robót. Odbiorcy przysługuje prawo odwołania się do władzy nadzorczej.

odnośnych robót. Odbiorcy przysługuje prawo odwołania się do władzy nadzorczej.

Przedłużenie sieci przewodów uprawnionego, wywołane przyłączeniem odbiorców w myśl powyższych przepisów, winno być wykonane przez uprawnionego nawet ponad zakres planu rozbudowy, przewidzianego w § 26.

Zobowiązanie pobierania energji przez określony przeciąg czasu nie wiąże pracowników państwowych i zawodowych wojskowych, którzy opuszczą miejsce swego zamieszkania na skutek zlecenia zwierzchności.

§ 38.

Za nieprzyłączenie odbiorców w terminach, oznaczonych w poprzednim paragrafie, uprawniony ulega karze, przewidzianej w § 93 p. 6 niniejszego uprawnienia.

§ 39.

Minister Robót Publicznych może w wyjątkowych okolicznościach zwolnić uprawnionego na pewien określony przeciąg czasu od obowiązku przyłączania nowych odbiorców i dostarczania im energji.

§ 40.

Jeżeli rozszerzenie zakładu elektrycznego ulega na żądanie Ministra Robót Publicznych ograniczeniu (§ 31) uprawniony jest zwolniony od obowiązku wykonania nowych przyłączeń, nie dających się pogodzić z zarządzonem ograniczeniem.

§ 41.

Zgłaszając żądanie przyłączenia do sieci, odbiorca powinien przedstawić na piśmie zezwolenie właściciela nieruchomości, w której ma się znajdować urządzenie elektryczne.

§ 42.

Urządzenia niskiego napięcia odbiorców o mocy powyżej ( ) kilowatów uprawniony może za zgodą tych odbiorców przyłączać wprost do sieci wysokiego napięcia; uprawniony obowiązany jest wtedy dostarczyć przetworników (transformatorów) wraz z odpowiedniemi przyrządami wysokiego napięcia, odbiorca zaś obowiązany jest dać pomieszczenie na ich ustawienie.

§ 43.

Przyrządy, ustawione przez uprawnionego u odbiorcy, stanowią własność uprawnionego, który też ponosi koszty ich utrzymania oraz naprawy. Odbiorcy nie wolno odrywać plomb i otwierać przyrządów, ani wykonywać w nich samowolnie jakichkolwiekbądź przełączeń, ani też włączać do sieci samowolnie swych urządzeń.

§ 44.

Koszty, związane z wykonaniem przyłączenia odbiorcy, licząc od punktu przyłączenia do sieci aż do głównych bezpieczników włącznie, ponosi całkowicie uprawniony, o ile długość przyłącza nie przekracza poza linją regula-

Zobowiązanie pobierania prądu przez określony przebieg czasu nie wiąże pracowników państwowych oraz zawodowych wojskowych, jeśli zmieniają miejsce zamieszkania wskutek rozporządzenia zwierzchności.

§ 38.

Nieprzyłączenie przez Uprawnionego odbiorców w terminie, przewidzianym w poprzednim paragrafie, pociąga za sobą dla Uprawnionego grzywnę, przewidzianą w paragrafie 93 p. 1 niniejszego uprawnienia.

§ 39.

Minister Robót Publicznych zwolni Uprawnionego na pewien przeciąg czasu od obowiązku przyłączania nowych odbiorców i dostarczania im energji w razie przeszkód, niezależnych od Uprawnionego, ani przez niego nie spowodowanych.

§ 40.

Jeżeli rozszerzenie Zakładu Elektrycznego ulega, na żądanie Ministra Robót Publicznych, ograniczeniu, to Uprawniony jest zwolniony od obowiązku wykonania nowych przyłączeń, nie dających się pogodzić z temi ograniczeniami.

§ 41.

Zgłaszając żądanie przyłączenia do sieci, odbiorca powinien przedstawić na piśmie zezwolenie właściciela nieruchomości, w której ma się znajdować urządzenie elektryczne.

§ 42.

Instalacje niskiego napięcia odbiorców o mocy powyżej dziesięciu (10) kilowatów Uprawniony może za zgodą tych odbiorców przyłączać wprost do sieci wysokiego napięcia; Uprawniony obowiązany jest wtedy dostarczyć przetworników wraz z odpowiedniemi urządzeniami wysokiego napięcia, odbiorca zaś obowiązany jest dać pomieszczenie na ich ustawienie.

§ 43.

Przyrządy, ustawione przez Uprawnionego w pomieszczeniu odbiorcy, stanowią własność Uprawnionego, który też ponosi koszty ich utrzymania i naprawy. Odbiorcy nie wolno odrywać plomb i otwierać przyrządów, ani wykonywać w nich jakichkolwiek przełączeń bez zgody Uprawnionego, ani też bez jego zgody włączać do sieci swych urządzeń.

§ 44.

Koszty, związane z wykonaniem przyłączenia odbiorcy, licząc od punktu przyłączenia do sieci aż do głównych bezpieczników włącznie, ponosi całkowicie Uprawniony, o ile długość tego przyłączenia nie przekracza poza linję

cyjną ulicy lub drogi ( ) metrów przy sieci podziemnej i ( ) metrów przy sieci napowietrznej; w przeciwnym razie odpowiednią nadwyżkę kosztów, obliczoną na zasadzie cen, zatwierdzonych przez władzę nadzorczą, ponosi odbiorca.

§ 45.

Jeżeli przyłączenie nowego odbiorcy, o mocy przyłączanej większej niż ( ) kilowatów, wymagać będzie znaczniejszych nakładów uprawnionego na rozszerzenie urządzeń rozdzielczych, to uprawniony może — w zupełnie wyjątkowych wypadkach — podczas pierwszych ( ) lat trwania uprawnienia żądać za zgodą władzy nadzorczej pokrycia przez odbiorcę części tych kosztów.

Suma ta nie może jednak przekraczać połowy sumy kosztorysowej, zaakceptowanej przez władzę nadzorczą, i musi być w każdym razie mniejsza niż wyniesie przypuszczalny koszt zużycia energji w ciągu ( ) lat. Uprawniony zwraca odbiorcy w przeciągu tego czasu powyższą kwotę, przedewszystkiem przez potrącenia z rachunków za energję.

§ 46.

Uprawniony winien wymagać od odbiorców, aby urządzenia ich były wykonane według obowiązujących względnie zaleconych przez Ministerstwo Robót Publicznych przepisów bezpieczeństwa dla urządzeń elektrycznych.

Uprawniony może wydawać dodatkowe przepisy bezpieczeństwa oraz przepisy eksploatacyjne, uzupełniające przepisy ogólnie obowiązujące; nie mogą one jednak dawać pierwszeństwa pewnym wytwórniom materjałów elektrotechnicznych, ani stwarzać wyłączności dla poszczególnych typów tych materjałów. Przepisy te podlegają zatwierdzeniu władzy i muszą być przyjęte do wiadomości przez Ministerstwo Robót Publicznych oraz podawane przez uprawnionego do wiadomości odbiorców.

§ 47.

§ 48.

Uprawniony ma prawo wymagać od odbiorcy złożenia planów urządzeń elektrycznych przyłączanych do sieci.

§ 49.

Uprawniony może wymagać, aby odbiorca nie wprowadzał żadnych zmian w urządzeniach bez wiedzy i zgody uprawnionego.

§ 50.

Uprawniony ma prawo przed przyłączeniem urządzenia odbiorcy sprawdzić to urządzenie celem stwierdzenia, czy odpowiada ono warunkom technicznym oraz przepisom bezpieczeństwa. Jeżeli urządzenie nie odpowiada tym

regulacyjną ulicy lub drogi dwóch (2) metrów przy kablach podziemnych i piętnastu (15) metrów przy sieci napowietrznej; w przeciwnym razie odpowiednią nadwyżkę kosztów, obliczoną na zasadzie cen, zatwierdzonych przez władzę nadzorczą, ponosi odbiorca.

§ 45.

O p u s z c z o n y.

§ 46.

Uprawniony może wymagać od swych odbiorców, aby urządzenia ich były wykonane według obowiązujących przepisów bezpieczeństwa dla urządzeń elektrycznych.

Uprawniony ma prawo wydawać dodatkowo przepisy bezpieczeństwa oraz przepisy eksploatacyjne, uzupełniające przepisy ogólnie obowiązujące; nie mogą one jednak dawać pierwszeństwa pewnym wytwórniom materjałów elektrotechnicznych, ani stwarzać wyłączności dla poszczególnych typów tych materjałów. Przepisy Uprawnionego podlegają zatwierdzeniu władzy nadzorczej, i winny być podane przez Uprawnionego do wiadomości odbiorców.

§ 47.

O p u s z c z o n y.

§ 48.

Uprawnionemu przysługuje prawo wymagać od odbiorcy złożenia planów wszystkich urządzeń elektrycznych przyłączonych do sieci.

§ 49.

Uprawniony ma prawo wymagać, aby odbiorca nie wprowadzał żadnych zmian w urządzeniach bez wiedzy i zgody Uprawnionego.

§ 50.

Uprawniony ma prawo przed przyłączeniem urządzenia odbiorcy sprawdzić to urządzenie celem stwierdzenia, czy odpowiada ono warunkom technicznym oraz przepisom bezpieczeństwa. Jeśli urządzenie nie odpowia-

warunkom lub przepisom, uprawniony może odmówić przyłączenia, aż do chwili doprowadzenia urządzenia do należytego stanu. To samo stosuje się do zmian i powiększeń urządzeń już przyłączonych.

Za pierwsze sprawdzenie urządzenia nie będzie pobierana przez uprawnionego żadna opłata; za następne sprawdzenie, o ile jest konieczne z winy odbiorcy, uprawniony może pobierać opłatę w wysokości 3 złotych dla urządzeń do jednego kilowata mocy przyłączonej i 5 złotych dla większych urządzeń. Odbiorcy przysługuje prawo odwołania się do władzy nadzorczej.

§ 51.

O ileby się okazało, że przyłączone już urządzenie elektryczne wywiera szkodliwy wpływ na prawidłowy ruch zakładu elektrycznego lub przeszkadza innym odbiorcom korzystać z energji, uprawniony może żądać od odbiorcy pod rygorem zastosowania § 59 takich zmian urządzenia, któreby szkodliwy wpływ usunęły.

§ 52.

Uprawniony ma prawo kontroli przyłączonych urządzeń elektrycznych w taki sposób i w takim czasie, aby to jaknajmniej krępowało odbiorcę. W wyjątkowych wypadkach funkcjonarjusze zakładu elektrycznego mogą żądać dostępu do urządzeń odbiorcy o każdej porze.

§ 53.

Do obliczenia ilości zużytej energji, o ile nie są stosowane opłaty ryczałtowe, służą liczniki ustawione przez uprawnionego u odbiorców. Liczniki winny być zalegalizowane przez instytucje, uprawnione do tego przez Główny Urząd Miar.

§ 54.

Funkcjonarjusze uprawnionego, zajmujący się odczytywaniem wskazań liczników, obowiązani są komunikować odbiorcom wyniki odczytów. Odbiorcy mogą reklamować prawidłowość odczytów w terminie tygodniowym.

§ 55.

Na pisemne żądanie odbiorcy uprawniony jest obowiązany sprawdzić licznik zgodnie z obowiązującemi w tej mierze przepisami; o ileby się okazało, że wskazania licznika są prawidłowe w granicach dopuszczalnej niedokładności, koszty sprawdzenia ponosi odbiorca.

§ 56.

W razie jeśli licznik odbiorcy zatrzyma się lub zacznie wskazywać nieprawidłowo, zużycie energji elektrycznej w miesiącu, w którym to dostrzeżono, oblicza się według zużycia w tym samym miesiącu roku poprzedniego lub według średniej arytmetycznej liczb, wyrażających zużycie energji w miesiącu poprzedzającym i następującym. W razie niedojścia do porozumienia rozstrzyga władza nadzorcza.

O ile rachunek został poprzednio uregulowany, kwota nadpłacona będzie zwrócona odbiorcy, niedopłacona zaś będzie pobrana przy następnym rachunku.

Zarówno uprawniony, jak i odbiorca mogą kwestjonować tylko prawidłowość wskazań licznika, podanych w ostatnim rachunku za energję, o ile wadliwe działanie licznika nie zostało spowodowane złą wolą.

da tym warunkom lub przepisom, Uprawniony może odmówić przyłączenia aż do chwili doprowadzenia urządzenia do należytego stanu. To samo stosuje się do zmian i powiększeń urządzeń już przyłączonych.

Za pierwsze sprawdzenie instalacji nie będzie pobierana przez Uprawnionego żadna opłata; za następne sprawdzania, o ile są konieczne z winy odbiorcy, Uprawniony może pobierać opłatę w wysokości Zł. 3. — od instalacji o mocy przyłączonej do 1 kilowata i w wysokości Zł. 5. — od większych instalacji za każde sprawdzenie. Odbiorcy przysługuje prawo odwołania się do władzy nadzorczej.

§ 51.

O ileby się okazało, że przyłączone już urządzenie elektryczne wywiera szkodliwy wpływ na prawidłowy ruch Zakładu Elektrycznego, lub przeszkadza innym odbiorcom korzystać z prądu, Uprawnionemu przysługuje prawo, i to pod rygorem odłączenia, żądania od odbiorcy dokonania takich zmian urządzenia, któreby szkodliwy wpływ usunęły.

§ 52.

Uprawniony ma prawo kontroli przyłączonych urządzeń elektrycznych w taki sposób i w takim czasie, aby to jaknajmniej krępowało odbiorcę. W wyjątkowych wypadkach Uprawniony może mieć dostęp do urządzeń odbiorcy o każdej porze.

§ 53.

Do obliczenia zużytej energji, o ile nie są stosowane opłaty ryczałtowe, służą liczniki, ustawione przez Uprawnionego w pomieszczeniu odbiorców. Liczniki winny być zatwierdzone co do typów przez Główny Urząd Miar.

§ 54.

Funkcjonarjusze Uprawnionego, upoważnieni do odczytywania wskazań liczników, obowiązani są komunikować odbiorcom na ich żądanie wyniki odczytów; odbiorcy mogą reklamować prawidłowość odczytów w terminie tygodniowym.

§ 55.

Na pisemne żądanie odbiorcy Uprawniony jest obowiązany sprawdzić licznik zgodnie z obowiązującemi w tej mierze przepisami; o ileby się okazało, że wskazania licznika są prawidłowe w granicach dopuszczalnej niedokładności, koszty sprawdzenia ponosi odbiorca.

§ 56.

W razie, jeżeli licznik odbiorcy zatrzyma się, lub będzie wskazywać nieprawidłowo, zużycie prądu w miesiącu, w którym to dostrzeżono, oblicza się według średniej arytmetycznej liczb, wyrażających zużycie energji w miesiącu poprzedzającym i następującym.

O ile rachunek został poprzednio uregulowany, kwota nadpłacona zostanie zwrócona odbiorcy, niedopłacona zaś będzie pobrana przy następnym rachunku.

Zarówno Uprawniony jak i odbiorca może kwestjonować tylko prawidłowość wskazań licznika, podanych w ostatnim rachunku za prąd, o ile wadliwe działanie licznika nie zostało spowodowane niedopuszczalnemi sposobami.

§ 57.

Odbiorcy służy prawo ustawienia u siebie na swój koszt licznika kontrolującego poza licznikiem uprawnionego, opłata za energję będzie jednak uiszczana według wskazań licznika zakładu elektrycznego przy zastosowaniu przepisów §§ 55 i 56. Uprawniony nie ma prawa odmówić włączenia licznika kontrolującego.

§ 58.

O odstąpieniu swego urządzenia elektrycznego innej osobie odbiorca winien zawiadomić uprawnionego w terminie tygodniowym. Nowy odbiorca nie jest obowiązany do przejęcia odpowiedzialności za zaległe należności swego poprzednika.

§ 59.

Uprawniony ma prawo odłączyć od sieci urządzenia odbiorcy:

1) w razie wykrycia w tych urządzeniach zmian, dokonanych bez wymaganego zawiadomienia o tem uprawnionego (§ 49),

2) w razie niezawiadomienia o odstąpieniu swego urządzenia (§ 58),

3) w razie niewykonania zmian w urządzeniach odbiorcy, zażądanych przez uprawnionego celem usunięcia szkodliwych wpływów (§ 51),

4) w razie nieuregulowania rachunku w ciągu dwóch tygodni od dnia jego przedstawienia (§ 74),

5) w razie ogłoszenia upadłości odbiorcy,

6) w razie stwierdzenia uszkodzenia z winy odbiorcy ustawionego u niego licznika lub innych przyrządów, albo stwierdzenia niedozwolonych manipulacyj z temi przyrządami (§ 43) i

7) w razie niedopuszczenia funkcjonarjuszów uprawnionego do kontroli urządzeń lub do odczytania wskazań liczników (§ 52).

W wypadkach 1—3 odłączenie może nastąpić dopiero za trzydniowem uprzedzeniem.

Ponowne przyłączenie winno nastąpić niezwłocznie po usunięciu przyczyn odłączenia względnie w terminie, wyznaczonym przez władzę nadzorczą.

§ 60.

Instytucje publiczne względnie użyteczności publicznej mogą być odłączone przez uprawnionego z tytułu nieuregulowania należności za rachunki dopiero po przekroczeniu o dwa tygodnie terminu płatności obowiązujązującego wszystkich odbiorców, oraz pod warunkiem uprzedzenia na tydzień przed dokonaniem odłączenia.

Ograniczenie to nie pozbawia jednak uprawnionego prawa dochodzenia odszkodowania za opóźnienie w uiszczaniu należności.

§ 61.

Za ponowne przyłączenie urządzenia odbiorcy uprawniony ma prawo pobrać od niego jednorazową opłatę w wysokości 3 złotych przyczem, o ile odłączenie od sieci nastąpiło wskutek samowolnych zmian w urządzeniu, może być pobrana dodatkowa opłata za ponowne sprawdzenie w wysokości 3 złotych dla urządzeń do jednego kilowata mocy przyłączonej i 5 złotych dla większych urządzeń.

§ 57.

Odbiorcy przysługuje prawo ustawienia u siebie na swój koszt licznika kontrolującego poza licznikiem Uprawnionego, opłata za prąd będzie jednak uiszczana według wskazań licznika Zakładu Elektrycznego, przy zastosowaniu przepisów paragrafów 55 i 56. Uprawniony nie ma prawa odmówić włączenia licznika kontrolującego.

§ 58.

O odstąpieniu instalacji elektrycznej innej osobie, odbiorca winien zawiadomić Uprawnionego w terminie conajmniej siedmiu (7) dni przed odstąpieniem. Nowy odbiorca nie jest obowiązany do przejęcia na siebie odpowiedzialności za zaległe należności swego poprzednika.

§ 59.

Uprawniony ma prawo odłączyć od swej sieci urządzenia odbiorcy w następujących wypadkach:

1) w razie wykrycia w tych instalacjach zmian, dokonanych wbrew wymaganiom paragrafu 49,

2) w razie niezawiadomienia o odstąpieniu instalacji (paragraf 58),

3) w razie niewykonania w urządzeniach odbiorcy zmian, wymaganych przez Uprawnionego celem usunięcia szkodliwych wpływów (paragraf 51),

4) w razie nieuregulowania rachunku w ciągu dwuch (2) tygodni od dnia jego przedstawienia (paragraf 74),

5) w razie ogłoszenia upadłości odbiorcy,

6) w razie stwierdzenia uszkodzeń z winy odbiorcy ustawionego u niego licznika lub innych przyrządów, lub stwierdzenia niedozwolonych manipulacji z temi przyrządami (paragraf 43) albo

7) w razie niedopuszczenia Uprawnionego do kontroli przyrządów lub liczników (paragraf 52).

W wypadkach 1 — 3 odłączenie może nastąpić dopiero za trzydniowem (3) uprzedzeniem. Ponowne połączenie winno nastąpić niezwłocznie po usunięciu przyczyny odłączenia, lub w terminie wyznaczonym przez władzę nadzorczą.

§ 60.

Instytucje publiczne, względnie użyteczności publicznej, mogą być odłączone za nieuregulowanie rachunków dopiero po przekroczeniu obowiązującego wszystkich innych odbiorców terminu płatności o dwa tygodnie i pod warunkiem uprzedzenia na tydzień przed odłączeniem.

Ograniczenie to nie pozbawia jednak Uprawnionego prawa dochodzenia na drodze prawnej odszkodowania za opóźnienie w uiszczaniu należności.

§ 61.

Za ponowne przyłączenie Uprawniony ma prawo pobrać opłatę w wysokości trzech (3) złotych, przyczem, o ile odłączenie od sieci nastąpiło wskutek samowolnych zmian w urządzeniu, pobieraną będzie dodatkowa opłata za ponowne sprawdzenie w wysokości trzech (3) złotych od instalacji, nie przewyższających jednego Kilowata mocy przyłączonej i 5 złotych dla większych urządzeń.

§ 62.

W razie jeśliby odbiorca włączył bez wiedzy upranionego odbiorniki, dla których pobór energji powinien być opłacany podług opłaty wyższej, na licznik przeznaczony dla odbiorników, opłacanych podług opłaty niższej, uprawniony ma prawo policzyć za całą zużytą przez odbiorcę energję według opłaty wyższej.

§ 63.

Jeśliby naprawy sieci, przyłączenie nowych odbiorców lub tym podobne roboty wymagały czasowego odłączenia części odbiorców, uprawniony może przerwać dostarczanie energji na możliwie krótki okres czasu, wznawiając jej dostarczanie natychmiast po ustaniu przyczyny przerwy. O mającej nastąpić przerwie należy zawczasu uprzedzić odbiorców w drodze publikacji; w razie zaś niemożności uprzedzenia w taki sposób, należy w każdym razie zawiadomić o mającej nastąpić przerwie instytucje publiczne, względnie użyteczności publicznej, pobierające energję — wszystko to pod rygorem kary, przewidzianej w § 93 p. 3.

§ 64.

O przerwach w dostawie energji należy zawiadomić władzę nadzorczą.

W razie przerwy, trwającej jednym ciągiem dłużej, niż ( ) minut, lub przerw wynoszących łącznie więcej niż ( ) godzin w tygodniu, uprawniony ulega karze, przewidzianej w § 93 p. 2, o ile nie udowodni, że przerwa nastąpiła nie z jego winy.

Niedostarczenie uprawnionemu energji elektrycznej, pobieranej przezeń z innych zakładów elektrycznych, nie zwalnia uprawnionego od odpowiedzialności za przerwy w dostawie energji.

Rozdział IV.

OŚWIETLENIE ULICZNE.

§ 65.

Na obszarze, objętym uprawnieniem niniejszem, uprawniony obowiązany jest na żądanie związków komunalnych w miejscowościach, w których odbywa się dostarczanie energji do oświetlenia prywatnego i innych celów, oświetlać ulice, place, i t.p. Oświetlenie uliczne uprawniony urządzi na swój koszt w rozmiarze podanym w § 67. Do obowiązku uprawnionego należy również utrzymanie oświetlenia ulicznego w należytym stanie, a w szczególności zamiana wszystkich części, które uległy zepsuciu lub zużyciu, zamiana przepalonych żarówek, czyszczenie lamp, jak również zapalanie i gaszenie światła.

§ 66.

W przedmiocie oświetlenia ulicznego uprawniony może zawierać umowy z odnośnemi związkami komunalnemi.

Uprawniony ma prawo żądać, aby terminy tych umów były nie krótsze niż 15 lat i aby z urządzonego przez niego oświetlenia ulicznego korzystano w ciągu całego czasu trwania umowy bez zmniejszenia liczby lamp, ich światłości i rocznej ilości godzin palenia.

§ 62.

W razie jeśliby odbiorca, bez wiedzy Uprawnionego, włączył odbiorniki, dla których pobór prądu powinien być opłacany podług wyższej taryfy, do licznika, przeznaczonego dla urządzeń, pobierających prąd podług niższej taryfy, Uprawniony ma prawo obliczyć całkowite zużycie prądu przez odbiorcę według taryfy wyższej.

§ 63.

Jeśliby naprawy sieci, przyłączenie nowych odbiorców lub tym podobne roboty wymagały czasowego odłączenia części odbiorców, Uprawniony ma prawo przerwać dopływ prądu ma możliwie krótki okres czasu, wznawiając jego dostarczenie natychmiast po ustaniu powodów przerwy. O mającej nastąpić przerwie należy zawczasu uprzedzić odbiorców w drodze publikacji, a w razie niemożności uprzedzenia w taki sposób, należy w każdym razie uprzedzić instytucje publiczne, względnie użyteczności publicznej, korzystające z prądu, pod rygorem kary przewidzianej w paragrafie 93, p. 6.

§ 64.

O przerwach w dostawie prądu należy zawiadomić władzę nadzorczą. W wypadkach, jeżeli Uprawniony nie może udowodnić, że przerwa nastąpiła nie z jego winy, Uprawniony ulegnie karze, zgodnie z przepisami paragrafu 93, punkty 2 i 3.

Rozdział IV.

OŚWIETLENIE ULICZNE.

§ 65.

Na obszarze, objętym niniejszym uprawnieniem, Uprawniony obowiązany będzie, na żądanie Związku Komunalnego w miejscowościach, w których Uprawniony rozdziela energję elektryczną dla oświetlenia prywatnego i innych celów, oświetlać ulice, place i t. p. za wynagrodzeniem, przewidzianem w paragrafie 78. Oświetlenie uliczne Uprawniony urządzi na swój koszt w ramach paragrafu 67. Do obowiązku Uprawnionego należy również utrzymanie oświetlenia ulicznego w należytym stanie, a w szczególności zamiana wszystkich części, które uległy zepsuciu lub zużyciu, zamiana przepalonych lampek, czyszczenie lamp, jak również zapalanie i gaszenie światła.

§ 66.

W przedmiocie oświetlenia ulicznego Uprawniony może zawierać specjalne umowy z odnośnemi władzami samorządowemi.

Uprawniony ma prawo żądać, aby terminy tych umów były nie krótsze niż piętnaście (15) lat i aby z urządzonego przez niego oświetlenia ulicznego korzystano w ciągu całego czasu trwania umowy bez zmniejszenia liczby lamp, ich siły światła i rocznej ilości godzin palenia.

§ 67.

Związki komunalne mają prawo wymagać od uprawnionego ustawienia jednej lampy na ( ) mieszkańców oświetlanej miejscowości.

Uprawniony może wymagać, aby najmniejsza liczba lamp wynosiła ( ), najmniejsze zapotrzebowanie mocy lampy ulicznej ( ) watów, a największa odległość między lampami nie przekraczała ( ) metrów. W miarę wzrostu ludności uprawniony jest obowiązany na żądanie związku komunalnego zwiększać liczbę lamp ulicznych; związek komunalny nie może jednak żądać dostawienia każdorazowo mniej niż ( ) lamp.

Związek komunalny nie może wymagać, aby do oświetlenia ulicznego stawiane były odrębne słupy tam, gdzie już są inne słupy uprawnionego, odpowiednie do umieszczenia lamp.

Obowiązek rozszerzania oświetlenia ulicznego ustaje na dwa lata przed upływem terminu umowy, jeśli nie będzie ona przedłużona.

§ 68.

W umowach z uprawnionym, dotyczących oświetlenia ulicznego, związki komunalne mogą wymagać, aby urządzenia oświetlenia ulicznego odpowiadały nowoczesnym wymaganiom techniki i czyniły zadość wymaganiom estetycznym.

§ 69.

Związki komunalne mogą w umowach z uprawnionym wyznaczyć mu terminy: miesięczny na urządzenie oświetlenia ulicznego i miesięczny na rozszerzenie tego oświetlenia, licząc od dnia zatwierdzenia odnośnych projektów przez związek komunalny.

§ 70.

Uprawniony obowiązany jest zapalać i gasić lampy uliczne w określonym godzinach według specjalnego kalendarza, zatwierdzonego przez władzę nadzorczą.

W razie pożaru lub innych wypadków wyjątkowych uprawniony jest obowiązany, na żądanie władz, oświetlać odpowiednią część ulic poza godzinami obowiązującemi za normalną opłatą za oświetlenie uliczne (§ 78).

§ 71.

W umowach ze związkami komunalnemi winny być przewidziane kary, jakim ulega uprawniony za niesprawne działanie oświetlenia ulicznego. Wysokość kary nie może przewyższać od lampy i godziny pięciokrotnego kosztu palenia się lampy.

Wszelkie niedokładności oświetlenia ulicznego stwierdza się protokularnie.

§ 72.

W razie dłuższej przerwy w oświetleniu ulicznem, spowodowanej uszkodzeniem urządzeń zakladu elektrycznego, odnośne związki komunalne mogą żądać od uprawnionego, aby urządził na swój koszt czasowe oświe-

§ 67.

Władze samorządowe mają prawo wymagać od Uprawnionego ustawienia jednej lampy na 100 mieszkańców oświetlanej miejscowości.

Uprawniony może wymagać, aby najmniejsza ilość lamp wynosiła dziesięć (10), najmniejsze zapotrzebowanie mocy każdej lampy ulicznej pięćdziesiąt (50) watów, a największa odległość między lampami na terenie przeznaczonym do oświetlenia 100 metrów, jak również aby nie mniej jak 30% wszystkich lamp ulicznych paliło się przez całą noc. W miarę wzrostu ludności Uprawniony jest obowiązany na żądanie władzy samorządowej zwiększać liczbę lamp ulicznych; władze samorządowe nie mogą jednak żądać dostawienia jednorazowo mniej niż pięciu (5) lamp.

Obowiązek rozszerzenia oświetlenia ulicznego ustaje na dwa (2) lata przed upływem terminu umowy, jeśli takowa nie będzie przedłużona.

§ 68.

W umowach z Uprawnionym, dotyczących oświetlenia ulicznego, władze samorządowe mogą wymagać, aby urządzenia oświetlenia ulicznego odpowiadały nowoczesnym wymaganiom techniki i czyniły zadość wymaganiom estetycznym.

§ 69.

Władze samorządowe mogą w umowach z Uprawnionym wyznaczyć mu terminy sześciu (6) miesięcy na urządzenie oświetlenia ulicznego i cztery (4) miesięcy na rozszerzenie tego oświetlenia, licząc od dnia zatwierdzenia odnośnych planów przez władze samorządowe.

§ 70.

Uprawniony obowiązany jest zapalać i gasić lampy uliczne w określonych godzinach według specjalnego kalendarza, zatwierdzonego przez władzę nadzorczą.

W razie pożaru lub innych wypadków wyjątkowych Uprawniony jest obowiązany na żądanie władz oświetlić odpowiednią część ulic poza godzinami obowiązującemi, za normalną opłatą za oświetlenie uliczne.

§ 71.

W umowach z Władzami Samorządowemi winny być przewidziane kary, jakim ulega Uprawniony za niesprawne działanie oświetlenia ulicznego. Wysokość kary nie może przewyższać od lampy i godziny pięciokrotnego kosztu palenia się lampy.

Wszelkie niedokładności oświetlenia ulicznego stwierdza się przez piśmienny protokół urzędowy.

§ 72.

W razie dłuższej przerwy w oświetlaniu ulicznem, spowodowanej uszkodzeniem urządzeń Zakładu Elektrycznego, odnośne Władze Samorządowe mogą żądać od Uprawnionego, aby urządził na swój koszt czasowe oświetlenie

tlenie w zakresie najniezbędniejszym, a w razie niespełnienia takiego żądania, mają prawo urządzić takie oświetlenie na koszt uprawnionego.

§ 73.

Jeżeli związek komunalny urządzi oświetlenie elektryczne ulic swoim kosztem, dostarczanie energji do oświetlenia odbywać się będzie bez ograniczeń, podanych w § § 66 i 67.

Rozdział V.

OPŁATY ZA ENERGJĘ ELEKTRYCZNĄ I ZA LICZNIKI.

§ 74.

Uprawniony będzie pobierał opłaty od odbiorców za dostarczaną energję elektryczną i za ustawione liczniki. Pozatem i poza wypadkami wyraźnie przewidzianemi niniejszem uprawnieniem, uprawniony nie ma prawa wymagać od odbiorców żadnych innych opłat z tytułu czynności i świadczeń, do których jest zobowiązany niniejszem uprawnieniem. Obrachunek z odbiorcami uskutecznia się w ustanowionych terminach. Rachunki winny być regulowane przy ich wręczaniu odbiorcom, w kasie zakładu elektrycznego, za pośrednictwem poczty, Pocztowej Kasy Oszczędności lub inną drogą, wskazaną przez uprawnionego lub wogóle prawnie przyjętą, w ciągu dwóch tygodni od dnia przedłożenia.

§ 75.

Maksymalna opłata za energję elektryczną wynosi:

a) na niskiem napięciu ( ) grosz za kilowatogodzinę dla światła i ( ) grosz za kilowatogodzinę dla siły,

b) na wysokiem napięciu ( ) grosz za kilowatogodzinę dla światła i ( ) grosz za kilowatogodzinę dla siły.

Dla drobniejszych urządzeń do 120 watów mocy przyłączonej uprawniony może za zgodą odbiorcy stosować opłaty ryczałtowe. Oplata ryczałtowa wynosi od urządzenia do 40 watów włącznie w miesiącach: lutym, marcu, kwietniu, sierpniu, wrześniu i październiku (zł. gr.) miesięcznie; w maju, czerwcu i lipcu (zł. gr.) a w listopadzie, grudniu i styczniu (zł. gr.) miesięcznie i zwiększa się o jedną czwartą część tych kwot za każde następne 10 watów mocy przyłączonej.

W razie pobierania przez uprawnionego energji elektrycznej z innych zakładów elektrycznych, opłata za kilowatogodzinę dla światła będzie obniżona o kwotę równającą się 75 procentom różnicy pomiędzy ustalonym przez władzę nadzorczą w porozumieniu z uprawnionym kosztem jednej kilowatogodziny loco elektrownia, wyprodukowanej we własnym zakładzie wytwórczym uprawnionego, a ceną kupna energji elektrycznej z innego zakładu; inne opłaty za energję obniżają się w tym samym stosunku co opłata za światło.

w zakresie najniezbędniejszym, a w razie niespełnienia takiego żądania mają prawo urządzić takie oświetlenie na koszt Uprawnionego.

§ 73.

Jeżeli Władze Samorządowe urządzą oświetlenie elektryczne ulic swoim kosztem, dostarczenie prądu do oświetlenia odbywać się będzie bez ograniczeń podanych w paragrafach 66 i 67.

Rozdział V.

OPŁATY ZA PRĄD I ZA LICZNIKI.

§ 74.

Uprawniony będzie pobierać opłatę od odbiorców za dostarczony prąd, jako też za ustawione liczniki. Pozatem i poza wypadkami, wyraźnie przewidzianemi niniejszym uprawnieniem, Uprawniony nie ma prawa wymagać od odbiorców żadnych innych opłat z tytułu czynności i świadczeń, do których jest obowiązany niniejszem uprawnieniem. Rozliczenie z odbiorcami odbywać się będzie w określonych terminach. Rachunki winny być uregulowane przy ich wręczeniu odbiorcom, bądź to w kasie Zakładu Elektrycznego, bądź też za pośrednictwem Urzędu Pocztowego, Pocztowej Kasy Oszczędności, lub też w jakikolwiek bądź inny sposób wskazany przez Uprawnionego, lub ogólnie prawnie dopuszczalny, w ciągu dwóch tygodni od daty doręczenia.

§ 75.

1.

Maksymalne opłaty za energję ekektryczną wynoszą:

A) na niskiem napięciu, dla oświetlenia:

a) na terenach Zagłębia Węglowego, zawartych w następujących obecnych granicach:

Granica zachodnia przebiega wzdłuż dawnej granicy Górnego Śląska i ciągnie się od miejscowości Niezdara, wysuniętej najbardziej na północ wzdłuż rzek Brynicy i Przemszy aż do Chełmka, położonego najbardziej na południe. Na południu biegnie granica od Chełmka szosą Chełmek — Żarki aż do przecięcia się z linją kolejową Dziedzice-Chrzanów, dalej zaś na północo-wschód linją kolejową do Chrzanowa; od Chrzanowa szosą przez Trzebinię, Mysłachowice do Lgoty. Na wschodzie linja graniczna ciągnie się od Lgoty na północ wzdłuż szosy przez Olkusz, Klucze, Ogrodzieniec do Zawiercia. Na północy przebiega granica szosą od Zawiercia przez Dziechciarze, Siewierz, Mierzęcice, Tąpkowice i zamyka się w Niezdarze

i wskazanych za pomocą X na załączonym szkicu mapy (załącznik A) . . . . 70 gr. za KWh.

b) w okręgach przemysłowych Warszawskim i Łódzkim, zawartych w następujących obecnych granicach:

Okręg Warszawski: na północo-zachodzie: po prawej stronie Wisły granica ciągnie się do Nowego Dworu wzdłuż rzeki Narwi. Na wschodzie: granica granica biegnie wzdłuż granicy wschodniej powiatu Warszawskiego aż do Wisły. Na południu: granica obejmuje miasteczko „Góra

Kalwarja", ciągnie się wzdłuż toru kolejowego do miasteczka Piaseczno, obejmuje miasteczko Piaseczno, stąd idzie na południo - zachód trasą przez Bogatki, Kawęczyn do Grójca, obejmuje miasteczko Grójec, a następnie ciągnie się dalej w kierunku północo-zachodnim wzdłuż drogi przez Przęsławice, Karolew, Marjankę do Mszczonowa. Na zachodzie: obejmuje miasteczko Mszczonów, idzie wzdłuż szosy przez Rudę Guzowską, Wiskitki, Guzów do Aleksandrowa, okrąża Aleksandrów i dalej biegnie na północo-wschód wzdłuż dróg przez Szymanów, Seroki, Lisice do Bieniewa, skąd ciągnie się do Wisły zachodniemi granicami gmin Pass, Radzików, Cząstków, a następnie wzdłuż Wisły dochodzi do Nowego Dworu.

Okręg Łódzki: Granica zachodnia ciągnie się do Aleksandrowa Łęczyckiego wzdłuż szosy Aleksandrów — Konstantynów — Pabjanice. Na południu granica przebiega szosą od Pabjanic przez Rzgów, Wolę Rakową do Karpina. Granica wschodnia biegnie od Karpina drogą przez wieś Borowo, następnie przez Brzeziny do Strykowa. Północna granica ciągnie się szosą od Strykowa przez Krzywie do Zgierza, od Zgierza na południo-zachód drogą do Aleksandrowa.

i wskazanym na załączonym szkicu mapy przez Y . . . . .75 gr. za KWh.

c) w południowej części obszaru obsługiwanego, zawierającego następujące powiaty:

Będzin, Biała, Bochnia, Brzesko, Chrzanów, Częstochowa, Dąbrowa, Gorlice, Grybów, Jasło, Jędrzejów, Kraków, Limanowa, Maków, Miechów, Mielec, Myślenice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Olkusz, Oświęcim, Pilzno, Pińczów, Podgórze, Ropczyce, Stopnica, Tarnów, Wadowice, Wieliczka, Żywiec z wyłączeniem części powiatów Będzińskiego, Olkuskiego i Chrzanowskiego, które podlegają taryfie „X", przewidzianej w opisie okręgu Krakowsko-Dąbrowskiego.

i oznaczonej na załączonym szkicu mapy przez literę Z . . . . 85 gr. za KWh.

d) we wszystkich innych częściach obsługiwanego obszaru . . . . 90 gr. za KWh.

B) Na niskiem napięciu, dla siły: w wysokości 45% opłat za światło w granicach odnośnych obszarów, wskazanych w ustępach A i F.

C) Na wysokiem napięciu (dla światła lub siły) — 80% odnośnych opłat na niskiem napięciu, wymienionych w ustępach A, B i F.

D) Dla Zakładów Elektrycznych rozdzielczych, bądź istniejących lub mogących powstać zgodnie z warunkami paragrafu 4 niniejszego uprawnienia — odnośne opłaty za elektryczną energję dla siły, przewidziane w ustępach B i C.

E) Dla urządzeń do 120 watów mocy przyłączonej Uprawniony, za zgodą odbiorcy, może stosować opłatę ryczałtową. Maksymalne opłaty ryczałtowe dla urządzeń do 40 watów włącznie będą następujące:

W miesiącach Lutym, Marcu, Kwietniu, Sierpniu, Wrześniu i Październiku maksymalna opłata ryczałtowa miesięczna stanowić będzie maksymalną opłatę, stosowaną dla odpowiedniej miejscowości za KWh dla światła, pomnożonej przez 3 . 3; w miesiącach Maju, Czerwcu i Lipcu tę że opłatę, pomnożoną przez 2 . 2, zaś w miesiącach Listopadzie, Grudniu i Styczniu, tę że opłatę pomnożoną

§ 76.

Od każdorazowo w rzeczywistości pobieranych opłat maksymalnych uprawniony udzielać będzie odbiorcom opustów zależnie od ilości godzin użytkowania przyłączonych odbiorników.

Ilość godzin użytkowania przyłączonych odbiorników określa się przez podzielenie liczby kilowatogodzin pobranej przez odbiorcę od początku roku sprawozdawczego energji przez liczbę kilowatów mocy nominalnej tych odbiorników.

Dla światła opusty od opłat za energję pobraną w przeciągu pierwszych 400 godzin użytkowania udzielane nie będą; po przekroczeniu 400 godzin użytkowania od opłat

przez 4 . 4; te maksymalne miesięczne opłaty będą podwyższone o jedną czwartą ($^1/_4$) za każde dodatkowe 10 watów lub mniej mocy przyłączonej.

F) O ile z biegiem czasu trwania uprawnienia i w granicach obszaru, przewidzianego w paragrafie 1, powstaną lub rozwiną się nowe duże miasta, maksymalne opłaty za prąd dla światła na niskiem napięciu, przewidziane w ustępie A), będą obniżone do następujących kwot:

a) w granicach Zagłębia Węglowego, powyżej wymienionego:

dla miast o ludności od 100.000
do 250.000 mieszkańców do 68 gr. za KWh.

dla miast o ludności powyżej
250.000 mieszkańców do 65 gr. za KWh.

b) w rzeczonych okręgach przemysłowych Warszawskim i Łódzkim:

dla miast o ludności powyżej
1.000.000 mieszkańców do 73 gr. za KWh.

c) w pozostałych częściach obszaru obsługiwanego:

dla miast o ludności od 100.000
do 250.000 mieszkańców do 80 gr. za KWh.

dla miast o ludności od 250.000
do 500.000 mieszkańców do 77 gr. za KWh.

dla miast o ludności od 500.000
do 1.000.000 mieszkańców do 75 gr. za KWh.

dla miast o ludności powyżej
1.000.000 mieszkańców do 73 gr. za KWh.

G) Maksymalne opłaty, przewidziane w niniejszym paragrafie, oparte są na współczynniku mocy 0.8, i w razie jeśliby współczynnik mocy dla jakiegokolwiek odbiorcy był niższy niż 0.8, maksymalne opłaty, odnośnie do takiego odbiorcy, będą podwyższone w stosunku procentowym, równym stosunkowi procentowemu, o który współczynnik mocy danego odbiorcy będzie niższy od 0.8.

H) Opłaty, dotyczące energji elektrycznej na niskiem napięciu dla światła, przewidziane w niniejszym paragrafie, i opusty, dotyczące elektrycznej energji na niskiem napięciu dla światła, przewidziane w paragrafie 76, będą stosowane do silników, przeznaczonych dla potrzeb domowych o mocy nominalnej niższej niż 1 KW.

2.

W razie nabycia przez Uprawnionego od osób trzecich innych zakładów elektrycznych, istniejących na obszarze, przewidzianym w paragrafie 1, opłaty rzeczywiście wtedy stosowane przez odnośne przedsiębiorstwa pozostaną nadal w mocy, o ile nie okażą się wyższe od opłat przewidzianych w niniejszym paragrafie, w którym to wypadku Uprawniony obniży te opłaty conajmniej do wysokości, wynikających z tego paragrafu.

§ 76.

Od maksymalnych opłat, które mogą być pobierane zgodnie z paragrafem 75, Uprawniony udzielać będzie odbiorcom opusty zależne od ilości godzin w ciągu roku, podczas których odbiorca korzystał z całkowitej nominalnej mocy swych odbiorników. Taka ilość godzin użytkowania w roku zostanie określona przez podzielenie liczby kilowatogodzin zużytych przez odbiorcę podczas każdego roku przez liczbę kilowatów, odpowiadających mocy nominalnej odbiorników takiego odbiorcy.

Jeżeli przy pierwszych 400 godzinach użytkowania dla światła lub przy pierwszych 1000 godzinach użytkowania dla siły Uprawniony będzie pobierał od pewnego

za energję pobraną ponad 400 godzin udziela się ( ) procentów opustu; po przekroczeniu 500 godzin użytkowania od opłat za energję pobraną do 500 godzin opusty oblicza się jak wyżej, a za energję pobraną ponad 500 godzin użytkowania udziela się ( ) procentów opustu; w analogiczny sposób po przekroczeniu 600 godzin użytkowania od opłat za pobraną nadwyżkę energji udziela się ( ) procentów opustu; po przekroczeniu 700 godzin użytkowania ( ) procentów opustu; po przekroczeniu 800 godzin użytkowania ( ) procentów opustu; po przekroczeniu 900 godzin użytkowania ( ) procentów opustu i po przekroczeniu 1000 godzin użytkowania ( ) procentów opustu.

Dla siły opusty od opłat za energję pobraną w przeciągu pierwszych 1000 godzin użytkowania udzielane nie będą; po przekroczeniu 1000 godzin użytkowania od opłat za energję pobraną ponad 1000 godzin użytkowania udziela się ( ) procentów opustu; po przekroczeniu 1500 godzin użytkowania od opłat za energję pobraną do 1500 godzin opusty oblicza się jak wyżej, a za energję pobraną ponad 1500 godzin użytkowania udziela się ( ) procentów opustu; w analogiczny sposób, po przekroczeniu 2000 godzin użytkowania od opłat za pobraną nadwyżkę energji udziela się ( ) procentów opustu, a po przekroczeniu 3000 godzin użytkowania ( ) procentów opustu.

odbiorcy opłatę niższą od maksymalnej opłaty, ustalonej dla danego terenu w § 75, to przy większej ilości godzin użytkowania niż 400 lub 1000 godzin, Uprawniony nie będzie mógł pobierać od tegoż odbiorcy wyższej opłaty od tej, którą pobiera za pierwszych 400 lub 1000 godzin, dopóki ta opłata nie ulegnie zmianie, zmiana zaś taka dozwolona jest zawsze w granicach, ustalonych w § 75. (Ob. wykres opłat z objaśnieniem w załączniku do niniejszego uprawnienia).

A) Za energję dla światła opusty od maksymalnej opłaty, przewidzianej w paragrafie 75 (dla wszystkich odbiorców poza odbiorcami ryczałtowymi) będą wynosiły:

1) za pierwsze 400 godzin w ciągu roku 0%
2) za następne 100 godzin w roku lub mniej 25%
3) „ „ 100 „ „ „ 30%
4) „ „ 100 „ „ „ 35%
5) „ „ 100 „ „ „ 40%
6) „ „ 100 „ „ „ 50%
7) „ „ 100 „ „ „ 60%
8) „ „ 500 „ „ „ 70%
9) „ „ 500 „ „ „ 80%
10) za wszelką ilość godzin ponad 2000 w roku 90%

B) Za energję dla siły, dla odbiorców posiadających urządzenia o nominalnej mocy poniżej 10 KW:

1) za pierwsze 1000 godzin w ciągu roku 0%
2) za następne 500 godzln w roku lub mniej 35%
3) „ „ 500 „ „ „ 50%
4) „ „ 1000 „ „ „ 70%
5) za wszelką ilość godzin powyżej 3.000 w roku 80%

C) Za energję dla siły, dla odbiorców mających urządzenia o mocy nominalnej 10 KW i więcej:

1) za pierwsze 1000 godzin w ciągu roku 0%
2) za następne 500 godzin w roku lub mniej 45%
3) „ „ 500 „ „ „ 60%
4) „ „ 1000 „ „ „ 80%
5) za wszelką ilość godzin powyżej 3.000 w roku 90%

Odbiorcy ryczałtowi pod żadnym pozorem nie mogą korzystać z jakichkolwiek opustów.

W razie, jeżeli całkowita kwota, zapłacona przez jakiegokolwiek odbiorcę za energję elektryczną, dostarczoną w ciągu któregokolwiek roku przekroczy całkowitą kwotę, jaką uprawniony może pobierać zgodnie z paragrafem 75, zniżoną zgodnie z tym paragrafem, to Uprawniony w terminie 60 dni po zakończeniu danego roku zwróci odbiorcy nadmiernie pobraną kwotę.

§ 77.

Uprawniony może stosować taryfy, oparte na opłacie stałej rocznej od kilowata mocy przyłączonych odbiorników i na opłacie od zużytej kilowatogodziny, wykazanej przez licznik, jak również może stosować wszelkie inne sposoby taryfikacji, byleby przy ostatecznym rocznym obrachunku kwota, wpłacona przez odbiorcę nie przekroczyła należności, obrachowanej według każdorazowo w rzeczywistości pobieranych stawek maksymalnych z uwzględnieniem opustów (§ 76) i zmienności taryf (§ 80).

O ile uprawniony ma zamiar stosować takie taryfy dla szerszego ogółu, powinien podać je do wiadomości przez ogłoszenie w dziennikach, po uprzedniem uzyskaniu zgody władzy nadzorczej na wysokość tych taryf.

§ 77.

Uprawniony może stosować taryfy, oparte na opłacie stałej rocznej od kilowata mocy przyłączonych odbiorników lub na opłacie od zużytej KWh, wykazanej przez licznik, jak również może stosować wszelkie inne sposoby taryfikacji, byleby przy ostatecznym rocznym obrachunku kwota wpłacona przez odbiorcę nie przekroczyła należności, obrachowanej według każdorazowo w rzeczywistości pobieranych stawek maksymalnych z uwzględnieniem opustów (paragraf 76) i zmnienności taryf (paragraf 80).

O ile Uprawniony ma zamiar stosować sposoby taryfikacji, o których mowa w poprzednim ustępie dla szerokiego ogółu odbiorców w jakimkolwiek związku komunalnym, to zawiadomi o tem pisemnie Władzę nadzorczą, i o ile w ciągu 30 dni od daty takiego zawiadomienia Wła-

§ 78.

Za energję dostarczaną do oświetlenia ulicznego, łącznie z obsługą i utrzymaniem oraz z wymianą żarówek, uprawniony ma prawo pobierać opłaty maksymalne w wysokości ( ) grosz za kilowatogodzinę dla lamp całonocnych i ( ) grosz dla lamp, palących się do północy. W razie urządzenia względnie obsługiwania i utrzymywania oświetlenia ulicznego przez związek komunalny, powyższe opłaty będą odpowiednio zredukowane w drodze porozumienia uprawnionego ze związkiem komunalnym, przyczem w braku porozumienia decyduje władza nadzorcza.

Powyższe opłaty będą uiszczane miesięcznie na podstawie zatwierdzonego kalendarza oświetleniowego i nominalnego zużycia mocy w watach przez każdą lampę, chyba, że byłyby stosowane do oświetlenia ulicznego osobne liczniki.

§ 79.

Za wynajem liczników uprawniony może pobierać miesięcznie: za licznik do trzech (3) amperów — (zł. gr.), do pięciu (5) amperów — (zł. gr.), do dziesięciu (10) amperów — (zł. gr.), do piętnastu (15) amperów — (zł. gr.).

Za liczniki dla większego natężenia prądu opłata będzie ustanawiana na mocy porozumienia z odbiorcą. W braku porozumienia wysokość opłaty ustala władza nadzorcza.

Za wynajem ograniczników prądu, ustawianych u odbiorców ryczałtowych liczy się miesięcznie ( ) groszy.

Kwoty wyszczególnione w niniejszym paragrafie, rozumieją się przy cenie 1 grama czystego złota, podanej w § 80 i zmieniają się proporcjonalnie do tej ceny.

§ 80.

Maksymalne opłaty za energję elektryczną, przewidziane w § 75 i w § 78, jak również kwoty pieniężne, wyszczególnione w §§ 50, 61 i 93, obowiązują:

a) przy cenie węgla (zł. gr.) za tonnę,

b) przy kosztach robocizny (zł. gr.) za dzień i

c) przy cenie czystego złota pięć złotych dziewięćdziesiąt dwa i czterdzieści cztery setne grosza (5 zł. 92,44 gr.) za 1 gram.

W razie zmiany ceny węgla, kosztów robocizny i ce-

dza Nadzorcza nie zawiadomi Uprawnionego pisemnie, iż taryfy te są sprzeczne z warunkami uprawnienia, to powinien podać je do wiadomości przez ogłoszenie w dzienniku lub dziennikach, będących w ogólnym obiegu na obszarze, którego to dotyczy po uprzedniem uzyskaniu zgody Władzy nadzorczej na wysokość tych taryf.

§ 78.

Za energję dostarczoną do oświetlenia ulicznego, łącznie z obsługą i utrzymaniem oraz wymianą żarówek, Uprawniony ma prawo pobierać opłaty maksymalne za kilowatogodzinę: dla lamp całonocnych — trzydzieści trzy (33) procent i dla lamp, palących się do północy — czterdzieści cztery (44) procent maksymalnych opłat, stosowanych w odnośnej miejscowości za energję na niskiem napięciu dla oświetlenia. W razie, gdyby urządzenie lub też obsługiwanie i utrzymywanie oświetlenia ulicznego zostało przedsięwzięte przez ciało samorządowe, to powyższe opłaty będą obniżone w drodze porozumienia Uprawnionego z ciałem samorządowem, lub w braku porozumienia między nimi, na zasadzie orzeczenia władzy nadzorczej.

Powyższe opłaty będą uiszczane miesięcznie na podstawie zatwierdzonego kalendarza oświetleniowego i nominalnego zużycia mocy w watach przez każdą lampę, chyba, że byłyby stosowane osobne liczniki dla oświetlenia ulicznego.

§ 79.

Za wynajem liczników Uprawniony może pobierać miesięcznie:

za licznik do trzech amperów Jeden Złoty (Zł. 1. —)

za licznik do pięciu amperów Jeden Złoty dwadzieścia groszy (Zł. 1.20)

za licznik do dziesięciu amperów Jeden Złoty pięćdziesiąt groszy (Zł. 1.50)

za licznik do piętnastu amperów Jeden Złoty ośmdziesiąt groszy (Zł. 1.80)

Za liczniki dla większego natężenia prądu opłata będzie ustanawiana na mocy porozumienia z odbiorcą. W braku porozumienia wysokość opłaty ustala władza nadzorcza.

Za wynajem ograniczników prądu, ustawionych u odbiorców ryczałtowych, liczy się miesięcznie pięćdziesiąt groszy (50 gr.).

Kwoty wyszczególnione w niniejszym paragrafie rozumieją się przy wartości grama czystego złota, podanej w paragrafie 80, i zmieniają się proporcjonalnie do tej wartości.

§ 80.

Maksymalne opłaty za energję elektryczną przewidziane w paragrafach 75 i 78, jak również kwoty pieniężne, wyszczególnione w paragrafach 50, 61 i 93 niniejszego uprawnienia, obowiązują:

a) przy cenie węgla trzydzieści złotych siedemdziesiąt pięć groszy (zł. 30 gr. 75) za tonę.

b) przy koszcie robocizny ogłoszonym w Informacjach Statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, tom 19, str. 672 z dnia 20 września 1928 r.;

W razie, gdyby podczas trwania uprawnienia, cyfry te przestały być ogłaszane w rzeczonych Wiadomościach Statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, takowe

ny złota w stosunku do wyżej podanych wartości zasadniczych, wszystkie opłaty względnie kwoty pieniężne wymienione w §§ 50, 61, 75, 78 i 93 ulegają, nie częściej jednak jak w okresach miesięcznych, zmianie w ten sposób, że:

a) zmianie ceny węgla o jeden (1) procent odpowiadać będzie zmiana opłat o dwadzieścia pięć setnych (0,25) procentu,

b) zmianie kosztów robocizny o jeden (1) procent odpowiadać będzie zmiana opłat o dwadzieścia pięćsetnych (0,25) procentu i

c) zmianie ceny jednego (1) grama czystego złota o jeden (1) procent odpowiadać będzie zmiana opłat o czterdzieści setnych (0,40) procentu.

Otrzymane — dla każdego czynnika oddzielnie — wartości zwyżek lub zniżek opłat sumują się.

Jako cenę węgla przyjmuje się przeciętną cenę węgla grubego z głębokich kopalń Zagłębia Dąbrowskiego loco wagon na kopalni, ostatnio ogłoszoną przez Główny Urząd Statystyczny.

Jako koszt robocizny przyjmuje się wysokość ustalonego i ostatnio ogłoszonego przez Główny Urząd Statystyczny przeciętnego dziennego zarobku niewykwalifikowanego robotnika dla miasta

Jako cenę czystego złota przyjmuje się wartość 1 grama czystego złota ostatnio ogłoszoną przez Ministra Skarbu w Monitorze Polskim.

§ 80a.

Zawarty w § 80 sposób określenia zmienności opłat może podlegać rewizji w okresach pięcioletnich, poczynając od dnia 1 stycznia 1930 r.

Rewizyj dokonywa się w pierwszym kwartale każdego pięciolecia w terminach i na zasadach wspólnych dla zakładów elektrycznych, dla których takie rewizje są przewidziane.

Rewizje zarządza Minister Robót Publicznych na wniosek władzy nadzorczej lub uprawnionego, zgłoszony przynajmniej na trzy miesiące przed upływem pięciolecia.

Rewizji dokonywa władza nadzorcza wspólnie z uprawnionym; ustalona w drodze rewizji nowa zmienność opłat podlega zatwierdzeniu Ministra Robót Publicznych. W braku porozumienia pomiędzy władzą nadzorczą i uprawnionym decyduje Minister Robót Publicznych.

§ 80b.

Maksymalne opłaty za energję elektryczną, przewidziane w § 75 i w § 78 zarówno jak i wysokość opustów, określona w § 76, oraz wysokość opłat za liczniki, ustalona w § 79, mogą podlegać rewizji w okresach pięcioletnich, poczynając od dnia 1 stycznia 1930 r. Obliczanie wysokości opłat będzie oparte na zasadach wspólnych dla zakładów elektrycznych, dla których takie rewizje są przewidziane.

Zarządzanie i dokonywanie rewizyj odbywa się w sposób ustalony w ustępach 3 i 4 poprzedniego paragrafu z tą jednak zmianą, że w braku porozumienia pomiędzy władzą nadzorczą i uprawnionym decyduje Minister Robót Publicznych po uprzedniem wysłuchaniu — na ewentualne życzenie uprawnionych — opinji rzeczoznawcy lub rzeczoznawców z pośród członków Państwowej Rady Elektrycznej, a w razie jej rozwiązania z pośród znaw-

zostaną zastąpione przez inne dane Statystyczne, uzgodnione między Państwem i Uprawnionym.

c) przy wartości: w walucie obiegowej jednego grama czystego złota 5 Złotych i 92,4444 grosza;

W razie zmiany kosztu węgla używanego przez Uprawnionego, robocizny i wartości złota w stosunku do wartości zasadniczych powyżej wymienionych, wszystkie opłaty i kwoty pieniężne, wyszczególnione w paragrafach 50, 61, 75, 78 i 93 podlegają, lecz nie częściej, jak w miesięcznych odstępach, następującym zmianom:

a) każdej zmianie kosztu węgla o 1% odpowiadać będzie zmiana opłat o 0,25%.

b) każdej zmianie kosztów robocizny o 1% odpowiadać będzie zmiana opłat o 0.25%.

c) każdej zmianie wartości 1 grama czystego złota o 1% odpowiadać będzie zmiana opłat o 0,40%.

Jako cenę węgla przyjmuje się przeciętną cenę węgla grubego z głębokich kopalń Zagłębia Dąbrowskiego loco wagon na kopalni, ostatnio ogłoszoną przez Główny Urząd Statystyczny.

Jako koszt robocizny przyjmuje się średnią arytmetyczną wysokości ustalonych i ogłoszonych przez Główny Urząd Statystyczny przeciętnych zarobków niewykwalifikowanego robotnika dla Zagłębia Dąbrowskiego i Krakowskiego i st. m. Warszawy.

§ 80a.

Zawarty w § 80 sposób określenia zmienności opłat może podlegać rewizji w okresach pięcioletnich, poczynając od dnia 1-go stycznia 1940 r.

Rewizji dokonywa się w pierwszym kwartale każdego pięciolecia w terminach i na zasadach wspólnych dla zakładów elektrycznych, dla których takie rewizje są przewidziane.

Rewizje zarządza Minister Robót Publicznych z własnej inicjatywy lub na wniosek Uprawnionego, zgłoszony przynajmniej na 3 miesiące przed upływem pięciolecia.

Rewizyj dokonywa Minister Robót Publicznych wspólnie z Uprawnionym. W braku porozumienia między Ministrem Robót Publicznych i Uprawnionym, decyduje Komisja Rzeczoznawców przewidziana w § 96.

§ 80b.

Maksymalne opłaty za energję elektryczną, przewidziane w §§ 75 i 78 zarówno jak i wysokości opustów określonych w § 76, oraz wysokość opłat za liczniki, ustalonych w § 79, mogą podlegać rewizji w okresach pięcioletnich, poczynając od 1 stycznia 1940 r. Obliczenie wysokości opłat będzie oparte na zasadach wspólnych dla zakładów elektrycznych, dla których takie rewizje są przewidziane.

Zarządzanie i dokonywanie rewizyj odbywa się w sposób ustalony w ustępach 2, 3 i 4 poprzedniego paragrafu. W braku porozumienia między Ministerstwem Robót Publicznych i Uprawnionym decyduje Komisja Rzeczoznawców przewidziana w paragrafie 96.

ców nie pozostających na służbie państwowej. Koszty związane z powołaniem rzeczoznawców ponosi uprawniony.

§ 81.

Zmiany opłat za energję elektryczną winny być podawane przez uprawnionego do wiadomości publicznej i do wiadomości władzy nadzorczej z podaniem tej ostatniej uzasadnienia takich zmian.

Powyższe zmienione opłaty będą stosowane dopiero w tych rachunkach za zużycie energji, które obejmować będą okres czasu w całości biegnący po ogłoszeniu zmian.

Jeżeli władza nadzorcza, względnie wskutek zażalenia uprawnionego Ministerstwo Robót Publicznych uzna zmianę opłat za nieuzasadnioną, ewentualnie pobrane nadwyżki będą odbiorcom zwrócone lub z najbliższych ich rachunków odliczone.

§ 82.

Uprawniony obowiązany jest udzielać urzędom państwowym i komunalnym specjalnych dodatkowych opustów od opłat za oświetlenie — z wyjątkiem ulicznego — w wysokości 25 procentów od cen, pobieranych od osób prywatnych.

Uprawniony będzie wpłacał do właściwej Kasy Skarbowej na rzecz Skarbu Państwa ( ) procent od wpływów brutto w ratach kwartalnych, płatnych w ciągu miesiąca po upływie każdego kwartału bez wezwania i stawiania w zwłoce.

§ 83.

W razie przerw w dostarczaniu energji wynoszących w ciągu miesiąca więcej niż 24 godziny, uprawniony jest obowiązany dokonać odpowiednich potrąceń w rachunkach dla odbiorców ryczałtowych i na oświetlenie uliczne.

Rozdział VI.

KONTROLA, RACHUNKOWOŚĆ I INWENTARZ.

§ 84.

Uprawniony jest obowiązany dostarczać władzy nadzorczej na jej żądanie wszelkich danych, potrzebnych do umożliwienia kontroli nad wykonaniem uprawnienia, oraz dać jej możność korzystania z posiadanych laboratorjów i przyrządów pomiarowych.

§ 85.

Uprawniony jest obowiązany prowadzić w swoich księgach handlowych i bilansach osobny rachunek dla zakładu elektrycznego, objętego niniejszem uprawnieniem, niezależnie od ewentualnych innych interesów uprawnionego.

§ 81.

Wszelkie zmiany w opłatach za energję elektryczną winny być przez Uprawnionego podawane w sposób odpowiedni do wiadomości władzy nadzorczej, z podaniem jej uzasadnienia takich zmian, i do wiadomości publicznej. Zmienione opłaty będą stosowane dopiero po dacie podania takowych do wiadomości publicznej i do wiadomości władzy nadzorczej. W razie, gdyby jakiekolwiek władze, mające wpływ na to, zgodnie z warunkami niniejszego uprawnienia, uznały zmiany takie za nieprawne i sprzeczne z przepisami niniejszego Uprawnienia, to wszelkie nadwyżki pobrane na tej zasadzie przez Uprawnionego winny być albo zwrócone odbiorcom, albo też zaliczone na poczet rachunków za następny okres.

§ 82.

Uprawniony obowiązany jest udzielać urzędom państwowym i komunalnym specjalnych dodatkowych opustów od opłat za oświetlenie — z wyjątkiem ulicznego — w wysokości 25% od cen, pobieranych od osób prywatnych.

Uprawniony będzie wpłacał do właściwej Kasy Skarbowej na rzecz Skarbu Państwa pięć dziesiątych (0.5) procent od wpływu eksploatacyjnego brutto Zakładu Elektrycznego, przyczem wpłaty te nastąpią w ratach kwartalnych, płatnych w ciągu miesiąca po upływie każdego kwartału, bez wezwania i stawiania w zwłoce. Wpływ eksploatacyjny brutto będzie obliczony na zasadzie sum wykazanych w księgach, przewidzianych w paragrafie 85 niniejszego uprawnienia.

§ 83.

W razie przerw w dostarczeniu energji, wynoszących w ciągu miesiąca więcej niż 24 godziny, Uprawniony jest obowiązany dokonać odpowiednich potrąceń dla odbiorców ryczałtowych i oświetlenia ulicznego.

Rozdział VI.

KONTROLA, RACHUNKOWOŚĆ, INWENTARZ.

§ 84.

Uprawniony jest obowiązany dostarczyć władzy nadzorczej na jej żądanie wszelkich danych potrzebnych dla umożliwienia kontroli nad wykonaniem warunków niniejszego uprawnienia, oraz dać jej możność korzystania z posiadanych laboratorjów i przyrządów pomiarowych.

§ 85.

Uprawniony jest obowiązany prowadzić w swoich księgach i bilansach osobny rachunek dla Zakładu Elektrycznego, objętego niniejszem uprawnieniem, niezależnie od ewentualnych innych interesów Uprawnionego.

§ 86.

Przedstawiciele władzy nadzorczej mają prawo przeglądać księgi zakładu elektryczenego, związane z kontrolą o której mowa w § 84.

§ 87.

Uprawniony jest obowiązany corocznie składać władzy nadzorczej bilanse, rachunki zysków i strat jako też sprawozdania eksploatacyjne według przyjętych wzorów, w terminie miesięcznym po zakończeniu roku sprawozdawczego.

§ 88.

Na żądanie władzy nadzorczej uprawniony powinien złożyć inwentarz zakładu elektrycznego w terminie miesięcznym.

§ 89.

Uprawniony jest obowiązany utrzymywać a przy wykupie zakładu elektrycznego przekazać archiwum wszelkich dokumentów, rysunków i korespondencji, dotyczących tego zakładu.

Rozdział VII.

PRACOWNICY.

§ 90.

Uprawniony jest obowiązany zaopatrzyć stałych pracowników, wysyłanych do wykonania robót, w odznaki zewnętrzne i legitymacje z fotografjami.

§ 91.

Pracownikami zakładu elektrycznego mogą być w zasadzie tylko obywatele polscy. Wyjątki mogą być czynione jedynie za pozwoleniem władzy nadzorczej, w razie braku odpowiednich sił krajowych. Odnośne pozwolenia będą imienne; będą one udzielane na okres nie dłuższy niż dwuletni, w ciągu którego to czasu uprawniony obowiązany będzie wyszkolić odpowiednich pracowników z pośród obywateli polskich.

W razie gdyby się okazało, że uprawniony zatrudnia obcokrajowców bez należytego pozwolenia, będzie on obowiązany usunąć ich niezwłocznie i zapłacić karę, przewidzianą w § 93 p. 7 niniejszego uprawnienia.

§ 86.

Przedstawiciele władzy nadzorczej mają prawo przeglądać księgi Zakładu Elektrycznego dla celów, związanych z kontrolą o której mowa w paragrafie 84 niniejszego uprawnienia.

§ 87.

Uprawniony jest obowiązany składać corocznie władzy nadzorczej bilanse, rachunki zysków i strat, jako też sprawozdania eksploatacyjne, według ustanowionych wzorów, w terminie sześciomiesięcznym po zakończeniu roku sprawozdawczego.

§ 88.

Na żądanie władzy nadzorczej Uprawniony winien w terminie trzech miesięcy przedstawić inwentarz Zakładu Elektrycznego na ostatni dzień poprzedzającego roku sprawozdawczego, z tem jednak, że władza nadzorcza nie może zażądać tego inwentarza przed rozpoczęciem drugiego kwartału któregokolwiek roku sprawozdawczego.

§ 89.

Uprawniony jest obowiązany otrzymywać, a przy wykupie Zakładu Elektrycznego przez Państwo przekazać wszelkie dokumenty, rysunki i korespondencje, dotyczące Zakładu Elektrycznego z tem, iż zwykła bieżąca korespondencja może być przechowywana tylko przez lat dziesięć.

Rozdział VII.

PRACOWNICY.

§ 90.

Uprawniony obowiązany jest zaopatrzyć stałych pracowników, wysyłanych do wykonania robót, w odznaki zewnętrzne i w legitymacje z fotografjami.

§ 91.

Pracownikami Zakładu Elektrycznego w zasadzie mogą być tylko obywatele polscy. Wyjątki mogą mieć miejsce jedynie za zgodą władzy nadzorczej, w razie braku odpowiednio wykształconych pracowników obywateli polskich. Odnośne imienne pozwolenia będą udzielane na okres nie dłuższy niż dwa lata, w ciągu którego Uprawniony będzie obowiązany wyszkolić odpowiednich pracowników z pośród obywateli polskich. Podczas pierwszych pięciu lat trwania niniejszego uprawnienia Uprawniony może jednakże zatrudniać również siły fachowe obcokrajowe bez uzyskania zgody władzy nadzorczej, przyczem w ilości nie przekraczającej 10% ogółu personelu urzędniczego.

W razie gdyby się okazało że Uprawniony zatrudnia obcokrajowców bez należytego zezwolenia, będzie on obowiązany usunąć ich niezwłocznie i zapłacić karę, przewidzianą w paragrafie 93 p. 5 niniejszego uprawnienia.

Powyższe ograniczenia nie dotyczą członków Rady Nadzorczej, Zarządu i Komisji Rewizyjnej jako też osób, działających na mocy ogólnej prokury. Zarazem te ograniczenia nie dotyczą inżynierów, monterów lub instruktorów, delegowanych przez wytwórnie zagraniczne, dostarczające maszyny i urządzenia, a to na przeciąg czasu, nie przekraczający dwuch lat od daty uruchomienia poszczególnych części Zakładu Elektrycznego.

Rozdział VIII.

KAUCJA I KARY.

§ 92.

Na zabezpieczenie wykonania warunków uprawnienia, uprawniony składa kaucję w wysokości ( ) złotych.

Kaucja pozostaje w rozporządzeniu Ministerstwa Robót Publicznych do chwili wygaśnięcia uprawnienia, zakończenia rozrachunków i załatwienia wszystkich formalności, związanych z ewentualnem przejęciem zakładu przez Państwo, względnie związek komunalny.

Uprawniony obowiązany jest po każdem potrąceniu z kaucji uzupełnić ją w ciągu dwóch tygodni.

Rozdział VIII.

KAUCJE I KARY.

§ 92.

Na zabezpieczenie wykonania przez Uprawnionego warunków i przepisów niniejszego uprawnienia Uprawniony, w chwili udzielenia Uprawnienia, złoży Państwu kaucję w wysokości Zł. 1.000.000.— w polskich obligacjach Państwowych, jak również doręczy Państwu gwarancję odpowiedzialnej Amerykańskiej instytucji gwarancyjnej, aprobowanej przez Państwo w wysokości Zł. 4.000.000.— lub równowartość w dolarach Stanów Zjednoczonych Ameryki na dotrzymanie przez Uprawnionego warunków i przepisów niniejszego uprawnienia.

Po upływie pierwszych pięciu lat trwania niniejszego uprawnienia, Państwo udzieli zezwolenie na obniżenie tej gwarancji do wysokości Zł. 2.000.000.— o ile Uprawniony do tego czasu zadośćuczynił swym zobowiązaniom przewidzianym w odnośnych rozdziałach i ustępach paragrafu 26. Po upływie dziesięciu (10) lat trwania niniejszego uprawnienia, Państwo wyrazi zgodę na unieważnienie rzeczonej gwarancji, o ile Uprawniony do tego czasu zadośćuczynił swym zobowiązaniom, przewidzianym w odnośnych rozdziałach i ustępach paragrafu 26.

Kaucja w Polskich obligacjach Państwowych pozostanie do dyspozycji Ministerstwa Robót Publiczych do chwili wygaśnięcia uprawnienia, rozliczenia się i zadośćuczynienia wszystkim formalnościom, związanym z przekazaniem Zakładu Elektrycznego Państwu, o ile Państwo zdecydowało się na wykup takowego, poczem kaucja ta lub saldo z niej zostanie wypłacone Uprawnionemu.

Uprawniony obowiązany jest uzupełnić w ciągu czternastu (14) dni po otrzymaniu wezwania wszelkie potrącenia, jakie ewentualnie zostaną dokonane z kaucji.

Państwu przysługuje prawo sprzedaży takiej części obligacji, jaka ewentualnie będzie potrzebna na umorzenie sumy jakichkolwiek potrąceń z kaucji.

§ 93.

Uprawniony płacić będzie za uchybienie warunkom uprawnienia następujące kary na rzecz Skarbu Państwa:

1) za nierozpoczęcie budowy lub nieuruchomienie zakładu elektrycznego w oznaczonych terminach (§ 33) do ( ) złotych dziennie;

2) za przerwę w dostarczaniu energji elektrycznej (§ 64) do ( ) złotych za godzinę;

3) za niezawiadomienie odbiorców o przewidywanej przerwie (§ 63) do ( ) złotych każdorazowo;

4) za nierozszerzenie w oznaczonym terminie sieci rozdzielczej (§ 26) do ( ) złotych tygodniowo;

5) za niezakończenie robót w oznaczonym terminie (§ 33) do ( ) złotych dziennie;

6) za nieprzyłączenie w oznaczonym terminie urządzeń odbiorcy do sieci (§§ 37, 38 i 59) do ( ) złotych tygodniowo od każdego wypadku; a za odłączenie poza wypadkami przewidzianemi w § 59 do ( ) złotych od każdego wypadku;

§ 93.

Uprawniony płacić będzie za uchybienie warunkom niniejszego uprawnienia następujące kary na rzecz Skarbu Państwa:

1) za nieprzyłączenie w oznaczonym terminie urządzeń odbiorców do sieci (paragrafy 37, 38 i 59) karę w wysokości nie przewyższającej 50 złotych za każdy tydzień od każdego wypadku, zaś za odłączenie, dokonane w wypadkach innych, niż przewidziane w paragrafie 59 — karę w kwocie nie przewyższającej 100 złotych od każdego wypadku; rozpoczęty tydzień liczy się za cały;

2) za każdą przerwę, przekraczającą jedną godzinę, w dostarczaniu energji elektrycznej (paragraf 64) w całej sieci przesyłowej Uprawnionego — po 2.000 złotych za godzinę, lub jej część;

3) za przerwę w dostarczaniu energji elektrycznej (paragraf 64) w sieci rozdzielczej Uprawnionego, trwającą jednym ciągiem dłużej niż sześć godzin, lub wynoszącą łącznie więcej niż dziesięć godzin w tygodniu — karę od 2 do 10 złotych od godziny i odbiorcy, o ile przerwa ta dotyczy conajmniej 100 odbiorców dla oświetlenia (w porze nocnej) lub odbiorców na siłę o mocy instalowanej nie niższej niż 10 KW (w porze dziennej), z tem jednak, iż kara ta nie może przewyższyć 2.000 złotych za godzinę

7) za zatrudnianie obcokrajowców bez pozwolenia (§ 91) do ( ) złotych tygodniowo;

8) za niespełnianie innych warunków uprawnienia do ( ) złotych każdorazowo.

Kary wyznacza władza nadzorcza.

§ 94.

Kary winny być wnoszone do właściwej Kasy Skarbowej w przeciągu tygodnia od doręczenia wezwania, w przeciwnym razie będą potrącone z kaucji.

§ 95.

Reklamacje od wymierzonych kar można zgłaszać do Ministerstwa Robót Publicznych najpóźniej w trzymiesięcznym terminie.

Uprawniony zrzeka się prawa żądania w tym czy innym trybie zniżenia kar, umotywowanego ich niewspółmiernością ze szkodą zrządzoną uchybieniem.

przerwy, lub 50 złotych za każdą godzinę przerwy o ile przerwa dotyczyła mniejszej ilości odbiorców;

4) za niezawiadomienie odbiorców o przewidywanej przerwie (paragraf 63) karę nie przekraczającą 100 złotych w każdym wypadku;

5) za zatrudnienie obcokrajowców bez pozwolenia (paragraf 91) karę nie przekraczającą 1.500 złotych tygodniowo od każdego wypadku;

6) za uchybienie jakimkolwiek innym warunkom niniejszego uprawnienia — karę nie przekraczającą 500 złotych od każdego wypadku.

Kary wyznacza władza nadzorcza.

§ 93a.

Państwo nie może unieważnić niniejszego uprawnienia i Uprawniony nie może ponosić odpowiedzialności lub kary za uchybienie lub zwłokę w należytem i punktualnem wykonaniu jakiegokolwiek z warunków niniejszego uprawnienia, gdy uchybienie to lub zwłoka spowodowane były w całości lub częściowo przez jakiekolwiek przyczyny, niezależne od Uprawnionego.

§ 94.

Kary winny być wnoszone do właściwej Kasy Skarbowej w przeciągu 7 dni od daty doręczenia wezwania, w przeciwnym razie będą potrącone z kaucji.

§ 95.

Reklamacje od wymierzonych kar można zgłaszać do Ministerstwa Robót Publicznych najpóźniej w trzymiesięcznym terminie. Uprawniony może również odwołać się do Sądu o rewizję jakiegokolwiek orzeczenia Władzy Nadzorczej lub Ministerstwa Robót Publicznych, dotyczących kar.

Uprawniony zrzeka się prawa żądania w tym czy innym trybie zniżenia kar, umotywowanego ich niewspółmiernością ze szkodą rzeczywiście zrządzoną uchybieniem.

§ 96.

Stosunki między Rządem Polskim i Uprawnionym, wynikające z niniejszego uprawnienia podlegają prawu, obowiązującemu w miejscu nadania uprawnienia, t. j. w Warszawie, i dla wszelkich sporów ich w przedmiocie tych stosunków będą właściwe sądy według siedziby Ministerstwa Robót Publicznych w Warszawie.

Wszelkie jednak spory, dotyczące kwesji technicznych, rachunkowych, oszacowania majątku, ustalenia i zmian taryf, a w szczególności spory, dotyczące określenia ceny wykupu Zakładu Elektrycznego w myśl paragrafów 12, 14, 15 i 16 uprawnienia, sprawozdań rachunkowych, mających być składanych przez Uprawnionego w myśl paragrafu 12-go, dopuszczalnej wysokości zadłużenia hipotecznego Zakładu Elektrycznego w myśl par. 22, wykonania przez Uprawnionego warunków paragrafów 23 (c), 25, 26, 27, 28 i 35, jak również spory, wynikające w związku z przepisami paragrafów 77, 80, 80a, 80b, powinny być przekazane na rozstrzygnięcie przez każdorazowo powołaną do tego komisję rzeczoznawców, złożoną z trzech członków, wyznaczonych po jednemu przez Ministerstwo Robót Publicznych i przez Uprawnionego, zaś trzeci zostanie wyznaczony przez rzeczonych dwuch członków, wyznaczonych przez strony. O ile w termi-

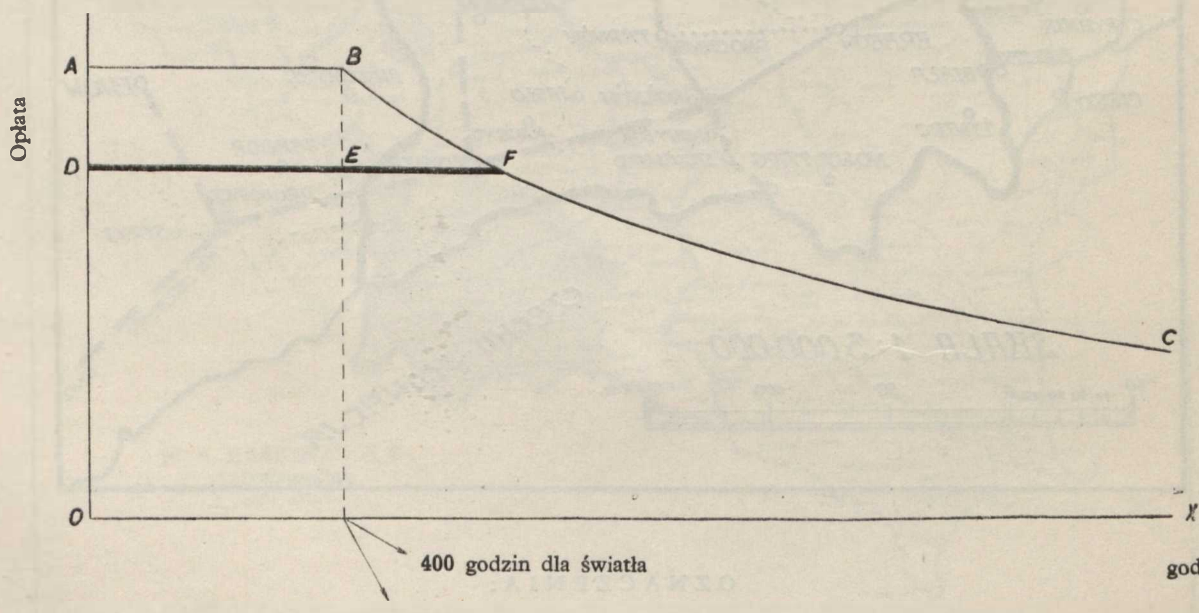
nie 30 (trzydziestu) dni od ich wyznaczenia dwaj członkowie nie dojdą do porozumienia co do osoby trzeciego członka, będzie on wyznaczony na prośbę którejkolwiek strony przez Prezesa Sądu Najwyższego w Warszawie, a w razie jeśli ten ostatni odmówi wyznaczenia rzeczoznawcy, to trzeciego rzeczoznawcę wyznaczy Rektor Politechniki w Warszawie. Orzeczenie Komisji rzeczoznawców w ten sposób powstałej, wydane czy to jednogłośnie, czy na zasadzie większości głosów, będzie ostateczne i obowiązujące dla obu stron.

Członkowie będą wyznaczeni w ciągu trzydziestu dni od daty złożenia przez jedną ze stron drugiej stronie żądania na piśmie o poddanie sporu orzeczeniu komisji, przyczem żądanie takie winno zawierać oznaczenie przedmiotu sporu.

Uchybienie jednej ze stron w wyznaczeniu na mocy przysługującego jej prawa rzeczoznawcy w terminie trzydziestu dni od daty otrzymania wezwania, uważane będzie za zgodę na wyznaczenie za nią członka, na prośbę drugiej strony, przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w Warszawie, a w razie odmowy jego przez Rektora Politechniki w Warszawie. Obydwie strony będą mogły udzielać Komisji Rzeczoznawców wyjaśnień oraz składać jej dokumenta i inne dowody przez swoich pełnomocników. Komisja Rzeczoznawców rozstrzyga również w każdym wypadku, kto winien ponieść koszty roztrzygnięcia sporu i w jakiej wysokości.

WYKRES OPŁAT[1])

(objaśnienie do § 76 Uprawnienia)

Niech odległość prostej AB od osi OX oznacza maksymalną opłatę, ustaloną w § 75 dla danego terenu;

niech odległość poszczególnych punktów krzywej BC od osi OX oznacza dla tegoż terenu zgodnie z § 76 średnią opłatę od kilowatogodziny całkowitego spożycia wówczas, gdy czas użytkowania przekracza 400 godzin dla światła i 1000 godzin dla siły;

niech odległość prostej DE od osi OX oznacza opłatę rzeczywiście pobieraną od pewnego odbiorcy na tymże terenie za pierwsze 400 godzin dla światła i pierwsze 1000 godzin dla siły;

wówczas Uprawniony nie może pobierać od tegoż odbiorcy opłaty wyższej od tej, którą wyznacza odległość prostej DEF i krzywej FC od osi OX, dopóki nie ulegnie zmianie opłata, pobierana za pierwsze 400 godzin dla światła i pierwsze 1000 godzin dla siły, zmiana zaś taka zawsze może nastąpić w granicach, zakreślonych przez prostą AB.

[1]) Dotyczy projektu uprawnienia, które ma być udzielone firmie W. A. Harriman & Co.

SCHEMAT LINIJ WYSOKIEGO NAPIĘCIA

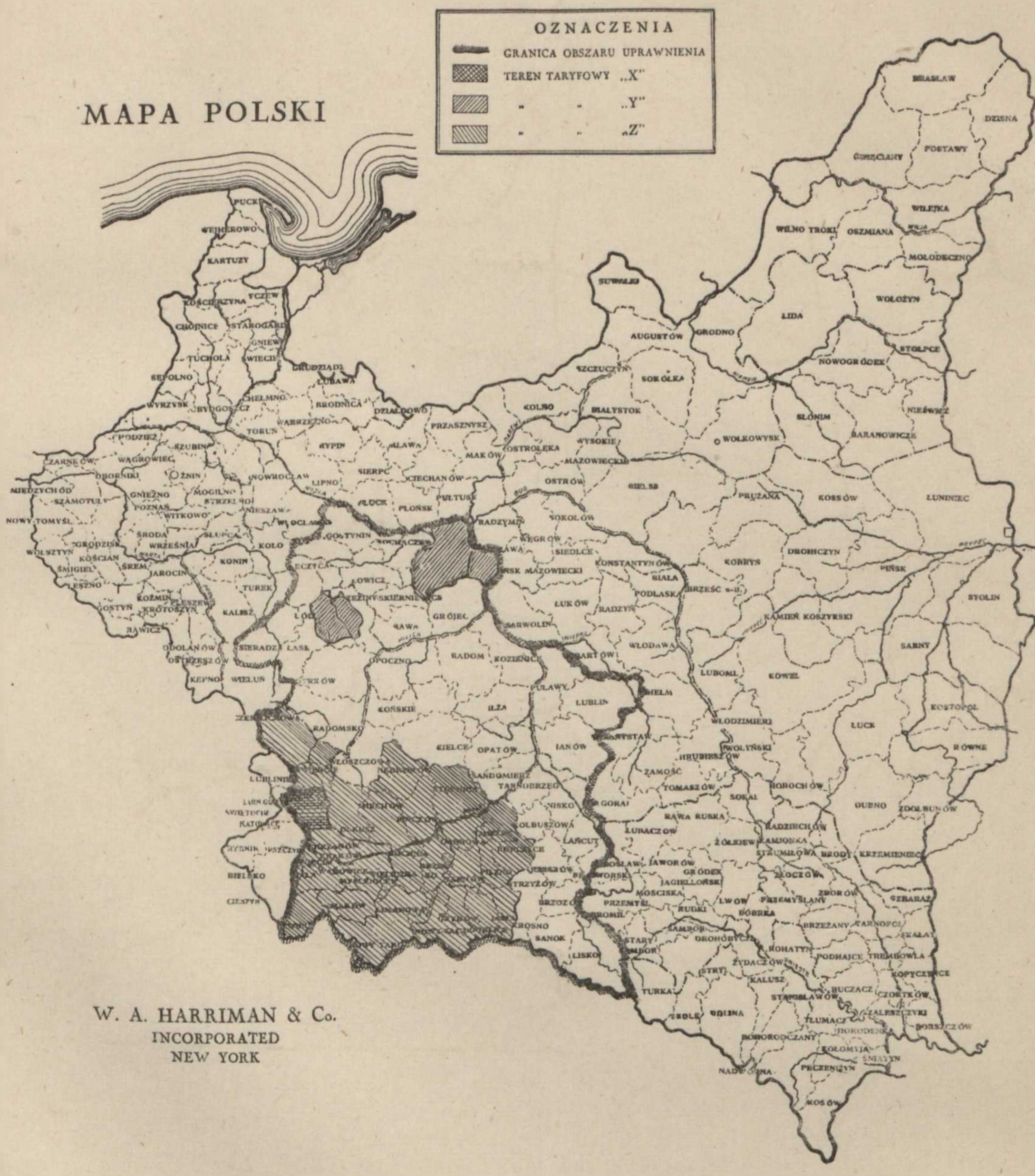
POWYŻEJ 100 000 WOLTÓW

OZNACZENIA:

- GRANICE OBSZARU UPRAWNIENIA
- GRANICE PAŃSTWA
- GRANICE WOJEWÓDZTW
- PIERWSZA WIELKA ELEKTROWNIA CIEPLNA
- PIERWSZA WIELKA ELEKTROWNIA WODNA
- PRZYPUSZCZALNE PRZYSZŁE ELEKTROWNIE (WODNA I CIEPLNA)
- LINJE WYSOKIEGO NAPIĘCIA POWYŻEJ 100 000 WOLTÓW
- MOŻLIWE WARJANTY TYCH LINIJ
- PRZYPUSZCZALNY ROZWÓJ TYCH LINIJ W DALSZEJ PRZYSZŁOŚCI

MAPA POLSKI

W. A. HARRIMAN & Co.
INCORPORATED
NEW YORK